

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
των Περιφερειών

Ετήσια έκθεση της ΕΕ

2023

Η κατάσταση των δήμων και των περιφερειών

#SOTEULocal

Πηγές φωτογραφιών εξωφύλλου:

© Xavier Lorenzo / stokkete / JackF / creativenature.nl / TTstudio / Tymoshchuk / michaeljung / Eugenio Marongiu / Patryk Kosmider / Nicolas Dieppedalle / Vladimir Arndt / JackF / C.Castilla / aapsky - stock.adobe.com

Αποποίηση ευθύνης: Η παρούσα έκδοση μεταφράστηκε μηχανικά με τη χρήση του συστήματος eTranslation της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και όχι από επαγγελματία μεταφραστή.

Ετήσια έκθεση της ΕΕ για το 2023 σχετικά με την κατάσταση των περιφερειών και των πόλεων

ΔΙΑΧΕΪΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ, ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΛΥΣΕΩΝ, ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Αποποίηση ευθύνης:

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε από το προσωπικό της διοίκησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών και οι απόψεις που εκφράστηκαν δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη εκείνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών. Καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για την παροχή ακριβών και πλήρων πληροφοριών, ωστόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών δεν μπορεί να εγγυηθεί την ακρίβεια αυτή και δεν αποδέχεται την ευθύνη όσον αφορά το περιεχόμενο της παρούσας έκθεσης. Επιπλέον, ορισμένα από τα δεδομένα, συμπεριλαμβανομένων διαγραμμάτων και χαρτών, δεν καλύπτουν όλα τα κράτη μέλη ή όλες τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	3
Στιγμιότυπα και συστάσεις	5
Κεφάλαιο I — Περιφέρειες και πόλεις που διαχειρίζονται κρίσεις	16
A. Ουκρανία: Εκτοπισμένοι, βιώσιμη ανασυγκρότηση, πορεία προς την ένταξη στην ΕΕ.....	17
B. Ενεργειακή κρίση	29
C. Κλιματικές καταστροφές	37
D. Ασφάλεια των τροφίμων.....	48
E. Κοινωνικές ανισότητες και δημογραφικές αλλαγές	55
Κεφάλαιο II — Οι περιφέρειες και οι πόλεις ως φορείς βιώσιμης ανάπτυξης και συνοχής	66
A. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και οι ΣΒΑ	67
B. Ψηφιακός μετασχηματισμός και ανθεκτικότητα	77
C. Η αξία της συνοχής.....	84
D. Εφαρμογή του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.....	94
E. Ενιαία αγορά και βιομηχανικός μετασχηματισμός.....	101
F. Αγροτικό θεματολόγιο — δεν αφήνει κανένα μέρος πίσω.....	113
G. Οι δεξιότητες των ανθρώπων — δεν αφήνουν κανέναν πίσω.....	126
Κεφάλαιο III — Οι περιφέρειες και οι πόλεις διαμορφώνουν το μέλλον της Ευρώπης	138
A. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	139
B. Μελλοντικές εταιρικές σχέσεις διεύρυνσης και γειτονίας	147
Παραρτήματα	151
A. Κατάλογος συντομογραφιών	151
B. Πίνακας αριθμών	153

Πρόλογος

Το 2023 ήταν ένα έτος προκλήσεων και κρίσεων για όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και ένα έτος πλήρους δέσμευσης από περισσότερους από ένα εκατομμύριο εκλεγμένους αντιπροσώπους σε δημαρχεία και περιφερειακά κοινοβούλια για την παροχή συγκεκριμένων και απτών λύσεων στους πολίτες τους. Ενόψει των επικείμενων ευρωπαϊκών εκλογών, η παρούσα έκθεση παρέχει στους αναγνώστες τα θέματα που θα έχουν σημασία στις πόλεις και τις περιφέρειες, όπου οι πολίτες θα ψηφίσουν. Όπως και στο πλαίσιο ενός μεγεθυντικού φακού, το 2023 έχει δείξει πού η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να βρει κοινές απαντήσεις, καλύτερες λύσεις και τομείς στους οποίους πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία μας.

Στην Ουκρανία, ο πόλεμος που έφερε η Ρωσία εξακολουθεί να μαίνεται, φέρνοντας την καταστροφή και αναγκάζοντας εκατομμύρια ανθρώπους μακριά από τα σπίτια τους. Από την πρώτη μέρα, οι ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις έχουν ανοίξει τις πόρτες τους, προσφέροντας προστασία στους Ουκρανούς, με βασικές υπηρεσίες στην καρδιά. Οι ίδιες περιφέρειες και πόλεις προετοιμάζονται επίσης να βοηθήσουν στις προσπάθειες ανασυγκρότησης, συνοδεύοντας τις ουκρανικές τοπικές και περιφερειακές αρχές στην πορεία προς την ειρήνη και την ένταξη στην ΕΕ — από κοινού με άλλες υποψήφιες χώρες.

Οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες του πολέμου, σε συνδυασμό με τις συνεχιζόμενες κρίσεις, αποτέλεσαν βαρύ βάρος στους ώμους των ευρωπαϊκών νοικοκυριών. Η κλιματική κρίση είναι παντού, καθημερινά, που παίρνει ζωές από φυσικές καταστροφές και ασκεί πίεση στις οικονομίες μας. Η διασφάλιση της ενέργειας και της ασφάλειας των τροφίμων μας υπήρξε βασική αποστολή, καθώς εκατομμύρια Ευρωπαίοι ήταν και εξακολουθούν να μην είναι σε θέση να διατηρήσουν το σπίτι τους ζεστό ή να βάλουν τρόφιμα στο τραπέζι.

Ανεξάρτητα από το μέγεθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε, δεσμευόμαστε να μην αφήσουμε κανέναν πίσω και να διατηρήσουμε τον κοινωνικό μας ιστό ισχυρό.

Μπορούμε μόνο να βγούμε ισχυρότεροι από αυτές τις κρίσεις, με τη δέσμευση να διασφαλίσουμε την πρόοδο και την ευημερία των πολιτών μας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι περιφέρειες και οι πόλεις έχουν ξεκινήσει πλήρως την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, μετασχηματίζοντας τις κοινωνίες μας, ως βασικούς παράγοντες του θεματολογίου για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Κεντρικό στοιχείο αυτού του διαρθρωτικού και μακροπρόθεσμου μετασχηματισμού είναι η πολιτική συνοχής, η κύρια επενδυτική πολιτική στην ΕΕ για να βοηθήσει τις περιφέρειες και τις πόλεις να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον, απελευθερώνοντας το δυναμικό τους, ανεξάρτητα από το αν είναι αστικές ή αγροτικές, κεντρικές ή περιφερειακές, βιομηχανικά κέντρα ή ακόμη και εξόχως απόκεντρες περιοχές, όπως η περιοχή καταγωγής μου των Αζορών. Και πάλι, καθώς σχεδιάζουμε τις πολιτικές και τις επενδύσεις για το μέλλον, δεν αφήνουμε κανέναν και πουθενά πίσω μας παραμένει η πυξίδα μας.

Τέλος, κάθε μεταμόρφωση που είναι προσανατολισμένη στον άνθρωπο απαιτεί τη συμμετοχή των ανθρώπων. Οι τοπικοί και περιφερειακοί ηγέτες έχουν τον υψηλότερο βαθμό εμπιστοσύνης από τους πολίτες τους, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, καθώς εξετάζουμε το μέλλον της Ευρωπαϊκής μας Ένωσης, μπορούμε μόνο να ενισχύσουμε τον νόμιμο ρόλο των περιφερειών και των πόλεων στην αρχιτεκτονική της ΕΕ, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική, πιο γειωμένη και πιο κοντά στους πολίτες.

Η ετήσια έκθεση της ΕΕ για την κατάσταση των περιφερειών και των πόλεων για το 2023 αποτελεί εμβληματική δημοσίευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών, συμπεριλαμβανομένου του ετήσιου περιφερειακού και τοπικού βαρόμετρου που εκπονείται σε συνεργασία με το IPSOS. Σας αφηγείται ιστορίες για την απίστευτη δύναμη και δέσμευση των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην Ευρώπη.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συνεισφέροντες σε αυτήν την έκθεση, κυρίως όλους τους περιφερειακούς και τοπικούς ηγέτες που διασφαλίζουν ότι η Ευρώπη φτιάχνεται από όλους και για όλους.

Vasco Alves Cordeiro, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών

Στιγμιότυπα και συστάσεις

Περιφέρειες και δήμοι που διαχειρίζονται κρίσεις

Αλληλεγγύη με την Ουκρανία

- I. *Συνέχιση και ενίσχυση της στήριξης προς την Ουκρανία μέσω της συνεργασίας με τις περιφέρειες και τους δήμους της ΕΕ για την ανοικοδόμηση και τη μεταρρύθμιση.*

Ο ρωσικός πόλεμος κατά της Ουκρανίας προκάλεσε πρωτοφανή εισροή εκτοπισμένων ατόμων, πλήττοντας άμεσα τις πόλεις και τις περιφέρειες της ΕΕ. Οι περιφέρειες και οι πόλεις της ΕΕ παρέχουν άμεση ανθρωπιστική βοήθεια σε πόλεις και περιφέρειες της Ουκρανίας και αναπτύσσουν έργα και εταιρικές σχέσεις για να βοηθήσουν στη μελλοντική ανοικοδόμηση τους. Παρά τους εκτεταμένους πόρους, οι τοπικές αρχές επικεντρώθηκαν όχι μόνο σε έκτακτα μέτρα (όπως κέντρα υποδοχής, στέγαση και ιατρική περίθαλψη των εκτοπισθέντων), αλλά τώρα στρέφουν την προσοχή τους σε μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την κοινωνικοοικονομική ένταξη τεσσάρων εκατομμυρίων Ουκρανών προσφύγων (όπως η κοινωνική πρόνοια, η γλωσσική κατάρτιση και η πρόσληψη θέσεων εργασίας).

Η ΕΕ θα πρέπει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες, τις ικανότητες και την εμπειρογνώσια των περιφερειών και των πόλεων της για να εδραιώσει την ανασυγκρότηση, τη μεταρρύθμιση και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση της Ουκρανίας σε επίπεδο βάσης και να συνεχίσει να στηρίζει την αποκέντρωση. Ο μηχανισμός για την Ουκρανία παρέχει πόρους και χρηματοδότηση για τον σκοπό αυτό.

Η ΕΕ θα πρέπει να αυξήσει την άμεση στήριξη στις πόλεις και τις περιφέρειες της για τη διαχείριση της τοπικής ένταξης των Ουκρανών προσφύγων και την παροχή υπηρεσιών, κυρίως όσον αφορά την ιατρική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την απασχόληση. Η τοπική και περιφερειακή συνιστώσα του μηχανισμού για την Ουκρανία θα πρέπει να αναπτυχθεί σύμφωνα με τις αρχές διακυβέρνησης της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Συμμαχία Πόλεων και Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας, η οποία συντονίζεται από την ΕτΠ, συμβάλλει στην ενίσχυση των τοπικών και περιφερειακών ικανοτήτων στην Ουκρανία, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ ομοτίμων, βοηθώντας τις τοπικές αρχές της Ουκρανίας να εξοικειωθούν με το κεκτημένο και παρέχοντας συμβουλές για την εφαρμογή της διαδικασίας αποκέντρωσης.

[Έρευνα Ipsos: για το 45 % των ερωτηθέντων, οι περιφέρειες και οι πόλεις μπορούν να συμβάλουν στην ανασυγκρότηση της Ουκρανίας]

Ενεργειακή μετάβαση

- II. *Διασφάλιση μιας προσέγγισης πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για την ενεργειακή μετάβαση. Μόνο με την αύξηση των κονδυλίων της ΕΕ μπορούν τα τοπικά και περιφερειακά έργα να αυξηθούν και να βελτιώσουν τον αντίκτυπό τους, ώστε να ανταποκριθούν στην κλιματική φιλοδοξία της ΕΕ επί τόπου και να ενισχύσουν την αποδοχή της πράσινης μετάβασης εντός των τοπικών κοινοτήτων.*

Η ενεργειακή κρίση έπληξε σκληρά όλες τις περιοχές σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά ήταν ακόμη δυσκολότερη για τις περιφέρειες και τις πόλεις με υψηλότερο ποσοστό εύάλωτων ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας ή διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας: 40 εκατομμύρια άνθρωποι δεν μπόρεσαν να διατηρήσουν το σπίτι τους ζεστό το 2022. Οι φιλόδοξοι στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας απαιτούν πρωτοφανείς αλλαγές με πρωτοφανή ταχύτητα τα επόμενα χρόνια, οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν σε μεγάλο βαθμό σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι περιφέρειες που φιλοξενούν ενεργοβόρες βιομηχανικές εγκαταστάσεις, όπως για τα βασικά μέταλλα, τις χημικές ουσίες, τα μη μεταλλικά ορυκτά και το χαρτί, επηρεάστηκαν επίσης σε μεγάλο βαθμό, με σοβαρή προοπτική αποβιομηχάνισης και μελλοντικής μετεγκατάστασης των βιομηχανιών σε περιφέρειες που παρέχουν χαμηλότερες τιμές ενέργειας. Παρά την αύξηση των τιμών της ενέργειας και τον υψηλό πληθωρισμό, οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις συνέχισαν να παρέχουν βασικές υπηρεσίες (όπως σχολεία, νοσοκομεία, κέντρα φροντίδας και δημόσιες συγκοινωνίες) μέσω σημαντικής εξοικονόμησης ενέργειας στη θέρμανση και τον φωτισμό των δημόσιων κτιρίων, ταχύτερη ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά και μέσω περικοπών του προϋπολογισμού σε άλλες κοινοτικές υπηρεσίες.

Η ΕΕ θα πρέπει να προσαρμόσει την ενεργειακή της μετάβαση στις τοπικές ανάγκες, περιορισμούς και ευκαιρίες. Μόνο με την υιοθέτηση μιας προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή μπορεί η ΕΕ να στραφεί από την ενεργειακή κρίση στην ενεργειακή ανεξαρτησία και να παράσχει ένα μακροπρόθεσμο όραμα στα εδάφη της ΕΕ.

Με βάση την πρωτοβουλία REPowerEU, η ΕΕ θα πρέπει να παράσχει στις περιφέρειες και τις πόλεις πρόσθετη στήριξη και επενδύσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την κυκλική οικονομία και τα ευφυή δίκτυα, προωθώντας έτσι την τοπική παραγωγή ενέργειας και ενισχύοντας την ενεργειακή αυτονομία της ΕΕ.

Η ΕτΠ διευκολύνει την τοπική ενεργειακή μετάβαση μέσω της πρωτοβουλίας «Πράσινη Συμφωνία και τοπική δράση» και μέσω διαφόρων εκστρατειών, όπως η σπριντ για την εξοικονόμηση ενέργειας των πόλεων της ΕΕ, η οποία δρομολογήθηκε από κοινού με το Σύμφωνο των Δημάρχων της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

[Έρευνα Ipsos: για το 62 % των ερωτηθέντων, η πόλη και η περιφέρειά τους έχουν λάβει μέτρα για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας]

Δράση για το κλίμα

- III. *Να επενδύσει σημαντικά στην προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με μια τοποκεντρική στρατηγική για τη διατήρηση της συνοχής και της ανθεκτικότητας σε όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις και ενόψει των ανατρεπτικών και ασύμμετρων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, καθώς και της απώλειας βιοποικιλότητας.*

Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις καταβάλλουν αυξανόμενα διόδια για τους διαταραγμένους καύσωνες, τα ρεύματα, τις πλημμύρες και τις πυρκαγιές. Η κλιματική αλλαγή θα εμβαθύνει τις υφιστάμενες ανισότητες: Η Νότια και Ανατολική Ευρώπη, οι ευρωπαϊκές πόλεις, τα νησιά, οι παράκτιες και περιφερειακές περιοχές θα επηρεαστούν περισσότερο από την άποψη των θυμάτων μεταξύ των πληθυσμών, των ζημιών σε υποδομές ζωτικής σημασίας και της διαταραχής του τουρισμού, των βιομηχανικών συνεργατικών σχηματισμών και της γεωργικής παραγωγής. Για να προστατεύσει τις περιφέρειές της από τις επιβλαβείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, η ΕΕ θα πρέπει να επενδύσει περίπου 40 δισ. ευρώ ετησίως, εάν η θερμοκρασία του πλανήτη παραμείνει εντός της τάξης του 1,5 °C. Το ποσό αυτό θα αυξηθεί σε 120 δισεκατομμύρια ευρώ και 200 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως για να προσαρμοστεί στην αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2 °C ή 3°-4 °C. Μόνο οι ισχυρότερες επενδύσεις στην προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής μπορούν να διαφυλάξουν τη συνοχή μεταξύ της ΕΕ και εντός των κρατών μελών.

Η ΕΕ πρέπει να εντείνει την αλληλεγγύη της. Οι μηχανισμοί συνοχής θα επιτρέψουν στις περιφέρειες και τις πόλεις της να αυξήσουν τις επενδύσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την ανθεκτικότητα και να αποτρέψουν τα πλέον ευάλωτα εδάφη και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες να πληγούν περισσότερο.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία θα πρέπει να εξασφαλίσει την ισχυρή συμμετοχή των περιφερειών και των πόλεων στην επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και στην ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή.

Η ΕτΠ συνεργάζεται με το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της χρήσης του πίνακα ελέγχου ευπάθειας, ο οποίος καθορίζει τα περιφερειακά τρωτά σημεία και τις ικανότητες αντιμετώπισης καταστροφών, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.

[Έρευνα Ipsos: για το 51 % των ερωτηθέντων, οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερο ρόλο στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά την κλιματική κρίση και το περιβάλλον]

Ασφάλεια των τροφίμων

- IV. *Στήριξη της βιώσιμης τοπικής γεωργίας και συνεργασία με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές για να συμβάλουν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας των ευρωπαϊκών συστημάτων τροφίμων.*

Ο ρωσικός πόλεμος κατά της Ουκρανίας έχει διαταράξει σημαντικά την ευρωπαϊκή γεωργία συνολικά, με τις μεγαλύτερες επιπτώσεις να γίνονται αισθητές σε περιοχές της Βουλγαρίας, της Ουγγαρίας, της Πολωνίας, της Ρουμανίας και της Σλοβακίας, και αύξησε τις τιμές στα ράφια για όλους όσους ζουν στην Ευρώπη. Επιπλέον, η ξηρασία, η λειψυδρία και άλλα ακραία κλιματικά φαινόμενα μειώνουν σημαντικά τις γεωργικές αποδόσεις σε πολλές περιοχές, εκτείνονται σε ολόκληρη την ΕΕ. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές αντιμετωπίζουν την κοινωνική έκτακτη ανάγκη της επισιτιστικής φτώχειας στις τοπικές τους κοινότητες: πάνω από 32,5 εκατομμύρια Ευρωπαίοι δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά ένα σωστό γεύμα κάθε δεύτερη μέρα.

Η ΕΕ θα πρέπει να επενδύσει στη βιώσιμη τοπική γεωργική παραγωγή και να συντομεύσει τις αλυσίδες εφοδιασμού της. Θα πρέπει να ευνοεί την τοπική παραγωγή, να προμηθεύεται με βιώσιμο τρόπο και να κινείται προς βιώσιμα συστήματα τροφίμων.

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να εντείνει τον συντονισμό και τις επενδύσεις της για να βοηθήσει τις περιφέρειες να καταπολεμήσουν τα ρεύματα και να διαχειριστούν τη λειψυδρία, αξιοποιώντας τις υφιστάμενες περιφερειακές εμπειρίες όσον αφορά τη μείωση της κατανάλωσης, την αύξηση της επαναχρησιμοποίησης και την αντιμετώπιση των λυμάτων.

Η ΕτΠ εγκαινίασε το βραβείο βιολογικής παραγωγής της ΕΕ από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προώθηση της βιώσιμης τοπικής παραγωγής μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις ως φορείς βιώσιμης ανάπτυξης και συνοχής

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

- V. *Εξασφάλιση μεγαλύτερης στήριξης για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.*

Χωρίς τη δέσμευση των ευρωπαϊκών περιφερειών και πόλεων, οι 105 από τους 169 στόχους που καθορίζονται από τους ΣΒΑ δεν θα επιτευχθούν έως το 2030, όπως η μείωση της φτώχειας και ο οικολογικός προσανατολισμός των τοπικών υποδομών. Οι περιφέρειες και οι πόλεις παρακολουθούν όλο και περισσότερο την πρόδοό τους πραγματοποιώντας εθελοντικές τοπικές αξιολογήσεις και ενώνουν τις δυνάμεις τους σε πρωτοβουλίες όπως το δίκτυο URBACT Cities for Sustainable Governance και το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο των Δημάρχων. Ωστόσο, συχνά δεν διαθέτουν τους χρηματοδοτικούς πόρους και τις τεχνικές ικανότητες για την υλοποίηση των ΣΒΑ και τον σχεδιασμό επενδύσεων σε μέτρα της Πράσινης Συμφωνίας. Αυτό απειλεί να εμβαθύνει τα υφιστάμενα χάσματα μεταξύ των περιφερειών ή των πόλεων που βρίσκονται σε «μετωπική γραμμή» και εκείνων που αντιμετωπίζουν ήδη οικονομικές προκλήσεις λόγω της τεχνολογικής και δημογραφικής μετάβασης.

Η ΕΕ θα πρέπει να παράσχει στις περιφέρειες και στις πόλεις ένα συνεκτικό και ενοποιημένο πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη που να ευθυγραμμίζεται με τα παγκόσμια θεματολόγια για το κλίμα και τη βιωσιμότητα. Θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις μετασχηματιστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες και οι πόλεις, ώστε η εφαρμογή να αντικατοπτρίζει περισσότερο την τοπική πραγματικότητα.

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να συνεργαστούν με όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης για να καλύψουν τα χρηματοδοτικά κενά παρέχοντας άμεση χρηματοδότηση και συγκεκριμένη καθοδήγηση, θεσπίζοντας πράσινο προϋπολογισμό και συνδέοντας καλύτερα την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ με την οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ.

Η πρωτοβουλία «Πράσινη Συμφωνία και τοπική δράση» της ΕτΠ περιλαμβάνει ένα σύνολο εργαλείων επικοινωνίας και συμμετοχής για την επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Επιτρέπει στις περιφέρειες και τους δήμους να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την εφαρμογή της Πράσινης Συμφωνίας και να παρέχουν πληροφορίες από εμπειρογνώμονες σχετικά με αυτήν.

[Το μέλλον της Πράσινης Συμφωνίας: απολογισμός και μελλοντική έρευνα της ΕτΠ: Το 45 % των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι η πόλη ή η περιφέρειά τους έχει θέσει στόχο κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050, αποδεικνύοντας τη φιλοδοξία τους να υπερβούν τον ευρύτερο στόχο της ΕΕ]

Η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση

VI. *Απελευθέρωση επενδύσεων για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, στήριξη των πολιτών και μείωση των ανισοτήτων, με παράλληλη προώθηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών περιφερειών.*

Η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση αυξάνουν τόσο το κόστος όσο και τους κινδύνους και θέτουν υπαρκτά προκλήσεις σε πολλές ευρωπαϊκές περιφέρειες. Η εκτίναξη των τιμών της ενέργειας και οι ξένες τοποκεντρικές πολιτικές απειλούν να επιδεινώσουν την κατάσταση. Ταυτόχρονα, τα νοικοκυριά αντιμετωπίζουν τον αντίκτυπο του πληθωρισμού και εξακολουθούν να υπάρχουν ισχυρές ανισότητες σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σχεδόν το 50 % των περιφερειών και των πόλεων χρειάστηκε να συστήσουν τράπεζες τροφίμων και προγράμματα διανομής τροφίμων. Καθώς η διττή μετάβαση βρίσκεται σε εξέλιξη, είναι καίριας σημασίας οι στόχοι του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων που σχετίζονται με την απασχόληση, την κατάρτιση και την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού να παραμείνουν στο επίκεντρο. Οι υποεθνικές κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για ένα βασικό μερίδιο των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση και τις δεξιότητες. Ως εκ τούτου, διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στο ζήτημα των αναπτυξιακών παγίδων. Επιπλέον, δεδομένου ότι 41 περιφέρειες θεωρούνται στην πραγματικότητα οι πλέον ευάλωτες λόγω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, οι περιφέρειες και οι πόλεις αναζητούν τρόπους για να διασφαλίσουν την ανθεκτικότητα και την ανταγωνιστικότητά τους, υιοθετώντας νέες στρατηγικές, αναπτύσσοντας εμπειρογνώσια, παρέχοντας μέσα για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και δημιουργώντας συμμαχίες για να ακουστεί η φωνή τους. Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις αισθάνονται επίσης όλο και περισσότερο άμεσα τις συνέπειες των ψηφιακών απειλών: αποτελούν πρωταρχικούς στόχους κυβερνοεπιθέσεων και αντιμετωπίζουν προσωρινές διακοπές λειτουργίας κρίσιμων δημόσιων υπηρεσιών. Ωστόσο, πολλά από αυτά δεν διαθέτουν επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους και οργανωτικές ικανότητες για την οικοδόμηση ψηφιακής ανθεκτικότητας και την αναβάθμιση των οικονομικών οικοσυστημάτων τους.

Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει περαιτέρω την τοπική προοπτική όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Η Επιτροπή των Περιφερειών θα πρέπει να προσκληθεί ως μέλη των οργάνων διοίκησης και παρακολούθησης που έχουν συσταθεί με τον νόμο για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας και τον νόμο για τη μηδενική καθαρή βιομηχανία, δεδομένου ότι οι περιφέρειες και οι πόλεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της κοινωνικής αποδοχής των στρατηγικών έργων και στον προσδιορισμό των μέσων αλλαγής και επενδύσεων.

Η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της διεξάγοντας εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με τις απειλές στον κυβερνοχώρο κατά των τοπικών και περιφερειακών υποδομών.

[Έρευνα Ipsos: για το 52 % των ερωτηθέντων, οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερο λόγο στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά την ισχυρότερη οικονομία, την κοινωνική δικαιοσύνη και την απασχόληση]

Το μέλλον της πολιτικής συνοχής

VII. *Μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής με αποστολή και τοποκεντρική προσέγγιση, εφαρμόζοντας την αρχή της «μη πρόκλησης βλάβης στη συνοχή» σε όλες τις πολιτικές.*

Χάρη στην ενιαία αγορά, το ΑΕΠ της ΕΕ είναι κατά 9 % υψηλότερο από ό,τι θα ήταν χωρίς αυτό. Το εσωτερικό εμπόριο της ΕΕ στήριξε τη δημιουργία 56 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας τα τελευταία τριάντα χρόνια. Ωστόσο, η ευημερία δεν κατανέμεται δίκαια μεταξύ των βασικών περιφερειών και περιφερειών της ΕΕ. Η πανδημία COVID-19 και ο ρωσικός πόλεμος κατά της Ουκρανίας κατέστησαν ακόμη πιο δύσκολο για τις περιφερειακές περιοχές να καλύψουν τη διαφορά με την υπόλοιπη ΕΕ. Η πολιτική συνοχής, δεδομένου ότι οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις συμβάλλουν σε μια ενιαία αγορά με καλύτερες επιδόσεις, γεφυρώνοντας το αναπτυξιακό χάσμα μεταξύ των περιφερειών, παρέχοντάς τους κοινωνικούς πόρους και υποδομές. Ωστόσο, οι περιφερειακές διαφορές παραμένουν μεγάλες. Το μέλλον της πολιτικής συνοχής πρέπει να σχεδιαστεί ως μια στρατηγική χωρίς αποκλεισμούς με τη συμμετοχή όλων των πολιτών και των ενδιαφερόμενων μερών σε όλα τα επίπεδα, αντιμετωπίζοντας τον υφιστάμενο κατακερματισμό και την πολυπλοκότητα της πολιτικής σε διάφορα ταμεία.

Η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει περαιτέρω μια ισχυρή τοποκεντρική πολιτική συνοχής με μια προσέγγιση αποστολής που μπορεί να βοηθήσει όλους τους τόπους και τους ανθρώπους της ΕΕ. Πρέπει να εφαρμόζει την αρχή του «μη βλάπτει τη συνοχή» σε όλες τις πολιτικές και πρωτοβουλίες της ΕΕ με τη διενέργεια ολοκληρωμένων εκτιμήσεων εδαφικού αντικτύπου.

Η Συμμαχία Συνοχής, που συστάθηκε από την ΕτΠ, θα χρησιμεύσει ως πλατφόρμα συζητήσεων και ανταλλαγών, στην οποία θα συμμετέχουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ με τους δήμους και τις περιφέρειες.

[Έρευνα Ipsos: Το 59 % των ερωτηθέντων γνωρίζει τα ταμεία της πολιτικής συνοχής]

Το αγροτικό θεματολόγιο

VIII. *Μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση των αγροτικών περιοχών πρέπει να τους εξοπλίσει με επενδύσεις στην πράσινη και την ψηφιακή τους μετάβαση για την αποτελεσματική καταπολέμηση της μείωσης του πληθυσμού και την προσέλκυση νέων ταλέντων.*

Μέχρι το 2033, εκτιμάται ότι 30 εκατομμύρια άνθρωποι θα έχουν εγκαταλείψει τις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης. Αυτό ισούται με τον συνολικό πληθυσμό της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Λιθουανίας. Οι αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν εμπόδια που απειλούν την ανάπτυξή τους, καθώς

και τους στόχους της ΕΕ για επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας. Οι νέοι και οι οικογένειες εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιοχές λόγω της έλλειψης υπηρεσιών, όπως τα σχολεία, τα νοσοκομεία, οι δημόσιες συγκοινωνίες και η ψηφιακή συνδεσιμότητα. Αυτή η συνεχής εκροή νέων ανθρώπων οδηγεί σε μείωση του εργατικού δυναμικού, γήρανση του τοπικού πληθυσμού, καθώς και σε εξαθλίωση και κοινωνικό αποκλεισμό. Το 16 % του πληθυσμού της ΕΕ ζει σε περιοχές που παγιδεύουν την ανάπτυξη ταλέντων. Οι ευκαιρίες εκπαίδευσης ενηλίκων είναι πολύ χαμηλότερες στις περιφέρειες που πλήττονται από παγίδα ανάπτυξης ταλέντων (στο 5,6 %, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 10 %). Οι περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση και την εκτέλεση ολοκληρωμένων πρωτοβουλιών αγροτικής ανάπτυξης, όπως ειδικά τοπικά προγράμματα σχολικής εκπαίδευσης, καθώς και έννοιες κινητικότητας για τα αγροτικά χωριά και προγράμματα πράσινης επιχειρηματικότητας για τις γυναίκες.

Η ΕΕ θα πρέπει να επενδύσει περισσότερο στις αγροτικές περιοχές, καθώς συμβάλλουν σημαντικά στην πράσινη μετάβασή της σε τομείς όπως η παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας, τα βιώσιμα τρόφιμα και η διατήρηση της φύσης.

Η επόμενη γενιά προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα πρέπει να τονώσουν τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις για τη μείωση των παγίδων ανάπτυξης ταλέντων στις περιφέρειες της ΕΕ, τη διαφοροποίηση των οικονομικών προοπτικών για τους νέους και τη διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας των αγροτικών κοινοτήτων.

Η ΕτΠ συμμετέχει ενεργά στο αγροτικό σύμφωνο, το οποίο παρέχει μια πλατφόρμα για όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και την κοινωνία των πολιτών για την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τις ανάγκες και το δυναμικό των αγροτικών περιοχών.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις διαμορφώνουν το μέλλον της Ευρώπης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΧ. Η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στους περιφερειακούς και τοπικούς εκπροσώπους για να ενισχύσει καλύτερα και σε μεγαλύτερο βαθμό την ευρωπαϊκή δημοκρατία.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1,2 εκατομμύρια πολίτες είναι εκλεγμένοι σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Είναι η βάση της ευρωπαϊκής δημοκρατίας. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές των κρατών μελών είναι περισσότερο αξιόπιστες από τις εθνικές κυβερνήσεις και, στις περισσότερες χώρες, είναι περισσότερο αξιόπιστες από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Η αυξανόμενη δυσαρέσκεια στις περιφέρειες και τις πόλεις απειλεί τη συνολική κοινωνική συνοχή στην ΕΕ. Αυτό καθιστά ακόμη πιο κρίσιμη την προσαρμογή των προγραμμάτων της ΕΕ για τις πόλεις και τις περιφέρειες στις ειδικές ανάγκες των διαφόρων εδαφών της ΕΕ και στις ανάγκες τους. Για τον σκοπό αυτό, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές πρέπει να έχουν μεγαλύτερο ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών της ΕΕ. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των υποεθνικών επιπέδων διακυβέρνησης θα συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση και αποδοχή των πολιτικών της ΕΕ από τους πολίτες.

Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει την πολυεπίπεδη διάσταση της ευρωπαϊκής δημοκρατίας και διακυβέρνησης και να συμπεριλάβει συστηματικά τους τοπικούς και περιφερειακούς πολιτικούς στη νομοθετική διαδικασία της ΕΕ, δίνοντας έτσι συνέχεια στα αποτελέσματα της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης.

Οι ευρωπαϊκές εκλογές που θα διεξαχθούν τον Ιούνιο του 2024 θα αποτελέσουν δοκιμασία για την ευρωπαϊκή δημοκρατία. Στο πλαίσιο αυτό, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να αυξήσουν τη συνεργασία τους με τις περιφέρειες και τις πόλεις προκειμένου να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη και να αυξήσουν την προσέλευση των ψηφοφόρων, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι η φωνή τους ακούγεται στον καθορισμό των επόμενων πολιτικών προτεραιοτήτων.

Το πρόγραμμα «Νέοι εκλεγμένοι πολιτικοί» και το Δίκτυο Τοπικών και Περιφερειακών Συμβούλων — αμφότερα συγκροτημένα από την ΕτΠ — μπορούν να στηρίξουν περαιτέρω τους τοπικούς και περιφερειακούς εκλεγμένους εκπροσώπους, ενισχύοντας τη γέφυρα μεταξύ της ΕΕ και των τοπικών κοινοτήτων. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές αποτελούν επίσης βασικούς εταίρους για την ενίσχυση της αίσθησης του ανήκειν στο ευρωπαϊκό εγχείρημα, με βάση τις αρχές και τις αξίες της ΕΕ.

[Έρευνα Ipsos: για το 91 % των ερωτηθέντων, είναι σημαντικό να αυξηθεί η επιρροή των περιφερειών και των τοπικών αρχών στη χάραξη εθνικής πολιτικής]

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, με την εμπειρία και τα δίκτυά τους, στην προετοιμασία για το επόμενο κύμα διεύρυνσης.

Ο ρωσικός πόλεμος κατά της Ουκρανίας έθεσε την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ υψηλότερα στην πολιτική ατζέντα και υπογράμμισε τη σημασία της διασφάλισης της σταθερότητας στις γειτονικές χώρες της ΕΕ, τόσο στα ανατολικά όσο και στα νότια σύνορά της, μέσω ενισχυμένης διασυνοριακής συνεργασίας. Οι περιφέρειες και οι πόλεις των υποψήφιων χωρών διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία προσχώρησης, στην εδραίωση των ευρωπαϊκών αξιών και στην προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις μπορούν να μοιραστούν τις δικές τους εμπειρίες προσχώρησης και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη ικανοτήτων των δυνητικών νεοεισερχόμενων μέσω διαφόρων μορφών, όπως οι Μικτές Συμβουλευτικές Επιτροπές (ΜΣΕ), οι Ομάδες Εργασίας (ΟΕ), η Διάσκεψη των Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών για την Ανατολική Εταιρική Σχέση (CORLEAP), η Ευρωμεσογειακή Περιφερειακή και Τοπική Συνέλευση (ARLEM) ή η χρήση του μέσου τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών (TAIEX) μεταξύ ομοτίμων. Η ΔΠΤΑΑΕΣ επιδιώκει επί του παρόντος τους διττούς στόχους της συνέχισης της παροχής πολυμερούς συνεργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης και της παροχής βοήθειας στις νέες υποψήφιες χώρες της ΕΕ στην πορεία τους προς την ΕΕ, και θα συνεχίσουν να το πράττουν και στο εγγύς μέλλον.

Επιπλέον, τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας με γειτονικές χώρες (ιδίως μέσω των προγραμμάτων Interreg IPA CBC) ήταν ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την ανάπτυξη εμπειρογνωμοσύνης στις γειτονικές τοπικές και περιφερειακές αρχές, ενώ προετοιμάζονται να ενταχθούν στην ΕΕ.

Αυτό διευκολύνει την ανάπτυξη ικανοτήτων και βελτιώνει την κατανόηση των πολιτικών και της νομοθεσίας της ΕΕ.

Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ προσπίζοντας τις πολυμερείς μορφές συνεργασίας και παρέχοντας πρακτική στήριξη στις τοπικές και περιφερειακές αρχές των υποψήφιων χωρών της ΕΕ.

Οι προηγούμενοι γύροι διεύρυνσης κατέδειξαν ότι η αποκέντρωση και η συμμετοχή των τοπικών και των περιφερειακών αρχών στην προετοιμασία για την ένταξη στην ΕΕ είναι καίριας σημασίας για την επιτυχία.

Η ΕτΠ τάσσεται υπέρ της ενίσχυσης της διασυνοριακής συνεργασίας με τις γειτονικές τοπικές και περιφερειακές αρχές και συμβάλλει στην προώθηση του TAIEX μέσω των ΜΣΕ και των ομάδων εργασίας, καθώς και μέσω της ARLEM και της CORLEAP, και έχει να διαδραματίσει ειδικό ρόλο στην παροχή βοήθειας στις τοπικές και περιφερειακές αρχές των χωρών της διεύρυνσης ώστε να προετοιμαστούν για την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ. Η ΕτΠ επικεντρώνει τις εργασίες της για τη διεύρυνση στην ανάπτυξη πρακτικών ικανοτήτων και έχει ιδίως διευρύνει το πρόγραμμά της για τους νέους εκλεγμένους πολιτικούς (YEPs) στις υποψήφιες χώρες.

1

Συνέχιση και ενίσχυση της στήριξης προς την Ουκρανία μέσω συμπράξεων με δήμους και περιφέρειες της ΕΕ για την ανασυγκρότηση και τη μεταρρύθμιση.

2

Διασφάλιση μιας προσέγγισης πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για την ενεργειακή μετάβαση. Μόνο με την αύξηση των κονδυλίων της ΕΕ μπορούν τα τοπικά και περιφερειακά έργα να αυξήσουν και να βελτιώσουν τον αντίκτυπό τους, ώστε να εκπληρωθεί η φιλοδοξία της ΕΕ για το κλίμα στην πράξη και να ενισχυθεί η αποδοχή της πράσινης μετάβασης εντός των τοπικών κοινοτήτων.

3

Σημαντική επένδυση στην προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με μια τοποκεντρική στρατηγική για τη διατήρηση της συνοχής και της ανθεκτικότητας σε όλους τους δήμους και τις περιφέρειες και ενόψει των ανατρεπτικών και ασύμμετρων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, καθώς και της απώλειας βιοποικιλότητας.

4

Στήριξη της βιώσιμης τοπικής γεωργίας και συνεργασία με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές για να καταστούν τα ευρωπαϊκά συστήματα τροφίμων πιο ανθεκτικά και βιώσιμα.

5

Εξασφάλιση μεγαλύτερης στήριξης για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

6

Απελευθέρωση των επενδύσεων για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, στήριξη των ανθρώπων και μείωση των ανισοτήτων, με παράλληλη προώθηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών περιφερειών.

7

Μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής με αποστολή και τοποκεντρική προσέγγιση, με εφαρμογή της αρχής της «μη υπονόμησης της συνοχής» σε όλες τις πολιτικές.

8

Μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση για την ύπαιθρο πρέπει να την εφοδιάσει με επενδύσεις στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβασή της για την αποτελεσματική καταπολέμηση της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και την προσέλκυση νέων ταλέντων.

9

Η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στους περιφερειακούς και τοπικούς εκπροσώπους για να ενισχύσει καλύτερα και σε μεγαλύτερο βαθμό την ευρωπαϊκή δημοκρατία.

10

Συμμετοχή των τοπικών και των περιφερειακών αρχών, με την εμπειρία και τα δίκτυά τους, για να προετοιμαστούμε για το επόμενο κύμα διεύρυνσης.

Κεφάλαιο I — Περιφέρειες και πόλεις που διαχειρίζονται κρίσεις

Ένα πολύπλευρο σύνολο κρίσεων επηρεάζει την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τον ρωσικό πόλεμο κατά της Ουκρανίας και τις συνέπειές του στην ενεργειακή, κλιματική και επισιτιστική κρίση, τις κοινωνικές ανισότητες και τις μακροχρόνιες συνέπειες της πανδημίας COVID-19, οι περιφέρειες και οι πόλεις βρίσκονται στην πρώτη γραμμή, αντιμετωπίζοντας τις πολυάριθμες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πολίτες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δοκιμάζεται και θα την αντέξει όσο συνεχίζει να αναπτύσσει νέα κοινά εργαλεία αλληλεγγύης και ανθεκτικότητας, για τη στήριξη των εδαφών και των πολιτών της.

A. Ουκρανία: Εκτοπισμένοι, βιώσιμη ανασυγκρότηση, πορεία προς την ένταξη στην ΕΕ

Ο ρωσικός πόλεμος κατά της Ουκρανίας προκάλεσε πρωτοφανή εισροή εκτοπισμένων ατόμων, πλήττοντας άμεσα τις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ. Παρά τις πολλές δυσκολίες, οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις έχουν λάβει επιτυχημένα μέτρα για να καλωσορίσουν τους εκτοπισμένους Ουκρανούς, καταλύοντας παράλληλα την αλληλεγγύη από τους τοπικούς πληθυσμούς. Το επίκεντρο τώρα μετατοπίζεται από τα μέτρα έκτακτης ανάγκης σε πιο μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την κοινωνικοοικονομική ένταξη. Ποιες περιοχές βρίσκονται στην πρώτη γραμμή βοηθώντας τους εκτοπισμένους Ουκρανούς να ενταχθούν σε τοπικό επίπεδο; Πώς μπορεί η αλληλεγγύη από τις τοπικές κυβερνήσεις να βοηθήσει την Ουκρανία να ανακάμψει από τον πόλεμο και να οικοδομήσει ένα καλύτερο μέλλον για τον λαό της;

Οι περιφέρειες και οι πόλεις της ΕΕ και της Ουκρανίας είναι πεπεισμένοι ότι διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην ανασυγκρότηση της Ουκρανίας. Ήδη αναπτύσσουν τη δομή, τις αρχές και τα σχέδια για τον σκοπό αυτό στο πλαίσιο δικτύων όπως η Ευρωπαϊκή Συμμαχία Πόλεων και Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας, που συστάθηκε από την Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ), με τη συμμετοχή τοπικών και περιφερειακών αρχών στην ΕΕ και την Ουκρανία.

Η ένταξη της Ουκρανίας στην ΕΕ θα συμβαδίσει με την ανοικοδόμηση της. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές στην Ουκρανία πρέπει να είναι προετοιμασμένες για την προσχώρηση στην ΕΕ και χρειάζονται στήριξη από τους ομολόγους τους στην ΕΕ. Η ΕτΠ επιτελεί το ρόλο της μέσω πρωτοβουλιών ανάπτυξης ικανοτήτων.

Μετά από ό,τι ιστορικά ήταν η πιο έντονη μετανάστευση που προκλήθηκε από συγκρούσεις στην ΕΕ,¹ πολλές περιφέρειες και πόλεις μετατοπίζονται τώρα από την κατάσταση κρίσης στην ανάπτυξη βιώσιμων στρατηγικών για την ένταξη των Ουκρανών υπηκόων που απολαύουν προστασίας από την ΕΕ. Οι περισσότεροι Ουκρανοί που λαμβάνουν προσωρινή προστασία² στην Ευρωπαϊκή Ένωση (3,5 εκατομμύρια³ από το σύνολο των 4 εκατομμυρίων της ΕΕ⁴) αφίχθηκαν και καταγράφηκαν κατά τους πρώτους τρεις μήνες μετά τη ρωσική εισβολή στις 24 Φεβρουαρίου 2022. Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2022 και καθ' όλη τη διάρκεια του 2023, οι πόλεις και οι περιφέρειες άρχισαν να μετακινούνται από τον τρόπο αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στην ανάπτυξη διαρθρωμένων και βιώσιμων στρατηγικών ένταξης με στόχο τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των εκτοπισμένων Ουκρανών.⁵

Το 88 % των περιφερειών και των πόλεων έχουν λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης που δημιουργήθηκε από τον πόλεμο στην Ουκρανία στην πόλη ή την

¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Wilfred Martens Centre for European Studies, [Cross-Border Movements Compared: Μετανάστευση από και προς την Ουκρανία σε ιστορική σύγκριση με άλλες καταστάσεις που προκαλούνται από συγκρούσεις](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), Φεβρουάριος 2023 και <https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm>.

² Τη χορήγηση προσωρινής προστασίας βάσει της [εκτελεστικής απόφασης 2022/382 του Συμβουλίου](#), Mach 2022. Οι δικαιούχοι αυτής της προστασίας αναφέρονται αργότερα στο παρόν έγγραφο με τον γενικό όρο «πρόσφυγες».

³ Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, κατάσταση [στην Ουκρανία: Flash update #18](#), 24 Ιουνίου 2022.

⁴ Eurostat, [Προσωρινή προστασία των ατόμων που εγκαταλείπουν την Ουκρανία](#), Αύγουστος 2023.

⁵ Βλ., για παράδειγμα, δραστηριότητες των [πόλεων και των περιφερειών για την ένταξη των μεταναστών](#), ένα δίκτυο που δημιουργήθηκε από την Επιτροπή των Περιφερειών, όπως οι διασκέψεις για την πρόσβαση [των μεταναστών στην υγειονομική περίθαλψη: από την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης έως τις βιώσιμες λύσεις](#) και την [ενδυνάμωση των περιφερειών και των πόλεων στη διακυβέρνηση της ένταξης των μεταναστών](#).

περιφέρειά τους και, παράλληλα με τις τοπικές κοινότητες, εξακολουθούν να διαδραματίζουν κείμερο ρόλο στη στήριξη των εκτοπισμένων Ουκρανών. Περίπου οι μισές αρχές των περιφερειών και των πόλεων έχουν δημιουργήσει κέντρα υποδοχής και παρέχουν στέγαση σε εκτοπισμένους, ενώ πάνω από το ένα τρίτο έχουν διασφαλίσει την πρόσβαση στην κοινωνική πρόνοια και την ιατρική περίθαλψη (33 %). Το 21 % έχει δημιουργήσει ευκαιρίες και εγκαταστάσεις ειδικά για τα εκτοπισμένα παιδιά, ενώ το 13 % έχει λάβει μέτρα για τον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων του πολέμου στους πλέον ευάλωτους, καθώς και για τον μετριασμό των επιπτώσεων των αυξημένων τιμών της ενέργειας για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Πάνω από το ένα τρίτο (35 %) έχει επίσης συμμετάσχει σε συμβολικές δράσεις στήριξης προς την Ουκρανία. Εκτός από την πλήρη στήριξη της Ουκρανίας κατά του Ρώσου επιτιθέμενου, η πλειονότητα των περιφερειών και των πόλεων (60 %) είναι επίσης πεπεισμένοι ότι η παρουσία των Ουκρανών θα έχει θετικές δημογραφικές και οικονομικές συνέπειες (54 %).⁶

Δεδομένου ότι η πλειονότητα των εγγεγραμμένων Ουκρανών δικαιούχων προσωρινής προστασίας είναι γυναίκες και παιδιά,⁷ πολλές περιφέρειες και πόλεις παρέχουν επίσης εξατομικευμένες υπηρεσίες στήριξης, εκπαίδευσης και ένταξης. Πάνω από το 56 % των περιφερειών και των πόλεων παρέχουν ειδική στήριξη σε γυναίκες από την Ουκρανία με τη μορφή παιδικής φροντίδας, ακολουθούμενη από τη στέγαση (55 %), την επαγγελματική κατάρτιση (52 %), την ψυχολογική βοήθεια (σχεδόν 48 %), την υγειονομική περίθαλψη (46 %) και τις μεταφορές (45%).⁸ Ωστόσο, περίπου το 44 % δεν παρέχει ειδική στήριξη προσαρμοσμένη στις Ουκρανές εκτοπισμένες γυναίκες, γεγονός που πρέπει να αντιμετωπιστεί για τη στήριξη τους και τη διασφάλιση κατάλληλων συνθηκών για την-κοινωνικοοικονομική τους ένταξη⁹. Ένα ξεχωριστό παράδειγμα ταχείας ένταξης και μαρτυρίας για τη δύναμη και την αποφασιστικότητα των Ουκρανών γυναικών προέρχεται από την Πολωνία, όπου τα κυβερνητικά στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι το 60-70 % είχε βρει κανονική δουλειά μέχρι το τέλος του περασμένου έτους.¹⁰

Ενώ η αλληλεγγύη προς τους πολίτες της Ουκρανίας υπήρξε αδιαμφισβήτητη σε ολόκληρη την ΕΕ, ο εδαφικός αντίκτυπος αυτής της άνευ προηγουμένου κρίσης επηρεάζει κυρίως τις περιφέρειες και τις πόλεις σε μόλις τρία κράτη μέλη. Αυτό οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως οι συγκεντρώσεις σε αστικές και μητροπολιτικές περιοχές, οι μεγάλες προϋπάρχουσες διασπορές σε ορισμένες περιοχές, τα ταξίδια χωρίς¹¹ θεώρηση για τους Ουκρανούς στην ΕΕ και η ταχεία προστασία βάσει της οδηγίας για την προσωρινή προστασία (TPD), τα οποία συνέβαλαν σε μια άκρως αποκεντρωμένη διαδικασία υποδοχής.

Η πλειοψηφία των Ουκρανών που είναι εγγεγραμμένοι στο TPD κατοικούν σε περιοχές της Γερμανίας, της Πολωνίας¹² και της Τσεχίας, και σε αυτές τις χώρες βρίσκονται οι 10 κορυφαίες περιφέρειες με τον μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων: Nordrhein-Westfalen (Γερμανία), Mazowieckie (Πολωνία), Bayern (Γερμανία), Βάδη-Βυρτεμβέργη (Γερμανία), Niedersachsen (Γερμανία), Dolnośląskie (Πολωνία), płaskie (Πολωνία), Małopolskie (Πολωνία), Wielkopolskie (Πολωνία) και Praha (Τσεχία). Η

⁶ Επιτροπή των Περιφερειών, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, πορίσματα της έρευνας Eurochambres που παρουσιάστηκαν στη [συνεδρίαση της επιτροπής CIVEX στις 18.4.2023 και στο εργαστήριο της εβδομάδας των περιφερειών της ΕΕ.](#)

⁷ [30 Απριλίου 2023: σχεδόν 4 εκατομμύρια με προσωρινή προστασία της ΕΕ — Προϊόντα Eurostat News — Eurostat \(europa.eu\)](#)

⁸ Επιτροπή των Περιφερειών, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, πορίσματα της έρευνας Eurochambres που παρουσιάστηκαν στη [συνεδρίαση της επιτροπής CIVEX στις 18.4.2023 και στο εργαστήριο της εβδομάδας των περιφερειών της ΕΕ.](#)

⁹ Ο.π.

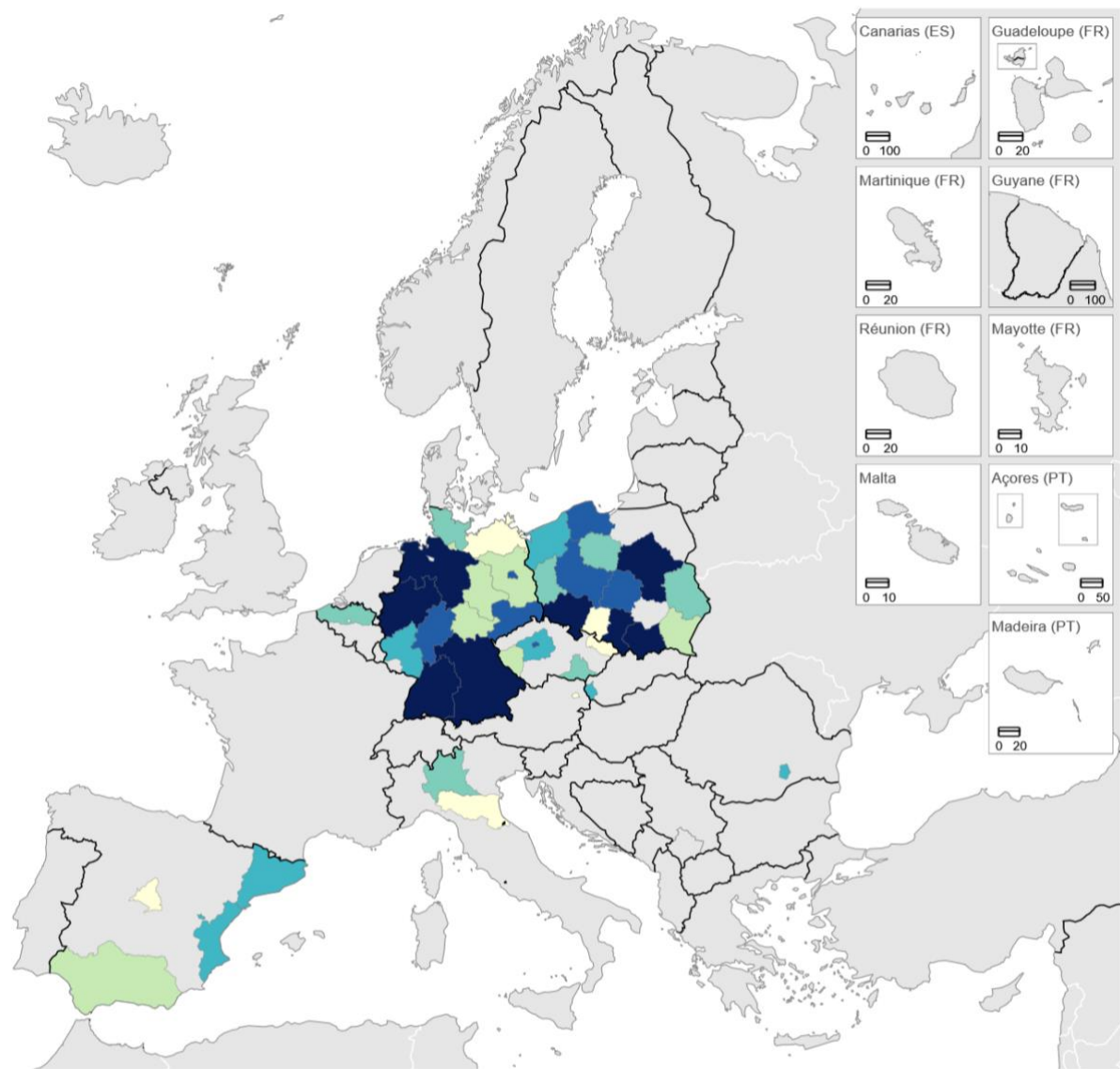
¹⁰ <https://www.ft.com/content/f7ab2cf3-ac3a-4d90-93b4-10ef51c07159>.

¹¹ Σύμφωνα με τη [Eurostat](#), στα τέλη του 2021 η ουκρανική ιθαγένεια ήταν η τρίτη πιο κοινή ιθαγένεια εκτός ΕΕ για τον συνολικό αριθμό των αδειών διαμονής στην ΕΕ και για τις άδειες διαμονής, μετά τους μαροκινούς και τους Τούρκους υπηκόους.

¹² Σε εθνικό επίπεδο, ο μεγαλύτερος αριθμός Ουκρανών που είναι εγγεγραμμένοι στο TPD είναι η Γερμανία (1090235), η Πολωνία (995035) και η Τσεχία (331850)· βλέπε <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

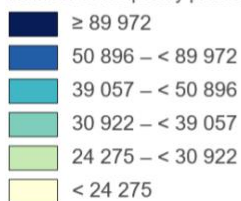
Ρουμανία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Σλοβακία και η Αυστρία έχουν επίσης περιφέρειες στις οποίες ο αριθμός των ταξινομήσεων υπερβαίνει τις 20000 ανά περιφέρεια (βλ. χάρτη παρακάτω). Ωστόσο, η αναλογία των Ουκρανών προς τους τοπικούς πληθυσμούς είναι υψηλότερη στην Τσεχία, την Πολωνία και την Εσθονία.¹³

¹³ Σε σύγκριση με τον πληθυσμό κάθε μέλους της ΕΕ, ο υψηλότερος αριθμός δικαιούχων προσωρινής προστασίας ανά χίλια άτομα παρατηρήθηκε στην Τσεχία (31,6 ανά 1000 άτομα), την Πολωνία και την Εσθονία (26,4), τη Λιθουανία (24,5), τη Βουλγαρία (22,7) και τη Λετονία (21,2)· βλέπε <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

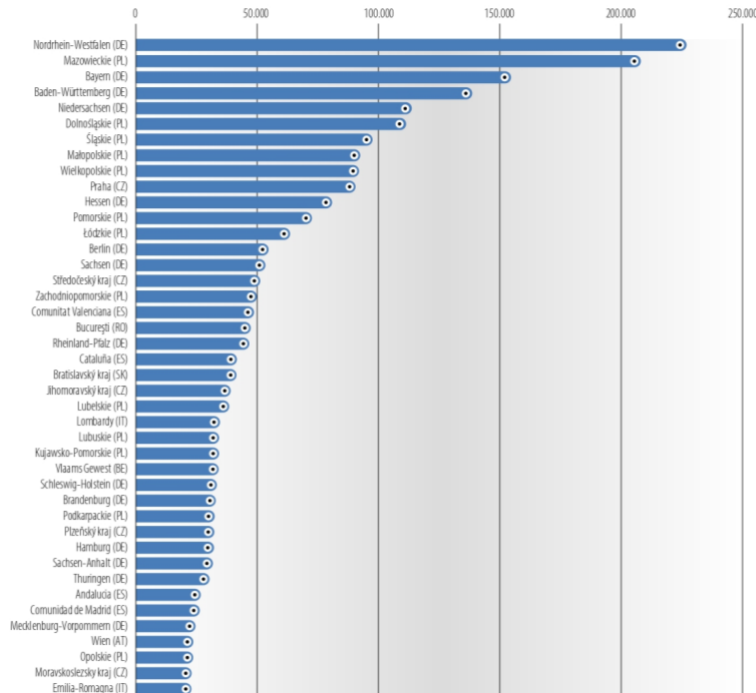
Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Number of temporary protection registration

Γράφημα 1 — Περιφέρειες NUTS2 με περισσότερες από 20000 ενεργές καταχωρίσεις για προσωρινή προστασία (ουκρανοί πολίτες)
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την UNHCR, Mediendienst Integration, ibz, Minv, La Moncloa, Österreichischer Integrationsfonds¹⁴
 Σημείωση — Αυτός ο χάρτης δείχνει σκόπιμα τις επιλεγμένες περιοχές μόνο

¹⁴ Πηγές δεδομένων: σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία (και με διαφορετικές ημερομηνίες ισχύος) κατά τον χρόνο σύνταξης της επιστολής στη [διεύθυνση](https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine_) https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine_ · <https://dofi.ibz.be/fr/news/accueil-en-belgique-des-personnes-en-provenance-dukraïne-bilan-apres-un-de-conflit> · <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko> · https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2023/20230310_ukrainian-refugees.aspx · <https://www.integrationsfonds.at/>

Γράφημα 2 — Περιφέρειες της ΕΕ με τον μεγαλύτερο αριθμό Ουκρανών που είναι ενεργά εγγεγραμμένοι για προσωρινή προστασία
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ15

Πολλές περιφέρειες και πόλεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις, καθώς οι ικανότητές τους να παρέχουν υπηρεσίες στους ντόπιους καθώς και στους πρόσφυγες, όπως η στέγαση, τα μέσα διαβίωσης, η ιατρική περίθαλψη, η εκπαίδευση και η απασχόληση, είναι εκτεταμένες και συχνά δεν βελτιστοποιούνται.¹⁶

Στην Πολωνία, η εδαφική κατανομή των Ουκρανών χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση σε βοϊβοδάτα με μεγάλους αστικούς οικισμούς. Τα δύο τρίτα των Ουκρανών στην Πολωνία ζουν στις 12 μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές¹⁷ και οι περισσότεροι διαμένουν στη Βαρσοβία (πάνω από 100000), το Βρότσλαβ, την Κρακοβία και το Πόζναν.¹⁸

Στη Γερμανία, το ποσοστό των Ουκρανών υπηκόων στο συνολικό πληθυσμό ήταν υψηλότερο στο Βερολίνο και το Αμβούργο. Λόγω του μεγάλου αριθμού αφίξεων, ορισμένες περιφερειακές αρχές εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με την επίτευξη των ορίων τους και την ανάγκη για περισσότερα σχολεία, βρεφονηπιακούς σταθμούς και χώρους στέγασης.¹⁹

Στην Τσεχία, η πόλη της Πράγας αγωνίστηκε να φιλοξενήσει σχεδόν το ένα τέταρτο όλων των Ουκρανών,²⁰ αλλά στα τέλη Οκτωβρίου του 2022, η πρωτεύουσα ενέκρινε το στρατηγικό της πλαίσιο για τη στήριξη των Ουκρανών προσφύγων και συνεργάστηκε με τη UNICEF για τη δημιουργία και τη λειτουργία ενός νέου Κέντρου για τη μετέπειτα στήριξη των εκτοπισμένων από την Ουκρανία.

¹⁵ Ο.π.

¹⁶ Dobiás, K., and Homem, F., πόλεις και περιφέρειες της ΕΕ που υποδέχονται τους Ουκρανούς πρόσφυγες — χαρτογράφηση του πολυεπίπεδου συντονισμού, μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2022.

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne>.

¹⁸ <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spolescnstwo/w-tych-polskich-miastach-uchodzczy-z-ukrainy-osiedlaja-sie-najchetniej.442844.html>.

¹⁹ <https://www.schengenvisainfo.com/news/germany-calls-on-eu-countries-for-fairer-distribution-of-ukrainian-refugees/> και

²⁰ <https://www.mvcr.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx>.

Οι ανεπαρκείς πόροι και οι περιορισμοί χρηματοδότησης συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον πιεστικών ζητημάτων για όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις όσον αφορά την παροχή βασικών υπηρεσιών στους Ουκρανούς και την υλοποίηση μακροπρόθεσμων στόχων ένταξης. Τα χρήματα για τις περιφέρειες και τις πόλεις για τη στήριξη των Ουκρανών προέρχονταν κυρίως από υψηλότερα επίπεδα κρατικής κυβέρνησης (51 %, ευπρόσδεκτη αύξηση από 20 % πριν από την έναρξη του πολέμου), ακολουθούμενη από τον ιδιωτικό τομέα (10 %), ενώ η άμεση χρηματοδότηση στο πλαίσιο της ΕΕ ήταν σημαντικά περιορισμένη ή δεν ήταν διαθέσιμη για άμεση εφαρμογή στις τοπικές κυβερνήσεις.

Όσον αφορά τη στήριξη των εκτοπισθέντων από την Ουκρανία, μόνο το 5 % περίπου των περιφερειών και των πόλεων χρησιμοποίησε χρηματοδότηση από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME), το 9 % από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) και μόνο το 1 % από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής και Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Όσον αφορά τους πρόσφυγες εν γένει, η χρήση αυτών των κονδυλίων είναι υψηλότερη, καθώς το 13 % των περιφερειακών και τοπικών κυβερνήσεων επωφελούνται συνήθως από κονδύλια του TAME, το 10 % από τα ταμεία του ΕΚΤ+ και το 2 % από τα κονδύλια του ΕΤΠΑ.²¹

Ως εκ τούτου, απαιτείται **μεγαλύτερη άμεση στήριξη προς τις περιφέρειες και τις πόλεις, ώστε να συνεχίσουν να παρέχουν αποτελεσματικά δημόσιες υπηρεσίες σε όλους τους τομείς αρμοδιότητάς τους, ενσωματώνοντας παράλληλα τους Ουκρανούς στις τοπικές κοινότητες.** Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην εξασφάλιση στοχευμένων μέτρων που θα λαμβάνουν καλύτερα υπόψη τις ειδικές ανάγκες και τα δικαιώματα των περισσότερων γυναικών, παιδιών και άλλων εκτοπισμένων ατόμων.

ΟΥΚΡΑΝΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

ΠΡΑΓΑ, ΒΕΡΟΛΙΝΟ ΚΑΙ ΓΚΝΤΑΝΣΚ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΟΥΚΡΑΝΟΥΣ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥΣ

Οι πόλεις της Πράγας (Τσεχία), του Βερολίνου (Γερμανία) και του Γκντανσκ (Πολωνία) ίδρυσαν Ουκρανικά Διαβουλευτικά Κέντρα για να παρέχουν στους Ουκρανούς πολίτες, κυρίως γυναίκες με ανήλικα παιδιά ή ηλικιωμένους, προσωπικές διαβουλεύσεις στη μητρική τους γλώσσα.²²

ΜΙΑ ΜΟΝΟΑΠΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΜΕ ΑΝΟΙΧΤΕΣ ΠΟΡΤΕΣ

Η ΡΙΓΑ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΝΕΙ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΟΥΣ ΟΥΚΡΑΝΟΥΣ

Η πόλη της Ρίγας (Λετονία) έχει μια πολιτική ανοιχτής πόρτας και βοηθά τους Ουκρανούς με πολλαπλούς τρόπους, όπως η λειτουργία ενός κέντρου υποστήριξης προσφύγων που μετατράπηκε σε μια υπηρεσία μίας στάσης όπου βρίσκονται όλες οι κυβερνητικές, δημοτικές και μη κυβερνητικές

²¹ Επιτροπή των Περιφερειών, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, πορίσματα της έρευνας Eurochambres που παρουσιάστηκαν στη [συνεδρίαση της επιτροπής CIVEX στις 18.4.2023](#) και στο [εργαστήριο της εβδομάδας των περιφερειών της ΕΕ](#).
²² Το έργο χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Εσωτερικών της Γερμανίας και το Υπουργείο Εσωτερικών της Τσεχικής Δημοκρατίας και υλοποιείται από το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής· βλ. <https://www.icmpd.org/news/ukraine-consultation-centres-supporting-ukrainian-citizens-abroad>.

υπηρεσίες, ενοικιάζοντας επιπλέον αίθουσες διδασκαλίας για να κρατήσουν τα παιδιά της Ουκρανίας στα σχολεία και εγκαινιάζοντας ψηφιακές βίζες νομάδων και χορηγίες ταλέντων.²³

Η διαδικασία για τη βιώσιμη ανασυγκρότηση της Ουκρανίας έχει ήδη ξεκινήσει και οι περιφέρειες και οι πόλεις της ΕΕ συμμετέχουν ήδη. Παρά το γεγονός ότι ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας εξακολουθεί να προκαλεί ακραία ζημία αμάχων και ζημιές στις υποδομές, οι 24 περιφέρειες και οι πόλεις σε ολόκληρη την ΕΕ έχουν ήδη δεσμευτεί να αναλάβουν διάφορες προσπάθειες ανασυγκρότησης που δεν μπορούν να περιμένουν μέχρι το τέλος του πολέμου, δεδομένου ότι είναι ζωτικής σημασίας για την αποκατάσταση των υπηρεσιών που απαιτούνται για την καθημερινή λειτουργία των τοπικών κοινοτήτων. Πολλές πόλεις και περιφέρειες της ΕΕ έχουν παράσχει άμεση ανθρωπιστική βοήθεια και χρηματοδοτική στήριξη στις δίδυμες πόλεις τους στην Ουκρανία, έχουν δωρίσει σε ανθρωπιστικές οργανώσεις και έχουν συνεισφέρει με υλικό επισκευής, γεννήτριες ηλεκτρικής ενέργειας, ασθενοφόρα, λεωφορεία και άλλα χρήσιμα αντικείμενα²⁵.

Η ανασυγκρότηση και η μεταρρύθμιση πραγματοποιούνται παράλληλα με την αντιμετώπιση των προκλήσεων που ποικίλλουν ανάλογα με το μέγεθος της καταστροφής στην Ουκρανία. Όπως διαφέρει μεταξύ περιφερειών και δήμων, ανάλογα με τη γεωγραφική τους θέση και την εγγύτητά τους στην πρώτη γραμμή,²⁶ οι προκλήσεις και οι ανάγκες διαφέρουν επίσης. Καθώς οι αδιάκοπες μάχες και οι εχθροπραξίες εξακολουθούν να κλιμακώνουν την τρομερή ανθρωπιστική κατάσταση σε ορισμένες περιοχές της Ουκρανίας,²⁷ πολλές περιφέρειες και πόλεις πρέπει να επικεντρωθούν στη διασφάλιση της πρόσβασης σε νερό, αποχέτευση, τρόφιμα, υγειονομικές υπηρεσίες και υλικά για την επισκευή κατοικιών. Ωστόσο, υπάρχουν και εκείνοι που είναι επίσης όλο και περισσότερο σε θέση να επικεντρωθούν στις προσπάθειες ανάκαμψης και ανασυγκρότησης και όχι στις επείγουσες ανθρωπιστικές ανάγκες και για τον σκοπό αυτό αναζητούν διεθνείς εταίρους σε διάφορους τομείς — από την αποναρκοθέτηση έως την αστική ανάπλαση και την οικονομική συνεργασία — προκειμένου να επικεντρωθούν ταυτόχρονα στα σχέδια ανασυγκρότησης και μεταρρυθμίσεων.²⁸

Το 83 % των δήμων και των περιφερειών της ΕΕ είναι πεπεισμένοι ότι υπάρχει τρόπος να συμβάλουν στην ανασυγκρότηση της Ουκρανίας. Σχεδόν οι μισές (45 %) από όλες τις πόλεις και περιφέρειες της ΕΕ πιστεύουν ότι μπορούν να βοηθήσουν συμμετέχοντας σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανοικοδόμηση της Ουκρανίας, ενώ περίπου το ένα τρίτο των δήμων και των περιφερειών της ΕΕ βλέπουν τη δυνητική συμβολή τους στην ανασυγκρότηση της Ουκρανίας στην παροχή υλικής και χρηματοδοτικής βοήθειας (31 %), καθώς και σε προγράμματα αδελφοποίησης για την ενίσχυση της τεχνικής και θεσμικής ικανότητας και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών (30 %). Το 27 % των δήμων και των περιφερειών της ΕΕ είναι πρόθυμες να βοηθήσουν μέσω της προώθησης της χρηστής διακυβέρνησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και το 16 % θεωρεί ότι οι δημόσιες διοικήσεις θα μπορούσαν να υποστηριχθούν μέσω προγραμμάτων κατάρτισης που διοργανώνονται

²³ Eurocities, [Στη Ρίγα, βοηθώντας τους Ουκρανούς με αμέτρητο τρόπο](#), Ιανουάριος 2023.

²⁴ Παγκόσμια Τράπεζα, Κυβέρνηση της Ουκρανίας, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ηνωμένα Έθνη, [Ουκρανία: ταχεία αξιολόγηση ζημιών και αναγκών, Φεβρουάριος 2022 — Φεβρουάριος 2023](#), Μάρτιος 2023.

²⁵ Για περισσότερα παραδείγματα δράσεων στήριξης από τις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ, βλ. <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/help-for-ukraine.aspx>.

²⁶ Παγκόσμια Τράπεζα, Κυβέρνηση της Ουκρανίας, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ηνωμένα Έθνη, [Ουκρανία: ταχεία αξιολόγηση ζημιών και αναγκών, Φεβρουάριος 2022 — Φεβρουάριος 2023](#), Μάρτιος 2023.

²⁷ Εκτιμάται ότι 17,6 εκατομμύρια άνθρωποι θα χρειαστούν ανθρωπιστική βοήθεια το 2023 και η προστασία των πλέον ευάλωτων πληθυσμών θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα, πριν από έναν ακόμη δύσκολο χειμώνα· βλ. Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον συντονισμό των ανθρωπιστικών υποθέσεων, ανθρωπιστική αντίδραση της [Ουκρανίας για το 2023: έκθεση κατάσταση](#), Αύγουστος 2023.

²⁸ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/CP-84-Ukraine-cities-regions-stepping-up-search-for-international-partnerships.aspx>.

από πανεπιστήμια και κέντρα κατάρτισης για υπαλλήλους (συμπεριλαμβανομένων των διαδικτυακών μαθημάτων).

Η προτεινόμενη δομή χρηματοδότησης της ΕΕ ύψους 50 δισ. ευρώ για την ανασυγκρότηση της Ουκρανίας αναγνωρίζει επίσης ότι οι περιφέρειες και οι πόλεις πρέπει να συμμετέχουν σε όλα τα στάδια. Η άμεση στήριξη των περιφερειών και των πόλεων είναι καίριας σημασίας για την προσέγγιση της ΕΕ, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η ενδυνάμωσή τους αποτελεί προϋπόθεση του μηχανισμού για την Ουκρανία²⁹ που όρισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁰ στην πρότασή της για επανεξέταση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) 2021-2027. Δεδομένου ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ δεν σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίσει τις συνέπειες του πολέμου κατά της Ουκρανίας και οι λεγόμενες «ευελιξίες», οι 31 οποίες χρησιμοποιήθηκαν από την αρχή του πολέμου, έφθασαν στα όριά τους, η δημιουργία ενός νέου μηχανισμού για την Ουκρανία είναι επίκαιρη και ευπρόσδεκτη, όπως και η προσοχή που αποδίδεται στην πρόταση για τη συμμετοχή των περιφερειών και των πόλεων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους³².

Ο αριθμός των διμερών εταιρικών σχέσεων μεταξύ περιφερειών και πόλεων της ΕΕ και της Ουκρανίας έχει αυξηθεί, αλλά περισσότερες από τις μισές μικρότερες πόλεις της Ουκρανίας εξακολουθούν να μην έχουν επίσημους εταίρους της ΕΕ. Η υποεθνική συνεργασία,³³ όπως μεταξύ του Gdansk (Πολωνία) και του Lviv (Ουκρανία),³⁴ και οι προσπάθειες ανασυγκρότησης ομοτίμων, για παράδειγμα με τη συμμετοχή ουκρανικών πόλεων στην αποστολή κλιματικά ουδέτερων και έξυπνων πόλεων,³⁵ καθώς και οι διάφορες συμφωνίες αδελφοποίησης,³⁶ αποτελούν σημαντικό μέρος της διαδικασίας ανασυγκρότησης και της προσέγγισης της Ουκρανίας στα πρότυπα της ΕΕ.³⁷ Ενώ οι περισσότερες από τις υφιστάμενες συμφωνίες υπογράφονται με περιφέρειες και πόλεις από την Πολωνία και από χώρες της ΕΕ που βρίσκονται πιο κοντά στην Ουκρανία,³⁸ πολλές ακόμη νέες συμφωνίες με τις γερμανικές³⁹ και γαλλικές⁴⁰ τοπικές αρχές καταδεικνύουν μια ευρύτερη, πανευρωπαϊκή τάση.

²⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του μηχανισμού για την Ουκρανία](#), Ιούνιος 2023.

³⁰ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/regions-and-cities-crucial-role-in-Ukraine-reconstruction.aspx> και.

³¹ Αναπροσαρμογή των πόρων στο πλαίσιο των υφιστάμενων προγραμμάτων, αναδιάρθρωση αχρησιμοποίητων κεφαλαίων και αποθεματικών για την Ουκρανία.

³² Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3355.

³³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

³⁴ <https://cor.europa.eu/fr/events/pages/4th-meeting-of-cor-working-group-ukraine-.aspx>.

³⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-miss-2023-cit-02-01>

³⁶ Οι συμφωνίες αδελφοποίησης στην Ουκρανία συνάπτονται τόσο σε τοπικό επίπεδο (κυρίως σε επίπεδο πόλης) όσο και σε περιφερειακό επίπεδο (ομάδες) και υποπεριφερειακό/περιφερειακό επίπεδο (ακτινοβολίες).

³⁷ Για μια καλή επισκόπηση των εν λόγω δυσκολιών και συστάσεων για την αντιμετώπισή τους, βλ. Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J., και Przekop-Wisniewska, E., [Συνεργασία μεταξύ πόλεων και περιφερειών της ΕΕ με τους Ουκρανούς εταίρους](#) τους, μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή REGI στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023.

³⁸ Ο.π., το 2022, οι ουκρανικές πόλεις είχαν συνάψει περισσότερες από 1.000 συμφωνίες αδελφοποίησης με ξένους εταίρους, ενώ οι αρχές σε περιφερειακό και περιφερειακό επίπεδο είχαν υπογράψει σχεδόν 350 τέτοιες συμφωνίες — περισσότερα από τα δύο τρίτα ήταν με τους ομολόγους τους στην ΕΕ.

³⁹ Τον Φεβρουάριο του 2022 υπήρχαν 80 εταιρικές σχέσεις μεταξύ γερμανικών και ουκρανικών δήμων, βλ. [Karte: 80 deutsch-ukrainische Städtepartnerschaften | BMZ](#): σήμερα υπάρχουν 120 εταιρικές σχέσεις, βλ. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/unsere-projekte/kommunen-in-der-ukraine-krise-staerken/projektnachrichten/staedtepartnerschaften> · Βλ. επίσης <https://cities4cities.eu/14-ukrainian-communities-started-cooperation-with-17-german-municipalities/>.

⁴⁰ Για παράδειγμα, μεταξύ της γαλλικής περιφέρειας Bourgogne-Franche-Comté και της ουκρανικής περιφέρειας Vinnytsia, βλ. <https://www.infos-dijon.com/news/bourgogne-franche-comte/bourgogne-franche-comte/relations-internationales-la-region-bourgogne-franche-comte-prepare-un-partenariat-avec-l-oblast-ukrainien-de-vinnytsia.html>.

Οι πόλεις της ΕΕ έχουν πολλά να προσφέρουν στους Ουκρανούς εταίρους τους όσον αφορά την εμπειρογνομοσύνη και τις βέλτιστες πρακτικές⁴¹ σε θέματα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, η εκπαίδευση, οι κοινωνικές υπηρεσίες, τα θεμελιώδη δικαιώματα και η χρηστή διακυβέρνηση. Ενώ οι περιφερειακές πρωτεύουσες είναι πιθανότερο από άλλες πόλεις να καθιερώσουν οικονομική και επιχειρηματική συνεργασία με πόλεις του εξωτερικού,⁴² περισσότερες από τις μισές μικρότερες πόλεις της Ουκρανίας, κυρίως στο ανατολικό τμήμα της Ουκρανίας, εξακολουθούν να μην έχουν επίσημη διεθνή συνεργασία και εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για εντατικοποίηση της συνεργασίας ΕΕ-ΗΠΑ σε υποεθνικό επίπεδο.⁴³

Η Συμμαχία των Πόλεων και των Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας που⁴⁴ συστάθηκε από την ΕτΠ συμβάλλει στην κάλυψη του χάσματος της υποεθνικής συνεργασίας ΕΕ-ΗΠΑ και στη σύνδεση των δύο πλευρών. Η πανευρωπαϊκή πλατφόρμα με τη δυνατότητα σύνδεσης χιλιάδων τοπικών και περιφερειακών ηγετών στην ΕΕ και στην ευρύτερη Ευρώπη έχει συμβάλει σημαντικά στην εντατικοποίηση των προσπαθειών διεθνούς συνεργασίας και ανασυγκρότησης μέσω των δραστηριοτήτων⁴⁵ και των στρατηγικών της συστάσεων, με τη συμμετοχή ολοένα αυξανόμενου αριθμού εκπροσώπων, συμπεριλαμβανομένων των μελών της ΕτΠ, του Κογκρέσου των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, ευρωπαϊκών ενώσεων όπως το CEMR, το CPMR, το EUROCITIES, το CALRE, το AER, το Σύμφωνο των Δημάρχων, οι Ενεργειακές Πόλεις, καθώς και όλες οι ουκρανικές ενώσεις τοπικών και περιφερειακών αρχών και πολλοί συνδεδεμένοι εταίροι.⁴⁶

Οι συστάσεις της ΕτΠ για την ενίσχυση του ρόλου των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη διαδικασία ανάκαμψης και ανασυγκρότησης της Ουκρανίας και στην πορεία τους προς την ένταξη στην ΕΕ εδραιώνουν⁴⁷ τη συζήτηση αποκέντρωσης στη Διάσκεψη για την ανάκαμψη της Ουκρανίας,⁴⁸ επαναλαμβάνοντας την απαίτηση για άμεση συμμετοχή των περιφερειών και των πόλεων ως ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της ανάκαμψης, της ανασυγκρότησης (συμπεριλαμβανομένης της ιεράρχησης των προτεραιοτήτων των έργων, του σχεδιασμού και της επιλογής) και των προετοιμασιών για την προσχώρηση στην ΕΕ.

ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΤΠ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΟΥΚΡΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

⁴¹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

⁴² Βλ., για παράδειγμα, τη μελέτη που εκπονήθηκε από το πρόγραμμα «Διαφανείς πόλεις» που διατίθεται στο πλαίσιο της [συνεργασίας μεταξύ αδελφών πόλεων: περιοχές όπου οι αλλοδαποί δήμοι υποστηρίζουν τις ουκρανικές πόλεις](#).

⁴³ Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowaska, J., και Przekop-Wiszniewska, E., [Συνεργασία μεταξύ πόλεων και περιφερειών της ΕΕ με τους Ουκρανούς εταίρους](#) τους, μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή REGI στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023.

⁴⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁴⁵ <https://cor.europa.eu/en/events/Pages/putting-lugano-principles-into-action.aspx>

⁴⁶ Για τον πλήρη κατάλογο των εταίρων και εταίρων της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας Πόλεων και Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας, βλ. <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/european-alliance-of-cities-and-regions-for-the-reconstruction-of-ukraine.aspx#Partners>.

⁴⁷ Παρουσιάστηκε από την ΕτΠ εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας των Πόλεων και των Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας, [στο εργαστήριο ενόψει της διάσκεψης του Λονδίνου για την ανάκαμψη της Ουκρανίας](#) που πραγματοποιήθηκε στις 25 Μαΐου 2023.

⁴⁸ <https://www.urc-international.com/road-to-london-event>.

Η Ευρωπαϊκή Συμμαχία των Πόλεων και των Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας παρέχει μια πλατφόρμα για τον συντονισμό των προσπαθειών βοήθειας και την έκφραση ισχυρής πολιτικής και συμβολικής στήριξης από τις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ προς τους ουκρανούς ομολόγους τους,⁴⁹ προκειμένου να διασφαλιστεί η ουσιαστική συμμετοχή τους στη διαδικασία ανασυγκρότησης σύμφωνα με τις στρατηγικές συστάσεις της⁵⁰.

Οι εργασίες για την προετοιμασία των περιφερειών και των πόλεων της Ουκρανίας για τη διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ βρίσκονται σε εξέλιξη και η ΕτΠ στηρίζει τους εταίρους της στην επίτευξη των μεταρρυθμίσεων που προβλέπονται από την ΕΕ. Η ΕτΠ, αφού επιβεβαίωσε συμβολικά την αλληλεγγύη της προς την Ουκρανία απονέμοντας στον Vitaliy Klitschko, πρόεδρο της Ένωσης Ουκρανικών Πόλεων και δήμαρχο του Κιέβου, επίτιμο μέλος,⁵¹ οργάνωσε την πορεία της για τη στήριξη της Ουκρανίας σε ένα συγκεκριμένο σχέδιο δέσμης μέτρων στήριξης 10 σημείων.⁵²

Εφαρμόζοντας το σχέδιο χωρίς καθυστέρηση, η ΕτΠ διέθεσε χώρους γραφείων για τις ουκρανικές τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις,⁵³ συμπεριέλαβαν τοπικούς Ουκρανούς αιρετούς αξιωματούχους στο πρόγραμμά της για νέους εκλεγμένους πολιτικούς,⁵⁴ άνοιξε ευκαιρίες κατάρτισης και πρόσληψης αποσπασμένων εμπειρογνομόνων από περιφέρειες και πόλεις της Ουκρανίας, θα αναζωογονήσει τη συνεργασία μεταξύ ομοτίμων με τη στήριξη της πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της έννοιας των «πόλεων ακεραιότητας»,⁵⁵ και θα διευρύνει την ομάδα εργασίας της για την Ουκρανία για την παροχή στοχευμένης πολιτικής και τεχνικής στήριξης στους Ουκρανούς εταίρους για να τους βοηθήσει να επιτύχουν χρηστή διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα, να ενισχύσουν την τοπική δημοκρατία και να προωθήσουν τη μεταρρύθμιση της αποκέντρωσης.⁵⁶

Η αλληλεγγύη προς την Ουκρανία βασίζεται επίσης στην αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕτΠ και η Ένωση Ουκρανικών Πόλεων δρομολόγησαν την «Πρωτοβουλία Καλοκαιρινών⁵⁷ Κατασκήνωσης» και πολλές πόλεις και περιφέρειες διοργάνωσαν προγράμματα διακοπών για παιδιά και νέους της Ουκρανίας.⁵⁸ Περίπου 20 πόλεις και περιφέρειες από 12 κράτη μέλη έχουν χρηματοδοτήσει διασκεδαστικές διανυκτερεύσεις γεμάτες

⁴⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁵⁰ <https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations για την ενίσχυση του ρόλου των τοπικών και των περιφερειακών αρχών στην Ουκρανία.pdf>.

⁵¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Bureau-Ukraine.aspx>.

⁵² <https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR πακέτο στήριξης 10 σημείων στην Ukraine.pdf>.

⁵³ Επί του παρόντος, γραφείο του Lviv, το οποίο χρησιμεύει ως «γραφείο εξυπηρέτησης» και για άλλες ουκρανικές υποεθνικές αρχές· βλέπε <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Ukraines-regions-and-cities-take-further-steps-towards-EU.aspx>.

⁵⁴ https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/join-yep-community-young-elected-politician-programme-2023_en?s=232.

⁵⁵ <https://euaci.eu/>.

⁵⁶ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Local-and-regional-authorities-will-be-key-to-Ukraine's-reconstruction.aspx>.

⁵⁷ Παρουσιάζεται στη δέση 10 σημείων στήριξης της ΕτΠ στην Ουκρανία, διαθέσιμη στη [διεύθυνση https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10-point στη διεύθυνση Ukraine.pdf](https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10-point στη διεύθυνση Ukraine.pdf).

⁵⁸ Κατά τον χρόνο σύνταξης και σύμφωνα με τις πληροφορίες που γνωρίζει η ΕτΠ, οι ακόλουθοι δήμοι διοργάνωσαν ή σχεδιάζουν να διοργανώσουν διακοπές για παιδιά από την Ουκρανία: Δουνκέρκη (FR), Βουδαπέστη (HU), Łódzkie (PL), Athitos (EL), Essen (DE), Pontevedra (ES), Palanga, Wielkopolska (PL), Burgenland (AT), Maramures (RO), Grand Fort Philippe (FR), Tampere (FI), Gdansk (PL), Pomorskie (PL), Βερολίνο (DE), Tukums, Δήμος Tauragė, Andrychow (PL), Bourron-Marlotte (FR), Podkarpackie (PL), Ronneby, Klairėda, περιφέρεια Warmia και Mazury (PL), νήσος Gozo (MT), Ličko-Senjska županija (HR), Väike-Maarja Parish, περιφέρεια Bielanys στη Βαρσοβία (PL), Cascais (PT), Στοκχόλμη (ΣΔ), περιφέρεια Mazovia (PL), Keila, Tallin (EE), Tartu (EE), Mustvee vald (EE), Jõgevamaa (EE), Saarde vald (EE), Rakvere Vald (EE), Trencin (SK) Lund (SE)· βλέπε <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

δραστηριότητες, αθλητικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις και παρέχουν την αναγκαία ανάπαυλα και αίσθηση κανονικότητας σε περίπου 1800 παιδιά και νέους της Ουκρανίας.

ΈΝΑ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Οι καλοκαιρινές διακοπές για παιδιά από την Ουκρανία⁵⁹ έδωσαν την ευκαιρία σε πολλά παιδιά της Ουκρανίας να απολαύσουν προγράμματα νέων καλοκαιρινών διακοπών σε διάφορες πόλεις και περιφέρειες, όπως Nîmes (Γαλλία), Αθήνα (Ελλάδα), Ρώμη (Ιταλία), Tampere (Φινλανδία), Gdansk (Πολωνία), Portimão (Πορτογαλία), Preiři (Λετονία), Wielkopolska (Πολωνία), Lubelskie (Πολωνία), Maramureș (Ρουμανία), Podkarpackie (Πολωνία), Pomorskie (Πολωνία), Βαυαρία (Γερμανία), Łódzkie (Πολωνία),⁶⁰ καθώς και Miskolc και Sátorajújhely (Ουγγαρία).⁶¹

Οι συστάσεις που διατυπώθηκαν από τα μέλη της ΕτΠ και τους εταίρους της Συμμαχίας έχουν αυξηθεί σε σχέση με τις φιλοδοξίες της Ουκρανίας για ένταξη στην ΕΕ. Όπως προτείνεται στη γνωμοδότηση της ΕτΠ με θέμα «Ο ρόλος των δήμων και των περιφερειών της ΕΕ στην ανοικοδόμηση⁶² της Ουκρανίας», η μεταρρύθμιση της αποκέντρωσης πρέπει να ενσωματωθεί στη συνολική αρχιτεκτονική των διαδικασιών ανάκαμψης και ανασυγκρότησης της Ουκρανίας, και οι ουκρανικές τοπικές αρχές πρέπει να αποκτήσουν εξέχοντα ρόλο στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα έργα ανασυγκρότησης. Για να βοηθήσει τις περιφέρειες και τις πόλεις της Ουκρανίας να επιτύχουν την προσέλκυση και την αποτελεσματική διαχείριση των απαραίτητων διεθνών κονδυλίων και επενδύσεων σύμφωνα με τις αρχές του κράτους δικαίου, της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της μηδενικής ανοχής στη διαφθορά,⁶³ η ΕτΠ επανέφερε την πρότασή της για ένα πρόγραμμα Erasmus για τους τοπικούς υπαλλήλους και τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού σχολείου τοπικής αυτοδιοίκησης.

Είναι σημαντικό να βοηθηθούν οι περιφέρειες και οι πόλεις της Ουκρανίας να αναπτύξουν τις απαραίτητες ικανότητες για την εκπλήρωση των κριτηρίων προσχώρησης⁶⁴ και η ΕτΠ ενθαρρύνει ένθερμα όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις να συμμετάσχουν μέσω εταιρικών σχέσεων «one-on-one» και της ευρύτερης Συμμαχίας Πόλεων και Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της πρέπει να αυξήσουν τη στήριξή τους προς την Ουκρανία στην πορεία της προς την προσχώρηση στην ΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά την τεχνική εμπειρογνομοσύνη, την ανάπτυξη ικανοτήτων και τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις, ώστε να μπορέσουν οι περιφέρειες και οι πόλεις της χώρας να χαρτογραφήσουν τις ανάγκες των

⁵⁹ Μια ειδική πρωτοβουλία με επίκεντρο τα παιδιά των ουκρανικών στρατιωτικών και βασικών εργαζομένων με έδρα την Ουκρανία, η οποία δρομολογήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών και την Ένωση Ουκρανικών Πόλεων.

⁶⁰ <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

⁶¹ <https://hungarytoday.hu/hundreds-of-ukrainian-children-to-enjoy-camps-in-hungary/>.

⁶² Περισσότερες λεπτομέρειες διατίθενται στη γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Ο ρόλος των δήμων και των περιφερειών της ΕΕ στην ανοικοδόμηση της Ουκρανίας», CIVEX-VII/018, 10-12 Οκτωβρίου 2022, εισηγητής: Dario Nardella (PES/IT), δήμαρχος Φλωρεντίας.

⁶³ Συγκεκριμένες συστάσεις για τη μελλοντική πορεία διατυπώθηκαν από το εργαστήριο για την ενίσχυση του ρόλου των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη διαδικασία ανάκαμψης και ανασυγκρότησης της Ουκρανίας και σχετικά με την πορεία τους προς την προσχώρηση στην ΕΕ, το οποίο διοργανώθηκε από κοινού από την Επιτροπή των Περιφερειών εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας των Πόλεων και των Περιφερειών για την Ανασυγκρότηση της Ουκρανίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, καθώς και τις κυβερνήσεις της Ουκρανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ελβετίας, στις 25 Μαΐου 2023· βλέπε: https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_gia_tin_enisxynsh_tou_rolou_ton_topikon_kai_ton_periferειαikon_archon_stin_Oukrania.pdf

⁶⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, [Ψήφισμα σχετικά με τη βιώσιμη ανασυγκρότηση και ενσωμάτωση της Ουκρανίας στην ευρωπαϊκή κοινότητα](#), Ιούνιος 2023.

βραχυπρόθεσμων στόχων ανασυγκρότησης, αλλά και να εφαρμόσουν τις μακροπρόθεσμες στρατηγικές της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης προκειμένου να ανταποκριθούν και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για αυξημένη ανθεκτικότητα και βελτίωση της ευημερίας των πολιτών.⁶⁵ Ένα καλό παράδειγμα εν προκειμένω είναι το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο **του Συμφώνου των Δημάρχων — Ανατολή**, το οποίο αποσκοπεί στην εισαγωγή της πρωτοβουλίας της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια στις χώρες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης και έχει 198 υπογράφοντες δήμους στην Ουκρανία, με 158 αναπτυγμένα τοπικά σχέδια δράσης.⁶⁶

⁶⁵ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance](#), Νοέμβριος 2022.

⁶⁶ <https://www.com-east.eu/en/>.

B. Ενεργειακή κρίση

Η ενεργειακή κρίση είχε σημαντικό αντίκτυπο σε όλες τις κοινότητες σε ολόκληρη την Ευρώπη. Παρά την αύξηση των τιμών της ενέργειας και τον υψηλό πληθωρισμό, οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις συνέχισαν να παρέχουν βασικές υπηρεσίες σε 90000 πόλεις και χωριά της Ευρώπης, 900 πόλεις και 280 περιφέρειες. Έχουν λάβει μέτρα για τη διασφάλιση της εξοικονόμησης ενέργειας, της συνέχειας των δραστηριοτήτων στον τομέα της ενέργειας και των σχεδίων έκτακτης ανάγκης με στόχο την ενίσχυση της ενεργειακής ανθεκτικότητας. Έχουν επίσης παράσχει οικονομική και κοινωνική ανακούφιση σε ευάλωτα νοικοκυριά και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Ωστόσο, η κρίση αύξησε επίσης τα διαρθρωτικά ζητήματα σχετικά με τις μελλοντικές επενδύσεις: πώς αντιμετωπίζουμε την ενεργειακή φτώχεια στις κοινότητές μας; Πώς μπορούμε να στηρίξουμε την ενεργειακή μετάβαση των τοπικών επιχειρήσεών μας προκειμένου να διατηρήσουμε την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα;

Το 2022, η ΕΕ έπρεπε να προσθέσει στο θεματολόγιο «Fit for 55», το οποίο ήταν ήδη απασχολημένο, σημαντικά πρόσθετα μέτρα και δράσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, όπως το REPowerEU. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και η επακόλουθη μείωση των ρωσικών εξαγωγών φυσικού αερίου στην ΕΕ ώθησε τις τιμές σε πρωτοφανή υψηλά επίπεδα, προκαλώντας πόνο στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Σε αυτό το δύσκολο πλαίσιο, οι περιφέρειες και οι πόλεις ανταποκρίθηκαν στην πρόκληση και αντέδρασαν αποφασιστικά.

Ενώ τα σημερινά επιτεύγματα σε ολόκληρη την ΕΕ είναι αξιέπαινα, υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες για περαιτέρω πρόοδο. Στο πλαίσιο του επείγοντος ψηφίσματος *Πόλεις και περιφέρειες που ανταποκρίνονται στην ενεργειακή κρίση: προς μια πραγματική Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ένωση*⁶⁷ που εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2023, η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) υπογράμμισε τον καίριο ρόλο των περιφερειών και των πόλεων στη στήριξη των ατόμων που πλήττονται από την ενεργειακή κρίση και στην εφαρμογή μέτρων για τη διασφάλιση της εξοικονόμησης ενέργειας και της συνέχειας των δραστηριοτήτων στον τομέα της ενέργειας.

Ωστόσο, για να επιταχυνθεί περαιτέρω η μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας, οι πόλεις και οι περιφέρειες πρέπει να συμμετέχουν στις εν εξελίξει ενεργειακές μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλιστούν στρατηγικές επενδύσεις. Με τη δημιουργία συνεργειών μεταξύ των χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ, τα έργα βιώσιμης ενέργειας μπορούν να επιταχυνθούν σε τοπικό επίπεδο. Μόνο τότε θα επιτευχθεί μια πραγματική Ενεργειακή και Κλιματική Ένωση.

Πρόκειται για επείγουσα έκκληση για δράση. Η άνοδος των τιμών της ενέργειας επηρεάζει όλους τους Ευρωπαίους, ιδίως τους πλέον ευάλωτους. Μεταξύ 2019 και 2022, το μέσο μερίδιο των ενεργειακών δαπανών σε έναν προϋπολογισμό των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά περισσότερο από το 1/3 και σχεδόν διπλασιάστηκε σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκαν κατά 35 % το τελευταίο έτος⁶⁸ και οι πρόσφατες εκτιμήσεις εκτιμούν ότι τα φτωχότερα

⁶⁷ Επιτροπή των Περιφερειών, [Ψήφισμα σχετικά με τις πόλεις και τις περιφέρειες για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης: προς μια πραγματική Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ένωση](#), Φεβρουάριος 2023.

⁶⁸ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, [Ενημερωτικό γράφημα — Ενεργειακή κρίση: Τρία συντονισμένα από την ΕΕ μέτρα για τη μείωση των λογαριασμών](#), Οκτώβριος 2022 — με βάση τα στοιχεία της Eurostat του Σεπτεμβρίου 2022.

νοικοκυριά θα πρέπει να πληρώσουν τουλάχιστον το 25 % των συνολικών δαπανών τους σε λογαριασμούς ενέργειας.⁶⁹

Περίπου 40 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ (9,3 % του πληθυσμού) δεν μπόρεσαν να διατηρήσουν τα σπίτια τους επαρκώς ζεστά το 2022.⁷⁰ Η ενεργειακή κρίση, που επιδεινώθηκε από τον πόλεμο, έχει επιδεινώσει ήδη δύσκολες καταστάσεις, θέτοντας σε κίνδυνο την αύξηση της ενεργειακής φτώχειας και της φτώχειας στην κινητικότητα. Οι τοπικές οικονομίες πλήττονται σε μεγάλο βαθμό, με πολλές οικογενειακές επιχειρήσεις και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να αναγκάζονται να μειώσουν τις δραστηριότητες και το εργατικό δυναμικό τους.⁷¹ Επιπλέον, η κρίση συμβάλλει περαιτέρω στις ανισότητες μεταξύ των φύλων, καθώς οι γυναίκες και τα νοικοκυριά υπό την ηγεσία των γυναικών είναι πιθανότερο να επηρεαστούν από την ενεργειακή φτώχεια και τις δραστικές επιλογές εξοικονόμησης ενέργειας λόγω των διαρθρωτικών ανισοτήτων στην κατανομή του εισοδήματος, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και το χάσμα φροντίδας μεταξύ των φύλων.⁷² Το 2022, το Eurofound διαπίστωσε ότι το 44 % των ανύπαντρων μητέρων και το 31 % των ανύπαντρων γυναικών δυσκολεύονταν να πληρώσουν τους λογαριασμούς ενέργειας⁷³.

Η ΕτΠ διεξήγαγε πρόσφατα έρευνα μεταξύ του δικτύου περιφερειακών κόμβων (RegHub)⁷⁴ σχετικά με το μέλλον της Πράσινης Συμφωνίας: κάνοντας απολογισμό και κοιτάζοντας μπροστά. Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας, **σημαντική πλειονότητα των ερωτηθέντων (75 %) δηλώνουν ότι οι δράσεις για το κλίμα των περιφερειών ή των πόλεων τους έχουν επηρεαστεί από τη συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση.** Όταν ρωτήθηκαν σχετικά με τις κύριες προκλήσεις που εμποδίζουν την πρόοδο στην παραγωγή καθαρής ενέργειας, σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων (90 %) επισημαίνει την ανάγκη ειδικών μηχανισμών χρηματοδότησης. Επιπλέον, το 80 % των ερωτηθέντων τονίζει τη σημασία της στήριξης της καινοτομίας, ενώ το 50 % τονίζει τη σημασία της ανάπτυξης ικανοτήτων.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις λαμβάνουν γενναία και άμεσα μέτρα για να μειώσουν τη δική τους κατανάλωση ενέργειας, μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Η⁷⁵ έρευνα του περιφερειακού και τοπικού βαρόμετρου της ΕτΠ που διεξήγαγε η Ipsos European Public Affairs αποκάλυψε ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων (63 %) επιβεβαίωσε ότι η πόλη ή η περιφέρειά τους έχει λάβει μέτρα για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, ενώ περίπου το ένα τέταρτο (27 %) απάντησε ότι η πόλη ή η περιφέρειά τους έχει εφαρμόσει μέτρα για την εισαγωγή πιο βιώσιμων μεταφορών στην περιοχή τους.

⁶⁹ Ερευνητικό Ινστιτούτο Mercator για τα Παγκόσμια Κοινά και την Κλιματική Αλλαγή, [Επιπτώσεις της κρίσης των τιμών της ενέργειας στα ευρωπαϊκά νοικοκυριά: Κοινωνικοπολιτικές προκλήσεις και επιλογές πολιτικής](#), Μάιος 2022.

⁷⁰ Eurostat, [Αδυναμία επαρκούς θέρμανσης στο σπίτι — Έρευνα EU-SILC](#), Διαδικτυακός κωδικός δεδομένων: ILC_MDES01.

⁷¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έκθεση σχετικά με την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης](#), Οκτώβριος 2022.

⁷² Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, [Ισότητα των φύλων και κλιματική αλλαγή: προς την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία](#), ENVE-VII/018, 26-27 Ιανουαρίου 2022, εισηγήτρια [Kata Tüttő \(HU/PES\)](#), μέλος της Γενικής Τοπικής Συνέλευσης της Βουδαπέστης, της Ουγγαρίας και των Ηνωμένων Εθνών, [Έκθεση σχετικά με τις παγκόσμιες επιπτώσεις της ουκρανικής κρίσης στο φύλο από την ουκρανική κρίση στην πρόσβαση στην ενέργεια και την επισιτιστική ασφάλεια και διατροφή](#), 2022.

⁷³ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20230224STO76403/international-women-s-day-the-gender-aspects-of-energy-poverty>.

⁷⁴ Το δίκτυο [περιφερειακών κόμβων της ΕτΠ \(RegHub\)](#) συγκροτείται από μια ομάδα τοπικών και περιφερειακών φορέων που παρακολουθούν την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ επί τόπου και διασφαλίζουν ότι οι τοπικές και περιφερειακές φωνές λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση αυτών των πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Περιλαμβάνει 46 μέλη, 10 παρατηρητές και έναν συνδεδεμένο φορέα. Το RegHub είναι επίσης μια καθιερωμένη υποομάδα της πλατφόρμας «Fit for Future» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁷⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

Οι προσπάθειες αυτές περιλαμβάνουν ποικίλες πρωτοβουλίες, όπως η μείωση της θερμοκρασίας δωματίου στα δημόσια κτίρια, η απενεργοποίηση των χριστουγεννιάτικων φανών, η επιτάχυνση της ανάπτυξης λαμπτήρων LED (Βαρσοβία, Πολωνία), η εγκατάσταση δυναμικών συστημάτων φωτισμού των οδών (Jena, Γερμανία) και η συμμετοχή σε δημόσιες εκστρατείες ευαισθητοποίησης και δράσης στην εργασία (Graz, Αυστρία) και στα σχολεία (Cesena, Ιταλία). Οι περιφέρειες και οι πόλεις συνεργάζονται άμεσα με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, επιδεικνύοντας τη γενναιότητα και την αποφασιστικότητα των πολιτών τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές.

Το Πρόγραμμα **Εξοικονόμησης Ενέργειας των Πόλεων της ΕΕ**, το οποίο δρομολογήθηκε από 76 κοινού από την ΕτΠ, το Σύμφωνο των Δημάρχων της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτέλεσε κεντρική δραστηριότητα με στόχο να τονιστεί ότι απλές δράσεις, όπως ο καθορισμός θερμοστάτη στους 19 °C [όπως παρατηρείται σε πόλεις όπως η Λειψία (Γερμανία), το Μπορντό (Γαλλία) και η Γάνδη (Βέλγιο)] όχι μόνο θα διατηρήσουν τους λογαριασμούς ενέργειας υπό έλεγχο, αλλά και θα συμβάλουν στη δημιουργία μιας πιο ανθεκτικής και φιλικής προς το περιβάλλον Ευρώπης.

Η αντίδραση της ΕΕ στην καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας παρέμεινε αποφασιστική, μέσω της ταχείας λήψης αποφάσεων και της εφαρμογής μέτρων έκτακτης ανάγκης για την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών. Τον Οκτώβριο του 2022, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμφώνησε επί κανονισμού για επείγουσα παρέμβαση για την αντιμετώπιση των υψηλών τιμών της ενέργειας και διέθεσε 140 δισ. EUR για τη στήριξη των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων της ΕΕ.⁷⁷

Η δράση που αναλαμβάνεται για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας είναι, ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό τοπική, όπως αποδεικνύεται από την πρωτοβουλία του Συμβουλευτικού Κόμβου της ΕΕ για την Ενεργειακή Φτώχεια.⁷⁸ Ειδικά έργα για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας με προοπτική κοινωνικής ένταξης υποστηρίχθηκαν επίσης από το πρόγραμμα Interreg Europe 2014-2020/79 και μέσω αστικών καινοτόμων δράσεων, όπως με το έργο της Μονάδας Πληροφοριών για την Ενεργειακή Φτώχεια στο Getafe (Ισπανία).⁸⁰ Οι περιφέρειες και οι πόλεις έχουν παράσχει βασικές υπηρεσίες και συμβουλές και έχουν διοχετεύσει κοινωνική στήριξη για να βοηθήσουν τους πολίτες και τις επιχειρήσεις να αντέξουν αυτή την πολύ δύσκολη περίοδο.

Ωστόσο, εκτός από την αντιμετώπιση της κρίσης του άμεσου ενεργειακού κόστους, πρέπει να διατηρηθούν και να προωθηθούν οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της αντιστροφής της κλιματικής αλλαγής και της προώθησης της ενεργειακής μετάβασης. Η μετάβαση της ΕΕ από τα ορυκτά καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ενεργειακή απόδοση μπορεί να καταστεί δυνατή μόνο με τη δέσμευση και την ενεργό συμμετοχή των περιφερειών και των πόλεων, σε συνεργασία με τους πολίτες και την κοινωνία των πολιτών. Η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ αποτελεί τον άξονα αυτής της διαδικασίας και η ορθή εφαρμογή της μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την άμεση συμμετοχή των πολιτών και των αρχών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο — όπου υλοποιούνται έργα πράσινης ενέργειας.

Η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές βρίσκεται στην πρώτη γραμμή αυτού του μετασχηματισμού, αντικαθιστώντας σταδιακά τα ορυκτά καύσιμα για θέρμανση-ψύξη (π.χ. με αντλίες

⁷⁶ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/cities-energy-saving-sprint>.

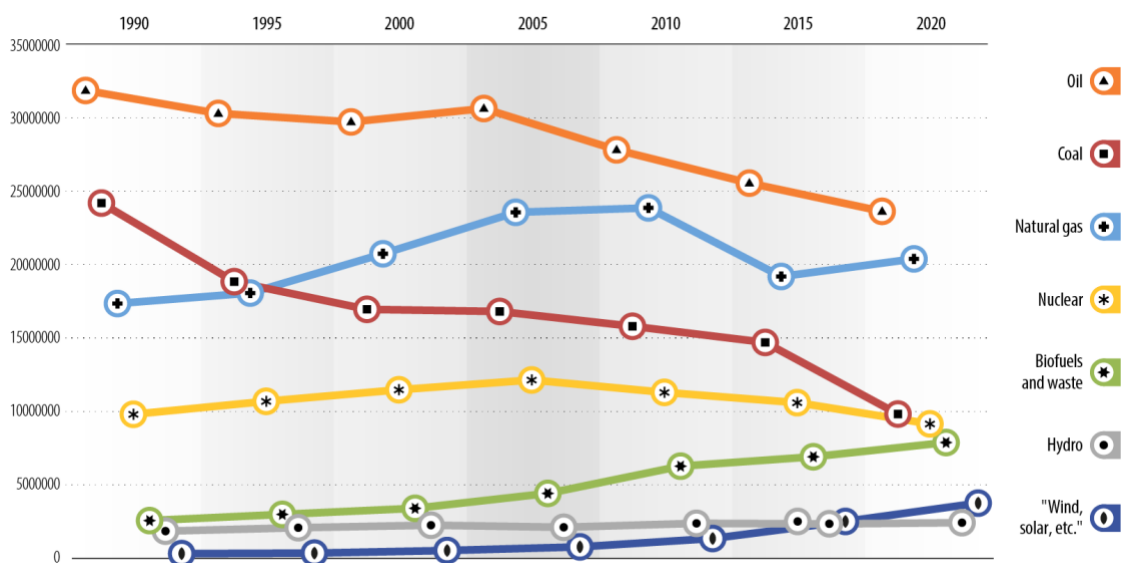
⁷⁷ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [κανονισμός \(ΕΕ\) 2022/1854](#), Οκτώβριος 2022.

⁷⁸ https://energy-poverty.ec.europa.eu/index_en

⁷⁹ Βλ. για παράδειγμα τα ακόλουθα ευρωπαϊκά έργα, [Powerty — Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για μειονεκτούσες ομάδες \(2019-2023\)](#) ή [Compact — Κοινωνικές προσαρμοσμένες δράσεις για τον μετριασμό της ενεργειακής φτώχειας \(2020-2023\)](#).

⁸⁰ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <https://uia-initiative.eu/en/uia-cities/getafe>.

θερμότητας) και μεταφορές (ηλεκτρονικά αυτοκίνητα, ηλεκτρονικά τρένα κ.λπ.). Το διάγραμμα που ακολουθεί δείχνει την έκταση αυτής της θαλάσσιας αλλαγής στην ΕΕ όταν άρχισε να εγκαθίσταται η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ. Η αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε τέτοιο βαθμό ώστε να αντικαθιστούν τα ορυκτά καύσιμα θα απαιτήσει σημαντικές επενδύσεις, αλλά και σημαντική στήριξη από την κοινωνία για νέα ηλιακά πάρκα, υπεράκτια αιολικά πάρκα και άλλα έργα που θα βρίσκονται στην ΕΕ. Θα είναι σημαντικό να παράγεται επίσης βασικός εξοπλισμός για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές εντός της ΕΕ. Εδώ, οι περιφέρειες και οι πόλεις μπορούν να είναι καταλύτες και επιταχυντές για τη μετάβαση, ενώ παράλληλα αυξάνουν την ευαισθητοποίηση και συγκεντρώνουν τη δημόσια στήριξη γύρω από τα ζητήματα που διακυβεύονται επιτόπου.

Γράφημα 3 — Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ανά πηγή, Ευρώπη 1990 — 2020

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας⁸¹

Σημείωση — Ο συνολικός ενεργειακός εφοδιασμός εδώ εξαιρεί το εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας/Ο άνθρακας περιλαμβάνει επίσης την τύρφη και τον πετρελαιούχο σχιστόλιθο, κατά περίπτωση

Η Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ και το REPowerEU πρέπει να εφαρμοστούν με πιο ολοκληρωμένο τρόπο που θα δίνει προτεραιότητα στην καινοτομία και την αποδοτικότητα στον τρόπο παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας, χωρίς να αφήνει καμία πόλη ή περιφέρεια στο περιθώριο. Σε αυτό το μετασχηματιστικό ταξίδι, οι περιφέρειες και οι πόλεις παίρνουν το προβάδισμα. Στην έρευνα που διεξήγαγε το RegHub της ΕτΠ με θέμα «Το μέλλον της Πράσινης Συμφωνίας: αξιολογώντας και κοιτάζοντας μπροστά το 82 45 % των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι η πόλη ή η περιφέρειά τους έχει θέσει στόχο κλιματικής ουδετερότητας που πρέπει να επιτευχθεί έως το 2050, αποδεικνύοντας τη φιλοδοξία τους να υπερβούν τον ευρύτερο στόχο της ΕΕ. Ένα άλλο λαμπρό παράδειγμα αυτής της δέσμευσης μπορεί να φανεί σε περισσότερες από 100 πόλεις που έχουν προσχωρήσει στην αποστολή της ΕΕ για τις κλιματικές ουδέτερες και έξυπνες πόλεις, δεσμευόμενες να επιτύχουν κλιματική ουδετερότητα έως το 2030.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΠΟΥ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΝ ΤΗ «ΒΑΘΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ»

⁸¹ <https://www.iea.org/regions/europe>.

⁸² <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>

ΟΙ ΑΝΤΛΙΕΣ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΤΟ ΑΕΡΙΟ ΓΙΑ ΘΕΡΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΨΥΞΗ

Τα νοικοκυριά της ΕΕ αγοράζουν και εγκαθιστούν αντλίες θερμότητας με ρυθμό ρεκόρ. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω φορολογικών κινήτρων, π.χ. χαμηλότερης φορολογίας και/ή επιδοτήσεων αγοράς από την κεντρική κυβέρνηση, αλλά και μέσω ευελιξίας της τοπικής αυτοδιοίκησης και υποστηρικτικών δράσεων με τη μορφή απλουστευμένων διαδικασιών υποβολής αιτήσεων για εγκατάσταση, και σε πολλές περιπτώσεις περαιτέρω χρηματοδοτικής στήριξης. Ως συνέπεια των ανωτέρω, οι τάσεις της αγοράς υποδηλώνουν ότι το 2022 πωλήθηκε αριθμός ρεκόρ εγκαταστάσεων περίπου 3 εκατομμυρίων μονάδων θέρμανσης.

Για παράδειγμα, στην Πολωνία η αγορά αντλιών θερμότητας αυξήθηκε κατά 121 % σε ετήσια βάση τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2022. Το 2022, οι πωλήσεις αντλιών θερμότητας αυξήθηκαν κατά 53 % σε ετήσια βάση στη Γερμανία. Με συντηρητικές παραδοχές, εκτιμάται ότι η ανάπτυξη μόνο των αντλιών θερμότητας θα μειώσει την κατανάλωση φυσικού αερίου στην ΕΕ το 2023 κατά 20 TWh.⁸³

Το 2023 εξακολουθεί να είναι ένα έτος προσαρμογής στη νέα γεωπολιτική της αγοράς ενέργειας. Η οικονομία της ΕΕ επλήγη σοβαρά από τον αντίκτυπο του πολέμου κατά της Ουκρανίας, αλλά παρέμεινε ανθεκτική και οι υψηλές τιμές της ενέργειας αντιμετωπίστηκαν από παρεμβάσεις πολιτικής. Ειδικές δράσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, τη θέσπιση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας στα δημόσια κτίρια, την ανάπτυξη και την παροχή κινήτρων για τη χρήση των δημόσιων μεταφορών και την αύξηση της αποδοτικότητας ως προς τα καύσιμα συνολικά, σε συνδυασμό με δράσεις βαθιάς καινοτομίας, όχι μόνο μείωσε την ενεργειακή εξάρτηση της Ρωσίας, αλλά προετοίμασε επίσης το έδαφος για καθαρότερες ενεργειακές προοπτικές για την ΕΕ.

Παρά το γεγονός ότι το 2022 σηματοδότησε την επιτάχυνση του μετασχηματισμού του ευρωπαϊκού ενεργειακού μείγματος, αποτέλεσε επίσης σημείο καμπής για πολλές περιφέρειες των οποίων οι οικονομίες βασίζονται σε ενεργοβόρες βιομηχανίες και των οποίων η παραγωγή μειώθηκε. Οι περιοχές αυτές φιλοξενούν βασικές βιομηχανικές εγκαταστάσεις για βασικά μέταλλα, χημικές ουσίες, μη μεταλλικά ορυκτά και χαρτί, για τις οποίες το ενεργειακό κόστος αντιπροσωπεύει πολύ μεγαλύτερο μερίδιο του κόστους παραγωγής απ' ό,τι για την παραγωγή μικρότερης έντασης ενέργειας. Δεδομένου ότι οι διακυμάνσεις των τιμών της ενέργειας και η αστάθεια είναι πιθανό να αποτελέσουν τον κανόνα για το άμεσο μέλλον, θα είναι σημαντικό για την ΕΕ να υιοθετήσει ένα μείγμα πολιτικών προκειμένου να αποφευχθεί η απώλεια των εν λόγω περιφερειών και βιομηχανιών από τον παγκόσμιο ανταγωνισμό.

Η αποχώρηση από το ρωσικό φυσικό αέριο αποτελεί ευκαιρία για την επιτάχυνση της προβολής των μη ορυκτών καυσίμων στο ενεργειακό μείγμα της ΕΕ και για την ενεργειακή ανεξαρτησία της ΕΕ. Περισσότερη αιολική, ηλιακή, υδροηλεκτρική, γεωθερμική ενέργεια, και μια σημαντική εστίαση στην ενεργειακή απόδοση, ήταν τα επιλεγμένα συστατικά για αυτή τη μετάβαση. Αυτή η στροφή προς την εγχώρια παραγωγή ενέργειας, που βρίσκεται στο επίκεντρο των προσπαθειών του REPowerEU, υπογραμμίζει τον **καίριο ρόλο των περιφερειών και των πόλεων στη διευκόλυνση της υλοποίησης περισσότερων, μεγαλύτερης κλίμακας και τοπικά σχετικών έργων καθαρής ενέργειας εντός χρονικών και δημοσιονομικών περιορισμών**, τηρώντας παράλληλα αυστηρά

⁸³ <https://www.ehpa.org/poland-spectacular-growth-in-heat-pump-sales-in-the-first-three-quarters-of-2022/> · <https://www.ehpa.org/germanys-impressive-heat-pump-sales-growth-53-in-2022/>.

περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια που καθορίζονται από την ενωσιακή και την εθνική νομοθεσία.⁸⁴

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΩΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΜΙΑΣ ΣΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ, ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Η Βουδαπέστη σχεδιάζει να αντιμετωπίσει τη χαμηλή ενεργειακή απόδοση των ιδιωτικών κτιρίων και την ενεργειακή φτώχεια με τη δημιουργία του CARES, ενός Οργανισμού για το Κλίμα για την ανακαίνιση κατοικιών.⁸⁵ Οι πιλοτικές δραστηριότητες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των ακόλουθων προκλήσεων που σχετίζονται με το ενεργειακά αποδοτικό στεγαστικό απόθεμα:

1) η έλλειψη κινήτρων για ιδιώτες ιδιοκτήτες να ανακαινίσουν τα σπίτια τους λόγω της απουσίας εθνικά συστήματα χρηματοδότησης και ανώτατα όρια στις τιμές της ενέργειας των νοικοκυριών σε εθνικό επίπεδο.

(2) μερική πρόσβαση σε κονδύλια της ΕΕ, περιορίζοντας την ικανότητα του δήμου να παρεμβαίνει στη στέγαση αγορά χωρίς εξωτερική στήριξη.

Στόχος είναι η δημιουργία ενός Οργανισμού για το Κλίμα με τη μορφή ενός μοντέλου μονοαπευθυντικής θυρίδας που θα αναπτύσσει χρηματοοικονομικά μοντέλα σε συνεργασία με εμπορικές τράπεζες και διεθνείς χρηματοπιστωτικούς παράγοντες. Ο Οργανισμός θα είναι υπεύθυνος για τη διασφάλιση της πρόσβασης των χρηματοπιστωτικών προϊόντων στους τελικούς χρήστες και της ανάπτυξης έξυπνων τεχνικών λύσεων στο πλαίσιο των ανακαινίσεων. Οι τομείς παρέμβασης θα επιλεγούν με βάση τα επιστημονικά αποτελέσματα και τις τεχνικές και κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους δόμησης. Ο Οργανισμός για το Κλίμα θα δώσει επίσης ιδιαίτερη προσοχή στη συμμετοχή των κοινοτήτων και στη διαμόρφωση της στάσης του κοινού, μειώνοντας παράλληλα την ενεργειακή φτώχεια.

ΈΝΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ, ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΧΑΛΚΗ, ΕΛΛΑΔΑ

Η Χάλκη είναι το πρώτο νησί που θα αποτελέσει μέρος του έργου GR-Eco Islands,⁸⁶ μιας σύμπραξης ελληνικών και γαλλικών εταιρειών, υπό τον συντονισμό του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και με τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης, με στόχο τη μετατροπή των ελληνικών νησιών σε μοντέλα πράσινης οικονομίας, ενεργειακής αυτονομίας, ψηφιακής καινοτομίας και οικολογικής κινητικότητας.

Το έργο περιλαμβάνει διάφορες δράσεις όπως η αυξημένη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η δημιουργία ψηφιακών υποδομών, η προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, η βιώσιμη διαχείριση των

⁸⁴ Η κοινοτική ενέργεια αποτελεί βασική έννοια που συνδυάζει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη δράση σε επίπεδο δήμων για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <https://www.rescoop.eu/news-and-events/stories/september-success-story-citizens-teaming-up-with-their-municipalities-in-the-energy-transition>.

⁸⁵ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <https://netzerocities.eu/budapests-pilot-city-activity-cares-climate-agency-for-renovation-of-homes/>.

⁸⁶ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <https://clean-energy-islands.ec.europa.eu/news/gr-eco-islands-turning-greek-islands-models-green-sustainable-development> και για τα δεδομένα του 2023.

αποβλήτων και των υδάτων, η ηλεκτροκίνηση και ο εξηλεκτρισμός των μεταφορών, και ο πράσινος μετασχηματισμός της γεωργίας και του τουρισμού.

Η Χαλκίων είναι η πρώτη τοπική ενεργειακή κοινότητα που κατέχει και εκμεταλλεύεται φωτοβολταϊκό σταθμό σε μη διασυνδεδεμένο ελληνικό νησί. Οι κάτοικοι, οι επιχειρήσεις και ο Δήμος Χάλκης θα επωφεληθούν από τη μείωση των λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος κατά 55 %, την ετήσια εξοικονόμηση 180000-250 000 EUR, την ενεργειακή αυτάρκεια και τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 1800 τόνους ετησίως. 87

Η ΜΟΝΟΑΠΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΘΥΡΙΑΔΑ «ENERGY-HUB» ΤΟΥ ΠΟΡΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΟ ΠΟΡΤΟ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ

Η AdePorto (Πορτογαλική Υπηρεσία Ενέργειας) συντονίζει το έργο του ανελκυστήρα Porto Energy (PEER), το οποίο αποσκοπεί στη στήριξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στην ανάπτυξη τοπικών προγραμμάτων ανακαίνισης, ενσωματώνοντας νέα χρηματοδοτικά προγράμματα στη μητροπολιτική περιοχή του Πόρτο βόρεια του ποταμού Douro της Πορτογαλίας.

Το φιλόδοξο πρόγραμμα ανακαίνισης του AdePorto οδήγησε στη δημιουργία υπηρεσιών μίας στάσης που υιοθετούν καινοτόμα χρηματοδοτικά προγράμματα για την ανακαίνιση 3000 κατοικιών και ενθαρρύνουν τους πολίτες να συμμετάσχουν στην ενεργειακή απόδοση και την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας. Το έργο επικεντρώνεται σε υφιστάμενα οικογενειακά κτίρια, ιδίως σε κοινωνικές κατοικίες και κατοικίες χαμηλού εισοδήματος, τόσο δημόσιες όσο και ιδιωτικές. Κύριος στόχος της είναι να διαθέτει 3000 ανακαινισμένες κατοικίες και 12 MW φωτοβολταϊκής δυναμικότητας μέχρι το τέλος του έργου.88

ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ CASTILLA Y LEÓN, ΙΣΠΑΝΙΑ

Η περιφερειακή υπηρεσία ενέργειας της Castilla y León, EREN, έχει σχεδιάσει και θέσει σε εφαρμογή μια σειρά μέτρων, από τα φωτοβολταϊκά έως τις εκστρατείες ραδιοεπικοινωνίας, ώστε να καταστεί δυνατή η λήψη μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας και αποδοτικότητας που στηρίζουν τους πολίτες της Καστίλης για την αντιμετώπιση της συνεχιζόμενης ενεργειακής κρίσης.89 Η Eren εφαρμόζει δύο προγράμματα επιδοτήσεων για να βοηθήσει τους καταναλωτές στην Castilla y León να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης, με περισσότερα από 80 εκατομμύρια ευρώ σε βοήθεια από το Next Generation EU να διατίθενται σε μεμονωμένους καταναλωτές και εταιρείες.

⁸⁷ <https://greekcitytimes.com/2023/03/29/the-greek-island-of-halki-produces-all-their-energy-needs/>.

⁸⁸ Πληροφορίες που ανακτήθηκαν από τους πολίτες και τους τοπικούς φορείς — την υπηρεσία μίας στάσης «Porto Energy Hub» — Fedarene.

⁸⁹ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <https://fedarene.org/best-practice/eren-helping-consumers-in-castilla-y-leon-face-the-effects-of-the-energy-crisis/>.

Το πρώτο πρόγραμμα επιδοτήσεων (προϋπολογισμός 71,8 εκατ. EUR) δρομολογήθηκε τον Ιανουάριο του 2022 με στόχο την προώθηση επενδύσεων στην αυτοκατανάλωση και αποθήκευση με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την υλοποίηση εγκαταστάσεων θερμικής ενέργειας στον οικιστικό τομέα. Ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 340 εκατ. ευρώ. Το δεύτερο πρόγραμμα επιδότησης (προϋπολογισμός 8,2 εκατ. ευρώ) προωθεί επενδύσεις στην εφαρμογή θερμικών συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε τομείς άλλους από τον οικιστικό τομέα.

Οι βασικές δράσεις περιλαμβάνουν:

- Νέα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας και απόδοσης·
- Μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα, όπως η εγκατάσταση ηλιακών συλλεκτών στις στέγες δημόσιων κτιρίων·
- Μέτρα ενεργειακής απόδοσης στο δημόσιο κτιριακό απόθεμα·
- Προώθηση της χρήσης ποδηλάτων, ηλεκτρονικών ποδηλάτων και ηλεκτρονικών σκούτερ ως υποκατάστατο των ιδιωτικών οχημάτων·
- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το διαδίκτυο.

ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΩΝ

ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΠΙΟ ΠΡΑΣΙΝΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΕΡΗ ΘΕΡΜΑΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ
HEAP, ο Οργανισμός Ενέργειας της πόλης Plovdiv (Βουλγαρία), υποστηρίζει τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης καυσόξυλων και άνθρακα για οικιακή θέρμανση. Το EAP έχει από καιρό υποστηρίζει τη βιώσιμη χρήση της τοπικής βιομάζας για θέρμανση και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των συσκευών θέρμανσης ως το κύριο μέσο για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Ο οργανισμός προσφέρει 100 % κρατική επιχορήγηση σε 3500 νοικοκυριά για να αντικαταστήσουν τις παλιές θερμάστρες τους με φιλικές προς το περιβάλλον εναλλακτικές λύσεις. Η δράση αυτή αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι ολοκληρωμένες πολιτικές απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές και χαμηλών εκπομπών μπορούν να αλλάξουν τα δεδομένα για την αντιμετώπιση των ενεργειακών, κλιματικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες και οι πόλεις.⁹⁰

⁹⁰ Η πορεία της Φιλιππούπολης προς πιο αποδοτική, πράσινη και ενεργειακά ανεξάρτητη οικιακή θέρμανση — Fedarene.

C. Κλιματικές καταστροφές

Η υπερθέρμανση του πλανήτη και η κλιματική αλλαγή πλήττουν σκληρά τις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Οι τοπικοί πληθυσμοί και οι οικονομίες υποφέρουν όλο και περισσότερο από τις επιπτώσεις των ανατρεπτικών κυμάτων καύσωνα, της ξηρασίας, των αιφνίδιων πλημμυρών και των δασικών πυρκαγιών. Ενώ οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις είναι ήδη πρωτοπόροι στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, πρέπει όλο και περισσότερο να εντείνουν τα μέτρα για να διασφαλίσουν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την ανθεκτικότητα των κοινοτήτων τους, για την προστασία της ζωής, των υποδομών και των επιχειρήσεων.

Η Ευρώπη χρειάζεται επενδύσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή με εκτιμώμενο ρυθμό 40 δισ. ευρώ ετησίως, προκειμένου να προσαρμοστεί στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 1,5° πάνω από τα επίπεδα του 1990. Αυτό θα αυξηθεί σε 120 δισεκατομμύρια ευρώ και 200 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως για να προσαρμοστεί σε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2° ή 3-4° αντίστοιχα.⁹¹ Ποιες ευρωπαϊκές περιφέρειες είναι πιο ευάλωτες στους κλιματικούς κινδύνους; Ποιες είναι οι ανάγκες προσαρμογής σε τοπικό επίπεδο; Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τις περιφέρειες να αντιμετωπίσουν αυτή τη διττή μετάβαση, στην κλιματική ουδετερότητα αλλά και στην ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή;

Το έτος 2023 μεγεθύνει τη συνάφεια αυτών των ερωτημάτων. Μετά τον θερμότερο Ιούνιο που έχει καταγραφεί και μια σειρά ακραίων καιρικών φαινομένων, συμπεριλαμβανομένων των καύσωνων και των δασικών πυρκαγιών στη Νότια Ευρώπη, η Υπηρεσία για την Κλιματική Αλλαγή του Copernicus επιβεβαίωσε ότι η παγκόσμια μέση θερμοκρασία για τον Ιούλιο του 2023 ήταν η υψηλότερη που έχει καταγραφεί για κάθε μήνα.⁹² Τα κρίσιμα γεγονότα το 2023 περιλαμβάνουν την ξηρασία στη λεκάνη απορροής του ποταμού Sado στο Alentejo (Πορτογαλία) και τη λεκάνη Sau στην Καταλονία (Ισπανία), καθώς και τις καταστροφικές πλημμύρες στην Emilia Romagna και το Le Marche (Ιταλία).⁹³ Στην τελευταία περίπτωση, οιβροχοπτώσεις οδήγησαν στην υπερχειλίση είκοσι τριών ποταμών σε όλη την περιοχή, προκαλώντας εκτεταμένες ζημιές και εκτοπίζοντας περισσότερους από 30000 κατοίκους. Αυτό το καταστροφικό γεγονός στοίχισε 14 ζωές, επηρέασε σημαντικά σχεδόν ένα εκατομμύριο ανθρώπους και οδήγησε σε ζημιές ύψους 5 δισ. ευρώ. Οι καταστροφικές πλημμύρες κατέστρεψαν επίσης αρκετούς δήμους στα δύο τρίτα της επικράτειας της Σλοβενίας, προκαλώντας επτά απώλειες και σοβαρές υλικές ζημιές.⁹⁴ Μια άλλη κλιματική καταστροφή που καταγράφηκε το καλοκαίρι του 2023 ήταν η εμφάνιση περίπου 60 δασικών πυρκαγιών που σημειώθηκαν ταυτόχρονα στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, στο νησί της Κέρκυρας, περισσότεροι από 19000 πολίτες εκκενώθηκαν — η μεγαλύτερη τέτοια εκκένωση στην ιστορία της χώρας.⁹⁵

⁹¹ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Αξιολόγηση του κόστους και των οφελών της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή](#), 2023

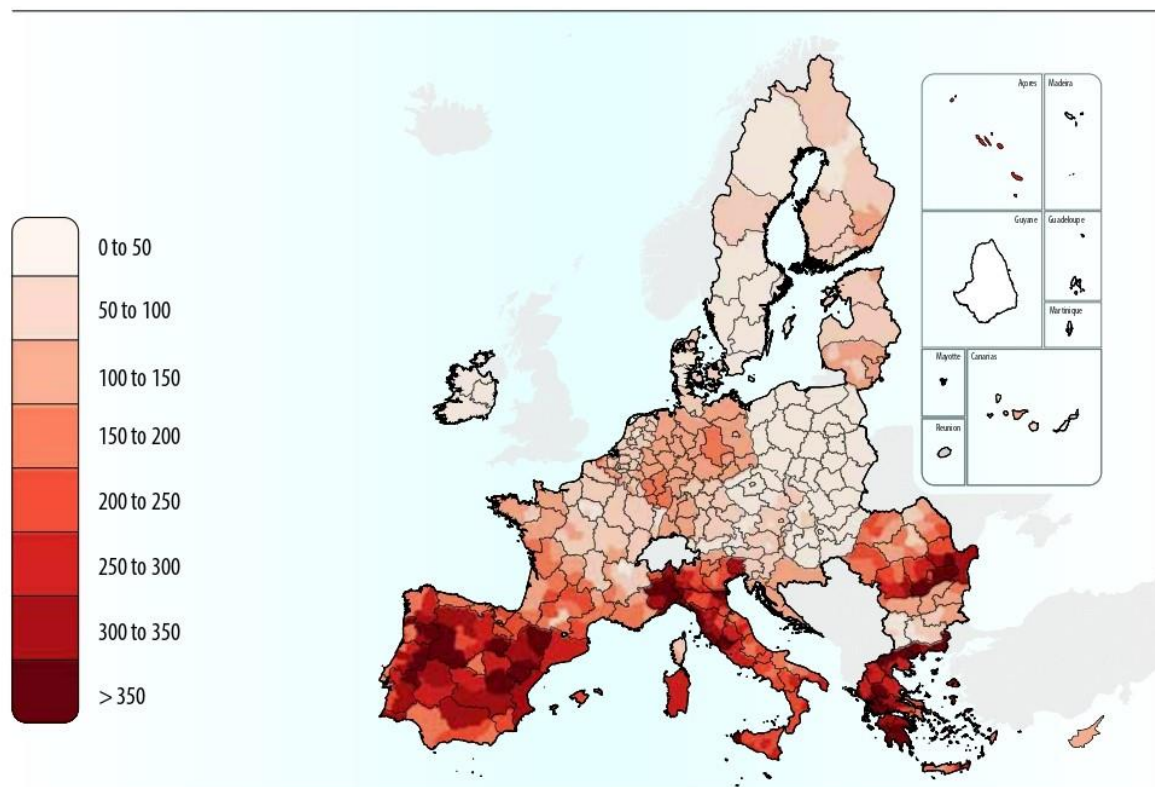
⁹² Copernicus — Το μάτι της Ευρώπης στη γη, [θερμοκρασία του αέρα επιφάνειας για τον Ιούλιο του 2023](#), Ιούλιος 2023.

⁹³ Copernicus — Το μάτι της Ευρώπης στη γη, [Ιστορικές πλημμύρες έπληξαν την Emilia-Romagna, Ιταλία, Μάιος 2023](#).

⁹⁴ Κυβέρνηση της Σλοβενίας, [Οι χειρότερες πλημμύρες έπληξαν τη Σλοβενία](#) | GOV.SI 2023

⁹⁵ <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/24/greece-wildfires-corfu-evia-rhodes-heatwave-northern-hemisphere-extreme-weather-temperatures-europe>.

Το 2022, αναφέρθηκαν πάνω από 16000 θάνατοι λόγω υψηλών καιρικών και κλιματικών φαινομένων, με το 99,6 % αυτών να αποδίδονται σε καύσωνες.⁹⁶ Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων για τα συμβάντα έκτακτης ανάγκης, το 2022⁹⁷ υπήρχαν 40 μετεωρολογικοί, υδρολογικοί και κλιματικοί κίνδυνοι στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα 16365 θανάτους που αναφέρθηκαν και επηρέασαν άμεσα 156000 ανθρώπους. Περίπου το 67 % αυτών των γεγονότων σχετίζονται με πλημμύρες και καταιγίδες. Όπως προαναφέρθηκε, ωστόσο, οι καύσωνες ευθύνονται για τον μεγαλύτερο αριθμό θυμάτων — με τις πυρκαγιές να επηρεάζουν επίσης τα αναπνευστικά συστήματα και τη βιοποικιλότητα — και μια πρόσφατη μελέτη που δημοσίευσε η *Nature* επισημαίνει την ευπάθεια της περιοχής στη θνησιμότητα που σχετίζεται με τη θερμότητα, με αξιοσημείωτες κορυφές στις περιφέρειες της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Ελλάδας και της Ρουμανίας, καθώς και στη νότια Γαλλία και σε αρκετές περιοχές της Γερμανίας.⁹⁸ Για να αναγνωρίσει αυτή τη ζοφερή πραγματικότητα και να υπογραμμίσει τη δέσμευσή της να αναλάβει δράση κατά της κλιματικής αλλαγής, η ΕΕ εγκαινίασε πρόσφατα την 15η Ιουλίου ως ετήσια ημέρα της ΕΕ για τα θύματα της παγκόσμιας κλιματικής κρίσης.⁹⁹

Γράφημα 4 — Αριθμός θανάτων λόγω θερμότητας ανά εκατομμύριο κατοίκων ετησίως (2015-2022)
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση τη φύση¹⁰⁰

Σημείωση — Θνησιμότητα λόγω θερμότητας στην Ευρώπη (2015-2022)

⁹⁶ Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός, [Κατάσταση του κλίματος στην Ευρώπη](#), 2023.

⁹⁷ *Ο.π.*

⁹⁸ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R.F., Pegenaute, F., Herrmann, F.R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M., και Achebak, H., Θνησιμότητα [λόγω θερμότητας στην Ευρώπη το καλοκαίρι του 2022](#). Φυσική Ιατρική, 2023.

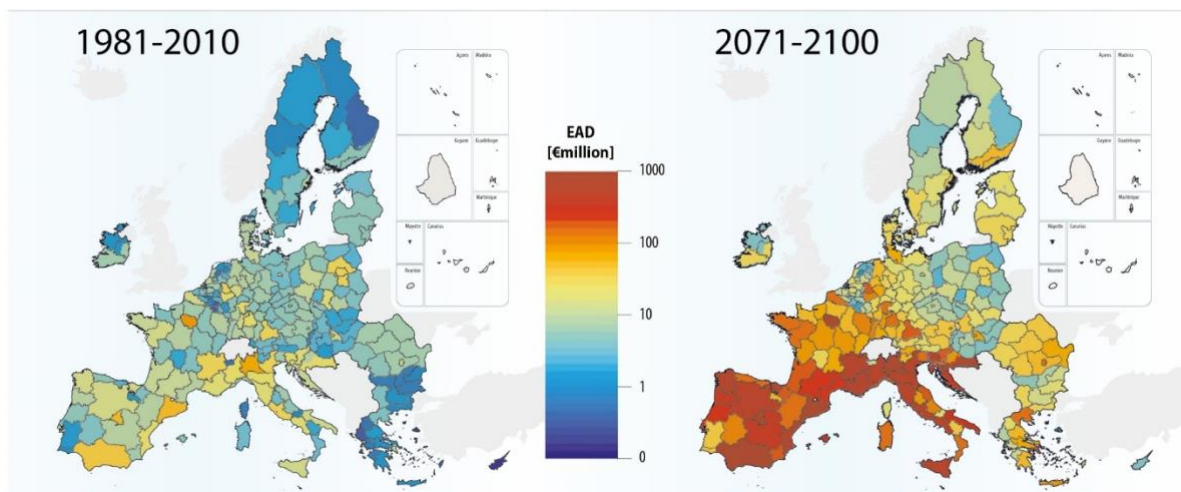
⁹⁹ https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/eu-day-victims-global-climate-crisis-2023-07-13_en.

¹⁰⁰ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R.F., Pegenaute, F., Herrmann, F.R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M., και Achebak, H., Θνησιμότητα [λόγω θερμότητας στην Ευρώπη το καλοκαίρι του 2022](#). Φυσική Ιατρική, 2023.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, **οι εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων εκτιμάται ήδη ότι προκαλούν πρόωρο θάνατο 315000 ατόμων ετησίως, το** ισοδύναμο μιας ολόκληρης μεσαιάς πόλης όπως η Νάντη (Γαλλία), η Τιμισοάρα (Ρουμανία), η Βόννη (Γερμανία) ή το Μπάρι (Ιταλία). Εκτός από τα αέρια του θερμοκηπίου από μεγάλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις στην Ευρώπη, εκτιμάται ότι κόστισε στην κοινωνία μεταξύ 277 και 433 δισ. ευρώ το 2017. Αυτό αντιστοιχεί περίπου στο 2-3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) της ΕΕ, υπερβαίνοντας τη συνολική οικονομική παραγωγή πολλών μεμονωμένων κρατών μελών.¹⁰¹

Η Eurostat υπολογίζει ότι **τα ακραία καιρικά φαινόμενα έχουν προκαλέσει οικονομικές απώλειες άνω των 145 δισ. ευρώ στην ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία.**¹⁰² Επιπλέον, ο 30ετής κινητός μέσος όρος των οικονομικών απωλειών που σχετίζονται με το κλίμα δείχνει μια σαφή τάση, που αυξάνεται σχεδόν κατά 2 % ετησίως κατά την τελευταία δεκαετία.

Οι καταστροφές που σχετίζονται με το κλίμα βλάπτουν επίσης όλο και περισσότερο τις υποδομές ζωτικής σημασίας, όπως τα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας, το δίκτυο μεταφορών και τα συστήματα πληροφοριών και επικοινωνιών. Οι αναμενόμενες ετήσιες ζημιές στη Νότια Ευρώπη και σε μεγάλα τμήματα της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης θα είναι καταστροφικές και οικονομικά αφόρητες. Το παρακάτω γράφημα δείχνει τις τάσεις που αφορούν την αλλαγή του κλίματος εάν δεν αντιστραφεί η αλλαγή του κλίματος. Η επιδείνωση αυτή θα επιδεινώσει τις εδαφικές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, γεγονός που θα αποτελέσει σημαντική πρόκληση για τη βιωσιμότητα των υποδομών ζωτικής σημασίας και τη συνολική κοινωνική ευημερία. Οι παράκτιες περιοχές, βάσει σεναρίων υψηλών εκπομπών (αύξηση κατά 3,2 έως 5,4 βαθμούς Κελσίου έως το 2100), ενδέχεται να υποστούν οικονομικές απώλειες ύψους περίπου 39 δισ. ευρώ ετησίως έως το 2050 και έως 960 δισ. ευρώ ετησίως προς το τέλος του αιώνα.¹⁰³

¹⁰¹ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση στην Ευρώπη κοστίζει στην κοινωνία 277 — 433 δισ. EUR, Σεπτέμβριος 2021.](#)

¹⁰² Eurostat, [Απώλειες από την κλιματική αλλαγή: 145 δισ. EUR σε μια δεκαετία](#), Οκτώβριος 2022.

¹⁰³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή](#), Νοέμβριος 2018.

Γράφημα 5 — Αναμενόμενες ετήσιες ζημιές σε υποδομές ζωτικής σημασίας στις ευρωπαϊκές περιφέρειες, λόγω της κλιματικής αλλαγής, έως το τέλος του αιώνα (εκατομμύρια ευρώ)
Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁰⁴

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα και οι κλιματικές καταστροφές μειώνουν επίσης τη βιωσιμότητα και την παραγωγικότητα πολλών τοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι περιφέρειες με υψηλά επίπεδα απασχόλησης στη γεωργία, ή στον κατασκευαστικό τομέα, πλήττονται σημαντικά από τους μεγαλύτερους και εντονότερους καύσωνες. Η παραγωγικότητα της εργασίας θα μειωθεί, ιδίως στις περιοχές της Μεσογείου. Τα κύματα καύσωνα θα κάνουν την υπαίθρια εργασία σκληρή και δυνητικά θανατηφόρα.¹⁰⁵ Για να δοθεί μια αίσθηση κλίμακας, έχει εκτιμηθεί ότι οι καλοκαιρινοί καύσωνες του 2023 κοστίζουν τα εδάφη της Ισπανίας, όπου οι τοπικοί εργαζόμενοι ήταν περισσότερο εκτεθειμένοι σε καυτές θερμοκρασίες, 1 % του ΑΕΠ· και η γεωργία υπέφερε από παρατεταμένες ξηρασίες. Όσον αφορά την απώλεια παραγωγικότητας, μια ημέρα ακραίας ζέστης (άνω των 32 βαθμών) ισοδυναμεί με μισή ημέρα απεργίας.¹⁰⁶

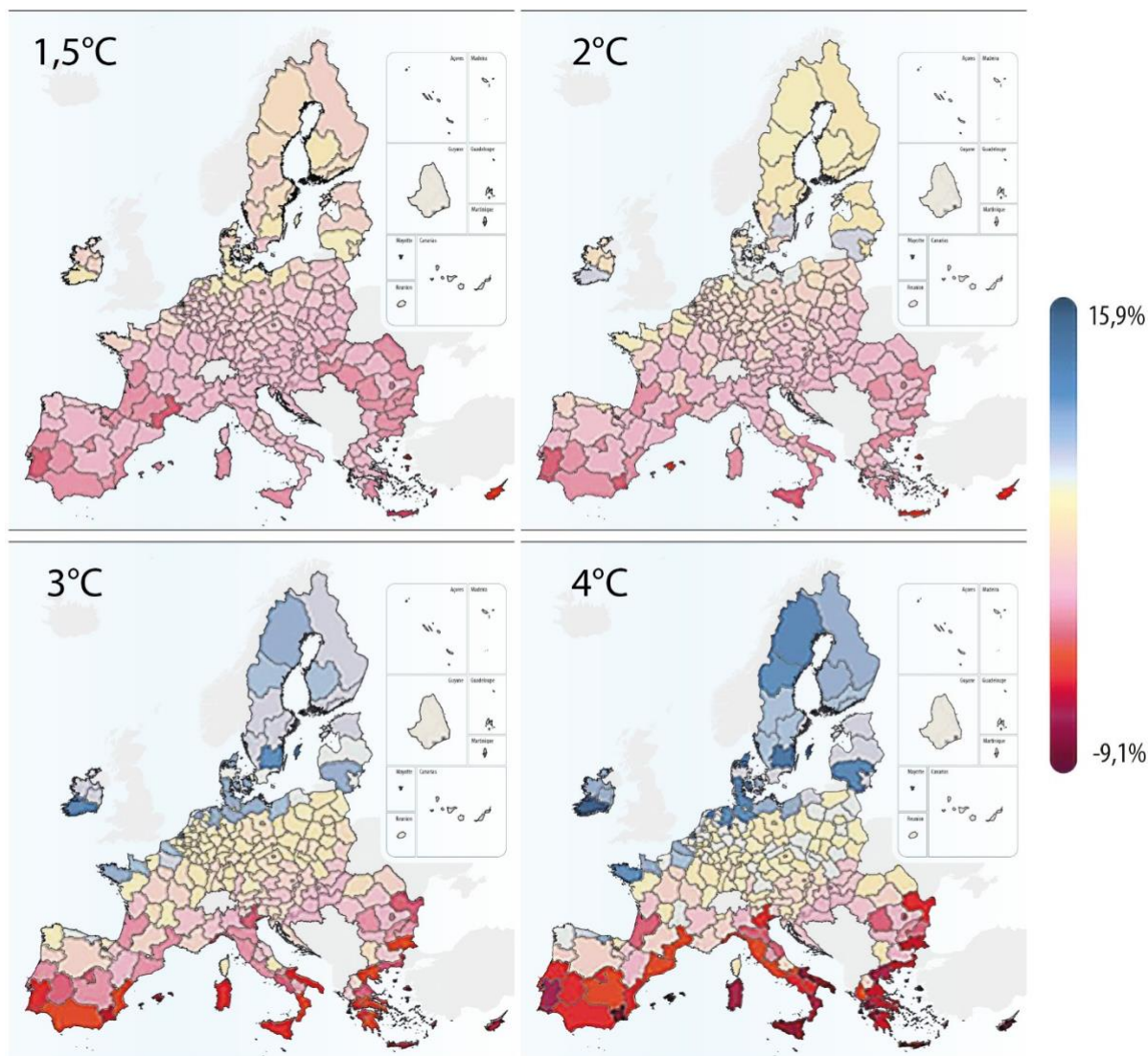
Οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής κινδυνεύουν επίσης να διαταράξουν σημαντικά την τοπική τουριστική βιομηχανία, όχι μόνο όσον αφορά τους προορισμούς αλλά και την εποχικότητα. Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για τις νότιες περιοχές της Ευρώπης, ιδίως λόγω της ελκυστικότητας της Μεσογείου. Ωστόσο, η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας προβλέπεται να έχει καταστροφικές επιπτώσεις σε αυτή την οικονομική δραστηριότητα, η οποία είναι θεμελιώδης σε πολλά μικρά χωριά, πόλεις και περιφέρειες της Κύπρου, της Ελλάδας, της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Κροατίας, της Πορτογαλίας και της Μάλτας. Το παρακάτω γράφημα δείχνει πιθανά σενάρια όσον αφορά την τουριστική ζήτηση στην Ευρώπη, εάν δεν ληφθούν κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Ο.π.

¹⁰⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, [Αποζημίωση για τα θύματα καταστροφών της κλιματικής αλλαγής](#), 2023.

¹⁰⁶ Allianz, [Παγκόσμιος βρασμός: ο καύσωνας μπορεί να έχει κοστίζει 0,6 εκατομμύρια μονάδες του ΑΕΠ](#) παγκοσμίως, 2023.

¹⁰⁷ Κοινό Κέντρο Ερευνών, [Περιφερειακός αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής στην ευρωπαϊκή τουριστική ζήτηση](#), 2023.

Γράφημα 6 — Προβλεπόμενη εξέλιξη της ευρωπαϊκής περιφερειακής τουριστικής ζήτησης για όλα τα σενάρια υπερθέρμανσης του πλανήτη, σε σύγκριση με το παρόν (2019) σε ποσοστιαίους όρους
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση το Κοινό Κέντρο Ερευνών¹⁰⁸

Σημείωση — Οι τιμές που εμφανίζονται αναφέρονται στο σενάριο εκπομπών RCP8.5

Η κλιματική αλλαγή θα εμβαθύνει τις υφιστάμενες ανισότητες. Η Νότια Ευρώπη, οι ευρωπαϊκές πόλεις και οι παράκτιες περιοχές προβλέπεται να επηρεαστούν περισσότερο από πολλαπλούς κινδύνους.¹⁰⁹ Διακυβεύονται τόσο η συνοχή όσο και η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών περιφερειών. Οι φυσικές καταστροφές επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή στην ΕΕ, παρεμποδίζοντας την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής της Ένωσης.¹¹⁰ Πρόσφατα στοιχεία από το έργο ESPON CLIMATE, το¹¹¹οποίο συνδύαζε τους κινδύνους που συνδέονται με το κλίμα με την περιφερειακή έκθεση και την ευπάθεια, αποκαλύπτουν ότι, ακόμη και

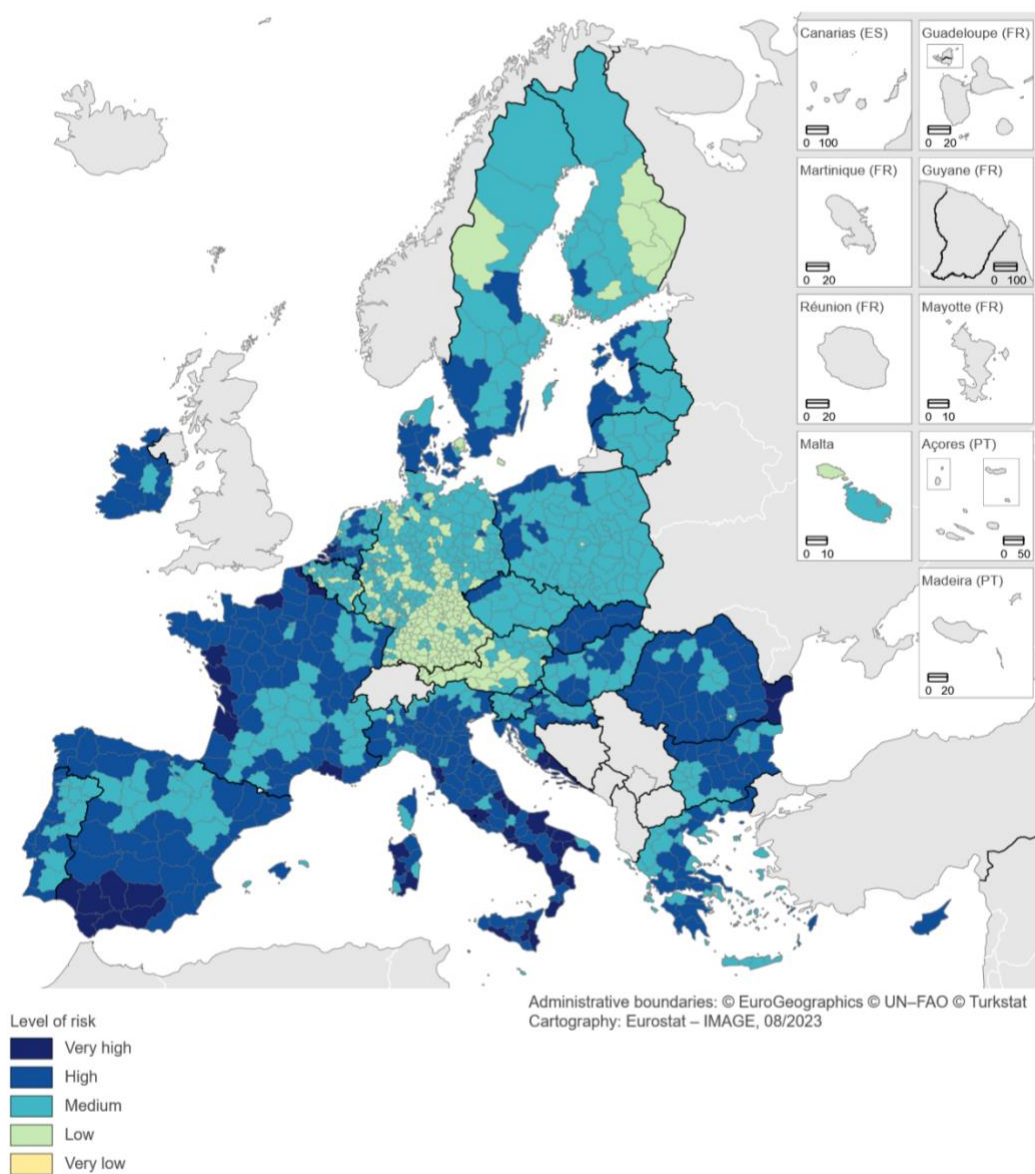
¹⁰⁸ Ο.π.

¹⁰⁹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, [Αποζημίωση για τα θύματα καταστροφών της κλιματικής αλλαγής](#), 2023.

¹¹⁰ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, [Συνέπειες της ξηρασίας, της πυρκαγιάς και άλλων ακραίων καιρικών φαινομένων: αύξηση των προσπαθειών της ΕΕ για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής](#), ψήφισμα 2022 (0330).

¹¹¹ ESPON ΕΟΕΣ, [ESPON στην COP 27: Χωρική κατανομή του κινδύνου στην Ευρώπη που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή](#), Νοέμβριος 2022.

αν επιτευχθούν οι στόχοι της συμφωνίας του Παρισιού, οι ευρωπαϊκές περιφέρειες θα εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολλούς κινδύνους σε διαφορετικούς βαθμούς. Λαμβάνει υπόψη τη θερμική πίεση στους πληθυσμούς· παράκτιες πλημμύρες στους τομείς των υποδομών, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών· πλημμύρες ποταμών σε πληθυσμούς, υποδομές, βιομηχανία και τομείς υπηρεσιών· αιφνίδιες πλημμύρες σε πολιτιστικούς τομείς· πυρκαγιές στο περιβάλλον· ξηρασία στον πρωτογενή τομέα (ενώ επηρεάζει άμεσα τις τοπικές κοινότητες και τη βιοποικιλότητα). Ως εκ τούτου, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα των τουριστικών περιοχών, επενδύοντας παράλληλα στην ανθεκτικότητά τους έναντι των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Διάγραμμα 7 — Συνολικός κλιματικός κίνδυνος — σενάριο πολύ υψηλών εκπομπών με απόλυτη έκθεση (2070 — 2100) RCP 8.5

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση το ESPON112

Σημείωση — δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές. Για το καλό της ετήσιας έκθεσης της ΕΕ για το 2023, ο χάρτης δεν δείχνει τις χώρες ΕΖΕΣ/εκτός ΕΕ, ωστόσο, παρακαλείσθε να σημειώσετε ότι το έργο ESPON τα έχει παράσχει.

¹¹² ESPON, [Ενημέρωση και ενσωμάτωση συνόλων δεδομένων και χαρτών κλιμάκων ESPON. Τελική έκθεση](#), 2022.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή¹¹³ αναφέρει ότι αυτοί οι κλιματικοί κίνδυνοι είναι όλο και πιο εμφανείς και οξύτεροι. Οι αυξανόμενες θερμοκρασίες, οι ταχέως μεταβαλλόμενες καιρικές συνθήκες, οι συχνές και εντατικές φυσικές καταστροφές και τα ακραία καιρικά φαινόμενα επηρεάζουν άμεσα και δυναμικά την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον, με αποτέλεσμα θανάτους, καταστροφή περιουσιακών στοιχείων, καταστροφή φυσικών οικοτόπων και απώλεια βιοποικιλότητας.¹¹⁴

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα και οι αντίστοιχες συνέπειές τους στην Ευρώπη τα τελευταία 5 χρόνια τόνισαν την επείγουσα ανάγκη να αναληφθεί δράση κατά της κλιματικής αλλαγής (μετριασμός) και, παράλληλα, να εφαρμοστούν μέτρα για την προστασία από τις επιβλαβείς επιπτώσεις της (προσαρμογή). Η προσαρμογή, ειδικότερα, διαδραματίζει καίριο ρόλο σε τοπικό επίπεδο, καθώς εκεί είναι πιο έντονα τα τρωτά σημεία που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή. Είναι σε τοπικό επίπεδο όπου οι κλιματικές καταστροφές έχουν βαθύ αντίκτυπο, γεγονός που απαιτεί συγκεντρωμένες προσπάθειες για την προληπτική αντιμετώπιση των κινδύνων ή, όταν συμβεί μια φυσική καταστροφή, για την ταχεία και αποφασιστική δράση για την πρόληψη της απώλειας ανθρώπινων ζώων, τη διασφάλιση των μέσων διαβίωσης και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο σε ένα ευρύ φάσμα μέτρων προσαρμογής: από την αναβάθμιση των υποδομών ζωτικής σημασίας ώστε να αντισταθούν στις πλημμύρες, έως την προσαρμογή των τοπικών σχολείων, νοσοκομείων και κέντρων φροντίδας στους καύσωνες· από την προστασία των παράκτιων περιοχών από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας έως τις επενδύσεις στην αποτελεσματική διαχείριση των υδάτων για την αντιμετώπιση της ξηρασίας, καθώς και την ανακαίνιση δημόσιων χώρων εν γένει για την παροχή περιοχών σκιάς και ψύξης και πολλών άλλων παραδειγμάτων. Στην πραγματικότητα, περίπου οι μισοί από τους ερωτηθέντες (51 %) στην *115* έρευνα του περιφερειακού και τοπικού βαρόμετρου της ΕτΠ που διεξήγαγε η Ipsos European Public Affairs τόνισαν την «κλιματική κρίση και το περιβάλλον» ως έναν από τους κύριους τομείς στους οποίους οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερο ρόλο στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ.

Ωστόσο, υπάρχει πραγματικό έλλειμμα χρηματοδότησης της προσαρμογής, το οποίο εκτιμάται σε περίπου 40 δισ. ευρώ ετησίως, το 16 οποίο είναι ιδιαίτερα εμφανές για τα χαμηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης, όπως αναγνωρίζεται από την ίδια Ευρωπαϊκή Επιτροπή.¹¹⁷ Στην έρευνα που διεξήγαγε το δίκτυο περιφερειακών κόμβων (RegHub), στο πλαίσιο της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ), με θέμα «*Το μέλλον της Πράσινης Συμφωνίας: αξιολογώντας και κοιτάζοντας μπροστά το 118* 40 % των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι εφαρμόζουν ενεργά τις πολιτικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στις περιφέρειες ή τις πόλεις τους. Ωστόσο, η έρευνα ρίχνει επίσης φως στα εμπόδια που αντιμετωπίζει ένα σημαντικό μέρος των συμμετεχόντων, με το 35 % να παραδέχεται δυσκολίες στην

¹¹³ IPCC, *συγκεφαλαιωτική έκθεση AR6: Κλιματική αλλαγή 2023*, 2023.

¹¹⁴ Για λεπτομερή κατάλογο των ακραίων καιρικών φαινομένων στην Ευρώπη και παγκοσμίως από το 2011 και μετά, συμπεριλαμβανομένης της επιστημονικής ανάλυσης του τρόπου με τον οποίο η κλιματική αλλαγή που προκύπτει από τις αποστολές άνθρακα προκαλεί τέτοια γεγονότα, βλ. τον διαδραστικό χάρτη στη διεύθυνση <https://www.carbonbrief.org/mapped-how-climate-change-affects-extreme-weather-around-the-world/>.

¹¹⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

¹¹⁶ <https://www.eea.europa.eu/publications/assessing-the-costs-and-benefits-of>.

¹¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κατευθυντήριες γραμμές για τις στρατηγικές και τα σχέδια προσαρμογής των κρατών μελών*, 2023.

¹¹⁸ <https://cor.europa.eu/en/our-work/pages/reghub-consultation-prospects-green-deal.aspx>.

αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών προσαρμογής. Τα κύρια εμπόδια που προσδιόρισαν οι εν λόγω ερωτηθέντες περιλαμβάνουν την έλλειψη ειδικών μηχανισμών χρηματοδότησης, την οποία το 75 % επισήμανε ως μείζονα ανησυχία. Επιπλέον, το 65 % των συμμετεχόντων τόνισε την καίρια ανάγκη για μεγαλύτερη στήριξη της καινοτομίας και ειδικούς στόχους για την ενίσχυση της επιτυχίας των στρατηγικών τους για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Η εύρεση των κατάλληλων δεδομένων, μετρήσεων, δεικτών και μεθοδολογιών για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά την προσαρμογή εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο. Πρέπει να αναπτυχθεί και να υποστηριχθεί η γνώση των τοπικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, προκειμένου να βοηθηθούν οι περιφέρειες και οι πόλεις να σχεδιάσουν και να διαχειριστούν τους κλιματικούς κινδύνους, καθώς και γνώσεις σχετικά με τις λύσεις, την κινητοποίηση και την πρόσβαση σε επαρκείς οικονομικούς και τεχνικούς πόρους, τη χαρτογράφηση και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών.

Προκειμένου να καλυφθεί αυτό το κενό ικανοτήτων, η ΕτΠ έχει αναπτύξει ένα **εγχειρίδιο της Πράσινης Συμφωνίας και της τοπικής προσαρμογής για την προσαρμογή, ώστε να καταστεί δυνατή η ανταλλαγή γνώσεων και η δημιουργία δικτύων στα** οποία οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να βρίσκουν εταίρους του έργου, να ελαχιστοποιούν τα εσωτερικά κενά γνώσεων τους και να αναζητούν ενεργά στήριξη για τις δικές τους πρωτοβουλίες από ειδικούς εμπειρογνώμονες. Για παράδειγμα, ένα ελπιδοφόρο πεδίο προσαρμογής έγκειται σε λύσεις που βασίζονται στη φύση και προσφέρουν καινοτόμες δράσεις με γρήγορο και ισχυρό αντίκτυπο. Μια νέα μελέτη¹²⁰ δείχνει ότι η αύξηση της κάλυψης των δέντρων στο 30 % θα μείωνε τις θερμοκρασίες κατά μέσο όρο 0,4 °C, αποφεύγοντας σχεδόν το 40 % των θανάτων που οφείλονται στις¹²¹ επιπτώσεις της αστικής θερμικής νησίδας στις ευρωπαϊκές πόλεις.

Επιπλέον, η ανθεκτικότητα έναντι των κλιματικών καταστροφών αποτελεί βασικό ζήτημα για τις περιφέρειες και τις πόλεις, καθώς 1 EUR που δαπανάται για την πρόληψη καταστροφών και την ετοιμότητα μπορεί να εξοικονομήσει έως και 10 EUR για την αντιμετώπιση καταστροφών, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα.¹²² Για τον λόγο αυτό, η ΕτΠ συνεργάζεται με το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Επιτροπής για την ανάπτυξη περιφερειακών «πίνακων ανθεκτικότητας»,¹²³ καθορίζοντας τις ικανότητες και τα τρωτά σημεία που σχετίζονται με τους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕτΠ θεωρεί ότι η ανάπτυξη ενός πίνακα αποτελεσμάτων δείκτη και εδαφικής ευπάθειας είναι ζωτικής σημασίας για την έναρξη συζήτησης προσανατολισμού σχετικά με τον τρόπο χρήσης της μελλοντικής πολιτικής συνοχής για την αντιμετώπιση των εν λόγω τρωτών σημείων.

¹¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/green-deal-handbook.aspx>.

¹²⁰ Iungman, T., Cirach, M., Marando, F., Pereira Barboza, E., Khomenko, S., Masselot, P., Quijal-Zamorano, M., Mueller, N., Gasparrini, A., Urquiza, J., Heris, M., Meelan, T. και Nieuwenhuijsen, M., [Cooling πόλεις μέσω αστικών πράσινων υποδομών: εκτίμηση επιπτώσεων των ευρωπαϊκών πόλεων στην υγεία](#), LANCET, Ιανουάριος 2023.

¹²¹ Το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας περιγράφει το φαινόμενο όπου οι θερμοκρασίες σε πόλεις και περιοχές που καλύπτονται από αδιαπέραστες επιφάνειες είναι σταθερά υψηλότερες.

¹²² Ο Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας, [Investment in Disaster Risk Management in Europe έχει οικονομικό νόημα](#), 2021

¹²³ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en.

Κατά την περίοδο 2021-27, η πολιτική συνοχής επενδύει 12,5 δισ. ευρώ στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και στην πρόληψη των κινδύνων.¹²⁴ Αυτό αντιστοιχεί στο 3 % του συνολικού προϋπολογισμού του για 7 έτη, ενώ το σύνολο των επενδύσεων στην πράσινη μετάβαση αντιστοιχεί σε περίπου 30 %. Δεδομένου ότι η κλιματική αλλαγή και οι καταστροφές θα έχουν όλο και πιο άνισρο αντίκτυπο στις ευρωπαϊκές περιφέρειες, με τα ευάλωτα εδάφη, τα φτωχά νοικοκυριά και τις περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες να είναι τα πλέον εκτεθειμένα, καθίσταται ολόένα και πιο επείγουσα η αντιμετώπιση αυτών των νέων ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίο να αρχίσει να εξετάζεται μια σειρά λύσεων, από τη δυνατότητα «να επεκταθεί ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης για την αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής» σε αυτήν», όπως αναφέρεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή,¹²⁵ έως τη σύσταση ειδικού Ταμείου Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, όπως αναφέρεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹²⁶.

Η δημιουργία του Ταμείου Προσαρμογής στο πλαίσιο της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή θα μπορούσε να αποτελέσει πηγήέμπνευσης για τη στήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.¹²⁷ Σε αυτό το παγκόσμιο επίπεδο, η ΕτΠ έχει επίσης συμμετάσχει ενεργά σε διαπραγματεύσεις για το κλίμα σχετικά με το θέμα της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.¹²⁸ Σε πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της, έχει ταχθεί υπέρ της θέσπισης ενός πλαισίου για τον Παγκόσμιο Στόχο για την Προσαρμογή, το οποίο θα ενσωματώνει τις γνώσεις και την εμπειρογνωμοσύνη των περιφερειών και των πόλεων. Η ΕτΠ έχει επίσης ζητήσει ένα τέτοιο πλαίσιο για να δοθεί προτεραιότητα στις προσπάθειες προσαρμογής σε τοπικό επίπεδο και να μετριαστούν αποτελεσματικά οι κίνδυνοι και οι συνέπειες της «κακής προσαρμογής»,¹²⁹ ιδίως μεταξύ των γυναικών και των πλέον ευάλωτων ατόμων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία.

Στο πλαίσιο αυτό, η αναγνώριση και η αντιμετώπιση των έμφυλων διαστάσεων της κλιματικής αλλαγής είναι επίσης ουσιαστικής σημασίας, καθώς η ικανότητα των γυναικών να προσαρμόζονται και να καταπολεμούν την κλιματική αλλαγή συχνά περιορίζεται λόγω του ρόλου τους στα νοικοκυριά και την κοινωνία, των θεσμικών φραγμών και των κοινωνικών κανόνων. Για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης, η ΕτΠ τάσσεται σταθερά υπέρ της αλλαγής της προοπτικής, προτρέποντας τις γυναίκες να μην θεωρούνται απλώς ως ευάλωτοι δικαιούχοι, αλλά ως αποτελεσματικοί παράγοντες για τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.¹³⁰ Επιπλέον, η ΕτΠ τάσσεται υπέρ της ίσης εκπροσώπησης των γυναικών στις διαδικασίες λήψης

¹²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [κεντρική ομιλία της Επιτρόπου Elisa Ferreira κατά την 8η Διεθνή Διάσκεψη για την Πυρκαγιά Wildland](#), 2023.

¹²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «[Συνοχή στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2050](#)». Οκτώ έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, 2023.

¹²⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, [Οι ευρωβουλευτές για την περιφερειακή ανάπτυξη προτείνουν τη σύσταση Ταμείου Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή](#), 2022.

¹²⁷ <https://unfccc.int/funds-and-financial-entities#:~:text=The%20Adaptation%20Fund%20was%20established,adverse%20effects%20of%20climate%20change>.

¹²⁸ Η ΕτΠ έχει συμμετάσχει ενεργά σε πρόσφατους τεχνικούς διαλόγους της UNFCCC με επίκεντρο την προσαρμογή και έχει αναλάβει ηγετικό ρόλο, παράλληλα με τις περιφέρειες⁴, στο [συντονισμό της τρίτης συνεδρίασης του τεχνικού διαλόγου \(TD1.3\): Στοιχεία για την ενημέρωση του Επικουρικού Φορέα Επιστημονικών και Τεχνολογικών Συμβουλών](#), 2022.

¹²⁹ Τυχόν αλλαγές στα φυσικά ή ανθρώπινα συστήματα που αυξάνουν ακούσια την ευπάθεια σε κλιματικά ερεθίσματα: μια προσαρμογή που δεν επιτυγχάνει τη μείωση της ευπάθειας, αλλά την αυξάνει αντ' αυτού.

¹³⁰ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, [Ισότητα των φύλων και κλιματική αλλαγή: προς την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, ENVE-VII/018, 26-27 Ιανουαρίου 2022, εισηγήτρια Kata Tüttő \(HU/PES\), μέλος της Γενικής Τοπικής Συνέλευσης της Βουδαπέστης, Ουγγαρία](#).

αποφάσεων, αναγνωρίζοντας την ανάγκη να συμπεριληφθούν οι φωνές και η εμπειρογνωσία τους στη διαμόρφωση αποτελεσματικών πολιτικών για το κλίμα.

Ενώ η επιστήμη συνεχίζει να βοηθά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο παγκόσμιος βρασμός έχει αλυσιδωτή επίδραση στο κλιματικό σύστημα της Γης, οι περιφέρειες και οι πόλεις της ΕΕ αντιμετωπίζουν δύο μεταβάσεις που σχετίζονται με το κλίμα. Συνοψίζοντας, αφενός, επενδύουν στην επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και συμβάλλουν στην αναστροφή της τάσης της κλιματικής αλλαγής. Από την άλλη πλευρά, πρέπει επίσης να επενδύσουν στην **προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και στην ανθεκτικότητα για την** αντιμετώπιση εντονότερων και συχνότερων κλιματικών καταστροφών και την προσαρμογή των τοπικών κοινωνιών και οικονομιών στα νέα τοπικά κλιματικά πρότυπα.

ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Η αποστολή της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή¹³¹ επικεντρώνεται στη στήριξη των περιφερειών, των πόλεων και των τοπικών αρχών της ΕΕ στις προσπάθειές τους για την οικοδόμηση ανθεκτικότητας έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Στόχος της αποστολής είναι να συνοδεύσει έως το 2030 τουλάχιστον 150 ευρωπαϊκές περιφέρειες και κοινότητες με στόχο την ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή. Τα χρηματοδοτούμενα έργα αναπτύσσουν εργαλεία, πρακτικές και δίκτυα που μπορούν να αναπαραχθούν σε ολόκληρη την Ευρώπη, όπως:

- Πύλη υλοποίησης αποστολών¹³² που παρέχει σχετικές γνώσεις, δεδομένα και πόρους στις ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις για την προετοιμασία και τον σχεδιασμό της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή.
- Ένα ευρύ φάσμα χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ έργων που διεξάγουν¹³³ έρευνα και αναπτύσσουν καινοτόμες προσεγγίσεις και επιλογές για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και συναφείς κατευθυντήριες γραμμές, εργαλεία, δεδομένα και περιπτωσιολογικές μελέτες για να βοηθήσουν τις περιφερειακές και τοπικές αρχές στην υλοποίηση της αποστολής
- Εγχειρίδιο δέσμευσης των πολιτών ¹³⁴ για την καθοδήγηση των περιφερειών και των πόλεων σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών και των πολιτών σε όλα τα έξι κύρια στάδια της διαδικασίας σχεδιασμού προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ 2021

ΑΝΘΕΚΤΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗ ΒΑΛΟΝΙΑ

Ως απάντηση στις καταστροφικές πλημμύρες του 2021 στη Βαλονία (Βέλγιο), οι αρχές της Βαλονίας αναθεώρησαν τον χωροταξικό σχεδιασμό τους και τον προσαρμοσαν για να αντιμετωπίσουν τις πιθανές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

¹³¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³² https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³³ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission/the-mission/mission-projects>.

¹³⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ec_diy-manual-adaptation-climate-change-mission.pdf.

Ταυτόχρονα, η περιφερειακή κυβέρνηση αναπτύσσει το Master Plan de la Vallée de la Vesdre και τα προγράμματα βιώσιμης γειτονίας, με στόχο την υπεύθυνη και βιώσιμη ανοικοδόμηση της περιοχής. Έχουν διατεθεί προϋπολογισμοί για να μπορέσουν οι δήμοι να αποκτήσουν στρατηγικά ακίνητα. Επιπλέον, 40 εκατομμύρια ευρώ θα επενδυθούν σε νέες δημόσιες κατοικίες για τους δήμους που πλήττονται περισσότερο.

Επιπλέον, η κυβέρνηση της Βαλλονίας έχει δεσμεύσει 1,03 δισ. ευρώ για να καλύψει πλήρως τους πολίτες που επλήγησαν από τις πλημμύρες, οι οποίοι διαφορετικά θα είχαν λάβει μερική ασφαλιστική κάλυψη. Αυτή η σημαντική χρηματοδοτική δέσμευση αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας στον πληγέντα πληθυσμό, ο οποίος αντιπροσωπεύει περίπου το 50 % των συνολικών απαιτήσεων. Οι ανασφάλιστοι πολίτες υποστηρίζονται από ένα Ταμείο Καταστροφών.

SUPER-BLOCK — Η ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΜΕ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

Η πόλη της Βαρκελώνης (Ισπανία) ενσωματώνει ενεργά την πράσινη αρχιτεκτονική και τις αρχές προσβασιμότητας στον πολεοδομικό σχεδιασμό της. Ο μετασχηματισμός αυτός περιλαμβάνει βελτιώσεις στην προσβασιμότητα των δημόσιων συγκοινωνιών, την προσθήκη περισσότερων δέντρων και «πράσινων σημείων» και την ενσωμάτωση συλλεκτών νερού για άρδευση. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στο να καταστήσουν την πόλη πιο ευχάριστη και βιώσιμη για τους πολίτες της.

ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΑΝΘΕΚΤΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΑΚΡΑΙΑ ΚΑΙΡΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Η πόλη του Μιλάνου (Ιταλία) και η ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις των ακραίων καιρικών φαινομένων που σχετίζονται με το κλίμα. Για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης, η πλατφόρμα Ανθεκτικών Εδαφών έχει αναπτυχθεί ως ψηφιακή υπηρεσία, υιοθετώντας μια προσέγγιση συνεργατικού σχεδιασμού και δημιουργώντας από κοινού λύσεις προσαρμογής για την καταπολέμηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Αυτό το καινοτόμο εργαλείο διευκολύνει και διαδίδει τον κοινό σχεδιασμό για το κλίμα και τον από κοινού σχεδιασμό για επαγγελματίες και τοπικές αρχές. Προωθεί μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς που βασίζεται σε ισχυρές επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις, συνδυάζοντας χωρική και κλιματική ανάλυση με συμμετοχικό σχεδιασμό. Με τον τρόπο αυτό, η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα στα ενδιαφερόμενα μέρη να κατανοήσουν καλύτερα και να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα της πόλης και διασφαλίζοντας ένα βιώσιμο και έτοιμο για το κλίμα μέλλον.

D. Ασφάλεια των τροφίμων

Η τρέχουσα αστάθεια του ευρωπαϊκού συστήματος τροφίμων πρέπει να γίνει κατανοητή σε σχέση με τα τρέχοντα γεωπολιτικά γεγονότα και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι περιφέρειες και οι πόλεις διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στον σχεδιασμό και την παροχή κατάλληλων λύσεων. Ποιος είναι ο κοινός παρονομαστής μεταξύ της μείωσης της προσφοράς ελαιολάδου στην Ανδαλουσία (Ισπανία), της κακής συγκομιδής σιτηρών στο Västergötland (Σουηδία), μιας δύσκολης περιόδου για τα πορτοκάλια στη Σικελία (Ιταλία), της πτώσης των τιμών του σιταριού στο Podkarpatie (Πολωνία) και της έλλειψης φρούτων και μανιταριών στη Νότια Εσθονία; Γιατί έρχονται περισσότερα παιδιά στο σχολείο χωρίς πρωινό;¹³⁵ Απειλούνται τα ευρωπαϊκά παραδοσιακά τρόφιμα;

Η ανθεκτικότητα του συστήματος τροφίμων, για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά από σκέψη στις πολιτικές προβλέψεις και τις στρατηγικές προοπτικών, ήρθε πλήρως στο προσκήνιο πέρυσι, μετά τη ρωσική επίθεση κατά της Ουκρανίας. Μέσα σε λίγες εβδομάδες οι τιμές της ενέργειας και των λιπασμάτων εκτοξεύθηκαν στα ύψη. Τα ουκρανικά σιτηρά και έλαια, παγιδευμένα στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας, δεν μπορούσαν να φτάσουν στους προορισμούς τους. Σε συνδυασμό με την κερδοσκοπία και την έλλειψη ρύθμισης της αγοράς, αυτό ώθησε τις τιμές των τροφίμων και των ζωοτροφών προς τα πάνω στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Σήμερα, σχεδόν ενάμιση χρόνο από την έναρξη του πολέμου, η κατάσταση παραμένει δύσκολη.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες στο Σαχέλ, τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή έχουν βιώσει νέα επίπεδα πείνας. Μεταξύ 2016 και 2021, περίπου το 90 % των ουκρανικών εξαγωγών σιταριού κατευθύνθηκε στην Αφρική και την Ασία, υποστηρίζοντας την επισιτιστική ασφάλεια σε ορισμένες από τις πλέον μειονεκτούσες περιοχές του κόσμου. Το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών χαρακτηρίζει την τρέχουσα κλίμακα της τρέχουσας παγκόσμιας πείνας και υποσιτισμού «τεράστια»¹³⁶ και υπογραμμίζει ότι ο σημερινός αριθμός των **345 εκατομμυρίων ανθρώπων που αντιμετωπίζουν υψηλά επίπεδα επισιτιστικής ανασφάλειας είναι υπερδιπλάσιος από τον αριθμό του 2020.**

Οι Ευρωπαίοι, αν και δεν αντιμετωπίζουν λιμό, πληρώνουν τώρα σημαντικά περισσότερα για τα είδη διατροφής τους. Μέσα σε ένα χρόνο, οι μέσες τιμές των τροφίμων αυξήθηκαν σχεδόν κατά 20%.¹³⁷ Οι ευρωπαίοι καταναλωτές πληρώνουν τώρα 30 % περισσότερα για τα αυγά,¹³⁸ 23 % περισσότερα για το πετρέλαιο¹³⁹ και 61 % περισσότερα για τη ζάχαρη.¹⁴⁰ Δεν πρόκειται απλώς για μια γενική στροφή προς πιο βασικά, φθηνότερα τρόφιμα, αλλά και μεταξύ διαφορετικών ειδών τροφίμων, για παράδειγμα περισσότερα πουλερικά και λιγότερο βόειο κρέας.

Η οικονομική προσιτότητα των τροφίμων αποτελεί επιτακτική ανησυχία. Πάνω από 32,5 εκατομμύρια Ευρωπαίοι δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά ένα σωστό γεύμα κάθε δεύτερη μέρα. Η κλίμακα κυμαίνεται από 0,4 % του πληθυσμού στην Κύπρο σε ένα επιβλητικό 22,4 % στη

¹³⁵ Kellogg's France, [Etude sur la précarité alimentaire](#), Μάρτιος 2023.

¹³⁶ <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis>.

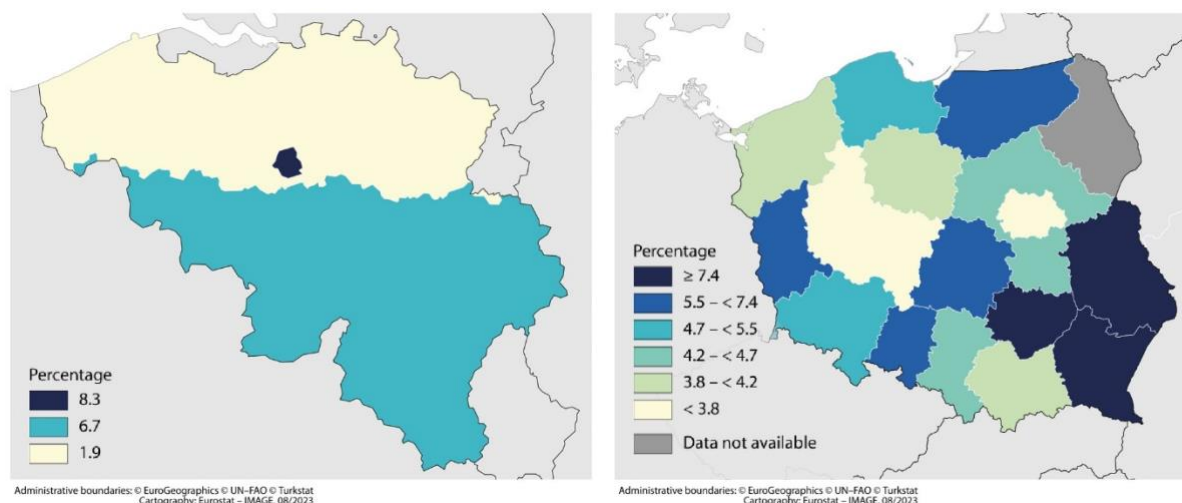
¹³⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹³⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230310-1>.

¹³⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230508-2>.

¹⁴⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230428-2>.

Βουλγαρία. Πίσω από τέτοιους συγκεντρωτικούς αριθμούς κρύβεται τεράστια περιφερειακή διαφορά, όπως φαίνεται από τα παρακάτω γραφήματα.

Γράφημα 8 — Αδυναμία προμήθειας γέφυματος με κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι τουλάχιστον κάθε δεύτερη ημέρα στο Βέλγιο (από περιφέρειες NUTS1) και την Πολωνία (από περιφέρειες NUTS2)

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση τους Statbel και Główny Urząd Statystyczny 141

Σημείωση — τα στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα από την PL84 — περιφέρεια Podlaskie

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2023 η ζωή έγινε πιο δαπανηρή, και όχι μόνο για τις ευρωπαϊκές οικογένειες· οι αγρότες, επίσης, έχουν βιώσει σημαντικές διακυμάνσεις στις τιμές της ενέργειας και των λιπασμάτων. Τα τελευταία είναι ακόμη πολύ ακριβότερα από ό, τι πριν από δύο χρόνια. Οι αλλαγές αυτές έχουν σταθμίσει σε μεγάλο βαθμό τη συνολική κερδοφορία της γεωργίας.

Επιπλέον, αντί να φτάσει σε αναπτυσσόμενες χώρες, τα ουκρανικά σιτηρά που μεταφέρθηκαν από τη χώρα μέσω λωρίδων αλληλεγγύης έχουν βρει το δρόμο της προς τα σιλό στα γειτονικά κράτη της Ουκρανίας για διάφορους λόγους, συμπεριλαμβανομένης της κερδοσκοπίας. Οι τοπικοί αγρότες βρέθηκαν ξαφνικά ανίκανοι να πουλήσουν τις καλλιέργειες τους και οι τιμές έχουν πέσει κατακόρυφα, φθάνοντας σε επίπεδα που δεν έχουν παρατηρηθεί εδώ και χρόνια: —30 % για το σιτάρι στην Πολωνία¹⁴² και -50 % για τους ηλιόσπορους στη Βουλγαρία.¹⁴³ Στα τέλη Απριλίου θεσπίστηκαν μονομερή μέτρα από τις εθνικές κυβερνήσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέθεσε έκτακτους πόρους από το γεωργικό αποθεματικό για το 2023, συμπεριλαμβανομένων 56,3 εκατ. EUR¹⁴⁴ για την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία τον Μάρτιο και άλλα 100 εκατ. EUR¹⁴⁵ για τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία τον Μάιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε επίσης εθνικά καθεστώτα για τη στήριξη των πληρωμών των παραγωγών γεωργικών προϊόντων για ασφάλιστρα βάσει των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις¹⁴⁶.

Σαν να μην ήταν αρκετό, η ΕΕ γνώρισε για άλλη μια φορά έναν ξηρό και ζεστό χειμώνα. Μετά από ένα καταστροφικά θερμό καλοκαίρι το 2022, το ισοδύναμο χιονιού στις Άλπεις είναι πολύ

¹⁴¹ Πηγές δεδομένων: <https://statbel.fgov.be/en/themes/households/poverty-and-living-conditions/material-and-social-deprivation> και

¹⁴² <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/rynki-rolne/analizy-rynkowe/jakie-beda-ceny-zboz-w-tym-roku-w-polsce-2435370>.

¹⁴³ <https://www.politico.eu/article/grain-ukraine-eu-farmers-pain-eu-member-agriculture-kyiv/>.

¹⁴⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-presents-support-measure-worth-eu563-million-bulgarian-polish-and-romanian-farmers-2023-03-20_en.

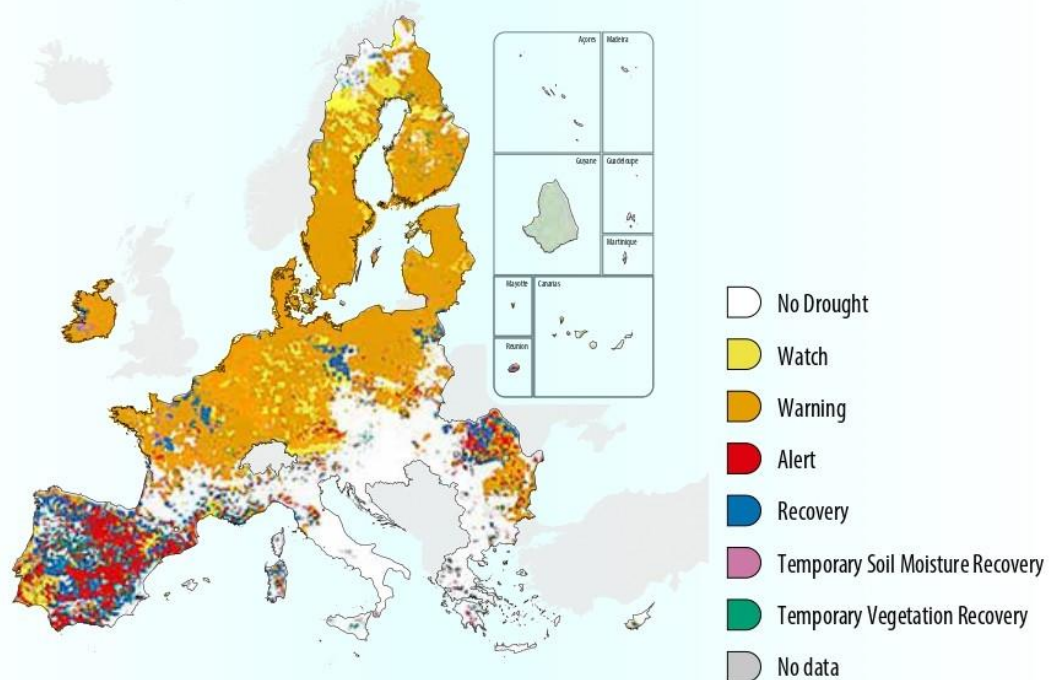
¹⁴⁵ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu100-million-support-farmers-bulgaria-hungary-poland-romania-and-slovakia-2023-05-03_en.

¹⁴⁶ Ως πολωνικό καθεστώς ύψους 1,3 δισ. ευρώ. Πρόσθετες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_2727.

χαμηλότερο από τον ιστορικό μέσο όρο και ήδη από την άνοιξη του 2023 πολλοί ποταμοί της ΕΕ είχαν εξαντληθεί και υπήρχαν ενδείξεις ότι τόσο η άρδευση όσο και η μεταφορά νερού θα ήταν προβληματικές για την επίτευξη αποτελεσμάτων.

Τα ξηρασμένα εδάφη και η έντονη ατμοσφαιρική και υδρολογική ξηρασία πλήττουν ευρύ φάσμα καλλιεργειών και απειλούν να αυξήσουν τις τιμές των τροφίμων σε πολλές χώρες της ΕΕ. Η φετινή συγκομιδή ελαιολάδου προβλέπεται να μειωθεί κατά 40 % και αυτή του αραβοσίτου κατά 25 %.¹⁴⁷ Οι γεωργοί από την περιφέρεια Wielkopolska (Πολωνία) εκτιμούν ότι η φετινή συγκομιδή κριθής και ελαιοκράμβης θα μπορούσε να μειωθεί κατά 20 %, ενώ η σίκαλη και το triticale κατά ένα τρίτο έως μισό.¹⁴⁸ Η Ισπανία και η Ιταλία, εν τω μεταξύ, αναφέρουν σημαντικά χαμηλότερες συγκομιδές πορτοκαλιών (-16 % και -20 % αντίστοιχα).

Οι ξηρασίες, που παραδοσιακά συνδέονται με το νότιο χείλος της ΕΕ, έχουν πλέον εξαπλωθεί σε μεγάλα τμήματα του εδάφους της Ένωσης, επηρεάζοντας αρόσιμες εκτάσεις και ζώα. Τον Ιούνιο του 2023, πάνω από το 40 % της επικράτειας της ΕΕ-27 (εκτός από τη Μαδέρα, τις Αζόρες και τις Κανάριες Νήσους) βρισκόταν σε συνθήκες προειδοποίησης και 4,3 % σε συνθήκες συναγερμού σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ξηρασίας. Η αναλυτική έκθεση του Ιουνίου 2023¹⁴⁹ δείχνει συνθήκες συγκρίσιμες με εκείνες της ίδιας περιόδου του 2022, όταν αναπτύχθηκε σοβαρή έως ακραία ξηρασία στην Ευρώπη, επηρεάζοντας τους υδάτινους πόρους, τα τρόφιμα και την παραγωγή ενέργειας.

¹⁴⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹⁴⁸ https://wyborcza.biz/biznes/7.177151.29834717.grozi-nam-kleska-zbozowa-rosliny-marnieja-z-dnia-na-dzien.html?_gl=1*_xsev09*_gcl_au*MTE5OTY0ODU2Mv4xNjg0NzQvMTkz&_ga=2.62252076.1686891973.1685962736-332525599.1444034620#S.biz-K.C-B.2-L.5.zw.

¹⁴⁹ Κοινό Κέντρο Ερευνών, [Έκθεση για την ξηρασία στην Ευρώπη](#), Ιούνιος 2023.

Σε πολλές περιοχές, η έλλειψη νερού είναι τρομακτικά ορατή και πραγματική τόσο για τους αγρότες όσο και για τις τοπικές κοινότητες. Η λίμνη του Montbel (Cathar Pyrenees, Γαλλία) έχασε το 80 % του νερού της έως τον Απρίλιο του 2023· ενώ η στάθμη του νερού της εμβληματικής λίμνης Garda (Ιταλία) ήταν 70 cm κάτω από τον μέσο όρο. Στην περιφέρεια Algarve (Πορτογαλία), τα επίπεδα των υπόγειων υδάτων τον Απρίλιο του 2023 ήταν κάτω του 25 %·¹⁵¹ το ίδιο ποσοστό καταγράφηκε στις δεξαμενές νερού στη γειτονική Ανδαλουσία (Ισπανία). Σε ορισμένες από τις πιο πληγείσες επαρχίες, όπως η Κόρδοβα (Ισπανία), οι δεξαμενές νερού έχουν στεγνώσει εντελώς και οι κάτοικοι της περιοχής βασίζονται αποκλειστικά στις παραδόσεις φορτηγών για πόσιμο νερό, που περιορίζονται σε 5 λίτρα ανά άτομο ανά ημέρα. Τον Απρίλιο του 2023, η κυβέρνηση της Καταλονίας (Ισπανία) ανακοίνωσε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της συνεχιζόμενης ξηρασίας σε συνολικά 495 πόλεις και οι νόμοι για την ξηρασία περιόρισαν τη χρήση νερού για τη γεωργία κατά 40%.¹⁵²

Το ζήτημα της ιδιοκτησίας και της διανομής του νερού έχει αποκτήσει δυναμική. Η παράνομη σύμφωνη του νερού, καθώς και οι εντάσεις μεταξύ της προστασίας της φύσης και της γεωργίας, όπως οι συγκρούσεις γύρω από τους υδροβιότοπους¹⁵³ Donana (Ανδαλουσία, Ισπανία) οδήγησαν τον Τύπο σε ολόκληρη την Ένωση να προαναγγείλει τους επερχόμενους «πόλεμους του νερού». Δεδομένου ότι η γεωργία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το νερό, η φθίνουσα προσφορά όχι μόνο θα αποσταθεροποιήσει τα ευρωπαϊκά συστήματα τροφίμων, αλλά μπορεί επίσης να θέσει υπό αμφισβήτηση την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία.

ΗΦλάνδρα έχει δρομολογήσει μια εκτεταμένη στρατηγική για τη Γαλάζια Συμφωνία, η οποία αποσκοπεί στην καταπολέμηση των επαναλαμβανόμενων ξηρασιών που μαστίζουν την περιοχή από το 2016. Η φλαμανδική στρατηγική θα βελτιώσει σταδιακά τη συγκράτηση των υδάτων σε βάλτους και υγρούς βοσκοτόπους, θα επενδύσει σε μεγάλης κλίμακας διήθηση και λεκάνες απομόνωσης και θα αυξήσει την κυκλική χρήση νερού στη γεωργία και τη βιομηχανία.

Εντεινόμενη από τον πόλεμο στην Ουκρανία, την κερδοσκοπία και την κλιματική αλλαγή, η τρέχουσα κατάσταση — αν δεν αντιμετωπιστεί σωστά — θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει τα ευρωπαϊκά συστήματα τροφίμων και να αυξήσει την ευπάθεια μας. Ο πλήρης αντίκτυπός του και η ακριβής εδαφική κατανομή του απέχουν πολύ από το να είναι γνωστές· ωστόσο, οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις σε ολόκληρη την Ένωση έχουν προετοιμαστεί για να αντιμετωπίσουν τους κλυδωνισμούς που προκαλεί, να ελαχιστοποιήσουν τον αντίκτυπό τους και να ανακάμψουν ισχυρότερες και καλύτερα προετοιμασμένες για τον επόμενο γύρο.

Για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της Ένωσης, μεταξύ άλλων όσον αφορά την ασφάλεια των τροφίμων, είναι υψίστης σημασίας να αναπτυχθεί η ικανότητα των κοινωνιών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και της πράσινης μετάβασης, και να αυξηθεί η

¹⁵⁰ Ο.π.

¹⁵¹ <https://www.theportugalnews.com/news/2023-05-15/low-water-levels-may-increase-water-salinity/77631>.

¹⁵² <https://www.catalannews.com/politics/item/new-drought-law-approved-with-fines-for-councils-that-dont-comply-with-water-restrictions>.

¹⁵³ <https://www.reuters.com/business/environment/water-fight-farms-wildlife-risk-spanish-wetland-shrinks-2023-05-04/>.

ετοιμότητα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την αντιμετώπιση των τρωτών σημείων σε κινδύνους, κρίσεις και καταστροφές.¹⁵⁴

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΞΗΡΑΣΙΕΣ, ΔΙΑΦΥΛΑΣΣΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑΣ 2022-2027

Έχοντας επίγνωση των καταστροφικών επιπτώσεων της ξηρασίας στην περιφερειακή γεωργία, τον Μάιο του 2023 η κυβέρνηση της Καταλονίας (Ισπανία) ενέκρινε το σχέδιο διαχείρισης των υδάτων 2022-2027, το οποίο προβλέπει 155 επενδύσεις ύψους 2,4 δισ. ευρώ για την «προετοιμασία της περιοχής για ξηρασίες που θα γίνουν όλο και πιο συχνές και σοβαρότερες». Προβλέποντας ότι το μοτίβο των βροχοπτώσεων είναι πιθανό να μειωθεί κατά 18 % τις επόμενες δύο δεκαετίες, η κυβέρνηση σκοπεύει να δώσει προτεραιότητα στην ανάκτηση νερού, στην εξοικονόμηση νερού και σε πιο αποτελεσματικές τεχνικές άρδευσης.

ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΝΕΡΟΥ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΦΛΑΜΑΝΔΙΚΗΣ ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

Αν και δεν εξαρτάται τόσο πολύ από το νερό για τη γεωργία όσο η Ισπανία (80 % έναντι 10 %), η Φλάνδρα (Βέλγιο) έχει επίσης αναπτύξει μια νέα προσέγγιση στη διαχείριση των υδάτων. Οι προτεραιότητές της; Διατήρηση του νερού σε τοπικό επίπεδο, όπου είναι δυνατόν. Χρήση λιγότερου, επαναχρησιμοποίηση περισσότερων και αντιμετώπιση της σπατάλης. Η στρατηγική, που ονομάζεται «Γαλάζια Συμφωνία»,¹⁵⁶ υλοποιείται από τον ιδιωτικό τομέα, τις ΜΚΟ, τους αγρότες, την ακαδημαϊκή κοινότητα, τις τοπικές αρχές και τους πολίτες που ενώνουν τις δυνάμεις τους, με την καθοδήγηση της ειδικής ομάδας υψηλού επιπέδου των υπουργών, των διοικητών, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και των επιστημόνων. Οι πρωτοβουλίες της γαλάζιας συμφωνίας θα λάβουν στήριξη μέσω του ευρωπαϊκού σχεδίου ανάκαμψης του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και του φλαμανδικού σχεδίου ανάκαμψης «Φλαμανδική ανθεκτικότητα». Συνολικός προϋπολογισμός 343 εκατ. ευρώ θα στηρίζει τοπικές πρωτοβουλίες.

Στο πλαίσιο αυτό, βασικό στοιχείο της ανθεκτικότητας του συστήματος τροφίμων της ΕΕ είναι η βιολογική γεωργία, ¹⁵⁷ ένας ταχέως αναπτυσσόμενος τομέας στη γεωργία της ΕΕ. Τείνει να έχει περιορισμένο περιβαλλοντικό αντίκτυπο χάρη στην πιο υπεύθυνη χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων, τη μεγαλύτερη εστίαση στη διατήρηση της ποιότητας των υδάτων και της γονιμότητας

¹⁵⁴ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα « [Προετοιμασία και αντιμετώπιση κρίσεων: ενίσχυση της ανθεκτικότητας της Ένωσης, των περιφερειών και των πόλεων](#)», NAT-VII/032, 24-25 Μαΐου 2023, εισηγητής Christophe Clergeau (PES/FR), μέλος του περιφερειακού συμβουλίου Pays de la Loire.

¹⁵⁵ <https://aca.gencat.cat/ca/plans-i-programes/pla-de-gestio/>.

¹⁵⁶ <https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be/about-blue-deal>.

¹⁵⁷ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, [Σχέδιο δράσης της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία](#), NAT-VII/019, 01-02 Δεκεμβρίου 2021, εισηγητής: Uroš Bre Žan (SI/GREENS), δήμαρχος Tolmin.

του εδάφους και την περιορισμένη εξάρτηση από τα συνθετικά λιπάσματα. Ως εκ τούτου, μειώνει επίσης τη συνολική εξάρτηση από αλλοδαπούς παρόχους φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΩΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ, ΚΑΘΟΔΗΓΩΝΤΑΣ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΞΙΤΑΝΙΑ

Η νότια περιφέρεια της Οξιτανίας (Γαλλία) αναπτύσσει σταθερά τη βιολογική γεωργία. Σήμερα, πάνω από 13000 τοπικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που καλύπτουν το 19 % του συνόλου της γεωργικής γης παράγουν βιολογικά τρόφιμα και ο στόχος είναι να φτάσουν το 30 % τα επόμενα 7 χρόνια. Η στρατηγική εξετάζει ολόκληρη την αλυσίδα αξίας από την παραγωγή έως την κατανάλωση και στηρίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Η Occitanie τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο βιολογικής παραγωγής της ΕΕ το 158 περασμένο φθινόπωρο· η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών είναι ένας από τους ιδρυτές αυτής της σημαντικής αναγνώρισης που απονέμεται στις καλύτερες πόλεις, περιφέρειες και μεμονωμένους γεωργούς σε ολόκληρη την Ένωση.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΤΟΥ MALMÖ

Η βιολογική γεωργία είναι μια αρχή — η διασφάλιση ότι το προϊόν καταναλώνεται είναι το επόμενο βήμα. Η πόλη του Malmö (Σουηδία) ανέπτυξε τη φιλόδοξη στρατηγική της πριν από αρκετά χρόνια και σήμερα, πάνω από το 70 % όλων των γευμάτων που παρασκευάζονται και σερβίρονται σε νηπιαγωγεία, σχολεία και οίκους φροντίδας ηλικιωμένων είναι βιολογικά. Αντιπροσωπεύει περίπου 8.500 τόνους τροφίμων ετησίως (αξίας 24 εκατ. ευρώ) ή 65000 γεύματα την ημέρα. Η πόλη στοχεύει στο 90 %¹⁵⁹ στο εγγύς μέλλον, μειώνοντας τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που σχετίζονται με τις προμήθειες τροφίμων κατά 40 %.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΟΧΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ BOLZANO-SOUTH TIROL ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Η προμήθεια βιώσιμων τροφίμων είναι ένας άλλος τρόπος διασφάλισης της ανθεκτικότητας των συστημάτων τροφίμων της ΕΕ. Το εργαλείο αυτό, το οποίο είναι ισχυρό αλλά δεν χρησιμοποιείται ακόμη παγκοσμίως, μπορεί να βοηθήσει τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές να ευνοήσουν τα υγιεινά, εποχιακά και τοπικά τρόφιμα, καθώς και τις βραχείες αλυσίδες εφοδιασμού. Η επαρχία Bolzano- South Tirol (Ιταλία), ένας από τους βασικούς υποστηρικτές αυτής της προσέγγισης,¹⁶⁰ εισήγαγε κριτήρια βιωσιμότητας στην πρακτική σύναψης συμβάσεων προκειμένου να «φέρουν

¹⁵⁸ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu-organic-day-commission-celebrates-winners-first-ever-eu-organic-awards-2022-09-23_en.

¹⁵⁹ <https://malmo.se/Bo-och-leva/Utbildning-och-forskola/Skolmat-i-grund--och-gymnasieskolan.html>.

¹⁶⁰ <https://news.provinz.bz.it/de/news/nest-auf-dem-weg-zu-nachhaltiger-ernahrung-in-sudtirol>.

περιφερειακά, υγιεινά και υγιεινά πιάτα στα πιάτα των κυλικείων, τόσο στα σχολεία όσο και στα νοσοκομεία».

Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές οι πρωτοποριακές προσεγγίσεις μπορούν να αποτελέσουν μέρος του δικαίου της ΕΕ. Όπως ανακοινώθηκε στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και αναμένεται προς το τέλος του 2023, ένας οριζόντιος νόμος-πλαίσιο θα πρέπει να επιταχύνει και να διευκολύνει τη μετάβαση στη βιωσιμότητα και να διασφαλίσει ότι τα τρόφιμα που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ καθίστανται ολοένα και πιο βιώσιμα. Με την επιφύλαξη δημόσιων και στοχευμένων διαβουλεύσεων, το σχέδιο περιλάμβανε έννοιες της «γενικής υποχρεωτικής απαίτησης για βιώσιμες προμήθειες», καθώς και τη δυνατότητα ευέλικτης προσθήκης κριτηρίων και προτεραιοτήτων που σχετίζονται π.χ. με τη σπατάλη τροφίμων ή τη χρήση γης και νερού.¹⁶¹

Η Επιτροπή των Περιφερειών, στη διερευνητική γνωμοδότησή της σχετικά με αυτόν τον μελλοντικό νόμο,¹⁶² υποστηρίζει ότι, για να διασφαλιστεί η επισιτιστική ασφάλεια, η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει στη βιώσιμη τοπική γεωργική παραγωγή και να συντομεύσει τις αλυσίδες εφοδιασμού της. Η προώθηση των τοπικών προϊόντων, η βιώσιμη προμήθεια και η μετάβαση προς κλιματικά ουδέτερα και ανθεκτικά συστήματα τροφίμων είναι ο μόνος τρόπος για να καταστεί η Ευρώπη ανθεκτική στην επισιτιστική κρίση.

¹⁶¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Sustainable-EU-food-system-new-initiative/public-consultation_en.

¹⁶² Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, [Νομοθετικό πλαίσιο για βιώσιμα συστήματα τροφίμων](#), NAT-VII/033, 24-25 Μαΐου 2023, εισηγητής: Joke Schauvliege (BE/EPP), Αντιπρόεδρος του Φλαμανδικού Κοινοβουλίου.

Ε. Κοινωνικές ανισότητες και δημογραφικές αλλαγές

Ενώ η συνολική απασχόληση βελτιώνεται και η φτώχεια μειώνεται ελαφρώς, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ανισότητες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε ολόκληρη την ΕΕ. Αυτό αφορά τα ποσοστά απασχόλησης και φτώχειας, καθώς και το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων και την ανεργία των νέων. Πώς μπορούμε να μειώσουμε τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών και να διασφαλίσουμε ότι οι πολιτικές μας στηρίζουν τις περιφερειακές αγορές εργασίας; Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι δημιουργούμε τις δεξιότητες που χρειαζόμαστε για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση;

Η απασχόληση στην ΕΕ έχει ξεπεράσει τα προ κρίσης επίπεδα. Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που εργάζονται στην ΕΕ (164 εκατομμύρια στην ευρωζώνη) ανήλθε σε 213,4 εκατομμύρια το δεύτερο τρίμηνο του 2022 και το ποσοστό απασχόλησης (για τα άτομα ηλικίας 20 έως 64 ετών) ήταν 74,8 %, δηλ. 1,9 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο από τα υψηλά προ της πανδημίας: στην ευρωζώνη ήταν 74,3 %, το οποίο είναι 1,6 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το προ της πανδημίας επίπεδο.¹⁶³

Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση παραμένει σημαντικό το 2022. Σε ολόκληρη την ΕΕ, το ποσοστό των ανδρών που εργάζονται σε ηλικία απασχόλησης υπερβαίνει το ποσοστό των γυναικών κατά 10,8 εκατοστιαίες μονάδες. Αυτό το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, με το χαμηλότερο χάσμα που αναφέρθηκε στη Λιθουανία (1,4 εκατοστιαίες μονάδες) και το υψηλότερο στη Ρουμανία (20,1 εκατοστιαίες μονάδες).¹⁶⁴

Οι τάσεις στην αγορά εργασίας παρουσιάζουν ισχυρές θετικές ενδείξεις. Παρά τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των φύλων, η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό εξακολουθεί να βελτιώνεται. Η αύξηση των ονομαστικών μισθών βελτιώθηκε επίσης, αλλά παρέμεινε πίσω από τον πληθωρισμό στα περισσότερα κράτη μέλη. Ωστόσο, οι ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών στην ΕΕ, το 2021, παραμένουν κατά 14,4 % χαμηλότερες από αυτές των ανδρών, παρά το γεγονός ότι η γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων εξακολουθεί να αποτελεί πρωταρχικό στόχο για την πολιτική για την ισότητα των φύλων τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο.¹⁶⁵

Ένα ελπιδοφόρο στατιστικό στοιχείο είναι ότι οι γυναίκες έχουν αναλάβει δύο στις τρεις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν στην ΕΕ κατά τις δύο προηγούμενες δεκαετίες, με την αύξηση να είναι μεγαλύτερη μεταξύ των γυναικών ηλικίας 30-49 ετών και των ηλικιωμένων γυναικών ηλικίας 50 ετών και άνω.¹⁶⁶ Ωστόσο, για να επιτευχθούν οι στόχοι για το φύλο και την απασχόληση που περιγράφονται στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, η απασχόληση των γυναικών πρέπει να αυξηθεί τουλάχιστον τρεις φορές ταχύτερα από ό,τι των ανδρών έως το τέλος της δεκαετίας.¹⁶⁷

Τα ποσοστά απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο βελτιώνονται συνολικά, αλλά οι περιφερειακές ανισότητες παραμένουν αμετάβλητες. Τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας διέφεραν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των περιφερειών πολύ πριν από την πανδημία. Παρά την πρόσφατη

¹⁶³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [Πρόταση κοινής έκθεσης για την απασχόληση](#), Νοέμβριος 2022.

¹⁶⁴ Eurostat, [Στατιστικές για θέματα φύλου](#), Μάρτιος 2023.

¹⁶⁵ Ο.π.

¹⁶⁶ Eurofound, [European Jobs monitor](#), Μάιος 2023.

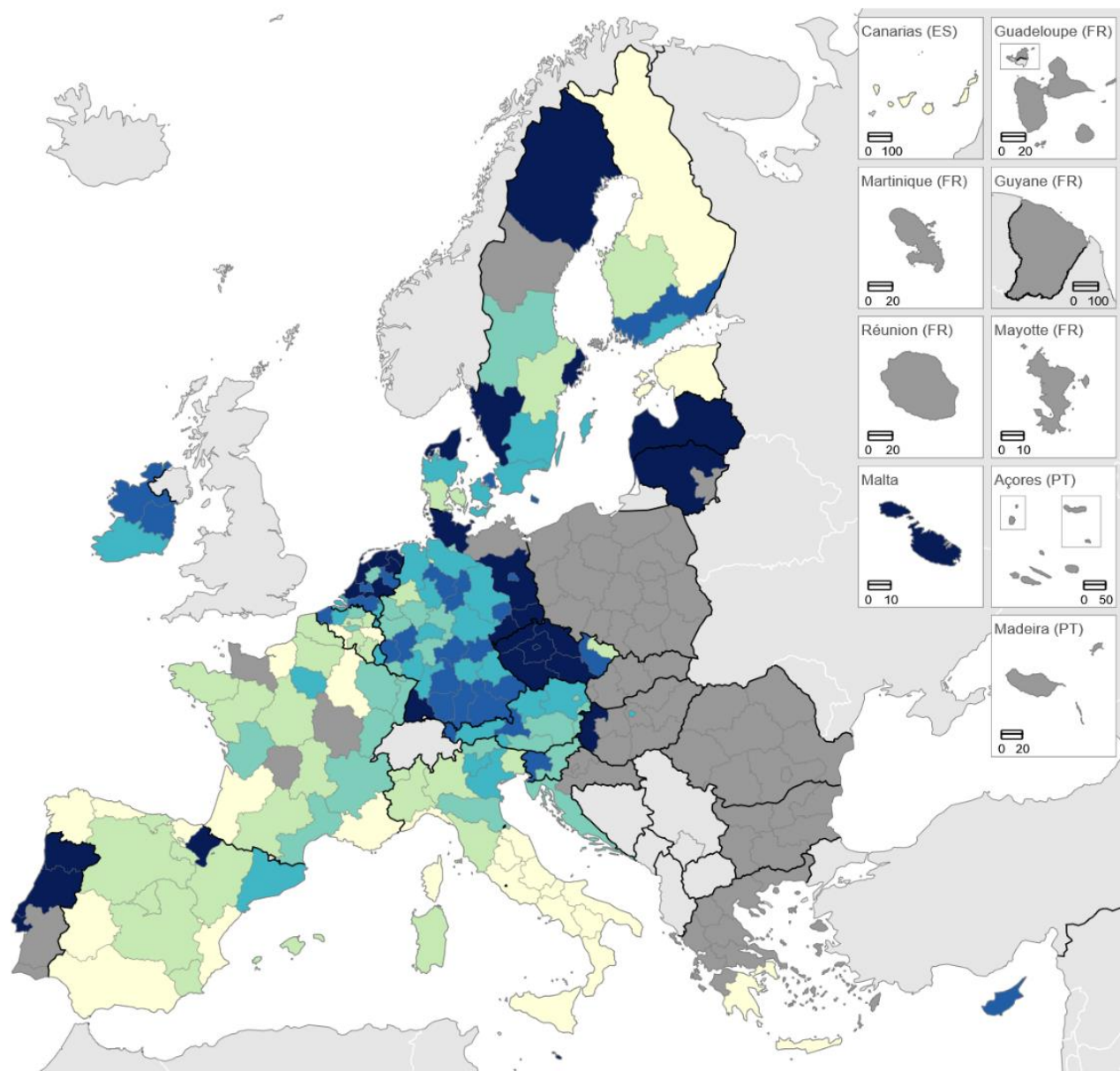
¹⁶⁷ Ο.π.

οικονομική ανάκαμψη, ορισμένες περιφέρειες αντιμετωπίζουν συνεχιζόμενες προκλήσεις. Οι περιφέρειες της Νότιας Ιταλίας (Σικελία, Καμπανία, Καλαβρία και Απουλία) παρουσίασαν όλες βελτίωση τα τελευταία 5 χρόνια, αλλά τα ποσοστά απασχόλησής τους παραμένουν κάτω από το 50 %. Η περιφέρεια Åland (Φινλανδία) παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των κρατών μελών (84,6 %) — το Åland βρίσκεται σταθερά στις 10 πρώτες περιφέρειες τα τελευταία 5 χρόνια.¹⁶⁸

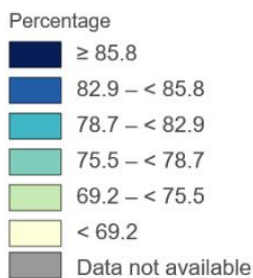
Τα ποσοστά απασχόλησης αυξήθηκαν θεαματικά στις περιφέρειες των Κάτω Χωρών — Ουτρέχτη, Noord-Brabant, Zeeland, Drenthe, Overijssel, Gelderland και Noord-Holland κατέγραψαν ποσοστά απασχόλησης άνω του 82 %, ενώ οι Flevoland, Friesland, Zuid-Holland και Groningen υπερέβησαν το 80 %. Οι περιφέρειες αυτές, μαζί με τις περιφέρειες Niederbayern, Oberbayern, Schwaben, Tubingen και Oberpfalz (Γερμανία) (και Åland όπως προαναφέρθηκε), ήταν οι μόνες περιφέρειες της ΕΕ με ποσοστό απασχόλησης άνω του 80 %.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Σύμφωνα με στοιχεία από τις [περιφερειακές σειρές της Eurostat για την απασχόληση](#).

¹⁶⁹ Ο.π.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Γράφημα 10 — Ποσοστά απασχόλησης ανά περιφέρειες NUTS 2 (από το 2020), 2022

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει της Eurostat¹⁷⁰

Σημείωση — Όλα τα επίπεδα της ISCED 2011, άνδρες και γυναίκες από 20 έως 64 ετών/Δεν διατίθενται στοιχεία για διάφορες περιοχές της Ανατολικής Ευρώπης

Τα ποσοστά ανεργίας έχουν βελτιωθεί — ακόμη και τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας μειώνονται ελαφρώς. Το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ (15-74) συνέχισε την πτωτική του τάση

¹⁷⁰ Κωδικός συνόλου δεδομένων της Eurostat: Ifst_r_lfe2emprtn.

φθάνοντας το 6,2 % για το 2022 (από 6,8 % το 2019). Η μακροχρόνια ανεργία ήταν 2,4 % του ενεργού πληθυσμού, ποσοστό που συνιστά βελτίωση σε σύγκριση με 2,7 % το 2019 και 2,8 % το 2021.¹⁷¹

Αξίζει να σημειωθεί ότι, έως τον Μάιο του 2023, 289000 πρόσφυγες από την Ουκρανία, δικαιούχοι του συστήματος προσωρινής προστασίας της ΕΕ, είχαν καταγραφεί ως άνεργοι στις 22 χώρες που παρείχαν τα εν λόγω στοιχεία στην Eurostat.

Οι περιφέρειες της Τσεχίας είχαν τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας το 2022.¹⁷² Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στις τσεχικές περιφέρειες της Κεντρικής Βοημίας (1,2 %), ακολουθούμενες από την περιφέρεια της Πράγας (1,6 %), τις Τσεχικές Νοτιοανατολικές και Νοτιοδυτικές περιφέρειες και την περιφέρεια της Κεντρικής Υπερδουναβίας (Ουγγαρία) (και οι τρεις 1,7 %).

Η ανάλυση εξακολουθεί να καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο τα ποσοστά ανεργίας παρέμειναν υψηλά για τις περιφέρειες της Ισπανίας, της Ελλάδας και της Ιταλίας. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας καταγράφηκαν στις περιφέρειες Θέουτα (28,4 %), Μελίλια (21,6 %) και Ανδαλουσία (19 %) (Ισπανία)· επιπλέον, όλες οι ισπανικές και ελληνικές περιφέρειες είχαν ποσοστό ανεργίας πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (6,2 %), μαζί με εκείνες της Φινλανδίας, καθώς και της Κύπρου και της Λετονίας (και οι δύο μόνο μία περιφέρεια της χώρας). 25 περιφέρειες είχαν ποσοστό ανεργίας διπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ (12,4 %)· από αυτές, εννέα περιφέρειες ήταν στην Ελλάδα και την Ισπανία, τέσσερις στη Γαλλία και τρεις στην Ιταλία.

Οι περιφερειακές ανισότητες είναι πολύ σημαντικές στην Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία, όπου η διαφορά μεταξύ του υψηλότερου και του χαμηλότερου ποσοστού ανεργίας το 2022 ήταν 19,8, 14,8 και 12,7 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα.

Τέλος, τα ποσοστά ανεργίας σε περιφερειακό επίπεδο διαφέρουν μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι περιοχές με τα υψηλότερα και τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας ποικίλλουν ανάλογα με το φύλο. Το 2022, τα 10 υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των ανδρών ήταν στις ισπανικές, γαλλικές (εξώτατες) και ιταλικές περιφέρειες, ενώ οι τρεις περιφέρειες με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας ανδρών ήταν οι ισπανικές περιφέρειες της Θέουτας (23,9 %) και της Μελίλιας (17,7 %), καθώς και η γαλλική εξόχως απόκεντρη περιφέρεια της Ρεϋνιόν (19,9 %). Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των γυναικών ήταν κυρίως στις ισπανικές και ελληνικές περιφέρειες, ενώ οι τρεις με τα υψηλότερα ποσοστά γυναικείας ανεργίας ήταν οι ισπανικές περιφέρειες της Θέουτας (34,6 %) και της Μελίλιας (25,8 %) και η ελληνική περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας (24,4%).¹⁷³

Η ανεργία των νέων παραμένει υψηλή στην ΕΕ με σημαντικές περιφερειακές διαφορές.¹⁷⁴ Το 2022, το μέσο ποσοστό ανεργίας για τους νέους ηλικίας 15-29 ετών στην ΕΕ ήταν 11,3 %, σημειώνοντας μείωση κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2021. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές διαφορές στα ποσοστά ανεργίας των νέων, που κυμαίνονται από 1,7 % έως 42,4 % το 2022. Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων καταγράφηκαν στην Τσεχία, στις περιφέρειες της Κεντρικής Βοημίας (1,7 %), στη Νοτιοδυτική (3,1 %) και στην Πράγα (3,2 %), στη

¹⁷¹ Σύμφωνα με στοιχεία από την [περιφερειακή σειρά της Eurostat για την ανεργία](#).

¹⁷² Eurostat, [Στατιστικές για την ανεργία σε περιφερειακό επίπεδο](#), Απρίλιος 2022.

¹⁷³ Ο.π.

¹⁷⁴ Eurostat, [Η ανεργία στη ζώνη του ευρώ ανέρχεται σε 6.5 %: ΕΕ στο 6.0 %](#), Μάιος 2023.

Γερμανία στην Άνω Βαυαρία (3,3 %) και στην Πολωνία, στην περιφέρεια της Δυτικής Υπερδουναβίας (3,6 %).

Οι περιφέρειες της Ισπανίας και της Ελλάδας έχουν τη μεγαλύτερη ανεργία των νέων, παρά το γεγονός ότι, σε σύγκριση με το 2021, η ανεργία για τα άτομα ηλικίας 15-29 ετών το 2022 μειώθηκε περισσότερο σε αυτές τις περιφέρειες. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας των νέων καταγράφηκε στην περιφέρεια Θέουτα (42,4 %) (Ισπανία), ακολουθούμενη από τη Θεσσαλία (39,8 %), την Κεντρική Ελλάδα (36,5 %) (Ελλάδα) και τη Μελίλια (36,1 %) (Ισπανία). Η Δυτική Μακεδονία (Ελλάδα), καθώς και η Καμπανία και η Σικελία (Ιταλία), είχαν επίσης υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων με 34,3 % η καθεμία. Ταυτόχρονα, οι πέντε πρώτες περιφέρειες με τη μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού ανεργίας των νέων ηλικίας 15-29 ετών μεταξύ 2021 και 2022 βρίσκονται στην Ελλάδα και την Ισπανία: οι ελληνικές περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου (-17,9 %) και της Ανατολικής Μακεδονίας, της Θράκης (-15,4 %), των ισπανικών περιφερειών της Θέουτας (-13,6 %) και των Καναρίων Νήσων (-10,3 %) και της Ελληνικής Πελοποννήσου (-8,4 %).¹⁷⁵

Το 2022, περίπου 95,3 εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ, ήτοι το 21,6 % του συνολικού πληθυσμού, αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Οι γυναίκες (22,7 %) είχαν περισσότερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν τη φτώχεια σε σύγκριση με τους άνδρες (20,4 %). Επιπλέον, πάνω από το 24,4 % του πληθυσμού της ΕΕ που ζει σε νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά βρισκόταν σε κίνδυνο.¹⁷⁶ Οι άνθρωποι που ζουν σε μεγάλο μέρος της Βουλγαρίας, της Ελλάδας και της Ρουμανίας, καθώς και σε κεντρικές και νότιες περιφέρειες της Ισπανίας και στις νότιες περιφέρειες της Ιταλίας, ήταν συχνά πιθανότερο να διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Το 2020¹⁷⁷ το υψηλότερο ποσοστό ατόμων που αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού καταγράφηκε στην περιφέρεια Sud-Est της Ρουμανίας (51,9 %)· ήταν η μόνη περιοχή στην ΕΕ όπου η πλειοψηφία του πληθυσμού αντιμετώπιζε τέτοιους κινδύνους. Τα επόμενα υψηλότερα ποσοστά ήταν η Καμπανία (47,4 %) (Ιταλία) και το Σεβεροζαπάντεν (4,2 %) (Βουλγαρία). Και οι τρεις περιφέρειες διέθεταν σχετικά υψηλούς κινδύνους νομισματικής φτώχειας μετά την κοινωνική μεταφορά.¹⁷⁸

Οι θέσεις εργασίας στον τομέα της πληροφορικής και της φροντίδας θα πρέπει να αποτελούν το επίκεντρο της δημιουργίας θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Η τεχνολογία και η ψηφιοποίηση αποτελούν βασικούς μοχλούς της άμεσης αύξησης της απασχόλησης παγκοσμίως, αλλά συμβάλλουν επίσης ισχυρά στην οικονομική ανάπτυξη σε άλλους τομείς. Μια μελέτη μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών¹⁷⁹ βρήκε εμπειρικά στοιχεία που υποδηλώνουν ότι η οικονομική ανάπτυξη στην απασχόληση στον τομέα της τεχνολογίας στην Ευρώπη έχει έμμεσες επιπτώσεις σε άλλους τομείς — η μελέτη αναφέρει ότι κάθε πρόσθετη εργασία στον τομέα της τεχνολογίας οδηγεί στη δημιουργία περίπου πέντε επιπλέον θέσεων εργασίας σε άλλους τομείς στην Ευρώπη. Επιπλέον, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας 180 εκτιμά ότι οι επενδύσεις στην περίθαλψη θα μπορούσαν να δημιουργήσουν έως και 299 εκατομμύρια θέσεις

¹⁷⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230530-2>.

¹⁷⁶ Eurostat, [Συνθήκες διαβίωσης στην Ευρώπη — φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός](#), Ιούνιος 2023.

¹⁷⁷ Eurostat, [Περιφερειακές στατιστικές](#) — περιφερειακές στατιστικές AROPE είναι διαθέσιμες έως το 2020.

¹⁷⁸ Eurostat, [Συνθήκες διαβίωσης στην Ευρώπη — φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός](#), Ιούνιος 2023.

¹⁷⁹ GOOS, M., Konings, J., and Vandeweyer, M., [Employment Growth in Europe: The Roles of Innovation, Local Job Multipliers and Institutions](#), Οκτώβριος 2015.

¹⁸⁰ Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, [Φροντίδα στην εργασία Επενδύοντας σε άδεια φροντίδας και υπηρεσίες για έναν κόσμο εργασίας με μεγαλύτερη ισότητα των φύλων](#), 2022.

εργασίας παγκοσμίως έως το 2035, εκ των οποίων το 78 % προβλέπεται να κατέχεται από γυναίκες και το 84 % προβλέπεται να είναι επίσημη απασχόληση.

Η επίτευξη των πρωταρχικών στόχων του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων για το 2030 θα είναι δύσκολη, αλλά πρέπει να παραμείνει το επίκεντρο της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ: τουλάχιστον το 78 % των απασχολούμενων ατόμων (ηλικίας 20-64 ετών)· τουλάχιστον το 60 % του συνόλου των ενηλίκων που συμμετέχουν σε κατάρτιση κάθε χρόνο· και ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μειώθηκε κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια, συμπεριλαμβανομένων τουλάχιστον 5 εκατομμυρίων παιδιών, σε σύγκριση με το 2019.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη στήριξη πολιτικών που σχετίζονται με την EPRS. Τα επίπεδα χρηματοοικονομικών δυσχερειών μεταξύ των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος ήταν συγκρίσιμα με εκείνα που παρατηρήθηκαν στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η μελλοντική πρόκληση, ιδίως εάν πρέπει να επιτευχθούν οι πρωταρχικοί στόχοι του σχεδίου δράσης του ΕΠΚΔ για το 2030, είναι η ελάφρυνση της οικονομικής επιβάρυνσης των εν λόγω νοικοκυριών. Οι δήμοι και οι περιφέρειες μπορούν να συμβάλουν στην προσπάθεια αυτή, εφαρμόζοντας πολιτικές και πρωτοβουλίες στήριξης.

Η έλλειψη στέγης εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό ζήτημα, αλλά οι πόλεις της ΕΕ συνεργάζονται για την αντιμετώπισή της. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεσμεύονται (Δήλωση της Λισαβόνας τον Ιούνιο του 2021) να προσπαθήσουν να τερματίσουν το φαινόμενο των αστέγων έως το 2030 είναι κατά πάσα πιθανότητα ανέφικτο υπό τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Η πανδημία, οι συνέπειες του πολέμου κατά της Ουκρανίας, ο πληθωρισμός και η αύξηση των τιμών της ενέργειας είχαν όλες αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική κατάσταση, γεγονός που εξηγεί γιατί εξακολουθούν να υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που αντιμετωπίζουν προκλήσεις στέγασσης ή ακόμη και άστεγους.

Ωστόσο, υπάρχει ελπίδα ότι το έργο της ευρωπαϊκής πλατφόρμας για την καταπολέμηση της αστεγίας (EPOCH) θα οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των αστέγων στην ΕΕ. Η εποχή παρέχει ένα εργαλείο που συμβάλλει στην ενίσχυση της πρόληψης και στην εφαρμογή ολοκληρωμένων προσεγγίσεων με γνώμονα τη στέγασση, στη στήριξη της αμοιβαίας μάθησης για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους επαγγελματίες, συμβάλλει στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης της ΕΕ, ενισχύει τα αποδεικτικά στοιχεία και την παρακολούθηση του φαινομένου των αστέγων και διαδίδει και προωθεί ορθές πρακτικές.

ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΤΕΓΟΥ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ

Το 2022 αρκετές πόλεις όπως η Μαδρίτη (Ισπανία), η Λυών (Γαλλία) και η Γάνδη (Βέλγιο) φιλοξένησαν εκδηλώσεις αμοιβαίας μάθησης υπό την αιγίδα του EPOCH, οι οποίες επικεντρώθηκαν στην προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών για την καταπολέμηση του φαινομένου των αστέγων και στην ανάδειξη της προσέγγισης «προτεραιότητα στη στέγασση». Η πόλη του Τάμπερε (Φινλανδία) έχει μία από τις πιο επιτυχημένες στρατηγικές για την εξάλειψη της έλλειψης στέγης και έχει επιτύχει θεαματικά αποτελέσματα στη μείωση του αριθμού των ανθρώπων χωρίς σπίτι.

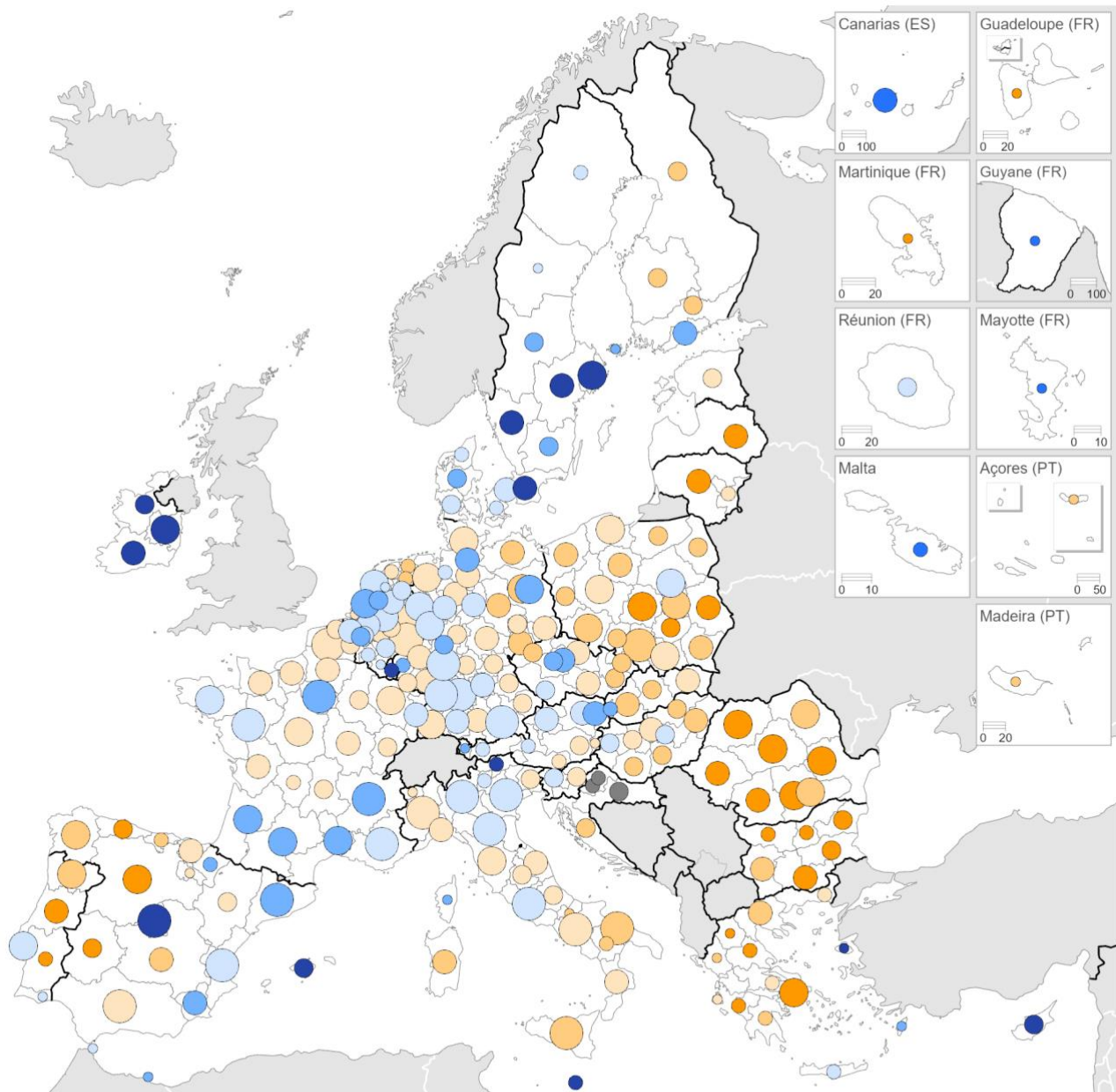
Οι αναδυόμενες πρακτικές εργασίας, όπως η τηλεργασία και η εργασία σε πλατφόρμες, μπορούν να αποφέρουν κοινωνικά και οικονομικά οφέλη, αλλά απαιτούν προσαρμογή των κανονισμών, των πολιτικών και της εργασιακής νοοτροπίας. Η πρόσφατη πανδημία οδήγησε σε σημαντικό αριθμό ατόμων που τηλεργάζονταν ή βρήκαν απασχόληση σε ψηφιακές πλατφόρμες. Ωστόσο, οι εξελίξεις αυτές πρέπει να συμβαδίζουν με την κατάλληλη παρακολούθηση, ρύθμιση και επιβολή, ώστε να αποφεύγεται η εκμετάλλευση των εργαζομένων. Το δικαίωμα στην αποσύνδεση πρέπει να καταστεί αναπόσπαστο μέρος της τηλεργασίας. Επιπλέον, η αλγοριθμική διαχείριση, η εσφαλμένη ταξινόμηση του καθεστώτος απασχόλησης και η έλλειψη διασυννοριακής διαφάνειας αποτελούν προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν, προκειμένου να διασφαλιστεί μια δίκαιη αγορά εργασίας για τους εργαζομένους σε πλατφόρμες.

Όλες οι περιφέρειες της ΕΕ πλήττονται από δημογραφικές επιπτώσεις, όπως η γήρανση του πληθυσμού που προκαλείται από τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής και τα χαμηλά ποσοστά γεννήσεων, αλλά ορισμένες, ιδιαίτερα απομακρυσμένες, αγροτικές, νησιωτικές και/ή παραμεθόριες περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντική μείωση του πληθυσμού, πλήττονται σημαντικά σοβαρότερα από άλλες, όπως αναφέρεται στην Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που ενημερώνει τις δημογραφικές τάσεις στις περιφέρειες της ΕΕ.¹⁸¹

Επιπλέον, το περσινό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη δημογραφία¹⁸² δείχνει ότι σχεδόν τα δύο τρίτα του πληθυσμού μιας ταχέως συρρικνούμενης περιφέρειας ζει σε μια περιοχή με χαμηλό κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), σε σύγκριση με 28 % σε ολόκληρη την ΕΕ. Σε ταχέως αναπτυσσόμενες περιφέρειες, το 83 % του πληθυσμού κατοικεί σε μια περιοχή με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, έναντι 46 % σε ολόκληρη την ΕΕ. Η σχέση μεταξύ της ταχείας απώλειας πληθυσμού και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ έχει σημαντική συνιστώσα αστικών και αγροτικών περιοχών. Στις φτωχές περιφέρειες με ταχεία μείωση του πληθυσμού, το 55 % του πληθυσμού κατοικεί σε μια αγροτική περιοχή και μόνο το 1 % σε μια αστική περιοχή, ενώ για το σύνολο του πληθυσμού της ΕΕ, το 21 % ζει σε αγροτική περιοχή και το 40 % σε αστική ζώνη.

¹⁸¹ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, [Δημογραφικές τάσεις στις περιφέρειες της ΕΕ](#), Ιανουάριος 2019.

¹⁸² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με πρόσθετα αριθμητικά στοιχεία, χάρτες και πίνακες σχετικά με τις βασικές πτυχές της δημογραφικής αλλαγής και τον αντίκτυπό της](#), Ιούνιος 2020.

Projected change between 2021 and 2050 (per 1 000 persons)

2021 (million persons)
EU = 447.2

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 08/2023

EU = -13.4

≥ 150

75 – < 150

0 – < 75

-75 – < 0

-75 – < -150

< -150

■ Data not available

○ ≥ 3.75

○ 2.25 – < 3.75

○ 1.40 – < 2.25

○ 0.85 – < 1.40

○ 0.45 – < 0.85

○ < 0.45

Γράφημα 11 — Εξελίξεις του πληθυσμού, 2021-2050 ανά περιφέρειες NUTS 2

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει της Eurostat¹⁸³

¹⁸³ Κωδικό συνόλου δεδομένων της Eurostat: demo_r_rjangrp3, proj_19rp3 και proj_19np.

Ενώ η ανισότητα μεταξύ των κρατών μελών μειώνεται, υπάρχει επίσης σημαντική αύξηση της ανισότητας στους μεμονωμένους βουλευτές, σύμφωνα με την έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2023.¹⁸⁴

Το 2021, το κορυφαίο 20 % του πληθυσμού κέρδισε το 38,2 % του συνολικού ισοδύναμου εισοδήματος στην ΕΕ, ενώ το χαμηλότερο 20 % έλαβε μόλις 7,9 %, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Οι αριθμοί αυτοί αντικατοπτρίζουν τις ευρωπαϊκές στάσεις: Το 81 % των Ευρωπαίων πιστεύει ότι η εισοδηματική ανισότητα είναι υπερβολική. Πολλοί Ευρωπαίοι που ζουν σε διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις που υφίστανται οικονομική στασιμότητα και παρακμή αυξάνονται όλο και περισσότερο δυσαρεστημένοι λόγω των ανισοτήτων στην εκπαίδευση ή τις δυνατότητες σταδιοδρομίας, της κοινωνικής κινητικότητας, της ισότητας, του προσδόκιμου ζωής ή της συνδεσιμότητας.

Ταυτόχρονα, η εισοδηματική ανισότητα γίνεται όλο και πιο έντονη λόγω της συγκέντρωσης του πλούτου, παρεμποδίζοντας τις δίκαιες ευκαιρίες και την ανοδική κοινωνική κινητικότητα, τροφοδοτώντας παράλληλα την πολιτική πόλωση. Η παρακολούθηση και η συλλογή δεδομένων εξακολουθούν να αποτελούν ζήτημα όσον αφορά τη μέτρηση της φτώχειας. Τα στοιχεία για τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθούν να είναι κατακερματισμένα και περιστασιακά δεν είναι διαθέσιμα σε περιφερειακό επίπεδο. Απαιτείται ακριβής εικόνα της κατάστασης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθεί ο πρωταρχικός στόχος του 2030 για τη διάσωση 15 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια, ιδίως επειδή οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή σημαντικού μέρους των κοινωνικών πολιτικών στην ΕΕ.

Η έκθεση στρατηγικών προοπτικών αναφέρει επίσης ότι η κοινωνική συνοχή διαβρώνεται.¹⁸⁵ Η κλιματική αλλαγή, καθώς και πολλές διαδικασίες μετάβασης, είναι πιθανό να επηρεάσουν άμεσα εδάφη και ανθρώπους, με δυσανάλογες συνέπειες για τους φτωχότερους και τους πλέον ευάλωτους. Η πράσινη μετάβαση της ΕΕ μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο εάν οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν και να επωφελούνται από αυτήν. Διαφορετικά, η επιδείνωση της κοινωνικής συνοχής θα θέσει σε κίνδυνο την πίστη στις κυβερνήσεις, καθώς και τη σκοπιμότητα των μεταβάσεων.

Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων εντός των κρατών μελών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και των αρχών της εταιρικής σχέσης και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Αυτό απαιτεί ισχυρή συνεργασία μεταξύ των τοπικών και περιφερειακών αρχών και των κοινωνικών εταίρων, καθώς και της κοινωνίας των πολιτών, για την ανάπτυξη τοποκεντρικών στρατηγικών για την κοινωνική ένταξη και συνοχή.

Υπάρχουν ισχυρά σημάδια ανάκαμψης, αλλά πρέπει να ενσωματώσει την ανοδική μετατροπή και να συμπεριλάβει όλους. Παρά τις ενδείξεις ανάκαμψης, σύμφωνα με τις εξελίξεις στην απασχόληση και τις κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη το 2023, τα οικονομικά προβλήματα¹⁸⁶ των νοικοκυριών αυξήθηκαν από 12,5 % τον Δεκέμβριο του 2021 σε 15,8 % τον Δεκέμβριο του 2022. Ο αριθμός των

¹⁸⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων](#), 2023.

¹⁸⁵ Ο.π.

¹⁸⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2023: Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των ελλείψεων δεξιοτήτων στην ΕΕ](#), 2023.

ατόμων που αναμένουν ότι θα πρέπει να εμβαθύνουν τις αποταμιεύσεις τους για να εκπληρώσουν τις ημερήσιες απαιτήσεις αυξήθηκε επίσης, από 9,1 % τον Δεκέμβριο του 2021 σε 11,8 % τον Δεκέμβριο του 2022.

Αρκετές περιφέρειες και πόλεις της ΕΕ έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες για την επανένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας. Τα προγράμματα αυτά βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις αρχές της «μηδενικής μακροχρόνιας ανεργίας», της «εγγύησης της απασχόλησης» και της «εγγύησης της τοπικής απασχόλησης».

Τα έργα αυτά έχουν αναπτυχθεί με ελάχιστη βοήθεια και εποπτεία από την ΕΕ· ενώ ορισμένα (έργα *Territoires zéro chômeur de longue durée* στη Γαλλία και το Βέλγιο) λαμβάνουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), το μεγαλύτερο μέρος των υπολοίπων επωφελούνται από εθνικούς ή περιφερειακούς πόρους. Τα προγράμματα προωθούν επίσης τη μετάβαση σε πιο πράσινες θέσεις εργασίας, καθώς απασχολούν άτομα στην ανακύκλωση, την κηπουρική, την επισκευή ποδηλάτων, τον καθαρισμό μολυσμένων περιοχών κ.λπ.

Τα έργα αυτά έχουν δείξει μεγάλες υποσχέσεις· η ΕτΠ, στη γνωμοδότησή της με θέμα «Μηδενική μακροχρόνια ανεργία»,¹⁸⁷ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να στηρίζει παρόμοια έργα, να υποστηρίξει την αναπαραγωγή επιτυχημένων μοντέλων κοινωνικής οικονομίας σε περισσότερα κράτη μέλη, να χαρτογραφήσει τις πρωτοβουλίες αυτές, μεταξύ άλλων με την κινητοποίηση του ευρωπαϊκού δικτύου δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και να προτείνει κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή τέτοιων πρωτοβουλιών σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

Τέλος, ζητεί ορισμένα κονδύλια του ΕΚΤ+ να διατεθούν για τοπικές πρωτοβουλίες «μηδενικής μακροχρόνιας ανεργίας» προκειμένου να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες, ιδίως με τη μορφή στήριξης για την έναρξη και την ανάπτυξη σχεδίων σε τοπικό επίπεδο. Επαναλαμβάνει επίσης τη σύσταση που διατύπωσε σε προηγούμενη γνωμοδότησή της¹⁸⁸ για αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας μέσω έκτακτων πρωτοβουλιών, όπως η δημιουργία ενός ταμείου ad hoc για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας.

ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΎΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Μηδενικά μακροπρόθεσμα προγράμματα μπορούν να βρεθούν κυρίως σε διάφορες περιοχές της Γαλλίας και του Βελγίου (Territoires zéro chômeur de longue durée, TZCLD), ενώ το Gramatneusiedl (Αυστρία) και το Groningen (Κάτω Χώρες) — που ονομάζονται «Basisbaan» — βασίζονται στην αρχή της εγγύησης

¹⁸⁷ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, [Μηδενική μακροχρόνια ανεργία: η τοπική και περιφερειακή προοπτική](#), SEDEC-VII/037, 24-25 Μαΐου 2023, εισηγητής Yonnec Polet (BE/PES)· 1ος αντιδήμαρχος Berchem-Sainte-Agathe.

¹⁸⁸ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα [«Η ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας»](#), SEDEC-VI/006, 10-11 Φεβρουαρίου 2016, εισηγητής: Enrico Rossi (IT/PES), Πρόεδρος της περιφέρειας της Τοσκάνης.

της απασχόλησης. Παρόμοια προγράμματα έχουν αναπτυχθεί στο Βερολίνο (Γερμανία), στη Ρώμη (Ιταλία) και στο Κοπίν (Πολωνία), για να αναφέρουμε μερικά.

Κεφάλαιο II — Οι περιφέρειες και οι πόλεις ως φορείς βιώσιμης ανάπτυξης και συνοχής

Η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση των ευρωπαϊκών οικονομιών με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της κλιματικής ουδετερότητας αποτελούν βασικά στοιχεία της μακροπρόθεσμης στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Μόνο με την εφαρμογή νέων και υφιστάμενων μέσων της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ «επί τόπου» (μαζί με στρατηγικές που διασφαλίζουν την κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή και αποτρέπουν περαιτέρω ανισότητες σε ολόκληρη την Ένωση) μπορεί ο μετασχηματισμός των οικονομιών μας να καταστεί η επιτυχία που χρειάζεται η Ευρώπη για να συμβαδίσει με τις μελλοντικές τεχνολογικές, γεωπολιτικές και κοινωνικές προκλήσεις.

Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε την οικονομική ανάπτυξη, την ψηφιοποίηση και τον βιομηχανικό μετασχηματισμό, αφενός, και την κοινωνική ασφάλιση, την ψηφιακή ανθεκτικότητα, την οικονομική αυτονομία και τους ακμάζοντες τόπους και τους ανθρώπους, αφετέρου; Οι περιφέρειες και οι πόλεις έχουν να προσφέρουν πολλές λύσεις που διασφαλίζουν ότι κανένας τόπος και κανείς δεν θα μείνει στο περιθώριο, από τα τοπικά συμφώνα για το κλίμα έως τις διαπεριφερειακές συμμαχίες υδρογόνου και τις ολοκληρωμένες αγροτικές στρατηγικές για την καταπολέμηση της μείωσης του πληθυσμού.

A. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και οι ΣΒΑ

Οι περιφέρειες και οι πόλεις είναι ζωτικής σημασίας παράγοντες για τη διασφάλιση της επιτυχούς υλοποίησης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών¹⁸⁹ και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.¹⁹⁰ Ωστόσο, πρέπει να υποστηριχθούν με επαρκείς ικανότητες, ανθρώπινη ικανότητα, νομικά πλαίσια και οικονομικούς πόρους. Τι πρέπει να γίνει για την εναρμόνιση της ανάπτυξης και της ευημερίας με τα απαιτητικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και βιωσιμότητας;

Η Ευρώπη πρέπει να εφαρμόσει με συνέπεια τους ΣΒΑ και την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, προκειμένου να παραμείνει βασική παγκόσμια οικονομία και ηγέτης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική και οικονομική ευημερία.

Η πρόοδος όσον αφορά την επίτευξη των ΣΒΑ έχει επιβραδυνθεί από το 2020 ως συνέπεια των πολλαπλών κρίσεων και, σε ορισμένες περιπτώσεις, η πρόοδος έχει ακόμη αντιστραφεί. Απαιτείται μεγαλύτερη πρόοδος σε πολλούς ΣΒΑ, ιδίως όσον αφορά εκείνους που σχετίζονται με τη δράση για το κλίμα και την προστασία και τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων. Η επιτάχυνση της υλοποίησης των ΣΒΑ είναι πιο επείγουσα από ποτέ, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα που ζουν σε ευάλωτη κατάσταση.¹⁹¹

Σύμφωνα με εκτιμήσεις¹⁹² του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), χωρίς τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων, τουλάχιστον 105 από τους 169 στόχους που απορρέουν από τους 17 ΣΒΑ θα παραμείνουν ανεκπλήρωτοι.

Μια έρευνα σχετικά με τον ρόλο των πόλεων και των περιφερειών για τους ΣΒΑ σε ένα αβέβαιο γεωπολιτικό πλαίσιο ¹⁹³ επισημαίνει τους ΣΒΑ ως βασικό πλαίσιο για τις περιφέρειες και τις πόλεις ώστε να ανακάμψουν από την πανδημία COVID-19 και να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις του ρωσικού πολέμου κατά της Ουκρανίας. Από την αξιολόγηση της συμμετοχής των περιφερειών και των πόλεων στους ΣΒΑ το 2023 προκύπτει ότι οι πρόσφατες κρίσεις δεν τις αποθάρρυναν από την προηγούμενη δέσμευσή τους για τους ΣΒΑ, αλλά ενίσχυσαν τους ΣΒΑ και έθεσαν τους ΣΒΑ ως λύση για την αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων. Τα αποτελέσματα δείχνουν περαιτέρω ότι οι ΣΒΑ θα χρησιμοποιηθούν επίσης για την αντιμετώπιση μελλοντικών αβεβαιοτήτων: Το 39 % των τοπικών και περιφερειακών αρχών που συμμετείχαν στην έρευνα είχαν χρησιμοποιήσει τους ΣΒΑ πριν από την πανδημία και συνέχισαν να το πράττουν για την αντιμετώπιση της ανάκαμψης. Επιπλέον, το 25 % δεν χρησιμοποίησε τους ΣΒΑ πριν από την πανδημία, αλλά σχεδίαζε να το πράξει τώρα.

Η ανανεωμένη δέσμευση των περιφερειών και των πόλεων για τους ΣΒΑ αποδεικνύεται περαιτέρω από τον σταθερά αυξανόμενο αριθμό εθελοντικών τοπικών αξιολογήσεων (VLR) που διενεργούνται — η υψηλότερη ποιότητα της παρακολούθησης των ΣΒΑ που εφαρμόζεται. Μέχρι στιγμής, έχουν υποβληθεί 129 VLR, εκ των οποίων το ένα τρίτο προέρχεται από περιφέρειες και πόλεις

¹⁸⁹ <https://sdgs.un.org/goals>.

¹⁹⁰ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

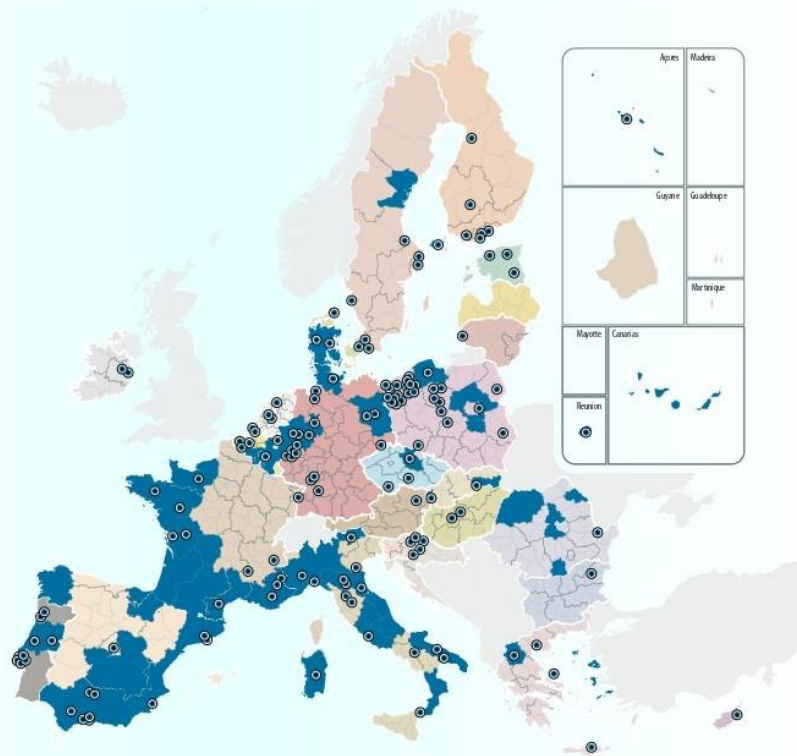
¹⁹¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3801.

¹⁹² ΟΟΣΑ, *Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης ως πλαίσιο για την ανάκαμψη από τη νόσο COVID-19 στις πόλεις και τις περιφέρειες*, 2022.

¹⁹³ <https://www.unsdsn.org/>. Η έρευνα διεξήχθη από τον Φεβρουάριο έως τον Απρίλιο του 2023 και συγκέντρωσε 266 απαντήσεις. Ο ΟΟΣΑ θα δημοσιεύσει έκθεση τον Νοέμβριο του 2023.

της ΕΕ, αποδεικνύοντας την ενθουσιώδη δέσμευσή τους. Περισσότερες πόλεις της ΕΕ, όπως το Πόρτο και το Στρασβούργο, προετοιμάζουν επί του παρόντος τις VLR τους.

 Implementation of the SDGs in 2023

Γράφημα 12 — Οι περιφέρειες και οι πόλεις της ΕΕ υλοποιούν τους ΣΒΑ το 2023

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την ΕτΠ/UNSDSN/00ΣΑ194

Σημείωση — Αυτός ο χάρτης δείχνει σκόπιμα τις επιλεγμένες περιοχές μόνο

Η χρήση των ΣΒΑ χαρακτηρίζεται από ένα παράκτιο-κεντρικό χάσμα στην ΕΕ. Η Δυτική και η Νότια Γαλλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες, η Δανία, η Φινλανδία, τα κράτη της Βαλτικής, η Πολωνία, η Ρουμανία και η Ιταλία, και γενικότερα οι τοπικές και περιφερειακές αρχές των παράκτιων περιοχών, συμμετέχουν ενεργά στην υλοποίηση των ΣΒΑ, ενώ τα κεντρικά κράτη της ΕΕ φαίνεται να τους χρησιμοποιούν ελάχιστα.

Δεν υπάρχει τοπικό-περιφερειακό χάσμα όσον αφορά τη χρήση των ΣΒΑ. Αντιθέτως, υπάρχουν διαφορές όσον αφορά τις αρμοδιότητες και τις αρμοδιότητες των τοπικών και περιφερειακών αρχών στα κράτη μέλη της ΕΕ. Για παράδειγμα, στη Φινλανδία και στις χώρες της Βαλτικής, οι πόλεις έχουν μεγάλο περιθώριο δράσης για την επίτευξη των ΣΒΑ, και η δέσμευσή τους έχει αντίκτυπο πέρα από τις εκλογικές τους περιφέρειες. Στη Φινλανδία, όπου η πυκνότητα του πληθυσμού είναι χαμηλή, η συμμετοχή των έξι μεγαλύτερων πόλεων έχει μεγάλο αντίκτυπο σε ολόκληρη τη χώρα. Στην Εσθονία, η εμπλοκή τριών πόλεων προκαλεί δράση σε όλα τα επίπεδα. Ομοίως, στην Ισπανία και την Ιταλία, οι περιφέρειες αποτελούν κινητήρια δύναμη για την υλοποίηση των ΣΒΑ στην επικράτειά τους και στις πόλεις.

¹⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/survey-sdg.aspx>.

Ο τεράστιος αριθμός και η ποικιλομορφία των πρωτοβουλιών σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για τη στήριξη της τοπικοποίησης των ΣΒΑ δείχνει επίσης πόσο ζωντανή είναι η δέσμευση των περιφερειών και των πόλεων. Έργα της ΕΕ, όπως το δίκτυο URBACT Cities for Sustainable Governance,¹⁹⁵ οι στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης,¹⁹⁶ το έργο του Κοινού Κέντρου Ερευνών της ΕΕ REGIONS2030¹⁹⁷ και το *Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο Εθελοντικών Τοπικών Επισκοπήσεων ΣΒΑ*,¹⁹⁸ το *πιλοτικό σχέδιο του ΟΟΣΑ* για μια εδαφική προσέγγιση των ΣΒΑ,¹⁹⁹ η νέα Γραμματεία Συνασπισμού Local2030 του ΟΗΕ200 στο Μπιλμπάο, και η ειδική ομάδα Eurocities για τους ΣΒΑ είναι μερικά μόνο παραδείγματα δομών σε όλα τα επίπεδα που στηρίζουν τις περιφέρειες και τις πόλεις στους ΣΒΑ.

Εντοπισμός των ΣΒΑ

Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ BRAGA, ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Η Braga, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Πορτογαλίας, ξεκίνησε ένα ταξίδι για τον εντοπισμό των ΣΒΑ και τη χρήση τους για τη δημιουργία καινοτόμων θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της ευημερίας και της φροντίδας για το περιβάλλον. Η πόλη έλαβε μέρος στο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ πρόγραμμα URBACT EU Global Goals for Cities και είναι πλέον μέλος του δικτύου URBACT Cities for Sustainable Governance. Ο δήμαρχος της Μπράγκα, Ρικάρντο Ρίο, είναι πρωταθλητής δήμαρχος του ΟΟΣΑ και πρόεδρος της εκτελεστικής επιτροπής του Παγκόσμιου Κοινοβουλίου των Δημάρχων, αναγνωρισμένος για τη δέσμευσή του για συμμετοχικότητα. Η πόλη ανταλλάσσει επίσης βέλτιστες πρακτικές στο πλαίσιο της ειδικής ομάδας για τους ΣΒΑ Eurocities και υλοποιεί επί του παρόντος όλους τους ΣΒΑ. Όσον αφορά τον ΣΒΑ 9 για τη βιομηχανία, την καινοτομία και τις υποδομές, η Braga δημιούργησε την Startup Braga, έναν κόμβο καινοτομίας για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας με παγκόσμια φιλοδοξία. Βοηθά τους επιχειρηματίες να δημιουργήσουν, να δρομολογήσουν και να επιταχύνουν τις νεοφυείς επιχειρήσεις, κυρίως στους τομείς της ψηφιακής οικονομίας, των τεχνολογιών υγείας, της ναυτοτεχνολογίας, της βιοτεχνολογίας και της βιωσιμότητας. Παρέχει επίσης πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα εταίρων, συμβούλων και επενδυτών. Η κοινότητα έχει σήμερα 190 νεοφυείς επιχειρήσεις, υπεύθυνες για τη δημιουργία περισσότερων από 1000 θέσεων εργασίας και για την αύξηση επενδύσεων άνω των 375 εκατ. ευρώ.201

Πρόωθηση των ΣΒΑ σε όλα τα επίπεδα

¹⁹⁵ Το δίκτυο αυτό είναι ο διάδοχος του δικτύου URBACT Global Goals for Cities. Οι πόλεις αυτού του δικτύου περιλαμβάνουν το Espoo (FI), τον Άγιο Δημήτριο (EL), το Braga (PT), το Gabrovo (BG), το Jablonec nad Nisou (CZ), το Košice (SK), το Mannheim (DE), το Tallinn (EE) και τη Βαλένθια (ES): περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στη διεύθυνση: <https://urbact.eu/knowledge-hub/localising-sdgs/2023-crucial-time>.

¹⁹⁶ Βλέπε: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/sustainable-development-goals> και.

¹⁹⁷ <https://knowledge4policy.ec.europa.eu/projects-activities/regions2030-project-monitoring-sdgs-eu-regions-%E2%80%93filling-data-gaps-en>.

¹⁹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews — 2022 Edition, [European Handbook for SDG Voluntary Local Reviews — 2022](#) (Ευρωπαϊκό εγχειρίδιο για τις εθελοντικές τοπικές αξιολογήσεις των ΣΒΑ — έκδοση 2022), 2022.

¹⁹⁹ <https://www.oecd.org/cfe/territorial-approach-sdgs.htm>.

²⁰⁰ <https://local2030.org/>.

²⁰¹ https://urbact.eu/sites/default/files/2023-01/TFC_IAP%20Braga_0.pdf.

Η ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ, ΙΣΠΑΝΙΑ

Η Χώρα των Βάσκων έχει μεταφέρει τους ΣΒΑ και τους στόχους τους στο επίπεδό της και είναι πλέον υπέρμαχος των ΣΒΑ σε όλα τα επίπεδα. Έχει ήδη δημοσιεύσει πέντε εθελοντικές υποεθνικές αξιολογήσεις για να υποβάλει έκθεση σχετικά με τις συνεχείς προσπάθειες και δεσμεύσεις της για την υλοποίηση των ΣΒΑ. Εκτός από τη δημιουργία μιας στρατηγικής ΣΒΑ και μιας πολυσυμμετοχικής πλατφόρμας ΣΒΑ, υπήρξε επίσης πρωτοπόρος στη δημιουργία ομολόγων βιωσιμότητας και στη συμπερίληψη των ΣΒΑ στον προϋπολογισμό της. Επιπλέον, συνεργάζεται επίσης με τις βασικές επαρχίες, τις πόλεις και την κοινωνία των πολιτών για τη συνδημιουργία πολιτικών και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής τους στην πράξη. Τέλος, προωθεί τους ΣΒΑ σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένης της ΕτΠ και του ΟΟΣΑ, καθώς και σε διεθνές επίπεδο. Αυτή η δέσμευση σε παγκόσμιο επίπεδο κορυφώθηκε με τα εγκαίνια του τοπικού γραφείου του ΟΗΕ για το 2030 στην πόλη Μπιλμπάο φέτος.202

Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, μολονότι έχουν καταβληθεί φιλόδοξες νομοθετικές προσπάθειες από την έναρξή της τον Δεκέμβριο του 2019, η πραγματική δοκιμασία θα έρθει τώρα, με τη μεταφορά και την εφαρμογή της σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η ορθή εφαρμογή αυτών των βελτιωμένων νομοθετικών πράξεων ξεκίνησε μόλις το 2023 — με τις πρώτες συμφωνίες για τις νομοθετικές πράξεις προσαρμογής στον στόχο του 55 %.

Η συνδυασμένη αλληλεπίδραση πολλαπλών νομοθετικών πράξεων και ο ασύμμετρος αντίκτυπος τους στις περιφέρειες και τις πόλεις με διαφορετικές εδαφικές ανάγκες και δυνατότητες θα είναι απαιτητικές, λαμβανομένης επίσης υπόψη της έλλειψης κατάλληλων εκτιμήσεων εδαφικού αντικτύπου των νομοθεσιών. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα εθνικά θεσμικά όργανα πρέπει να συνεργαστούν τώρα περισσότερο από ποτέ με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές για να διασφαλίσουν ότι η νομοθεσία της Πράσινης Συμφωνίας μπορεί να λειτουργήσει επί τόπου.

Παρά το δύσκολο αυτό πλαίσιο, οι περιφέρειες και οι πόλεις έχουν ισχυρή βούληση να αναλάβουν δράση, ωστόσο, η ικανότητα εφαρμογής είναι ελλιπής και εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια. Το 90 % των ερωτηθέντων στην έρευνα του δικτύου περιφερειακών κόμβων της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ) με θέμα «Το μέλλον της Πράσινης Συμφωνίας»: ο απολογισμός και η προοπτική203 επιβεβαίωσαν ότι συμμετείχαν ενεργά σε μια εθνική ή ενωσιακή πρωτοβουλία για την εφαρμογή της Πράσινης Συμφωνίας, υποδεικνύοντας μια ισχυρή συλλογική δέσμευση για βιώσιμες πρακτικές. Επιπλέον, το 40 % των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι διαθέτουν ήδη ένα ή περισσότερα σχέδια για βιώσιμη ανάπτυξη.

Ωστόσο, η έρευνα αποκάλυψε επίσης ότι το 35 % των συμμετεχόντων αντιμετώπιζε προκλήσεις όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των σχεδίων, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη για στοχοθετημένα μέτρα στήριξης και ανάπτυξης ικανοτήτων.

Η έλλειψη χρηματοδότησης είναι η κύρια πρόκληση για τις περιφέρειες και τις πόλεις και απειλεί την εφαρμογή των πολιτικών της Πράσινης Συμφωνίας σε υποεθνικό επίπεδο. Μια έρευνα της

²⁰² <https://www.local2030.org/event/view/553>.

²⁰³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων σχετικά με τις τοπικές υποδομές²⁰⁴ αποκάλυψε ότι η έλλειψη χρηματοδότησης — παράλληλα με τις χρονοβόρες και αβέβαιες ρυθμιστικές διαδικασίες — εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό αποτρεπτικό παράγοντα για τους δήμους όσον αφορά τον σχεδιασμό επενδύσεων. Οι δήμοι είναι ιδιαίτερα δυσαρεστημένοι, με πάνω από το 60 % να θεωρούν ανεπαρκείς τις επενδύσεις τους στην κλιματική αλλαγή και τις υποδομές προσαρμογής τα τελευταία τρία χρόνια. Επιπλέον, οι ελλείψεις ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και τα σημεία συμφόρησης στην αλυσίδα εφοδιασμού καθυστερούν την εφαρμογή των επενδυτικών σχεδίων: η έλλειψη εμπειρογνομώνων με δεξιότητες περιβαλλοντικής και κλιματικής αξιολόγησης αποτελεί πρόβλημα για το 69 % των δήμων της ΕΕ.

Ομοίως, η έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση για την υλοποίηση των ΣΒΑ για περισσότερο από το 60 % των περιφερειών και των πόλεων.²⁰⁵

Η ψηφιακή και η πράσινη μετάβαση είναι πιθανό να ενισχύσουν τα ήδη αποκλίνοντα πρότυπα ανάπτυξης στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τον Bertelsmann Stiftung, οι περιφέρειες NUTS 2206 υψηλού εισοδήματος της ΕΕ παρουσιάζουν το υψηλότερο δυναμικό οικονομικής ανάπτυξης κατά τη διττή μετάβαση, ενώ οι περιφέρειες χαμηλού εισοδήματος παρουσιάζουν το χαμηλότερο επίπεδο. Ως εκ τούτου, υπάρχει μια υποκείμενη τάση για οικονομικές αποκλίσεις σε ολόκληρη την ΕΕ. Εάν συνεχιστεί αυτή η τάση, υπάρχει κίνδυνος η πρόοδος, τόσο όσον αφορά την εφαρμογή της Πράσινης Συμφωνίας όσο και των ΣΒΑ, να μειωθεί σε χαμηλότερο επίπεδο και να επιδεινωθούν οι υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες.

Αυτό αντικατοπτρίζεται στην αξιολόγηση των περιφερειών και των πόλεων όσον αφορά τις σημαντικότερες προκλήσεις της πανδημίας μετά την πανδημία COVID-19: Το 46 % των περιφερειών και των πόλεων θεωρούν ότι η ανθρώπινη διάσταση των ΣΒΑ (ΣΒΑ 1 έως 5), η οποία περιλαμβάνει τη φτώχεια και την υγεία, αποτελεί μακράν τη μεγαλύτερη πρόκληση της περιόδου μετά την πανδημία COVID-19.²⁰⁷

Είναι αναμφισβήτητο ότι απαιτούνται ικανότητες για την ανάπτυξη ικανοτήτων για τις τοπικές και περιφερειακές αρχές.²⁰⁸

Για να καλυφθεί το κενό εφαρμογής, οι δήμοι και οι περιφέρειες κινητοποιούν πολλαπλά δίκτυα και πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων για την αναβάθμιση και την αναβάθμιση της δράσης τους για την Πράσινη Συμφωνία. Τα τελευταία δύο χρόνια, νέες πρωτοβουλίες έχουν προστεθεί στην ήδη υπάρχουσα πλατφόρμα του Ευρωπαϊκού Συμφώνου των Δημάρχων²⁰⁹ και της Συμφωνίας για τις

²⁰⁴ Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, [Η κατάσταση των τοπικών επενδύσεων σε υποδομές στην Ευρώπη Έρευνα για τους δήμους της ΕΤΕπ 2022-2023](#), 2023.

²⁰⁵ Ο.π.

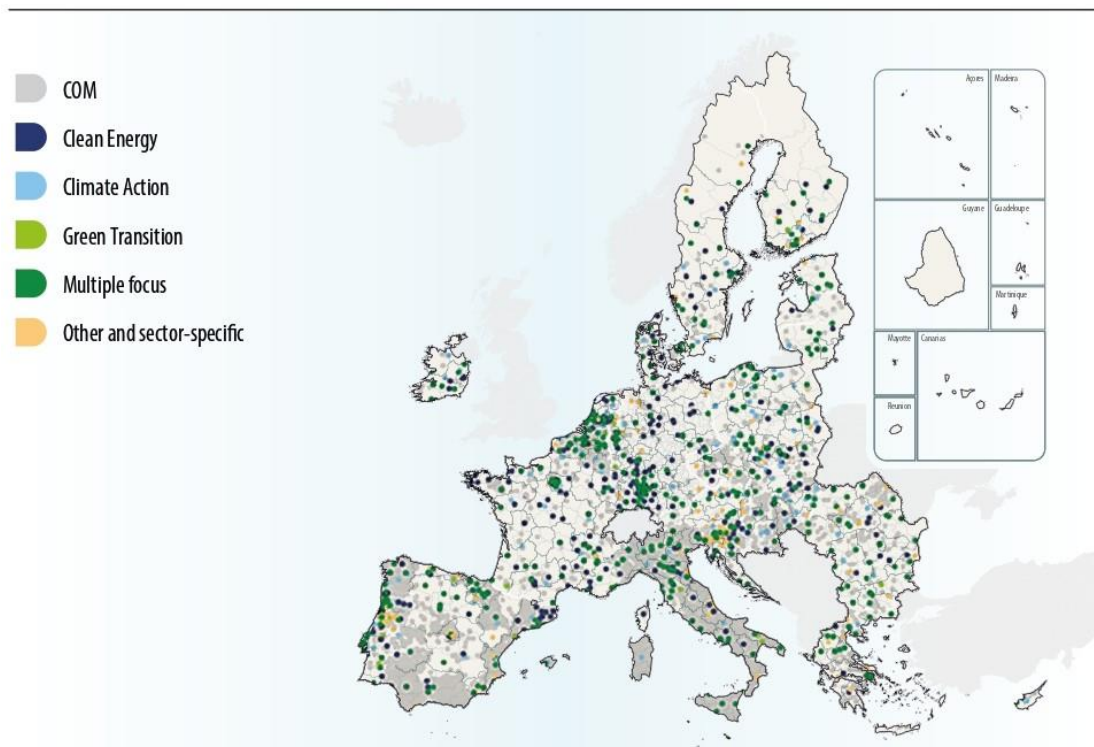
²⁰⁶ Bertelsmann Stiftung, [Το μέλλον της συνοχής της ΕΕ: Επιπτώσεις της διπλής μετάβασης στις ανισότητες μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών](#), 2022.

²⁰⁷ Άλλες προκλήσεις που θεωρήθηκαν πιο προβληματικές ήταν η διάσταση του πλανήτη (ΣΒΑ 6, 12, 13, 14 και 15) στο 21 %, η διάσταση της ευημερίας (ΣΒΑ 7-11) επίσης στο 21 %, η διάσταση της ειρήνης (ΣΒΑ16) στο 4 % και η διάσταση της εταιρικής σχέσης (ΣΒΑ 17) στο 8 %.

²⁰⁸ Συζήτηση σχετικά με τη γνωμοδότηση της ΕτΠ με θέμα «Ενίσχυση του δυναμικού και των συνεργειών των πρωτοβουλιών της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα για τις περιφέρειες και τις πόλεις», κατά τη 18η συνεδρίαση της επιτροπής ENVE που πραγματοποιήθηκε στις 10 Μαΐου 2023. Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στη διεύθυνση: [Συνεδρίαση της επιτροπής ENVE \(europa.eu\)](#).

²⁰⁹ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>.

Πράσινες Πόλεις,²¹⁰ όπως η πρωτοβουλία για τις τοπικές πράσινες συμφωνίες, η211 πρωτοβουλία για τις κυκλικές πόλεις και περιφέρειες²¹² και οι αποστολές της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή²¹³ και 100 κλιματικά ουδέτερες και έξυπνες πόλεις έως το 2030.²¹⁴

Γράφημα 13 — Γεωγραφική χαρτογράφηση των πρωτοβουλιών των τοπικών και περιφερειακών αρχών ανά θέμα
Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση τους Gasperini, M., Markowska, S., και Vroom, I.215

Θετικές πτυχές είναι οι πλατφόρμες για την ανταλλαγή πληροφοριών και την εξεύρεση εταίρων, την υποστήριξη και την παροχή συμβουλών (ιδίως για την εξασφάλιση χρηματοδότησης και τη βελτίωση της προβολής των ορθών πρακτικών), καθώς και για την καλύτερη εκπροσώπηση των συμφερόντων των περιφερειακών και τοπικών φορέων.

Ταυτόχρονα, εξακολουθούν να υπάρχουν διάφοροι φραγμοί στην υλοποίηση των πρωτοβουλιών για το κλίμα, όπως αντικρουόμενα χρονοδιαγράμματα και απαιτήσεις, υπερβολικός διοικητικός φόρτος, ανεπαρκής ευελιξία, διαφορετικές μέθοδοι και απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων, έλλειψη ενεργού και προσαρμοσμένης στήριξης και κακοήθεια των στόχων, με αποτέλεσμα ανεπαρκείς συνέργειες και αλληλεπικαλύψεις.

²¹⁰ https://environment.ec.europa.eu/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

²¹¹ <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/themes/green-economy-and-local-green-deals>.

²¹² <https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu/circular-cities-and-regions-initiative>.

²¹³ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

²¹⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

²¹⁵ Gasperini, M., Markowska, S., και Vroom I., [The impact of EU climate and energy initiatives on cities' climate transition \(Ο αντίκτυπος των πρωτοβουλιών της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια στην κλιματική μετάβαση των πόλεων\)](#), μελέτη που ανατέθηκε από την Επιτροπή των Περιφερειών, 2023.

Στο πλαίσιο αυτό, η πρωτοβουλία «Πράσινη Συμφωνία και Τοπική Δράση» της ΕτΠ συνεργάζεται με τις προαναφερθείσες πρωτοβουλίες και δημιουργεί έναν τόπο για τις πόλεις και τις περιφέρειες που επιθυμούν να αναλάβουν δράση. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, η ΕτΠ αποσκοπεί στην ενίσχυση της δέσμευσης και της ενεργού συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην εφαρμογή των πολιτικών και πρωτοβουλιών της Πράσινης Συμφωνίας. Η πρωτοβουλία αυτή αναγνωρίζει την κρίσιμη σημασία της συμμετοχής των υποεθνικών φορέων στην επίτευξη των κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων, καθώς αυτοί είναι εκείνοι που εφαρμόζουν πολιτικές σε επίπεδο βάσης.

Για να επιτευχθεί ο μετασχηματισμός που προκαλείται από την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν οι δεσμοί μεταξύ της περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής διάστασης της βιωσιμότητας. Η προσέγγιση αυτή είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι δήμοι και οι περιφέρειες είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των παγκόσμιων τάσεων, όπως αποτυπώνεται στην πρόσφατη έκθεση *στρατηγικών προβλέψεων του 2023*.²¹⁶

Μόνο με την αναγνώριση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μπορεί η ΕΕ να προσαρμόσει κατάλληλα μέτρα για τη στήριξη της εφαρμογής των πολιτικών της Πράσινης Συμφωνίας και των ΣΒΑ. Αυτό καθιστά όλο και πιο ουσιαστικό τον ρόλο της ΕτΠ προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ είναι «ανόητη». Η ενίσχυση της συνεργασίας με τα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ, αρχής γενομένης από τις έγκαιρες διαβουλεύσεις ενόψει νέων προτάσεων και τη μεγαλύτερη συμμετοχή της ΕτΠ στον τελικό γύρο διαπραγματεύσεων, είναι καίριας σημασίας για τον στόχο αυτό.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

ΣΒΑ4, ΝΕΟΛΑΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΦΙΝΛΑΝΔΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

Η Φινλανδία συγκαταλέγεται μεταξύ των πλέον φιλόδοξων και καινοτόμων χωρών για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού τους συστήματος με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης ποιότητας και ισότητας. Οι έξι μεγαλύτερες πόλεις της Φινλανδίας (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu και Turku) είναι πρωτοπόροι στην αειφόρο ανάπτυξη και την εκπαίδευση. Για παράδειγμα, το Ελσίνκι έχει δημιουργήσει ένα μοντέλο για ένα βιώσιμο μέλλον στην πρώιμη εκπαίδευση που ονομάζεται Kettu. Τα παιδιά λαμβάνουν εκπαίδευση σχετικά με το κλίμα και το περιβάλλον, την κυκλική οικονομία, την Ατζέντα 2030 και τον σχεδιασμό για το μέλλον. Ομοίως, το Τάμπερε έχει δώσει μεγάλη έμφαση στη μετατροπή των παιδιών και των νέων σε μια γενιά που σέβεται τη βιωσιμότητα. Στην πόλη Oulu, προγράμματα όπως το Learning Stream for a Sustainable Future και η εκδήλωση Agenda of Hope ενισχύουν τόσο τις σχέσεις των μαθητών με τη φύση όσο και την τεχνογνωσία τους στην κυκλική οικονομία.

²¹⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων](#), 2023.

Η ανάπτυξη ικανοτήτων, η παροχή συμβουλών από εμπειρογνώμονες και η προώθηση συνεργειών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο έχουν αναδειχθεί ως βασικές στρατηγικές για την κλιματική μετάβαση των πόλεων.²¹⁷

Ο συντονισμός, η ευελιξία, η απλούστευση, η διαφάνεια και η καλύτερη επικοινωνία (τόσο στον καθορισμό των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν όσο και στη γραπτή επικοινωνία της ΕΕ και των κεντρικών διοικήσεων προς τις τοπικές και περιφερειακές αρχές) αποτελούν βασικά συστατικά για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ και των ΣΒΑ σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Τέλος, η ενεργός και εξατομικευμένη στήριξη των περιφερειών και των πόλεων, ιδίως κατά τη διάρκεια της υλοποίησης (και όχι στο στάδιο του σχεδιασμού), η παροχή ευκαιριών για άμεση χρηματοδότηση και η συγκεκριμένη καθοδήγηση για την ενεργό συμμετοχή άλλων ευκαιριών χρηματοδότησης αποτελούν βασικούς επιταχυντές για την υλοποίηση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η προσαρμογή των δημόσιων προϋπολογισμών στη βιωσιμότητα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για τους ευρωπαϊκούς φορείς χάραξης πολιτικής. Οι αυξανόμενες πιέσεις στις κοινωνικές και οικονομικές πτυχές της βιωσιμότητας τροφοδοτούν τη συζήτηση σχετικά με την ανάγκη για ένα νέο οικονομικό μοντέλο, με επίκεντρο την ευημερία των ανθρώπων και της φύσης. Ένα τέτοιο μοντέλο μπορεί να επιτευχθεί καθιστώντας τους δημόσιους προϋπολογισμούς κατάλληλους για τη βιωσιμότητα. Η γνωμοδότηση της ΕτΠ με θέμα «*Η εκτέλεση των πράσινων προϋπολογισμών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο*»²¹⁸ τονίζει τη σημασία της πράσινης κατάρτισης του προϋπολογισμού ως ρεαλιστικού μέσου για την επίτευξη της σωστής ισορροπίας μεταξύ της ανάγκης επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και της επείγουσας ανάγκης διασφάλισης οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η διασφάλιση ενός πιο συνεπούς πλαισίου για τη βιωσιμότητα και η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και της βιωσιμότητας είναι καίριας σημασίας για την επιτάχυνση της βιώσιμης μετάβασης και τη μείωση της γραφειοκρατίας σε όλες τις κλίμακες. Στη διαβούλευση του RegHub σχετικά με την Πράσινη Συμφωνία,²¹⁹ όλοι οι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι οι στρατηγικές τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη συνδέονται με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, παρουσιάζοντας τον τρόπο με τον οποίο τα εν λόγω πλαίσια τείνουν να συμπίπτουν κατά το στάδιο της υλοποίησης.

Η κατάλληλη ευθυγράμμιση των θεματολογίων για το κλίμα και τη βιωσιμότητα απαιτεί επίσης προσπάθειες για την καλύτερη σύνδεση των πλαισίων σε παγκόσμιο επίπεδο, συγκεντρώνοντας τους ΣΒΑ, τη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή και τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τις διαδικασίες βιολογικής ποικιλότητας. Η πτυχή αυτή αξιολογείται από την ομάδα εμπειρογνομένων των Ηνωμένων Εθνών που εργάζεται για την έκθεση *Ανάλυση των συνεργιών για το κλίμα και τους ΣΒΑ, με στόχο τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου της δράσης*,²²⁰ και αποτελεί το επίκεντρο της δράσης της ΕτΠ σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο

²¹⁷ Το παρόν τμήμα αντλεί σε μεγάλο βαθμό από τη χρηματοδοτούμενη από την ΕτΠ μελέτη, η οποία δημοσιεύθηκε στα μέσα του 2023 με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το ίδιο έτος· η έκθεση είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/The%20impact%20of%20EU.pdf>.

²¹⁸ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Η εκτέλεση των πράσινων προϋπολογισμών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο», ENVE/VII-028, 29-30 Ιουνίου 2022, εισηγητής: Vincent Chauvet (FR/RE), δήμαρχος Autun.

²¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²²⁰ <https://sdgs.un.org/blog/expert-group-prepare-report-analysing-climate-and-sdg-synergies-aiming-maximize-action-impact>.

είναι ζωτικής σημασίας για την ΕτΠ να συνεχίσει τις προσπάθειές της για την επίσημη και ενεργό συμμετοχή του υποεθνικού επιπέδου στις διαδικασίες του ΟΗΕ. Ένα προηγούμενο για αυτό δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τη βιοποικιλότητα (COP15). Στην COP15, η ΕτΠ αναγνωρίστηκε ρητά ως ένας από τους βασικούς εταίρους για την εφαρμογή του παγκόσμιου σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα.²²¹

Η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της ΕΕ για την ενίσχυση της πολιτικής προσφοράς και της αφήγησης της ΕΕ στην παγκόσμια σκηνή αποτελεί έναν ακόμη κρίσιμο παράγοντα για την επίτευξη αυτού του νέου οικονομικού μοντέλου. Οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις έχουν αποδειχθεί προορατικοί και αξιόπιστοι παράγοντες, μεταξύ άλλων σε διεθνές επίπεδο, με τη διαμόρφωση νέων πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και την προώθηση της κλιματικής ουδετερότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕτΠ συμμετέχει σε παγκόσμιες προσπάθειες για τους ΣΒΑ, το κλίμα και το περιβάλλον.

Με βάση τα επιτεύγματα σε επίπεδο ΕΕ, η ΕτΠ προτείνει την καλύτερη ευθυγράμμιση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας με τις παγκόσμιες προσπάθειες, στο πλαίσιο ενός πλαισίου ΣΒΑ, και την επίσημη και ενεργό συμμετοχή του υποεθνικού επιπέδου στη διαδικασία. Η ευθυγράμμιση αυτή είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και την επίτευξη μιας πιο συνεκτικής και συντονισμένης προσέγγισης όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η πολιτική ηγεσία σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αποτελεί βασικό παράγοντα για τον εντοπισμό των ΣΒΑ σύμφωνα με το 80 % των περιφερειών και των πόλεων που συμμετείχαν στην έρευνα της ΕτΠ-ΟΟΣΑ-SDSN 2023. Η μάθηση μεταξύ ομοτίμων με άλλες πόλεις και περιφέρειες και η ειδική χρηματοδότηση για τους ΣΒΑ αποτελούν περαιτέρω εργαλεία υλοποίησης. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης, τόσο εσωτερικές (μεταξύ εργαζομένων και υπηρεσιών) όσο και εξωτερικές (στοχευμένες στους πολίτες, την κοινωνία των πολιτών, τις επιχειρήσεις και/ή τα σχολεία) είναι τα συνηθέστερα χρησιμοποιούμενα εργαλεία για την προώθηση των ΣΒΑ (60 %), ακολουθούμενα από ειδικές στρατηγικές ή σχέδια δράσης (54 %) και τη χρήση δεικτών για την παρακολούθηση και την τόνωση της προόδου (53 %).

ΟΣΒΑ 2 για τη μηδενική πείνα έχει πλέον αυξηθεί σε σχέση με τις περιφέρειες και τις πόλεις λόγω της αύξησης του πληθωρισμού. Σχεδόν το 50 % των περιφερειών και των πόλεων έχουν δημιουργήσει τράπεζες τροφίμων και προγράμματα διανομής τροφίμων για την αντιμετώπιση των ρήξεων στις αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων. Οι περιφέρειες και οι πόλεις συμμετέχουν επίσης περισσότερο στη μείωση της σπατάλης τροφίμων μέσω της προώθησης μιας προσέγγισης κυκλικής οικονομίας (60 %), της επαναχρησιμοποίησης των πλεονασμάτων τροφίμων (47 %) και της πρόληψης της σπατάλης τροφίμων σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού (46 %).

Η ΕτΠ έχει επανειλημμένα ζητήσει την καλύτερη ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές και τα προγράμματα, δεδομένου ότι αυτό αποτελεί μέρος των ΣΒΑ. Για παράδειγμα, η ισπανική περιφέρεια της La Rioja προωθεί την ισότητα των φύλων όχι μόνο στην περιοχή και στη διακυβέρνησή της, αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το πρωτοποριακό της έργο έχει αναγνωριστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία χαρακτήρισε τις προσπάθειες αυτές στην πρώτη Εθελοντική Επισκόπηση της ΕΕ που παρουσιάστηκε στον ΟΗΕ.

²²¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/COP15-.aspx>.

Η μάθηση μεταξύ ομοτίμων είναι καίριας σημασίας για την επιτάχυνση της εφαρμογής. Ο διαδραστικός χάρτης βέλτιστων πρακτικών της ΕτΠ για τις βέλτιστες πρακτικές²²² συμπληρώνει τον χάρτη τοπικοποίησης των ΣΒΑ της ΕΕ και δείχνει τον τρόπο με τον οποίο οι μεμονωμένες κοινότητες μετασχηματίζουν τους τρόπους ζωής, εργασίας, παραγωγής και κατανάλωσης, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο προσπαθούν να επιτύχουν περιβαλλοντικά βιώσιμη και κοινωνικά και οικονομικά δίκαιη ανάπτυξη.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΛΑ ΡΙΟΧΑ, ΙΣΠΑΝΙΑ

Η περιφέρεια της Λα Ριόχα στην Ισπανία έχει θεσπίσει ειδικό νόμο κατά της έμφυλης βίας. Προωθεί την ένταξη των θυμάτων στην αγορά εργασίας και δημιουργεί ένα δίκτυο φροντίδας για να διασφαλίσει ότι τα θύματα λαμβάνουν τη φροντίδα που χρειάζονται μέχρι την ανάρρωσή τους. Η περιοχή εργάζεται για την εκπαίδευση μέσω μιας γενικής επικοινωνιακής εκστρατείας και κατάρτισης για συγκεκριμένα ακροατήρια, όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι μελλοντικοί επαγγελματίες στον τομέα της υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών και της εκπαίδευσης. Η La Rioja δημιούργησε επίσης μια διυπηρεσιακή υπηρεσία υπεύθυνη για την ενσωμάτωση της ισότητας των φύλων σε όλες τις πολιτικές.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

ΛÓDP (ΠΟΛΩΝΙΑ) ΚΑΙ OULU (ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ)

Μεταξύ των βέλτιστων πρακτικών που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων της ΕτΠ για την Πράσινη Συμφωνία σε τοπικό επίπεδο, το Escoract for Łódź²²³ στην Πολωνία περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη δημοτική προσέγγιση για τη βιωσιμότητα, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών και την αντιμετώπιση του κλίματος, της ενέργειας, των αποβλήτων, της κυκλικότητας, του βιώσιμου πολεοδομικού σχεδιασμού και της κινητικότητας και της βιοποικιλότητας.

Σε περιφερειακό επίπεδο, το εγχειρίδιο κυκλικής οικονομίας για τα σχολεία στο Oulu της²²⁴ Φινλανδίας εκπαιδεύει και ευαισθητοποιεί τους πολίτες σχετικά με την προστασία του τοπικού περιβάλλοντος, τη βιοποικιλότητα, την υγεία και την ποιότητα ζωής, προωθώντας παράλληλα την επανειδίκευση των εργαζομένων.

²²² <https://cor.europa.eu/EN/regions/Pages/eir-map.aspx?view=stories&type=greendeal>.

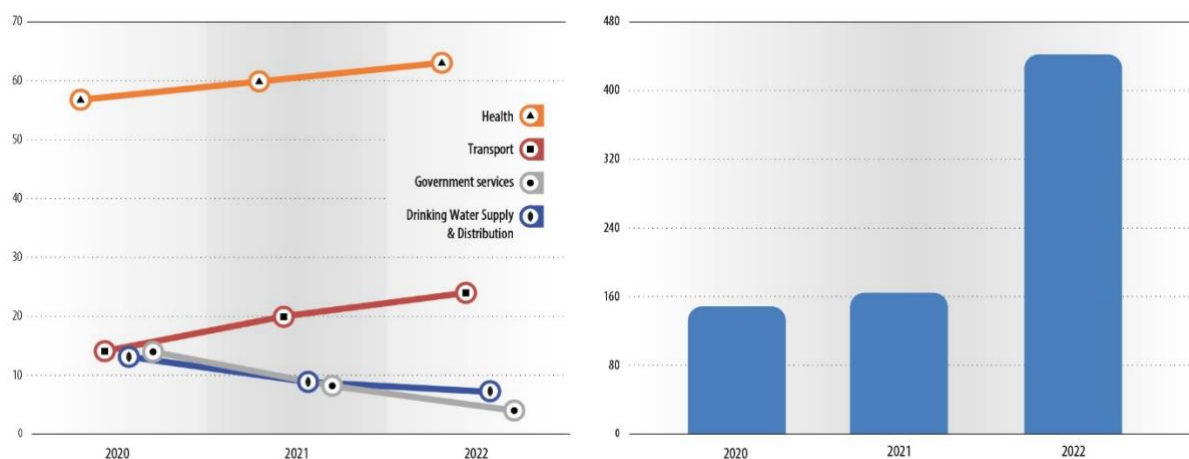
²²³ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2028478?tab=best-practices>.

²²⁴ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2038366?tab=best-practices>.

B. Ψηφιακός μετασχηματισμός και ανθεκτικότητα

Οι ψηφιακές υποδομές υψηλής ποιότητας αποτελούν ολοένα και σημαντικότερο ακρογωνιαίο λίθο ολόκληρης της οικονομίας, η οποία λαμβάνει τη θέση της παράλληλα με τα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, ύδρευσης και μεταφορών, αλλά και στις δημόσιες διοικήσεις.²²⁵ Ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι καίριας σημασίας για το μέλλον μας, όπως επισημάνθηκε σε προηγούμενες εκδόσεις της ετήσιας έκθεσης για την κατάσταση των περιφερειών και των πόλεων.²²⁶ Η άριστη και ασφαλής συνδεσιμότητα για όλους, παντού στην ΕΕ, αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη βιώσιμων οικονομικών και κοινωνικών οφελών με βάση τις σύγχρονες επιγραμματικές υπηρεσίες και τις γρήγορες συνδέσεις στο διαδίκτυο. Η καλύτερη και ευρύτερη συνδεσιμότητα, σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογίες και δεξιότητες που θα χρησιμοποιηθούν, θα συμβάλει στην πρόληψη του ψηφιακού χάσματος και των κοινωνικά και οικονομικά αποκομμένων περιοχών. Πώς μπορεί η ΕΕ να διασφαλίσει ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η ψηφιακή ανθεκτικότητα συμβαδίζουν, ώστε οι τοπικές και περιφερειακές κοινότητες και οι επιχειρήσεις να επωφεληθούν από την ψηφιακή μετάβαση και να αποφύγουν τους κινδύνους κυβερνοαπειλών;

Η ψηφιακή ωριμότητα των διαφόρων περιφερειών και πόλεων της ΕΕ προχωρεί με διαφορετικές ταχύτητες. Υπάρχει κίνδυνος το ψηφιακό χάσμα να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων της ψηφιακής δεκαετίας της ΕΕ, οι οποίοι έχουν τεθεί για το 2030.²²⁷ Ταυτόχρονα, κατά το παρελθόν έτος, οι κυβερνοεπιθέσεις κατά ευρωπαϊκών ιδιωτικών και δημόσιων φορέων από τρίτους και μη κρατικούς φορείς έχουν δημιουργήσει πρόσθετες προκλήσεις όσον αφορά τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών.

Γράφημα 14 — Αριθμός ατυχημάτων ανά έτος και επιπτώσεις ανά επιλεγμένους τομείς
Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει του ENISA228

²²⁵ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα « [Πράξη για τη διαλειτουργική Ευρώπη](#)», ECON-VII/029, 24-25 Μαΐου 2023, εισηγητής: Michele Pais (IT/ECR), πρόεδρος και μέλος του περιφερειακού συμβουλίου της Σαρδηνίας.

²²⁶ Επιτροπή των Περιφερειών, [Ετήσια έκθεση της ΕΕ για την κατάσταση των περιφερειών και των πόλεων 2022](#), Οκτώβριος 2022· προηγούμενη έκδοση της έκθεσης διατίθεται στη διεύθυνση: <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/State-of-Regions-and-Cities-2022.aspx>.

²²⁷ Οι διαβουλεύσεις του RegHub σχετικά με τη διαλειτουργικότητα (2022) και το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» (2023) τροφοδότησαν τις αντίστοιχες γνωμοδοτήσεις σχετικά με την πλατφόρμα « [Fit for Future](#) ».

²²⁸ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

Οι δημόσιες αρχές έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με κατανεμημένες επιθέσεις άρνησης παροχής υπηρεσιών και ransomware, οι οποίες είχαν σοβαρές επιπτώσεις στις υπηρεσίες που παρέχονται στους πολίτες. Τυπικά παραδείγματα επηρεαζόμενων υπηρεσιών περιλαμβάνουν το μητρώο, την κινητικότητα/πάρκινγκ, τη συλλογή απορριμμάτων, τις πληρωμές κοινωνικής ασφάλισης και τις υπηρεσίες υγείας, όπως οι υπηρεσίες εμβολιασμού. Το πλήρες κλείσιμο αυτών των υπηρεσιών μπορεί να έχει ισχυρό αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη των πολιτών στην κυβέρνηση και μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά των ψηφοφόρων. Κάθε αρχή που βρίσκεται σε κίνδυνο είναι καλά ενημερωμένη για να διασφαλίσει ότι είναι ψηφιακά ανθεκτική έναντι νέων και αυξανόμενων τύπων κυβερνοεπιθέσεων. Ως εκ τούτου, ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κυβερνοασφάλεια (ENISA) έχει εντοπίσει και κατατάξει²²⁹ τις δέκα πρώτες απειλές για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο που θα προκύψουν έως το 2030, συμπεριλαμβανομένων των «στοχευμένων επιθέσεων που ενισχύονται από δεδομένα έξυπνων συσκευών» και της «αύξησης προηγμένων υβριδικών απειλών». Οι σημερινές απειλές δεν θα αντιμετωπιστούν, καθώς θα έχουν αλλάξει χαρακτήρα. Οι αυξημένες εξαρτήσεις και η διάδοση των νέων τεχνολογιών είναι βασικοί παράγοντες που οδηγούν στις αλλαγές.²³⁰

Η ψηφιακή ανθεκτικότητα των περιφερειών και των πόλεων ορίζεται ως «η ικανότητά τους να αντιστέκονται, να απορροφούν και να ανακάμπτουν από τη διαταραχή που προκαλείται από εξωτερικές ψηφιακές απειλές ή φυσικές καταστροφές μέσω της επιβολής της νομοθεσίας για την κυβερνοασφάλεια και την ανθεκτικότητα στον κυβερνοχώρο, της διαθεσιμότητας σταθερών και αξιόπιστων υποδομών ζωτικής σημασίας και της χρήσης κατάλληλων ψηφιακών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων κυβερνοασφάλειας».²³¹

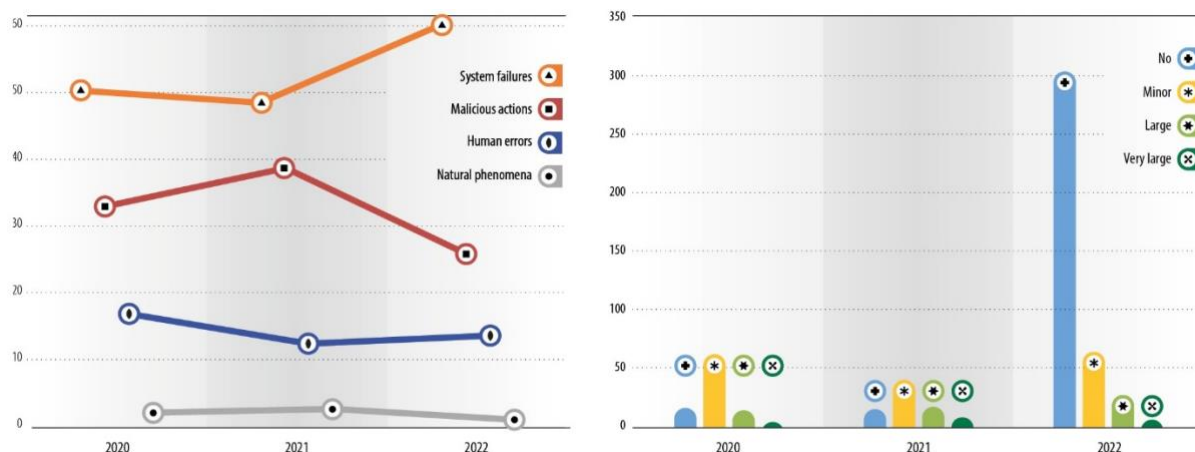
Η ψηφιακή ανθεκτικότητα μεταξύ των περιφερειών και των πόλεων της Ευρώπης ποικίλλει σημαντικά.²³² Ορισμένες δημόσιες αρχές επιδιώκουν ενεργά και εδραιώνουν την ψηφιακή ανθεκτικότητά τους εδώ και χρόνια, ορισμένες έχουν υστερήσει ή αντιμετώπισαν δυσκολίες στην πορεία προς την ψηφιακή ανθεκτικότητα λόγω της έλλειψης κονδυλίων και/ή ικανοτήτων, ενώ άλλες εξακολουθούν να μην γνωρίζουν τους κινδύνους και την ανάγκη να καταστούν ψηφιακά ανθεκτικές.

²²⁹ ENISA, Identifying [emergency cyber security threat and challenges for 2030](#) (Προσδιορισμός έκτακτων απειλών και προκλήσεων για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο για το 2030), 2023.

²³⁰ <https://www.enisa.europa.eu/news/cybersecurity-threats-fast-forward-2030>.

²³¹ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., [Digital resilience](#), μελέτη που ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, 2023, σ. 1.

²³² Ο.π.

Γράφημα 15 — Αιτίες των ριζών των ατυχημάτων και σοβαρότητα των επιπτώσεων ανά έτος
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει του ENISA233

Η ύπαρξη επαρκών χρηματοδοτικών πόρων αποτελεί τη σημαντικότερη πρόκληση κατά την ανάληψη οποιασδήποτε δράσης πολιτικής για την οικοδόμηση ψηφιακής ανθεκτικότητας. Αλλά ακόμη και σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν επαρκείς πόροι, οι περιφέρειες και οι πόλεις δεν διαθέτουν την οργανωτική ικανότητα για την αποτελεσματική χρήση τους. Απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες για τη γεφύρωση του επενδυτικού χάσματος της ΕΕ για την ψηφιακή μετάβαση, το οποίο ανέρχεται σε τουλάχιστον 125 δισ. EUR ετησίως.²³⁴

Οι περιφέρειες και οι πόλεις συχνά πρέπει να αντιμετωπίσουν αντικρουόμενες προτεραιότητες με περιορισμένους πόρους και να αποφασίσουν να μην δώσουν προτεραιότητα στις επενδύσεις σε προγράμματα κυβερνοασφάλειας, ακόμη και μετά την αναβάθμιση των ψηφιακών υποδομών τους. Επιπλέον, η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων ΤΠΕ στις δημόσιες διοικήσεις εξακολουθεί να αποτελεί βασική πρόκληση προς αντιμετώπιση.²³⁵

Οι περιφέρειες και οι πόλεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε κονδύλια της ΕΕ για την ενίσχυση της ψηφιακής ανθεκτικότητας. Ως εκ τούτου, ζητήθηκε από τις δημόσιες αρχές σε μια μελέτη ποια κονδύλια της ΕΕ είχαν πρόσβαση σε χρηματοδότηση επενδύσεων για την ψηφιακή ανθεκτικότητα.

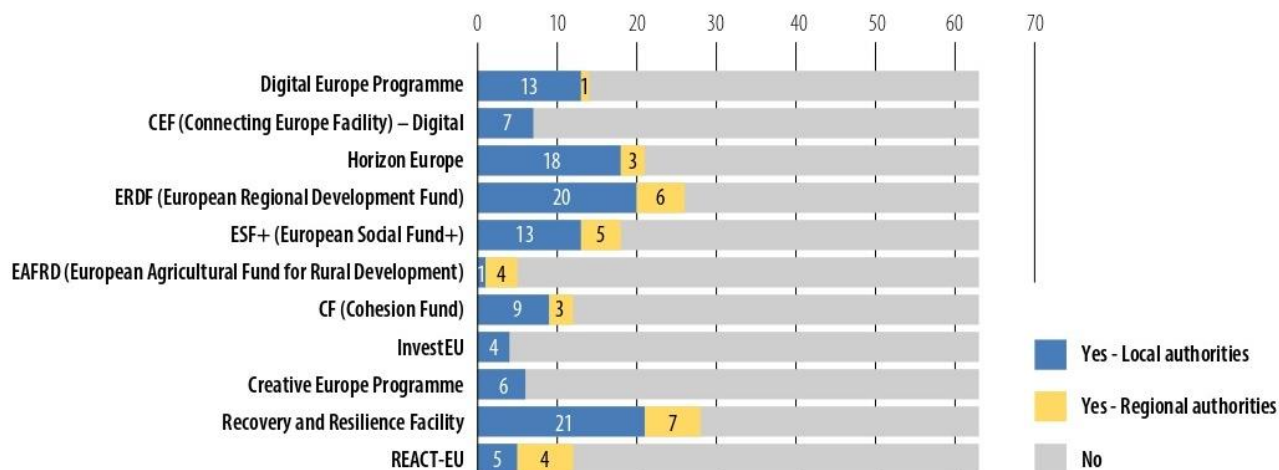
Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) ξεχώρισε ως η σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης, με το 44 % των συμμετεχόντων αρχών να επιβεβαιώνει τη χρήση του σε σύγκριση με άλλες πηγές χρηματοδότησης της ΕΕ.²³⁶

²³³ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

²³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων, 2023.

²³⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-solidarity>.

²³⁶ <https://www.bruegel.org/dataset/european-union-countries-recovery-and-resilience-plans>.

Γράφημα 16 — Πρόσβαση σε κονδύλια της ΕΕ με στόχο την ενίσχυση της ψηφιακής ανθεκτικότητας
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση τους Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A.²³⁷

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» ήταν η δεύτερη και η τρίτη περισσότερο χρησιμοποιούμενη πηγή της ΕΕ για επενδύσεις στην ψηφιακή ανθεκτικότητα. Συνολικά, όλες οι απαριθμούμενες πηγές επιλέχθηκαν σε κάποιο βαθμό, γεγονός που δείχνει ότι διάφορες ευρωπαϊκές πηγές χρησιμοποιούνται από τις περιφέρειες και τις πόλεις. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές έχουν πρόσβαση σε ευρύτερο φάσμα πηγών χρηματοδότησης από ό,τι οι περιφερειακές αρχές για την ενίσχυση της ψηφιακής ανθεκτικότητάς τους, όπως ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» — Ψηφιακός τομέας, το InvestEU και το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη». Για την αντιμετώπιση αυτής της ποικιλομορφίας των κονδυλίων, θα πρέπει να διασφαλίσουμε μια τοποκεντρική προσέγγιση και ρυθμίσεις πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ που στοχεύουν στην ψηφιακή ανθεκτικότητα, γεγονός που θα επιτρέψει στις περιφέρειες να δώσουν προτεραιότητα στις επενδύσεις στον ψηφιακό τομέα σύμφωνα με τις τοπικές τους ανάγκες.

Σχεδόν όλες (97 %) οι τοπικές και περιφερειακές αρχές σχεδίαζαν να επενδύσουν σε ψηφιακές υποδομές, εξοπλισμό και εργαλεία όταν ρωτήθηκαν εάν είχαν σχέδια να επενδύσουν σε τομείς που σχετίζονται με την ψηφιακή ανθεκτικότητα το 2023 και το 2024. Περίπου το 84 % των περιφερειών και των πόλεων που συμμετείχαν στη διαβούλευση σχεδίαζαν να επενδύσουν στην ασφάλεια/προστασία της πρόσβασης στα δεδομένα· ακολουθούνται από συστήματα/εργαλεία που εγγυώνται τη συνέχεια των δημόσιων υπηρεσιών· κατάρτιση/ευαισθητοποίηση του προσωπικού· Υπηρεσίες ΤΠΕ που παρέχονται από τρίτους· εσωτερικό εξειδικευμένο προσωπικό στον τομέα των ΤΠΕ· και διαδικασίες λήψης αποφάσεων.²³⁸

Οι περιπτώσιολογικές μελέτες από το Βίλνιους (Λιθουανία) και την Περιφέρεια του Λάτσιο (Ιταλία) παρουσιάζουν τις διαφορετικές διαδρομές που επέλεξαν να ακολουθήσουν επιλεγμένες πόλεις και περιφέρειες προς την κατεύθυνση της ψηφιακής ανθεκτικότητας.

²³⁷ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., [Digital resilience](#), μελέτη που ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, 2023.

²³⁸ Ο.π.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΤΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΡΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΙΛΝΙΟΥΣ

Μετά από μια σειρά επιδράσεων στον κυβερνοχώρο («επιθέσεις ωμής βίας») στην ψηφιακή υποδομή του Βίλνιους (Λιθουανία), οι οποίες διαταράσσουν σημαντικές δημόσιες υπηρεσίες (όπως η εγγραφή του νηπιαγωγείου της πόλης) και διακινδυνεύουν να βλάψουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στις δημοτικές υπηρεσίες, η πόλη έθεσε σε εφαρμογή μια αποτελεσματική στρατηγική για την αντιμετώπιση των κυβερνοεπιθέσεων.²³⁹ Η συνολική στρατηγική συνίσταται σε οριζόντιες δράσεις και πολιτική στήριξη σε υψηλότερα επίπεδα διοίκησης. Συγκεκριμένα, το 2021 η πόλη ενέκρινε ένα φιλόδοξο δεκαετές στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης. Επιπλέον, η πόλη έχει αναπτύξει μια «υπεύθυνη πολιτική ανίχνευσης τρωτών σημείων», δηλαδή ένα σύνολο κανόνων που ενθαρρύνουν τους ηθικούς χάκερ να εντοπίζουν και να υποβάλλουν πληροφορίες σχετικά με τα τρωτά σημεία ασφαλείας στις αρμόδιες αρχές χωρίς να διώκονται. Τέλος, ο δήμος έχει αρχίσει να προσφέρει συνεχή αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού του στον τομέα των ΤΠΕ και να εφαρμόζει συνεχή ανταλλαγή δεδομένων στον κυβερνοχώρο με τις δημόσιες επιχειρήσεις του και με ορισμένες ιδιωτικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην πόλη. Όλες οι δραστηριότητες χρηματοδοτούνται επί του παρόντος με τη χρήση του δημοτικού προϋπολογισμού, αλλά η πόλη σχεδιάζει να υποβάλει αίτηση για κονδύλια της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη».

ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ

Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟΥ ΛΑΤΣΙΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΤΟΥ ΕΣΑΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΦΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ

Μια σοβαρή κυβερνοεπίθεση με λυτρισμικό το 2021 έπληξε ορισμένες από τις ψηφιακές βασικές υποδομές της περιφέρειας του Λάτσιο (Ιταλία) (π.χ. το κέντρο δεδομένων της) και το περιφερειακό ηλεκτρονικό σύστημα κρατήσεων για εμβολιασμούς κατά της COVID-19, καθιστώντας προσωρινά μη διαθέσιμα τα δεδομένα υγείας, διακόπτοντας τις κρατήσεις εμβολιασμού κατά της COVID-19 και οδηγώντας στην απώλεια εσωτερικών εγγράφων. Η LazioCrea S.p.a., όπου συνέβη η εισβολή, ανέφερε ότι δεν καταβλήθηκαν λύτρα, αλλά ότι το κόστος της ανάκαμψης επεκτάθηκε σε εκατομμύρια ευρώ.²⁴⁰ Ένας εθνικός νόμος σχετικά με τις «επείγουσες διατάξεις σχετικά με την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο» τέθηκε σε ισχύ λίγους μήνες νωρίτερα, τον Ιούνιο του 2021 (Νόμος αριθ. 82/2021²⁴¹). Αυτό αποτέλεσε συνέχεια των δεσμεύσεων που ανέλαβε η χώρα στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) για τη σύσταση της Εθνικής Υπηρεσίας για την Ασφάλεια στον Κυβερνοχώρο, η οποία²⁴² είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για τον κυβερνοχώρο. Τον Μάιο

²³⁹ Οι κυβερνοεπιθέσεις σε περιφέρειες και πόλεις της Λιθουανίας είναι κοινές και αναφέρονται στις περισσότερες ετήσιες εκθέσεις του Εθνικού Κέντρου Ασφάλειας στον Κυβερνοχώρο (δικτυακός τόπος NKSC: <https://www.nksc.lt/aktualu.html>).

²⁴⁰ <https://www.cybersecurity360.it/nuove-minacce/regione-lazio-vaccini-bloccati-poco-pronta-contro-il-ranwomare-ecco-perche/>.

²⁴¹ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/06/14/21G00098/sg>.

²⁴² <https://www.acn.gov.it/pnrr>.

του 2022, η Lazio δημοσίευσε το περιφερειακό ψηφιακό θεματολόγιο 2022-2026²⁴³ και, τον Οκτώβριο του 2022, υπέβαλε αίτηση για περίπου 2 εκατ. EUR στο πλαίσιο πρόσκλησης υποβολής προτάσεων χρηματοδοτούμενης στο πλαίσιο του ΕΣΑΑ που δρομολογήθηκε από την εθνική κυβέρνηση, η οποία χρηματοδοτήθηκε με 1,2 εκατ. EUR.

Ορισμένες δημόσιες αρχές επιδιώκουν ενεργά και εδραιώνουν την ψηφιακή ανθεκτικότητά τους: άλλοι προφανώς υστερούν ή δυσκολεύονται να ακολουθήσουν πορεία προς την ψηφιακή ανθεκτικότητα λόγω της έλλειψης κονδυλίων και/ή ικανοτήτων, ενώ υπάρχουν και άλλα που έχουν χαμηλή ή καθόλου επίγνωση της ανάγκης να καταστούν ψηφιακά ανθεκτικά. Στο πλαίσιο αυτού του ετερογενούς τοπίου σε ολόκληρη την Ευρώπη, διατυπώθηκαν συστάσεις οι οποίες παρέχουν καθοδήγηση κατά μήκος μιας θεωρητικής πορείας προς την επίτευξη «εύλογου επιπέδου» ψηφιακής ανθεκτικότητας στις πόλεις και τις περιφέρειες της ΕΕ.

Ως πρώτο βήμα, απαιτείται αυξημένη πολιτική ευαισθητοποίηση για την προώθηση της ψηφιακής ανθεκτικότητας. Οι δημόσιες αρχές χρειάζονται πολιτική βούληση για να επιτύχουν ψηφιακή ανθεκτικότητα. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο διεξαγωγής εκστρατειών ευαισθητοποίησης που απευθύνονται στους πολιτικούς εκπροσώπους των πόλεων και των περιφερειών, καταδεικνύοντας, για παράδειγμα, τις διαφορετικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η έλλειψη ψηφιακής ανθεκτικότητας στις δημόσιες διοικήσεις.

Η Επιτροπή των Περιφερειών θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διευκόλυνση της ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των δήμων, ενδεχομένως σε συνεργασία με ηγέτες μεγάλων και μικρών πόλεων που επιδιώκουν ενεργά την ψηφιακή ανθεκτικότητα λόγω του πολιτικού τους οράματος ή επειδή η διοίκησή τους έχει ήδη υποστεί κυβερνοεπιθέσεις. Ο ENISA, ως ο κορυφαίος οργανισμός της ΕΕ στον τομέα της κυβερνοασφάλειας και σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη, θα πρέπει να καθορίσει και να προτείνει ad hoc μεθόδους για την αξιολόγηση των κινδύνων στον κυβερνοχώρο, με στόχο τη δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών αναφοράς παρόμοιων με τις πρακτικές εκτίμησης κινδύνου που χρησιμοποιούν οι ασφαλιστικές εταιρείες. Τέλος, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό νομοθετικό πλαίσιο για την πρόληψη του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο με κίνητρο τα χρήματα, τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να συζητήσουν την απαγόρευση καταβολής αυτών των λύτρων από τις δημόσιες αρχές.

Ως δεύτερο βήμα, οι τοπικές και περιφερειακές αρχές θα πρέπει να υποστηριχθούν κατά τον καθορισμό των δικών τους μοντέλων διακυβέρνησης για την ψηφιακή ανθεκτικότητα, με βάση τις οικονομικές και/ή προσωπικές τους ικανότητες και το μέγεθος της περιφέρειας ή της πόλης τους.

Ως τρίτο βήμα, μόλις προσδιοριστούν κατάλληλα μοντέλα διακυβέρνησης, θα πρέπει να προσδιοριστούν τομείς στους οποίους θα πρέπει να επενδύονται (ψηφιακές υποδομές και ψηφιακές δεξιότητες/κυβερνοασφάλεια) και κεφάλαια που θα χρησιμοποιηθούν για τέτοιες επενδύσεις. Όταν πραγματοποιούνται επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές, ενισχύει την ψηφιακή ανθεκτικότητα μέσω της πρόληψης. Καινοτόμα ψηφιακά εργαλεία όπως τα «ψηφιακά δοκιμαστήρια» (ασφαλή περιβάλλοντα όπου τα ύποπτα αρχεία εξετάζονται προσεκτικά πριν από την πρόσβαση στο κύριο σύστημα δικτύου και πληροφοριών) προσφέρουν ένα ασφαλές περιβάλλον μεταξύ των φορέων

²⁴³ https://agendadigitalelazio.lazioinnova.it/app/uploads/2022/05/Agenda-Digitale-maggio-2022_WEB.pdf.

του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και του προσωπικού. Η ικανότητα ετοιμότητας και αντίδρασης (δηλ. αντίδραση) ενισχύεται μέσω επενδύσεων σε ψηφιακές δεξιότητες/δεξιότητες κυβερνοασφάλειας — ο δεύτερος βασικός τομέας επενδύσεων για τις περιφέρειες και τις πόλεις. Οι βελτιώσεις εντός των περιφερειών και των πόλεων θα μπορούσαν να αφορούν την ευαισθητοποίηση του προσωπικού, τις δοκιμές των ικανοτήτων αντίδρασης των ειδικών ΤΠΕ ή τη θωράκιση των μηχανισμών ετοιμότητας λήψης αποφάσεων.

Η έλλειψη διαθέσιμων πόρων για επενδύσεις στην ψηφιακή ανθεκτικότητα αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τις περιφέρειες και τις πόλεις. Η πρόσβασή τους σε συγκεκριμένα κεφάλαια ποικίλλει ανάλογα με τους διάφορους παράγοντες. Για να διευκολυνθεί η διοχέτευση πόρων σε χαμηλότερα (και μικρότερα) διοικητικά επίπεδα, θα μπορούσαν να αγοραστούν ψηφιακές λύσεις σε κεντρικό επίπεδο και να εισαχθούν τεχνολογίες και υπηρεσίες. Επιπλέον, τα κράτη μέλη, υποστηριζόμενα από σχετικούς ευρωπαϊκούς κόμβους ψηφιακής καινοτομίας, θα μπορούσαν να προσδιορίσουν και να επικαιροποιούν περιοδικά καταλόγους ευκαιριών χρηματοδότησης που διατίθενται για τις περιφέρειες και τις πόλεις με σκοπό την ενίσχυση της ψηφιακής ανθεκτικότητας.

Ως τελευταίο τέταρτο βήμα, οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να δημιουργήσουν δεσμούς με το περιβάλλον, για παράδειγμα μέσω της ανάπτυξης οικοσυστημάτων κυβερνοασφάλειας σε περιοχές με ακμάζουσα βιομηχανία κυβερνοασφάλειας, καινοτόμων νεοφυών επιχειρήσεων και ερευνητικών και ακαδημαϊκών κέντρων, ή μέσω της συγκέντρωσης πόρων σε όλους τους δήμους για τη διασταυρούμενη ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με τις υφιστάμενες ψηφιακές λύσεις.

Οι υφιστάμενοι δεσμοί μεταξύ της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο αλληλοενισχύονται. Ειδικότερα, είναι προφανές ότι οι προηγμένες ψηφιακές τεχνολογίες συμβάλλουν στην προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας και των κρίσιμων οντοτήτων. Οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν επίσης να προσφέρουν πληροφορίες για την κατάσταση στα συστήματα προειδοποίησης και αντίδρασης και να στηρίζουν την ανάκαμψη από καταστροφές. Ως εκ τούτου, η ψηφιακή διάσταση συνδέεται με τη λειτουργία και τη συνέχεια των συστημάτων που είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία. Ως εκ τούτου, η ψηφιακή διάσταση και η ανθεκτικότητά της συμβάλλουν στην εδαφική ασφάλεια και θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.

C. Η αξία της συνοχής

Μια ισχυρή και αποτελεσματική πολιτική συνοχής αποτελεί βασικό μέλημα για όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελεί την κύρια επενδυτική πολιτική της ΕΕ για την εφαρμογή μέτρων για την επίτευξη του στόχου της Συνθήκης για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της ΕΕ, με προϋπολογισμό 392 δισ. EUR244 για την περίοδο 2021-2027. Αυτές οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις συμβάλλουν στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών. Παρά την αξία της, η πολιτική συνοχής αντιμετωπίζει σήμερα πολλές προκλήσεις που θέτουν υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητά της. Τι πρέπει να κάνει η ΕΕ για να διασφαλίσει ότι μπορεί να επιτύχει ως τοποκεντρική πολιτική και να συνεχίσει να βοηθά όλους τους τόπους και τους πολίτες της ΕΕ, ανεξάρτητα από το σημείο εκκίνησής τους;

Με αυξημένη έμφαση στη δίκαιη μετάβαση και σε μια πιο πράσινη ΕΕ σε σύγκριση με την περίοδο 2014-2020, η επίτευξη των προτεραιοτήτων της ΕΕ κατά την περίοδο 2021-2027 θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από μια επιτυχημένη πολιτική συνοχής.

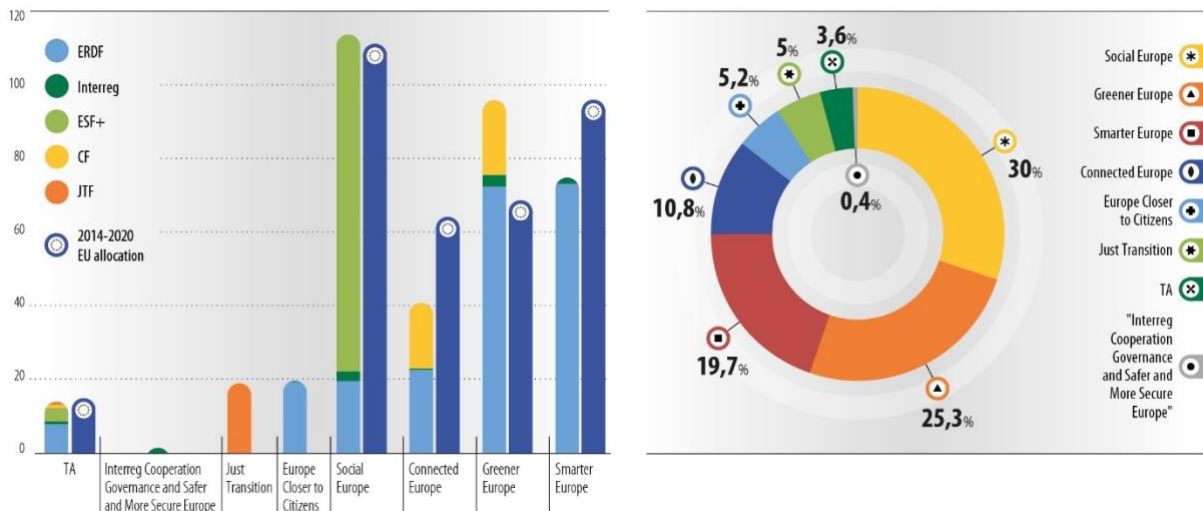
Η πολιτική συνοχής θα συμβάλει σημαντικά στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Περισσότερα από 92 δισ. ευρώ θα επενδυθούν σε όλες τις περιφέρειες στους τομείς της ενέργειας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και του μετριασμού της, του περιβάλλοντος και των βιώσιμων αστικών μεταφορών στο πλαίσιο του στόχου πολιτικής «πιο πράσινη Ευρώπη». Η κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη αποτελεί επίσης προτεραιότητα, με κονδύλια 111 δισ. ευρώ (167 δισ. ευρώ με εθνική συγχρηματοδότηση). Η προώθηση των τοποκεντρικών επενδύσεων θα υποστηριχθεί από 24 κράτη μέλη με περισσότερα από 19 δισ. ευρώ μέσω περισσότερων από 2150 ολοκληρωμένων στρατηγικών εδαφικής ανάπτυξης με αυξημένη οικειοποίηση και συμμετοχή των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών και κοινοτήτων.²⁴⁵

Το διάγραμμα που ακολουθεί δείχνει σημαντική αλλαγή σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο προγραμματισμού, με τα ταμεία συνοχής να συμβάλλουν περισσότερο στην επίτευξη πράσινων και κοινωνικών στόχων.²⁴⁶

²⁴⁴ Από τους συνολικούς συνολικούς πόρους της πολιτικής συνοχής ύψους 392 δισ. ευρώ, 11,3 δισ. ευρώ θα μεταφερθούν στον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» και 2,5 δισ. ευρώ θα χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο των μέσων που διαχειρίζεται η Επιτροπή και της τεχνικής βοήθειας της ΕΕ για τη στήριξη του προγραμματισμού, με αποτέλεσμα συνολικά 378 δισ. ευρώ για τα προγράμματα της πολιτικής συνοχής, συμπεριλαμβανομένου του Interreg.

²⁴⁵ Ο.π.

²⁴⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τη συνοχή 2021-2027: σφυρηλατώντας μια όλο και πιο ισχυρή Ένωση. Έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματα του προγραμματισμού της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027](#), μέρος 1, Απρίλιος 2023.

Γράφημα 17 — Προγραμματισμένα κονδύλια της ΕΕ ανά στόχο πολιτικής σε δισεκατομμύρια ευρώ για τις περιόδους 2021-2027 και 2014-2020

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή²⁴⁷

Η πολιτική συνοχής θα έχει επίσης σημαντικό και μακροχρόνιο αντίκτυπο στις οικονομίες της ΕΕ: σε διάστημα 25 ετών, κάθε ευρώ που δαπανάται για την πολιτική συνοχής αναμένεται να δημιουργήσει 2,8 EUR πρόσθετο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) σε επίπεδο ΕΕ.²⁴⁸ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε ετήσιο ποσοστό απόδοσης περίπου 3,4 %. Οι παρεμβάσεις πολιτικής θα ενισχύσουν το ΑΕΠ της ΕΕ έως το τέλος της περιόδου εφαρμογής το 2029 (σε σύγκριση με ένα σενάριο πολιτικής χωρίς συνοχή) και θα έχουν μακροχρόνιο αντίκτυπο έως το 2050. Η πολιτική συνοχής θα ωφελήσει επίσης την αγορά εργασίας, δημιουργώντας περίπου 1,3 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας.²⁴⁹

Ο σχεδιασμός των νέων προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και το κλείσιμο της τελευταίας περιόδου χρηματοδότησης επηρεάστηκαν έντονα από την πανδημία COVID-19 και τον ρωσικό πόλεμο κατά της Ουκρανίας. Σε συνδυασμό με τη θέσπιση νέων μέσων, όπως ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), αυτό οδήγησε σε σημαντική καθυστέρηση στη διαπραγμάτευση και την εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής. Έως το τέλος του 2021, το πρώτο έτος της περιόδου 2021-2027, είχε εγκριθεί μόνο μία συμφωνία εταιρικής σχέσης (Ελλάδα), αλλά όχι προγράμματα (σε σύγκριση με το 56 % και το 95 % των προγραμμάτων σε παρόμοια στάδια κατά τις περιόδους 2014-2020 και 2007-2013 αντίστοιχα).²⁵⁰ Οι περισσότερες συμφωνίες εταιρικής σχέσης και προγράμματα εγκρίθηκαν το 2022, με τις τελευταίες να εγκρίνονται έως τις αρχές του 2023 — σχεδόν δύο έτη μετά την έναρξη της περιόδου προγραμματισμού.

Ταυτόχρονα, η πολιτική συνοχής διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κρίσης. Προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες να ανταποκριθούν σε αυτές τις κρίσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε μια σειρά νομοθετικών μέτρων με στόχο την κινητοποίηση κονδυλίων

²⁴⁷ Ο.π.

²⁴⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τη συνοχή 2021-2027: σφυρηλατώντας μια όλο και πιο ισχυρή Ένωση](#), Έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματα του προγραμματισμού της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027, μέρος 2, Απρίλιος 2023.

²⁴⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τη συνοχή 2021-2027: σφυρηλατώντας μια όλο και πιο ισχυρή Ένωση](#), Έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματα του προγραμματισμού της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027, μέρος 1, Απρίλιος 2023.

²⁵⁰ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, [Προσαρμογή των κανόνων της πολιτικής συνοχής για την αντιμετώπιση της νόσου COVID-19: τα κονδύλια χρησιμοποιήθηκαν με μεγαλύτερη ευελιξία, αλλά απαιτείται προβληματισμός σχετικά με την πολιτική συνοχής ως εργαλείο αντιμετώπισης κρίσεων](#), 2023.

που εξακολουθούν να διατίθενται στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2014-2020 (αύξηση της ευελιξίας των ταμείων) και την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών.

Δύο συγκεκριμένα μέτρα που εγκρίθηκαν περιλαμβάνουν την Πρωτοβουλία Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού (CRII)²⁵¹ και αργότερα την Πρωτοβουλία Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού+ (CRII +).²⁵² Επιπλέον, υπήρξε η συνδρομή για την ανάκαμψη της συνοχής και των εδαφών της Ευρώπης (REACT-EU), η οποία²⁵³ στηρίζει την ανάκαμψη μετά την πανδημία. Για την ουκρανική προσφυγική κρίση, υπήρξε η δράση συνοχής για τους πρόσφυγες στην Ευρώπη (CARE)²⁵⁴ και αργότερα η ευέλικτη βοήθεια για εδάφη (FAST-CARE).²⁵⁵

Οι μηχανισμοί αυτοί επέτρεψαν τη γρήγορη διοχέτευση της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής εκεί όπου ήταν περισσότερο αναγκαία και απέδειξαν ότι η πολιτική συνοχής μπορεί να αντιδρά γρήγορα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και να παρέχει γρήγορα πόρους για μέτρα έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, οι διατάξεις CRII/CRII+, μαζί με τους διαδοχικούς γύρους ευελιξίας που εισήχθησαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων REACT-EU, CARE και FAST-CARE, έθεσαν επίσης ερωτήματα σχετικά με τον βαθμό στον οποίο θα πρέπει να χρησιμοποιείται η πολιτική συνοχής για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και τον αντίκτυπο που έχει αυτό στους βασικούς στόχους και τα χαρακτηριστικά της. Ο επανειλημμένος επαναπρογραμματισμός σε πολύ σύντομες προθεσμίες άσκησε πρόσθετη πίεση στις διαχειριστικές αρχές και απέσπασε πόρους από τις προετοιμασίες για το έγκαιρο κλείσιμο των προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020. Μια πρόσφατη έρευνα²⁵⁶ έδειξε ότι η πλειονότητα των διαχειριστικών αρχών που συμμετείχαν στην έρευνα δεν χρησιμοποίησαν τους μηχανισμούς ευελιξίας που εισήγαγε το πλαίσιο CARE.

Η παράλληλη εφαρμογή του ΜΑΑ στα κράτη μέλη είχε επίσης άμεσο αντίκτυπο στην υλοποίηση και τον προγραμματισμό των διαρθρωτικών ταμείων. Οι αρχές που είναι αρμόδιες για τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία κλήθηκαν επίσης συχνά να στηρίζουν τον προγραμματισμό και τον προσδιορισμό των έργων για τον ΜΑΑ. Οι διαφορετικές περίοδοι επιλεξιμότητας που καθορίστηκαν για την πολιτική συνοχής και τον ΜΑΑ (που απαιτούσαν πολύ ταχύτερη δράση για τον προσδιορισμό των έργων και την απορρόφηση της χρηματοδότησης) είχαν ως αποτέλεσμα να δοθεί προτεραιότητα στον προγραμματισμό και την εφαρμογή του ΜΑΑ σε σχέση με την πολιτική συνοχής 2021-2027 σε ορισμένα κράτη μέλη. Ενώ οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του ΜΑΑ αναμένονται έως το τέλος του 2026 (που ξεκίνησαν τον Φεβρουάριο του 2021, όταν τέθηκε σε ισχύ ο ΜΑΑ), οι δαπάνες της πολιτικής συνοχής είναι επιλέξιμες για συνεισφορές από τα ταμεία εάν πραγματοποιούνται από δικαιούχο και καταβάλλονται κατά την υλοποίηση πράξεων μεταξύ της αρχής του 2021 (και/ή της ημερομηνίας υποβολής του προγράμματος στην Επιτροπή) και του τέλους του 2029.

Επιπλέον, η έλευση του ΜΑΑ σήμαινε την εμφάνιση ενός νέου σημαντικού επενδυτικού εργαλείου της ΕΕ. Όπως επισήμανε το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο,²⁵⁷ 10 κράτη μέλη

²⁵¹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [κανονισμός \(ΕΕ\) 2020/460](#), Μάρτιος 2020.

²⁵² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [κανονισμός \(ΕΕ\) 2020/558](#), Απρίλιος 2020.

²⁵³ https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/react-eu_en.

²⁵⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/factsheet/care_supporting_refugees_en.pdf.

²⁵⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2022/flexible-assistance-to-territories-fast-care_en.

²⁵⁶ Maucorps, A., Moshammer, B., Pindyuk, O., and Tverdostup, M., «[Η χρήση των κονδυλίων της πολιτικής συνοχής για τη στήριξη των προσφύγων από την Ουκρανία](#)», μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή REGI στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2023.

²⁵⁷ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, «[Η ενίσχυση της ΕΕ μέσω της πολιτικής συνοχής και του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας: Συγκριτική ανάλυση](#)», 2023.

λαμβάνουν σημαντικά περισσότερους πόρους από τον ΜΑΑ απ' ό,τι από την πολιτική συνοχής. Επιπλέον, δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει χαρακτηρίσει τη στήριξη που παρέχει το NextGenerationEU ως στήριξη για νέες και ενισχυμένες προτεραιότητες, τέθηκαν 258 ερωτήματα σχετικά με τη φαινομενικά μειωμένη σημασία της πολιτικής συνοχής για τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Ταυτόχρονα, με την αρχή της εταιρικής σχέσης και την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, η πολιτική συνοχής είναι η μόνη εμβληματική πολιτική της ΕΕ που θέτει στο επίκεντρο το τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η συζήτηση για το μέλλον της πολιτικής συνοχής είναι επίσης μια συζήτηση για το μέλλον των πόλεων και των περιφερειών στην περαιτέρω ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει βελτιωθεί κατά την τελευταία δεκαετία, ιδίως λόγω των βελτιώσεων που έχουν σημειώσει ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες ανατολικές περιφέρειες της ΕΕ καλύπτουν τις άλλες περιφέρειες. Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά τη βελτίωση της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης, εν μέρει χάρη στην πολιτική συνοχής.²⁵⁹

Ωστόσο, ορισμένες τάσεις θέτουν **σε εξέλιξη προκλήσεις** για τη συνοχή.

Οι περιφερειακές ανισότητες εξακολουθούν να είναι υψηλές και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αυξάνονται ακόμη και.²⁶⁰ Αυτό αφορά όχι μόνο τις ανισότητες όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αλλά και τις ασυμμετρίες όσον αφορά την πρόσβαση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες, τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας, την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα.

Τα αυξανόμενα οικονομικά, κοινωνικά και εδαφικά χάσματα εντός της ΕΕ συνιστούν αυξανόμενη απειλή για το βιοτικό μας επίπεδο και τη δημοκρατία μας. Τα μέρη που αισθάνονται ότι έχουν μείνει πίσω βρίσκουν ότι οι πληθυσμοί τους συχνά αποσυνδέονται και δυσαρεστούνται μακροπρόθεσμα.

Εάν η αναπτυξιακή παγίδα δεν αντιμετωπιστεί, η απεμπλοκή και η δυσαρέσκεια καθιστούν τους πολίτες λιγότερο πιθανό να υποστηρίξουν περαιτέρω την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.²⁶¹

Η προώθηση των τεχνολογικών αλλαγών στην οικονομία έχει δημιουργήσει μια συγκέντρωση υψηλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας σε μεγάλες πόλεις και μητροπολιτικές περιοχές και έχει δημιουργήσει ένα χάσμα μεταξύ των υψηλά αμειβόμενων διευθυντικών θέσεων και των χαμηλόμισθων θέσεων εργασίας σε υπηρεσίες. Επιπλέον, πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²⁶² εντόπισε μια αυξανόμενη ποικιλία τάσεων στις διάφορες περιφέρειες. Μερικοί έχουν μια συγκέντρωση υψηλής αμειβόμενης απασχόλησης, άλλοι μια συγκέντρωση χαμηλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας, μια τρίτη ομάδα με πιο πολωμένο πρότυπο και μια τέταρτη με πιο μεσαία προκατειλημμένη τάση.

²⁵⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την ενδιάμεση αναθεώρηση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2021-2027](#), Ιούνιος 2023.

²⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Συνοχή στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2050: Όγδοη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή](#), 2022.

²⁶⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με τις περιφερειακές τάσεις για την ανάπτυξη και τη σύγκλιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση](#), Ιούνιος 2023.

²⁶¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Η γεωγραφία της δυσαρέσκειας και η παγίδα της περιφερειακής ανάπτυξης](#), Μάρτιος 2023.

²⁶² Eurofound και Κοινό Κέντρο Ερευνών, Αλλαγή της αγοράς εργασίας. [Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης 2019: Αλλαγές στη διάρθρωση της απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο](#), 2019.

Η τεχνολογική παραγωγή, όπως μετράται με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συγκεντρώνεται σε περιοχές με υψηλό μερίδιο μεταποιητικών επιχειρήσεων και κεντρικά γραφεία μεγάλων εταιρειών.²⁶³ Το χάσμα καινοτομίας μεταξύ των περιφερειών της δυτικής και της βόρειας Ευρώπης, εκείνων της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και εκείνων των νότιων χωρών εξακολουθεί να είναι αρκετά έντονο. Ορισμένες από τις λιγότερο καινοτόμες περιφέρειες στην Πορτογαλία και την Ελλάδα έχουν αυξήσει τη συμβολή τους στις συνολικές αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της ΕΕ κατά την περίοδο 2010-2018, αλλά οι περιφέρειες που παρουσίασαν τις υψηλότερες αυξήσεις στη συμβολή τους στα συνολικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας της ΕΕ παραμένουν στην Αυστρία, το Βέλγιο και τη Γερμανία, οι οποίες είναι ήδη μεταξύ των κορυφαίων καινοτόμων περιφερειών. Οι τεχνολογικές επενδύσεις τείνουν επίσης να είναι γεωγραφικά συγκεντρωμένες.

Η επιτάχυνση της δημογραφικής αλλαγής είδε το 34 % του πληθυσμού της ΕΕ να ζει σε περιοχές που συρρικνώνονται το 2020. Το ποσοστό αυτό αναμένεται να ανέλθει στο 51 % το 2040. Όλες οι περιφέρειες θα πρέπει να προσαρμοστούν σε έναν αυξανόμενο πληθυσμό ηλικίας 65 ετών και άνω, καθώς και στη συρρίκνωση της ηλικίας εργασίας και του νεότερου πληθυσμού.²⁶⁴

Το χάσμα μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών διευρύνεται, με όλο και μεγαλύτερη γήρανση και συρρίκνωση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές. Οι ανατολικές αγροτικές περιοχές τείνουν να διατρέχουν υψηλότερους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού από ό,τι οι πόλεις, ενώ το αντίθετο ισχύει στη βορειοδυτική ΕΕ. Οι δεσμοί μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών είναι επίσης καίριας σημασίας για την εφαρμογή πολλών πολιτικών της Πράσινης Συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Επιπλέον, η παγίδα ανάπτυξης ταλέντων είναι πολυδιάστατη και θέτει σε σημαντικό κίνδυνο τη μακροπρόθεσμη ευημερία των περιφερειών.²⁶⁵

Η διαχείριση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης θα δημιουργήσει επίσης σημαντικές προκλήσεις για τις πόλεις και τις περιφέρειες. Για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας και του REpowerEU, η πράσινη μετάβαση θα χρειαστεί πρόσθετες δαπάνες ύψους περίπου 620 δισ. EUR ετησίως (εκ των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί ιδιωτικά), ενώ η γεφύρωση του επενδυτικού χάσματος της ΕΕ για την ψηφιακή μετάβαση θα κοστίζει τουλάχιστον 125 δισ. EUR ετησίως.²⁶⁶

Η μετάβαση προς μια οικονομία με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα θα επηρεάσει, ειδικότερα, τις περιφέρειες με υψηλές κατά κεφαλήν εκπομπές και μεγάλα μερίδια απασχόλησης σε τουλάχιστον έναν από τους βιομηχανικούς τομείς που είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στη μετάβαση σε κλιματικά ουδέτερη μεταποίηση έως το 2050 (όπως η δύλιση πετρελαίου, οι χημικές ουσίες, ο χάλυβας και το αλουμίνιο, το τσιμέντο, το χαρτί και ο πολτός και τα αυτοκίνητα).²⁶⁷ **Οι δήμοι έχουν επίσης καταστεί πιο ανήσυχοι για τις οικονομικές συνέπειες της μετάβασης στην οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.** Μόνο το 17 % των δήμων το 2022 θεώρησε ότι η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα παρέχει κυρίως οικονομικές δυνατότητες, από 27 % το

²⁶³ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13437-A-New-European-Innovation-Agenda_en.

²⁶⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Συνοχή στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2050: Ογδοη έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή](#), 2022.

²⁶⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση σχετικά με την αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης](#), Ιανουάριος 2023.

²⁶⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων](#), 2023.

²⁶⁷ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Περιφερειακές Βιομηχανικές Μεταβάσεις στην Κλιματική Ουδετερότητα](#), 2023.

2020. Αντίθετα, το ποσοστό των δήμων που είδαν την πράσινη μετάβαση να περιλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό οικονομικά ζητήματα αυξήθηκε από 21 % σε 29 %.²⁶⁸

Η αυξημένη ψηφιοποίηση αποτελεί πρόκληση για πολλές περιφέρειες, δεδομένου ότι οι ευρυζωνικές συνδέσεις είναι βραδύτερες στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές.²⁶⁹ Για παράδειγμα, ενώ δύο στους τρεις κατοίκους της πόλης έχουν πρόσβαση σε ευρυζωνικές συνδέσεις πολύ υψηλής ταχύτητας, το ίδιο ισχύει μόνο για έναν στους έξι κατοίκους αγροτικών περιοχών. Το ψηφιακό χάσμα καθίσταται πρόσθετο πρόβλημα, ιδίως για τους ηλικιωμένους, οι οποίοι δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση σε ψηφιακές προσφορές. Οι επιχειρήσεις στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη είναι λιγότερο πιθανό να χρησιμοποιούν τεχνολογίες ηλεκτρονικού εμπορίου και ηλεκτρονικού επιχειρείν. Οι επιχειρήσεις στις πιο ανεπτυγμένες χώρες έχουν διπλάσιες πιθανότητες να χρησιμοποιήσουν το υπολογιστικό νέφος ή να έχουν σημαντικές πωλήσεις ηλεκτρονικού εμπορίου σε σύγκριση με εκείνες των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών μελών.

Οι περιφέρειες με μόνιμους γεωγραφικούς ή δημογραφικούς περιορισμούς (όπως αυτές που αναφέρονται στα άρθρα 174 και 349 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ) αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες προκλήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Οι περισσότερες από αυτές τις περιοχές αντιμετωπίζουν μόνιμους περιορισμούς που συνδέονται με τον απομακρυσμένο χαρακτήρα τους, το μικρό τους μέγεθος, την ευπάθεια στην κλιματική αλλαγή και τον νησιωτικό χαρακτήρα τους, οι οποίοι παρεμποδίζουν την ανάπτυξή τους και το αναπτυξιακό τους δυναμικό. **Κατά συνέπεια, και παρά το δυναμικό τους σε ορισμένους συγκεκριμένους τομείς (όπως η γεωργία, ο τουρισμός, η αεροδιαστημική κ.λπ.), όλες οι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες έχουν κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτω του 75 % του μέσου όρου της ΕΕ (εκτός από τη Μαρτινίκα, στο 76 %).** Η Μαγιότ έχει το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΕΕ (30 %) και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (27,8 %). Επιπλέον, ορισμένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων μπορούν να βρεθούν στις εξόχως απόκεντρες περιοχές — Μαγιότ (55,4 %), Γουαδελούπη (41,5 %) και Μαρτινίκα (38,3 %).²⁷⁰

Δεδομένου ότι οι περιφέρειες και οι πόλεις αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις, η εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή παραμένει ουσιαστικής σημασίας για τη διατήρηση της ενότητας και της αλληλεγγύης σε ολόκληρη την ΕΕ. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό όλες οι πολιτικές της ΕΕ να υιοθετήσουν την **αρχή του «μη βλάπτειν τη συνοχή»**. Ενώ το «πνεύμα συνοχής»²⁷¹ μπορεί να βρεθεί ευρέως στους στόχους πολιτικής της ΕΕ, είναι λιγότερο ενσωματωμένο στις ρυθμίσεις διακυβέρνησης της πολιτικής και κάθε πολιτική έχει τη δική της κατανόηση όσον αφορά τη συνοχή.

Το σχήμα που ακολουθεί δείχνει πού δίνεται η κύρια έμφαση σε κάθε πολιτική όσον αφορά τις αρχές συνοχής, τους στόχους ή τις ρυθμίσεις διακυβέρνησης. Σε περιπτώσεις όπου οι πολιτικές έχουν πολλές αρχές, στόχους ή ρυθμίσεις διακυβέρνησης, όλα αυτά τονίζονται εξίσου, π.χ. ο μηχανισμός

²⁶⁸ Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, [Η κατάσταση των τοπικών επενδύσεων σε υποδομές στην Ευρώπη: Έρευνα της ΕΤΕπ για τους δήμους 2022-2023](#), 2023.

²⁶⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Συνοχή στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2050: Ογδοή έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή](#), 2022.

²⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με τις εξόχως απόκεντρες περιοχές με μια ματιά — στοιχεία ενεργητικού, προκλήσεις και ευκαιρίες](#), Μάιος 2022.

²⁷¹ Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini, C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M., and Hat, K., «[Η συνοχή ως συνολική αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#)», μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2021.

«Συνδέοντας την Ευρώπη», ο οποίος δίνει ίση έμφαση στην οικονομική, κοινωνική, εδαφική και διαπροσωπική συνοχή.

Το διάγραμμα δείχνει επίσης ότι η αρχή της συνοχής με τη μεγαλύτερη έμφαση στις περισσότερες πολιτικές είναι η ύπαρξη αμοιβαίων αλληλεξαρτήσεων. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) είναι οι μόνες πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης που δίνουν έμφαση στην ισότητα έναντι των άλλων αρχών. Η εσωτερική αγορά και η πολιτική ανταγωνισμού είναι οι μόνες που δίνουν έμφαση στην ισότητα έναντι των άλλων αρχών. Το πρόγραμμα «Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες» είναι το μόνο που δίνει έμφαση στη δικαιοσύνη σε σχέση με τις άλλες αρχές.

Cohesion Spirit	Cohesion principles				Cohesion objectives				Governance arrangements			
	mutual interdependencies	equality	equity	justice	economic cohesion	social cohesion	territorial cohesion	interpersonal cohesion	multi-level governance	interdisciplinary	robustness	citizen involvement
The most emphasised cohesion principles, objectives and governance arrangements in a policy document												
<small>The stars indicate the main emphasis of Cohesion Spirit in the wording of a policy, i.e. they reflect the main aspiration. In case a policy has stars for several cohesion principles, objectives or governance arrangements, no clear focus could be detected.</small>												
Annual Sustainable Growth Strategy 2021	**				**	**		**		**		
Biodiversity strategy	**				**				**			
CAP		**			**		**		**			
Connecting Europe Facility	**				**	**	**	**		**	**	
ERDF Regulation		**			**	**	**		**	**		
ESF+		**	**			**	**		**			
EU Green Deal	**						**	**	**		**	**
EU Single market programme	**	**			**				**			
Europe fit in a Digital Age	**			**		**		**				**
European Health Union	**					**	**		**			
HorizonEU	**					**		**				**
Internal market and competition policy			**			**			**			
Invest EU	**				**				**			
NEXT Generation EU	**				**	**	**	**		**	**	**
Rights and values Programme				**		**			**	**		**

Γράφημα 18 — Η μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στις αρχές, τους στόχους και τους μηχανισμούς συνοχής ανά πολιτική
 Πηγή — Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M., και Hat, K.272

Ως εκ τούτου, μια ισχυρή πολιτική συνοχής ως τοποκεντρική πολιτική που μπορεί να βοηθήσει όλους τους τύπους και τους πολίτες της ΕΕ, ανεξάρτητα από το σημείο εκκίνησής τους, χρειάζεται τώρα περισσότερο από ποτέ.

Είναι ζωτικής σημασίας να εξασφαλιστούν εξαρχής συνέργειες και συμπληρωματικότητα μεταξύ της πολιτικής συνοχής και άλλων πολιτικών της ΕΕ. Ως εκ τούτου, θα είναι σημαντικό να καθοριστούν σαφείς στόχοι για την πολιτική συνοχής μετά το 2027. Οι συνέργειες και η

²⁷² Ο.π.

συμπληρωματικότητα δεν αποτελούν μονόδρομο και ο σχεδιασμός και η εφαρμογή άλλων πολιτικών της ΕΕ πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τη συνοχή, ακόμη και αν οι στόχοι τους διατυπώνονται σε μακροοικονομικό επίπεδο (π.χ. σε διεθνές, ενωσιακό ή εθνικό επίπεδο) ή με πιο βραχυπρόθεσμη προοπτική (π.χ. αντιμετώπιση κρίσεων).

Η πολιτική συνοχής θα πρέπει να εξακολουθήσει να επικεντρώνεται σε μακροπρόθεσμες επενδύσεις με στόχο την προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή πρέπει να συνοδεύεται από επαρκή ευελιξία ώστε οι περιφέρειες να μπορούν να χρησιμοποιούν την πολιτική συνοχής για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων αναγκών χωρίς να παραβλέπεται η μακροπρόθεσμη προσέγγιση της πολιτικής. Θα πρέπει να σταματήσει η τρέχουσα πρακτική της χρήσης της πολιτικής συνοχής ως πηγής χρηματοδότησης για κάθε είδους αιτήματα έκτακτης ανάγκης.

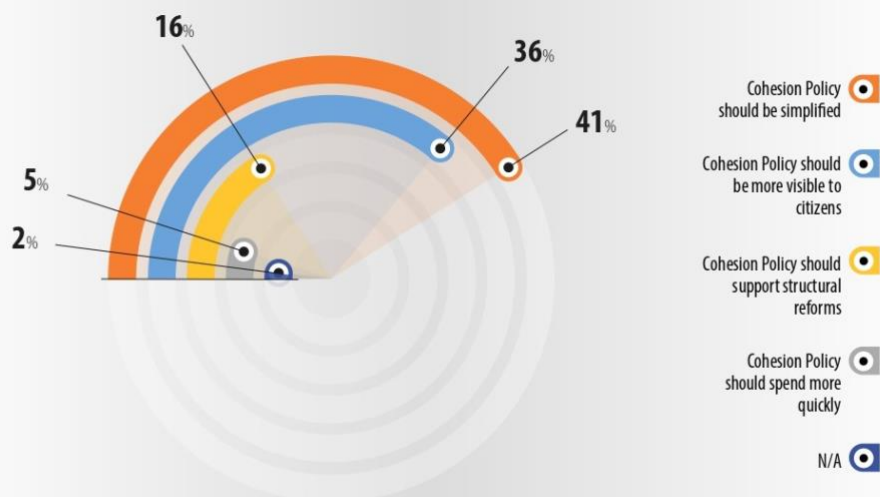
Η γεφύρωση του χάσματος καινοτομίας παραμένει βασικός στόχος για την παροχή τοποκεντρικών λύσεων για την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση, καθώς και για την αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής. Ως εκ τούτου, απαιτείται κοινή προσέγγιση για την προώθηση της τοποκεντρικής καινοτομίας προκειμένου να δημιουργηθεί μια γέφυρα μεταξύ της έξυπνης εξειδίκευσης και άλλων πολιτικών της ΕΕ για την τόνωση του εδαφικού μετασχηματισμού με γνώμονα την καινοτομία.

Απαιτείται η βέλτιστη ισορροπία μεταξύ της έγκαιρης και ευέλικτης εφαρμογής, της επιτυχούς επίτευξης των στόχων πολιτικής και της συμμόρφωσης με τις νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις. Ωστόσο, το σύστημα υλοποίησης της πολιτικής συνοχής έχει αποτελέσει αντικείμενο κριτικής και κάθε επταετής περίοδος της πολιτικής συνοχής παρουσιάζει επανειλημμένες προσπάθειες για την απλούστευσή του, τόσο στην αρχή όσο και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υλοποίησης του προγράμματος. Ταυτόχρονα, άλλες φωνές τονίζουν ότι κάθε αλλαγή στο σύστημα — ακόμη και με σκοπό την απλούστευση — προκαλεί διαταραχές και διοικητικό φόρτο.

Οι πιο τακτικά προτεινόμενες προσαρμογές για το μέλλον της πολιτικής συνοχής φαίνεται να είναι η απλούστευση και η αυξημένη προβολή. Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας της ΕτΠ με θέμα «Το μέλλον της πολιτικής συνοχής», το 27,34 % και το 36 % των ερωτηθέντων, αντίστοιχα, συμφώνησαν με τις εν λόγω συστάσεις. Η 274 έρευνα του περιφερειακού και τοπικού βαρόμετρου της ΕτΠ που διεξήγαγε η Ipsos European Public Affairs επιβεβαιώνει το γεγονός αυτό, αποκαλύπτοντας ότι πολλοί περιφερειακοί και τοπικοί υπάλληλοι δεν γνωρίζουν τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής. Πράγματι, το 33 % δήλωσε ότι δεν ενημερώθηκε ούτε συμμετείχε στην εφαρμογή τους.

²⁷³ Στις 16 Μαρτίου 2023, η επιτροπή COTER δρομολόγησε έρευνα σχετικά με το μέλλον της πολιτικής συνοχής εξ ονόματος του #CohesionAlliance. Οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις, τα κράτη μέλη, οι κοινωνικοί εταίροι, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι πολίτες συμμετείχαν σε ευρεία διαβούλευση με σκοπό την ανάπτυξη μιας ορθής πρότασης για το μέλλον της πολιτικής συνοχής. Τα αποτελέσματα θα τροφοδοτήσουν την προετοιμασία μιας κοινής θέσης #CohesionAlliance σχετικά με το μέλλον της πολιτικής συνοχής, η οποία προβλέπεται για τις αρχές του 2024 πριν από την 9η έκθεση για τη συνοχή και τις ευρωπαϊκές εκλογές. Η έρευνα επρόκειτο αρχικά να παραμείνει ανοικτή έως τις 15 Μαΐου 2023, αλλά παρατάθηκε έως τις 30 Ιουνίου 2023. Κατά την καταληκτική ημερομηνία υπήρχαν συνολικά 284 απαντήσεις στην έρευνα.

²⁷⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

Γράφημα 19 — Ποια θα ήταν η σημαντικότερη μεταρρύθμιση που θα συμπεριλαμβανόταν στο μέλλον της πολιτικής συνοχής;
Πηγή — Συλλογή της EtΠ275

Η μελλοντική υλοποίηση και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την εφαρμογή πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των επικείμενων συζητήσεων. Οι συζητήσεις αυτές θα πρέπει να εξετάσουν προσεκτικά τη συνεφαρμογή της πολιτικής συνοχής και άλλων χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ, τηρώντας τις βασικές αρχές της εταιρικής σχέσης και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.²⁷⁶

Η επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής αποτελεί μακροχρόνια αποστολή της ΕΕ. Είναι καιρός να εφαρμόσουμε την αποστολή στην πράξη. Θα πρέπει να εξεταστεί ο δυνητικός αντίκτυπος του προσανατολισμένου στις αποστολές πλαισίου, όχι μόνο όσον αφορά την αναθεώρηση του θεματικού μενού της πολιτικής συνοχής προς μια διαμόρφωση «προκλήσεων», που συνεπάγεται μετατόπιση της στρατηγικής και της λογικής παρέμβασης, αλλά και ως τρόπος αντιμετώπισης του υφιστάμενου κατακερματισμού της πολιτικής σε διάφορα ταμεία.²⁷⁷

Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι μια πιθανή προσχώρηση των σημερινών υποψηφίων χωρών στην ΕΕ θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στην πολιτική συνοχής και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της. Δεδομένου ότι οι χώρες αυτές θα αυξήσουν το συνολικό ΑΕΠ της ΕΕ πολύ λιγότερο από ό,τι θα αυξήσουν τον πληθυσμό της, θα υπάρξει κάποια στατιστική επίπτωση της μελλοντικής διεύρυνσης, ανάλογα με τον αριθμό των χωρών που θα εισέλθουν στην ΕΕ και τις οικονομικές επιδόσεις τους κατά τα επόμενα έτη.

Η προσεχής γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ) με θέμα «Το μέλλον της πολιτικής συνοχής» θα αποτελέσει μοναδική ευκαιρία για την ΕτΠ να υποβάλει μια πρώτη ολοκληρωμένη πρόταση για την προσαρμογή της πολιτικής στο μέλλον και να θέσει την πολιτική στο επίκεντρο του επόμενου στρατηγικού θεματολογίου της ΕΕ.

²⁷⁵ Βλ. υποσημείωση 273 για την παραπομπή.

²⁷⁶ Ο.π.

²⁷⁷ Κοινό Κέντρο Ερευνών, [Αποστολές και Πολιτική Συνοχής: Ζώντες χωριστά ή χορεύοντας μαζί](#), 2023.

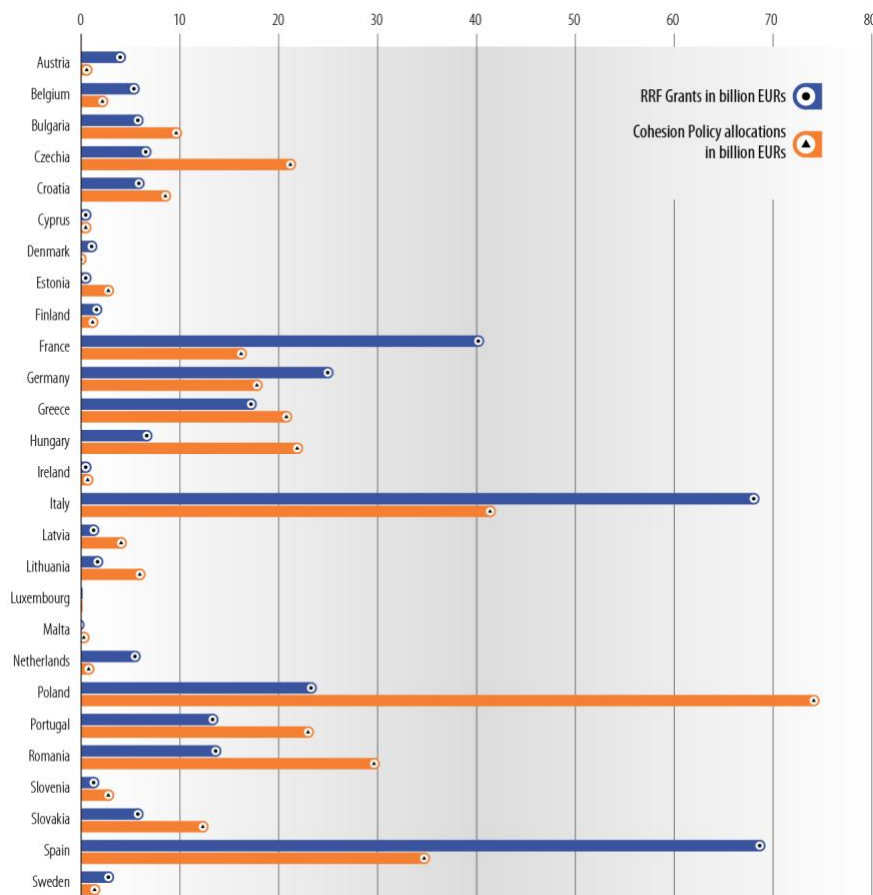
D. Εφαρμογή του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και η εφαρμογή του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) ήταν σε μεγάλο βαθμό τυφλές ως προς τις ανάγκες των τοπικών και περιφερειακών αρχών, θέτοντας σε κίνδυνο τη συνάφεια και την αποτελεσματικότητά του. Ενώ οι περιφέρειες και οι πόλεις βρίσκονται στην πρώτη γραμμή για την καταπολέμηση της πανδημίας COVID-19 — με μεγάλες επιπτώσεις στους πόρους και τους προϋπολογισμούς τους — δεν είναι οι άμεσοι δικαιούχοι του σχεδίου ανάκαμψης. Γιατί συμβαίνει αυτό και ποιες είναι οι συνέπειες για τις περιφέρειες και τις πόλεις από τη μη άμεση συμμετοχή τους στην υλοποίηση των κονδυλίων του ΜΑΑ;

Ο ΜΑΑ είναι μακράν το μεγαλύτερο μέσο του NextGenerationEU — του πρωτοφανούς σχεδίου ανάκαμψης της Ευρώπης μετά τη νόσο COVID-19 και, για ορισμένους, απόδειξη ότι η ΕΕ ήταν σε θέση να παρουσιάσει μια τολμηρή και καινοτόμο αντίδραση σε κρίσεις. 278 Σχεδιάστηκε μετά την έναρξη της πανδημίας COVID-19 για τον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεών της. Ο ΜΑΑ θα εκταμιεύσει έως και 723,8 δισ. EUR σε επιχορηγήσεις και δάνεια προς τα κράτη μέλη της ΕΕ. Τα κονδύλια αυτά κατανέμονται ανά χώρα και όχι ανά περιφέρεια, βάσει κριτηρίων διαφορετικών από εκείνα της πολιτικής συνοχής, και η συμβολή του ΜΑΑ στη συνοχή είναι διφορούμενη.²⁷⁹

²⁷⁸ Ρόδος, Μ. «Αποτυχώντας μπροστά»: *A Critique in Light of COVID-19*», Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Δημόσιας Πολιτικής, τόμος 28, Ιούλιος 2021.

²⁷⁹ Οικονομική επισκόπηση της Εθνικής Τράπεζας του Βελγίου, *Ο προϋπολογισμός της ΕΕ και το σχέδιο ανάκαμψης Next Generation EU: ένα παιχνίδι που αλλάζει*, Σεπτέμβριος 2021.

Γράφημα 20 — Επιχορηγήσεις του ΜΑΑ και πιστώσεις της πολιτικής συνοχής
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση το EPRC280

Ο ΜΑΑ εισήγαγε επίσης ένα διαφορετικό σύστημα υλοποίησης, το οποίο συνδέει τις εκταμιεύσεις χρηματοδότησης με στόχους και όχι με δαπάνες, γεγονός που θέτει υπό αμφισβήτηση τον παραδοσιακό τρόπο παροχής χρηματοδότησης από την ΕΕ. Πράγματι, για να επωφεληθούν από τα κονδύλια του ΜΑΑ, τα κράτη μέλη έπρεπε να υποβάλουν εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) περιγράφοντας τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που πρέπει να χρηματοδοτηθούν, τα οποία θα πρέπει να υλοποιηθούν έως το τέλος του 2026, καθώς και τα ορόσημα και τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν για την αποδέσμευση των κονδυλίων. Σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, η προετοιμασία αυτών των σχεδίων τελούσε υπό κεντρική διαχείριση, συχνά από το υπουργείο Οικονομικών, και με μικρή συμμετοχή των περιφερειών και των πόλεων. Και τα 27 ΕΣΑΑ έχουν πλέον υποβληθεί, αξιολογούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εγκρίνονται από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ²⁸¹ οι εκταμιεύσεις βρίσκονται σε εξέλιξη.²⁸²

Τον Μάιο του 2022, σημαντική αλλαγή στο πλαίσιο του ΜΑΑ επέφερε το σχέδιο «REPowerEU» — η αντίδραση της ΕΕ στην παγκόσμια ενεργειακή κρίση. Μέσω του REPowerEU, στόχος είναι

²⁸⁰ Bachtler, J., and Dozhdeva, V., [The Recovery & Resilience Fund: ένα οικονομικό κίνητρο εις βάρος της εδαφικής συνοχής](#)», ιστολόγιο European Policies Research Centre, 2021.

²⁸¹ Το τελευταίο σχέδιο του κράτους μέλους που επρόκειτο να εγκριθεί ήταν το σχέδιο της Ουγγαρίας στα τέλη του 2022. Λόγω των ανησυχιών της ΕΕ σχετικά με το κράτος δικαίου, η Ουγγαρία πρέπει, ωστόσο, να εκπληρώσει 27 «υπερβολικά ορόσημα» πριν από την υποβολή αιτήσεων πληρωμής στο πλαίσιο του ΜΑΑ· βλέπε: <https://www.reuters.com/markets/europe/eu-approves-hungarys-recovery-plan-holds-cash-moves-freeze-other-funds-2022-11-30/>.

²⁸² Επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τις εκταμιεύσεις του ΜΑΑ διατίθενται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?lang=en.

να καταστεί ο ΜΑΑ σε θέση να στηρίζει τη σταδιακή κατάργηση των εξαρτήσεων από τα ρωσικά ορυκτά καύσιμα και τη μετάβαση προς καθαρότερη και ανθεκτικότερη ενέργεια. Οι χρηματοδοτικοί πόροι που προτάθηκαν απαριθμήθηκαν κοντά στα 270 δισ. ευρώ, αλλά μόνο ένα μικρό μέρος αυτού του συνόλου (20 δισ. ευρώ) συνίστατο στην πραγματικότητα σε νέα χρηματοδότηση επιχορηγήσεων, ενώ τα υπόλοιπα προέρχονταν από άλλες πηγές.

Για να επωφεληθούν από τα κονδύλια αυτά, ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να υποβάλουν αναθεωρημένα ΕΣΑΑ, συμπεριλαμβανομένων νέων κεφαλαίων για το REPowerEU, τα οποία τα περισσότερα έχουν ήδη πράξει. **Ο κανονισμός για τη θέσπιση του ΜΑΑ αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες έχουν πληγεί συγκριτικά περισσότερο από την πανδημία COVID-19 και τις επακόλουθες κρίσεις και, ως εκ τούτου, καθιστά τον μετριασμό των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης αυτής στις γυναίκες έναν από τους κεντρικούς στόχους του μέσου.** Το άρθρο 18 παράγραφος 4 απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη την ισότητα των φύλων κατά την κατάρτιση των ΕΣΑΑ. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις πράσινες και τις ψηφιακές προτεραιότητες, ο κανονισμός δεν καθορίζει ελάχιστη ποσόστωση δαπανών που σχετίζονται με την ισότητα.

Επιπλέον, οι επιπτώσεις στην ισότητα των φύλων δεν περιλαμβάνονται ρητά στα κριτήρια αξιολόγησης των σχεδίων ανάκαμψης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντόπισε 131 επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις με έμφαση στην ισότητα των φύλων.²⁸³ Αξιοσημείωτα παραδείγματα τέτοιων μέτρων περιλαμβάνουν τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένης της «δοκιμής φύλου» για την εξάλειψη του συνταξιοδοτικού χάσματος μεταξύ των φύλων (Βέλγιο)· επενδύσεις σε δημοτικά κέντρα παιδικής μέριμνας με στόχο τη διευκόλυνση της συμμετοχής εργαζομένων με ευθύνες φροντίδας στην αγορά εργασίας (Κύπρος)· και μεταρρύθμιση για την ενίσχυση της κυβερνητικής παρακολούθησης των μισθολογικών διαφορών μεταξύ των φύλων στον ιδιωτικό τομέα (Πολωνία).²⁸⁴

Μολονότι οι δήμοι και οι περιφέρειες βρίσκονται, από την αρχή, στην πρώτη γραμμή της αντιμετώπισης της πανδημίας και της ανάκαμψης, ο ρόλος τους δεν έχει αναγνωριστεί επαρκώς κατά τον σχεδιασμό του κύριου μέσου ανάκαμψης της ΕΕ. Ο κανονισμός ΜΑΑ ζητεί απλώς από τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν λεπτομέρειες σχετικά με οποιαδήποτε διαδικασία διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, μεταξύ άλλων με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, και τον τρόπο με τον οποίο ελήφθησαν υπόψη τα στοιχεία αυτά.²⁸⁵ Η διάταξη αυτή συμπεριλήφθηκε για να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να εμπλέξουν τις πόλεις, τις περιφέρειες και τα ενδιαφερόμενα μέρη στην προετοιμασία και την εφαρμογή των σχεδίων, αλλά στην πραγματικότητα δεν το απαιτεί. Η πραγματική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών επαφίεται ουσιαστικά στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών.²⁸⁶

Η πολύ περιορισμένη συμμετοχή των δήμων και των περιφερειών στα σχέδια ανάκαμψης αποκαλύφθηκε από τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των

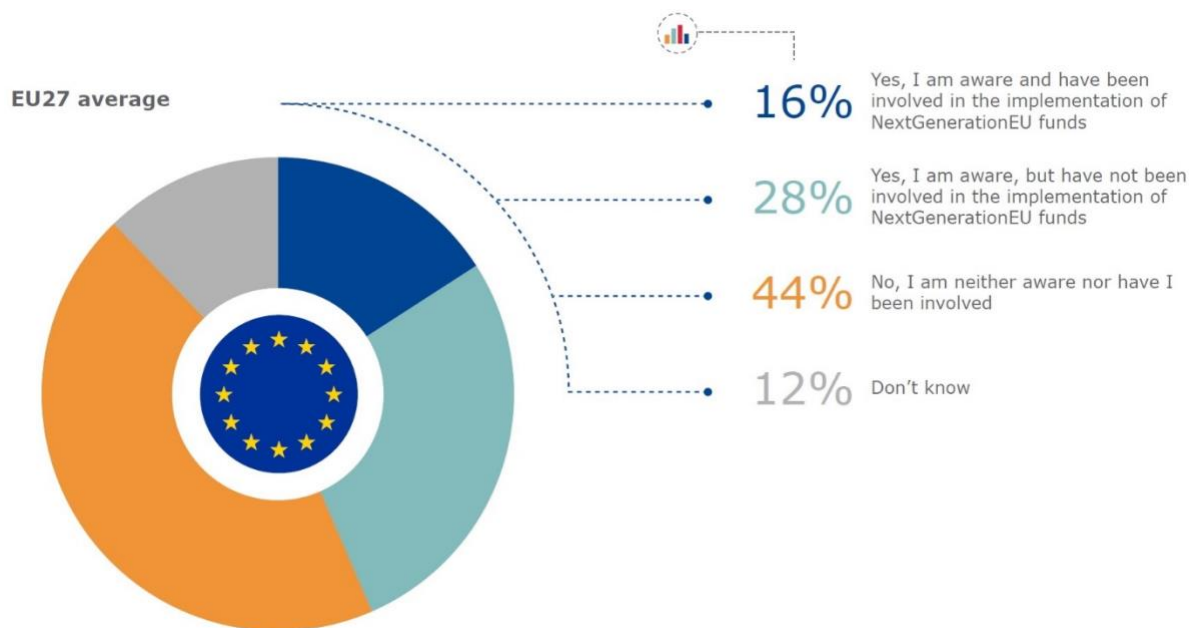
²⁸³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πίνακας [αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα](#), Ιανουάριος 2023.

²⁸⁴ *Εγώ προσφέρω*.

²⁸⁵ Όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 4 στοιχείο ιζ) του κανονισμού για τη θέσπιση του ΜΑΑ· Βλ. [κανονισμό \(ΕΕ\) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου](#), Φεβρουάριος 2021.

²⁸⁶ Bokhorst, D., και Corti, F., «[Διοκόντας τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ευρώπης: Μεταξύ πειθαργίας και διακριτικής ευχέρειας](#)», Κυβέρνηση και Αντιπολίτευση, σ. 1-17, Ιούλιος 2023.

Περιφερειών (ΕτΠ) και το ΣΕΔΠ το 2021²⁸⁷ και το 2022.²⁸⁸ Πράγματι, η συμμετοχή των τοπικών και των περιφερειακών αρχών στην προετοιμασία των ΕΣΑΑ ήταν συνολικά χαμηλή, αν και με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με ορισμένα στοιχεία. Το χαμηλότερο επίπεδο συμμετοχής που ανέφεραν οι ερωτηθέντες ήταν στη διακυβέρνηση της διαδικασίας (συντονισμός, χρονοδιαγράμματα κ.λπ.), με πλήθος οργανισμών που συμμετείχαν στην έρευνα να αναφέρουν ότι «δεν συμμετείχαν καθόλου». Ως εκ τούτου, οι υποεθνικές κυβερνήσεις είχαν ελάχιστες ευκαιρίες να επηρεάσουν τα ΕΣΑΑ.

Γράφημα 21 — Γνωρίζετε ή συμμετέχετε σε χρηματοδότηση της ΕΕ από το NextGenerationEU που έλαβε η πόλη ή η περιφέρειά σας τα τελευταία δύο χρόνια;

Πηγή — Περιφερειακό και τοπικό βαρόμετρο²⁸⁹

Αυτή η έλλειψη συμμετοχής έχει συνέπειες: ορισμένα ΕΣΑΑ είναι λίγο πολύ τυφλά στο διάστημα, γεγονός που θα μπορούσε να υπονομεύσει σοβαρά την αποτελεσματικότητά τους και την κοινωνική και εδαφική συνοχή τους, σύμφωνα με μια μελέτη που επικεντρώθηκε στα ιταλικά, πορτογαλικά και ισπανικά σχέδια. Στα εν λόγω κράτη μέλη δεν υπήρχαν προϋποθέσεις που να επιτρέπουν την ενημερωμένη, ανοικτή και ευρεία διαβούλευση σχετικά με τις κοινωνικές και εδαφικές ανάγκες.²⁹⁰

Φαίνεται πολύ πιθανό ότι η χαμηλή συμμετοχή των πόλεων και των περιφερειών (και άλλων φορέων) στην προετοιμασία και στην εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης συνδέεται στενά με τον σχεδιασμό και τη λειτουργία του ίδιου του μέσου. Ο ΜΑΑ και η βασιζόμενη στις επιδόσεις προσέγγισή του βασίζονται σε προκαθορισμένα ορόσημα και στόχους με μικρή ευελιξία για

²⁸⁷ Επιτροπή των Περιφερειών και Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών, [Η συμμετοχή των δήμων, των δήμων και των περιφερειών στην προετοιμασία των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας: Αποτελέσματα της στοχευμένης διαβούλευσης COR-CEMR](#), Ιανουάριος 2021.

²⁸⁸ Επιτροπή των Περιφερειών και Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών, [Εφαρμογή του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Η προοπτική των τοπικών και περιφερειακών αρχών — Αποτελέσματα της στοχευμένης διαβούλευσης COR-CEMR](#), Απρίλιος 2022.

²⁸⁹ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

²⁹⁰ Ίδρυμα Ευρωπαϊκών Προοδευτικών Μελετών, [How Place-Sensitive is the National Recovery and Resilience Plans?](#), Δεκέμβριος 2022.

προσαρμογές, γεγονός που ενδεχομένως μειώνει τον χώρο για άλλους φορείς χάραξης πολιτικής και ενισχύει τη συγκέντρωση.²⁹¹

Η έλλειψη χρόνου και οι σημαντικές απαιτήσεις για αποτελεσματικό συντονισμό δημιούργησαν προκλήσεις για την ενεργό συμμετοχή όλων των επιπέδων διακυβέρνησης, ιδίως όταν δεν υπήρχαν ήδη διοργανικοί μηχανισμοί συνεργασίας.²⁹²

Η ειδική περιφερειακή κατανομή του ΜΑΑ διαδραματίζει καίριο ρόλο στον αντίκτυπο του στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) και στις περιφερειακές ανισότητες, γεγονός που τον καθιστά ακόμη πιο ανησυχητικό. Η έρευνα δείχνει ότι οι περιφερειακές ανισότητες θα μπορούσαν να μειωθούν με την εφαρμογή κριτηρίων περιφερειοποίησης στον ΜΑΑ για να βοηθηθούν οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (όπως στην πολιτική συνοχής) να καλύψουν την υστέρηση. Από την άλλη πλευρά, η κατανομή των κονδυλίων ανάλογα με το μέγεθος του πληθυσμού θα είχε πιθανότατα μεγαλύτερο αντίκτυπο στο ΑΕΠ, αλλά θα είχε μειωμένο θετικό αντίκτυπο στις περιφερειακές ανισότητες.²⁹³

Η προσέγγιση της «χρηματοδότησης που δεν συνδέεται με το κόστος» που βρίσκεται στο επίκεντρο του μοντέλου του ΜΑΑ αποτελεί επίσης αντικείμενο κριτικής σχετικά με την αποτελεσματικότητά του. Όπως τονίστηκε από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, τα ορόσημα και οι στόχοι που περιλαμβάνονται στα ΕΣΑΑ είναι κατά κύριο λόγο δείκτες εισροών και εκροών, ενώ οι δείκτες αντικτύπου και αποτελεσμάτων αποθαρρύνθηκαν στην πραγματικότητα από την Επιτροπή, καθώς αυτοί δεν ελέγχονται από την κυβέρνηση.²⁹⁴ Αυτό μπορεί να είναι κατανοητό για ρεαλιστικούς λόγους, αλλά θα μπορούσε ακόμη να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τον πραγματικό χαρακτήρα του ΜΑΑ βάσει επιδόσεων.

Το γεγονός ότι η μη εκπλήρωση των συμφωνηθέντων οροσήμων και στόχων είναι το κριτήριο που δικαιολογεί τη μη εκταμίευση μιας δόσης ΜΑΑ σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν κίνητρο να «παιχνιδίσουν το σύστημα», δηλαδή να επιλέξουν στρατηγικά αυτά τα ορόσημα και τους στόχους για τη διασφάλιση της εκταμίευσης. Στην πράξη, αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη δέσμευση για μεταρρυθμίσεις ή επενδύσεις που έχουν πολύ μικρή πιθανότητα να μην επιτευχθούν ή που έχουν ήδη προγραμματιστεί για κάποιο χρονικό διάστημα (ή βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη), εστιάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο σε «φρούτα χαμηλού ύψους».²⁹⁵

Το γαλλικό ΕΣΑΑ περιλαμβάνει στόχους που έπρεπε να επιτευχθούν πριν από την πλήρη έγκριση του σχεδίου, κάτι που μπορεί να είναι ένα παράδειγμα «παιχνιδιώματος του συστήματος» από την άποψη αυτή. Μια μελέτη διαπίστωσε ότι ο στόχος μείωσης των εκπομπών CO₂ στο γαλλικό ΕΣΑΑ πρέπει να επιτευχθεί έως το δεύτερο τρίμηνο του 2021, ωστόσο το σχέδιο υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 2021. Έτσι, ο στόχος έπρεπε να επιτευχθεί στο ίδιο τρίμηνο, πριν ακόμη εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (τον Ιούνιο) ή εγκριθεί από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τον

²⁹¹ Bokhorst, D., και Corti, F., «[Διοικώντας τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ευρώπης: Μεταξύ πειθαργίας και διακριτικής](#)» ευχέρειας, κυβέρνηση και αντιπολίτευση, σ. 1-17, Ιούνιος 2023.

²⁹² <https://eprc-strath.org/the-recovery-resilience-fund-an-economic-stimulus-at-the-expense-of-territorial-cohesion/>.

²⁹³ Barbero, J., Conte, A., Crucitti, F., Lazarou, N, J., Sakkas, A., και Solitti, S., [The impact of the recovery fund on EU regions: μια ανάλυση γενικής χωρικής ισορροπίας](#), Περιφερειακές μελέτες, Οκτώβριος 2022.

²⁹⁴ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, [Η αξιολόγηση της Επιτροπής σχετικά με τα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας — Συνολικά κατάλληλοι αλλά κίνδυνοι εφαρμογής παραμένουν](#), 2022.

²⁹⁵ Corti, F., & Ruiz, T., [Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Τι παρακολουθούμε πραγματικά με μια προσέγγιση βασισμένη στις επιδόσεις](#), CEPS Explainer, Ιανουάριος 2023.

Ιούλιο).²⁹⁶ Και στη Γερμανία, τουλάχιστον το 80 % των κοινωνικών δαπανών στο ΕΣΑΑ είχε ως στόχο την κάλυψη έργων που είχαν ήδη προγραμματιστεί και εγγραφεί στον προϋπολογισμό κατά τη στιγμή της προετοιμασίας του σχεδίου.²⁹⁷

Στην Ιταλία, ορισμένοι στόχοι του ΕΣΑΑ είναι πολύ λιγότερο φιλόδοξοι από εκείνους που ήδη υπάρχουν και καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Για παράδειγμα, το εθνικό πρόγραμμα για την εγγύηση απασχολησιμότητας, το οποίο έχει ως στόχο όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία να λαμβάνουν εξατομικευμένες υπηρεσίες, όπως η επανεκπαίδευση για τη διευκόλυνση της ένταξής τους στην αγορά εργασίας, συμφωνήθηκε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του ΕΣΑΑ (με αποτέλεσμα την εκταμίευση κονδυλίων) με στόχο 300000 δικαιούχους έως το τέλος του 2022, δηλαδή μόνο το ήμισυ του στόχου των 600000 δικαιούχων που είχε τεθεί σε εθνικό επίπεδο.²⁹⁸

Κατά συνέπεια, η πραγματικότητα του αντίκτυπου του ΜΑΑ στην πράξη ενδέχεται να είναι πολύ πιο δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια από την επίσημη επίτευξη των οροσήμων και των στόχων. Αυτό εγείρει σημαντικά ερωτήματα σχετικά με την πραγματική αποτελεσματικότητα του μοντέλου «χρηματοδότησης που δεν συνδέεται με δαπάνες» του ΜΑΑ.

Τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να μετατρέψουν το σημερινό συγκεντρωτικό αφήγημα σε μια πολυεπίπεδη προσέγγιση εφαρμογής, δημιουργώντας πολυεπίπεδες πλατφόρμες, ενημερωτικές συναντήσεις και εκδηλώσεις σε διαρθρωτική βάση και από κοινού με τις πόλεις και τις περιφέρειες.

Στην επικείμενη ενδιάμεση επανεξέταση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να ελέγξει μόνο την επίτευξη των στόχων και των οροσήμων που συμφωνήθηκαν με τα κράτη μέλη. Πρέπει να αξιολογεί την αποτελεσματική συμβολή του ΜΑΑ στη συνοχή, την πραγματική προστιθέμενη αξία του, και να ξεετάζει την τοπική και περιφερειακή συμμετοχή. Επιπλέον, δεν μπορεί να αποφευχθεί ο πραγματικός προβληματισμός σχετικά με τα όρια του ισχύοντος συστήματος βάσει επιδόσεων.²⁹⁹

Οι μελλοντοστραφείς επενδύσεις θα πρέπει να εξαιρεθούν από τα όρια του χρέους και του ελλείμματος της ΕΕ, ιδίως δεδομένου ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές μπορούν να απορροφήσουν και τα κράτη μέλη μπορούν να αντέξουν οικονομικά το χρέος που χρειαζόμαστε.³⁰⁰ Ο ΜΑΑ μπορεί να παρέχει μόνο ένα μικρό μερίδιο των αναγκαίων δημόσιων επενδύσεων για την παροχή τοπικών λύσεων για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

Κάθε μελλοντικό εργαλείο της ΕΕ που αποσκοπεί στην προώθηση της εδαφικής συνοχής θα πρέπει να αντιμετωπίσει την κριτική που αντιμετωπίζει επί του παρόντος ο ΜΑΑ. Η κριτική αυτή σχετίζεται με τη διαδικασία προετοιμασίας του σχεδίου και τους χρονικούς περιορισμούς του, την έλλειψη ουσιαστικής συμμετοχής σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και τη χωρική τύφλωση του μέσου.

²⁹⁶ Darvas Z., και Welslau L., «[Πρώτα διδάγματα από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για το πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ](#)», μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή ECON στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Μάρτιος 2023.

²⁹⁷ Corti, F., Gors, D., Liscai, A., Ruiz, T., Kiss-Galfalvi, T., Gstrein, D., Herold, H., Dolls, M., Fuest, C., [The European Added Value of the Recovery and Resilience Facility](#), μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή ECON στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Απρίλιος 2022.

²⁹⁸ Corti, F., & Ruiz, T., [Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Τι παρακολουθούμε πραγματικά με μια προσέγγιση βασισμένη στις επιδόσεις](#); CEPS Explainer, Ιανουάριος 2023.

²⁹⁹ Ο.π.

³⁰⁰ Finance Watch, [Τα χρέη που χρειαζόμαστε: Ενίσχυση της βιωσιμότητας του χρέους με μελλοντοστραφείς δημοσιονομικούς κανόνες](#), Ιούλιος 2023.

Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις χρηματοδότησης βάσει του κόστους ενδέχεται να είναι καταλληλότερες για μέσα που βασίζονται σε δείκτες εισροών, ενώ η πραγματική χρηματοδότηση βάσει επιδόσεων θα απαιτούσε τη χρήση δεικτών εκροών. Αυτό θα επιτρέψει επίσης τη σύγκριση των σχεδίων και των αποτελεσμάτων μεταξύ των χωρών, καθώς και την αξιολόγηση της αξίας του μέσου για τα χρήματα της ΕΕ.³⁰¹

Τέλος, πρέπει να διεξαχθεί ανοικτή συζήτηση σχετικά με την επέκταση του ΜΑΑ, ο οποίος έχει εξελιχθεί από μέσο αντιμετώπισης κρίσεων σε χρηματοδοτικό εργαλείο για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Αν και ο ΜΑΑ στην τρέχουσα μορφή του μπορεί να χρηματοδοτήσει μόνο μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν έως το τέλος του 2026, η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση θα συνεχιστούν — και απαιτούν τεράστια χρηματοδότηση — πολύ μετά την ημερομηνία αυτή. Το κατά πόσον και πώς θα πρέπει να επεκταθεί ο ΜΑΑ και αν θα πρέπει να ενισχυθούν αντ' αυτού άλλες επενδυτικές πολιτικές, όπως η συνοχή, αποτελούν ζητήματα που δεν μπορούν να αποφευχθούν.

ΔΗΜΟΙ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟΝ ΜΑΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

40 ΔΙΣ. ΕΥΡΩ ΔΙΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΕ ΔΗΜΟΥΣ

Σύμφωνα με τον Antonio Decaro, δήμαρχο του Μπάρι (Ιταλία) και πρόεδρο της Associazione Nazionale Comuni Italiani, οι ιταλικοί δήμοι δραστηριοποιούνται ενεργά στην εφαρμογή των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Σε ομιλία του στις 7 Ιουλίου, ανέφερε ότι οι δήμοι έλαβαν 40 δισ. ευρώ επί συνόλου 191,5 δισ. ευρώ και έχουν ήδη δεσμεύσει το 90 % αυτών των κονδυλίων — διπλάσιο από το μέσο ποσοστό ανάληψης υποχρεώσεων για τα κονδύλια που διατίθενται σε άλλες οντότητες. Από τις 102000 διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, οι δήμοι έχουν ήδη εφαρμόσει 52000 — περισσότερες από τις μισές. Σύμφωνα με τον κ. Decaro, ο ΜΑΑ έχει σημαντικές επιπτώσεις στις επενδύσεις των πόλεων και των κομποπόλεων. Οι ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου για τους δήμους αυξήθηκαν κατά 70 % μεταξύ 2017 και 2023, εξήγησε. Στη νότια Ιταλία, η αναμενόμενη αύξηση είναι 63 % για την ίδια περίοδο, εκ του οποίου περίπου το 40 % εκτιμάται ότι προέρχεται από το ΕΣΑΑ.

³⁰¹ Darvas Z., και Welslau L., «Πρώτα διδάγματα από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για το πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ», μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή ECON στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Μάρτιος 2023.

Ε. Ενιαία αγορά και βιομηχανικός μετασχηματισμός

Απαιτούνται ισχυρές και συνεπείς πολιτικές για να διασφαλιστεί ότι η ενιαία αγορά και η ευρωπαϊκή βιομηχανία εξακολουθούν να λειτουργούν αποτελεσματικά και να ωφελούν όλες τις περιφέρειες. Οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις αποτελούν ουσιαστικό μέρος αυτής της κοινής προσπάθειας και μπορούν επίσης να συμβάλουν στη μετατροπή της ενιαίας αγοράς σε χρήσιμο εργαλείο για την επίτευξη του βιομηχανικού μετασχηματισμού. Πώς μπορούμε να εξασφαλίσουμε την ευημερία μας; Ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν ώστε η Ευρώπη να μην χάσει τους βιομηχανικούς πρωτοπόρους της, αλλά και να μην αφήσει πίσω τους μικρότερους παίκτες και να θέσει σε κίνδυνο τη συνοχή;

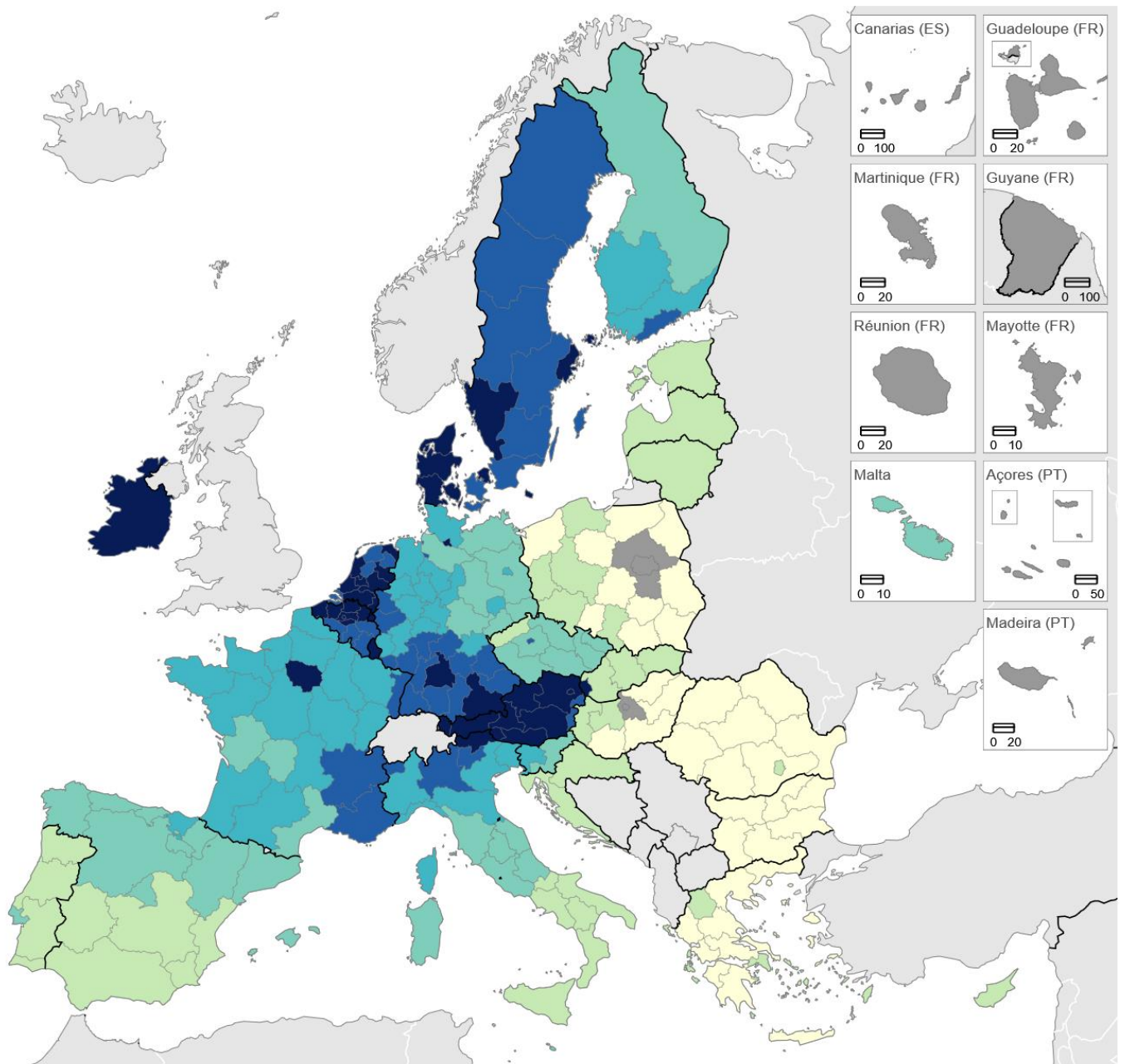
Η ενιαία αγορά είναι η μεγαλύτερη ολοκληρωμένη αγορά στον κόσμο και έχει οδηγήσει σε χαμηλότερες τιμές και σε καλύτερα προϊόντα και υπηρεσίες για τους καταναλωτές, αυξάνοντας παράλληλα την ευημερία των περιφερειών σε ολόκληρη την ΕΕ. Τα τελευταία 30 χρόνια, έχει ενισχύσει το εμπόριο με τον πιο εντυπωσιακό τρόπο και ξεπέρασε τις προσδοκίες: το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) της Ένωσης είναι κατά 9 % υψηλότερο από ό,τι θα ήταν χωρίς την ενιαία αγορά· το επίπεδο των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών έχει διπλασιαστεί σε σύγκριση με το μέγεθος της οικονομίας της ΕΕ· 56 εκατομμύρια θέσεις εργασίας εξαρτώνται από το εμπόριο εντός της ΕΕ· και σήμερα, οι ροές της ενιαίας αγοράς αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 25 % της προστιθέμενης αξίας της παραγωγής αγαθών της ΕΕ.³⁰²

Οι κανόνες της για τις δημόσιες συμβάσεις συμβάλλουν στη διάδοση των οφελών των δημόσιων επενδύσεων σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς επιτρέπουν σε εταιρείες από όλα τα κράτη μέλη να υποβάλλουν προσφορές για δημόσιες συμβάσεις που χρηματοδοτούνται από τα ταμεία συνοχής. Έτσι, τόσο τα κράτη μέλη των αναδόχων όσο και τα κράτη μέλη των αναθετουσών αρχών επωφελούνται από τα κεφάλαια αυτά.

Ωστόσο, οι περιφερειακές περιφέρειες της Ένωσης δεν μπόρεσαν να συγκομίσουν τόσους καρπούς από την ενιαία αγορά όσο οι βασικές περιφέρειες. Στην πραγματικότητα, η έρευνα δείχνει ότι αυτή η ευημερία δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένη καθόλου. Κατά μέσο όρο, η ενιαία αγορά έχει αυξήσει σημαντικά τα οφέλη κοινωνικής πρόνοιας των πολιτών της ΕΕ. Ωστόσο, η έρευνα αυτή αποκαλύπτει επίσης μια ισχυρή περιφερειακή διαφοροποίηση των οφελών της ευημερίας από την ενιαία αγορά, τόσο σε ολόκληρη την ΕΕ όσο και εντός των επιμέρους κρατών μελών. Το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία και η Αυστρία είναι σαφείς πρωτοπόροι, ενώ η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ελλάδα υστερούν.³⁰³

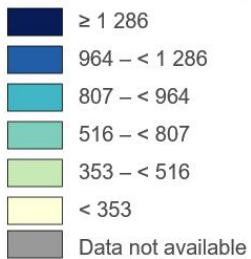
³⁰² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [30 χρόνια ενιαίας αγοράς — απολογισμός και προοπτικές](#), 2022.

³⁰³ Bertelsmann Stiftung, [Estimating economic benefits of the Single Market for European countries and regions \(Εκτίμηση των οικονομικών οφελών της ενιαίας αγοράς για τις ευρωπαϊκές χώρες και περιφέρειες\)](#), 2019.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Change welfare in Euros per capita

Γράφημα 22 — Κατά κεφαλήν οφέλη ευημερίας από το εμπορικό αποτέλεσμα της ενιαίας αγοράς ανά περιφέρεια NUTS2 (κωδικός 2016)

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση το Bertelsmann Stiftung³⁰⁴

Σημείωση — Εθνικά στοιχεία για την Ιρλανδία και τη Λιθουανία/Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από PL91 (Warszawski Stołeczny), PL92 (Mazowiecki regionalny), HU11 (Βουδαπέστη) και HU12 (Pest)

³⁰⁴ Ο.π.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 δείχνουν ότι η μείωση της ανάπτυξης ή της ύφεσης οδηγεί σε μεγαλύτερα κενά μεταξύ των περιφερειών.³⁰⁵ Η κρίση του 2008 ανέστειλε τη σύγκλιση και είναι πιθανό η πανδημία COVID-19 και ο αντίκτυπος του πολέμου κατά της Ουκρανίας να έχουν παρόμοιες συνέπειες. Ως εκ τούτου, είναι πολύ πιθανό αυτοί οι οικονομικοί κλυδωνισμοί να καταστήσουν ακόμη πιο δύσκολο για τις περιφερειακές περιοχές ή για τις περιφέρειες που έχουν εγκλωβιστεί σε μια λεγόμενη «παγίδα ανάπτυξης» να καλύψουν τη διαφορά με την υπόλοιπη ΕΕ.

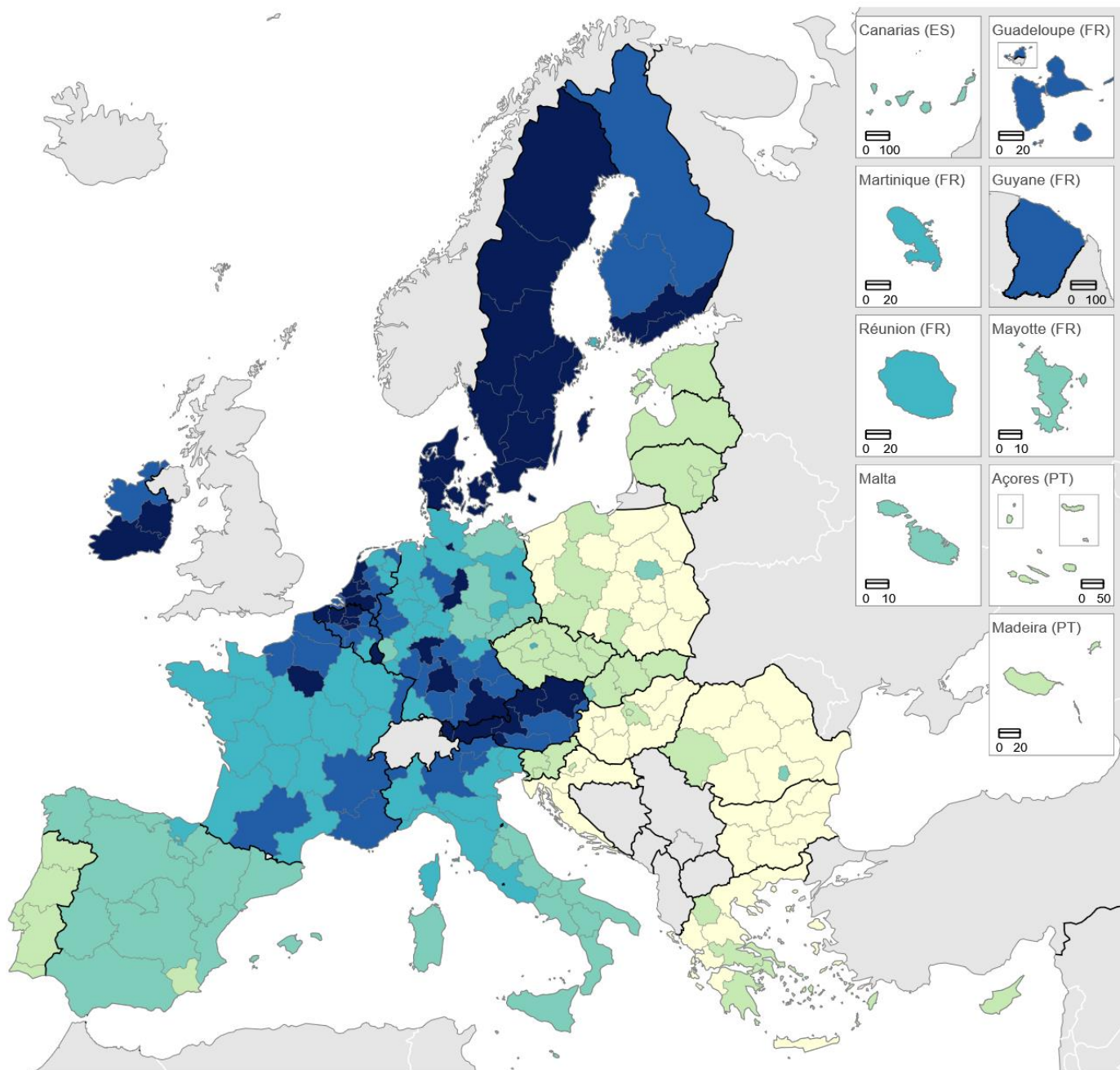
Ο δείκτης περιφερειακής ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³⁰⁶ φαίνεται να επιβεβαιώνει αυτή την υπόθεση. Πριν από την πανδημία COVID-19, οι δείκτες περιφερειακής ανταγωνιστικότητας συνέπεσαν σε κάποιο βαθμό με τα οφέλη της περιφερειακής ευημερίας από την ενιαία αγορά. Δεδομένου ότι τα πιο πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ανισότητες στην περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και μετά την πανδημία COVID-19, θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι το ίδιο θα συνέβαινε και για τα οφέλη της ευημερίας στην ενιαία αγορά.

Πρόσφατα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιέγραψε επίσης τις διαφορές στην παραγωγικότητα της εργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών, γεγονός που καταδεικνύει και πάλι ότι υπάρχουν διαφορές στις δυνατότητες που μπορεί να αποκομίσει κανείς από την ενιαία αγορά. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ιρλανδία είναι πάνω από εννέα φορές υψηλότερη από ό, τι στη Βουλγαρία. Στην περιφέρεια της Νότιας Ιρλανδίας, ο δείκτης παραγωγικότητας είναι εξαιρετικά υψηλός, πιθανόν να σχετίζεται με τον τοπικό οικισμό εταιρειών ΤΠ. Γενικά, οι περιφερειακές διαφορές είναι σημαντικές, τόσο εντός όσο και μεταξύ των κρατών μελών».³⁰⁷

³⁰⁵ Ινστιτούτο Jacques Delors, [Η πολιτική συνοχής αντιμετωπίζει την κρίση: ποιες είναι οι επιπτώσεις για τις περιφέρειες της ΕΕ](#); 2015 και CEPS, [Η ενιαία αγορά παραμένει η αποφασιστική δύναμη της ΕΕ](#), 2019.

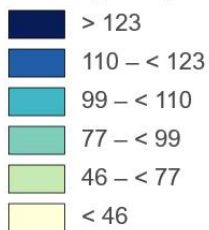
³⁰⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/assets/regional-competitiveness/index.html#/.

³⁰⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με τις περιφερειακές τάσεις για την ανάπτυξη και τη σύγκλιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση](#), Ιούνιος 2023.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Percentage compared to EU level = 100

Γράφημα 23 — Παραγωγικότητα της εργασίας κατά περιφέρειες NUTS2, 2021
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁰⁸

³⁰⁸Ο.π.

Η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των περιφερειών θα απαιτήσει μια ακόμη καλύτερη ενιαία αγορά. Η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΤΠ) ανέθεσε την εκπόνηση μελέτης με τίτλο «Πολιτική συνοχής και ενιαία αγορά: το κόστος της μη συνοχής, το οποίο³⁰⁹ έχει προγραμματιστεί να δημοσιευθεί πριν από το τέλος του τρέχοντος έτους, θα ρίξει φως στην αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής συνοχής και της ενιαίας αγοράς. Η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή που υποστηρίζεται από τη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής έχει θετικές επιπτώσεις σε όλα τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της ΕΕ πέραν των επενδύσεων και μόνο, για παράδειγμα όσον αφορά τις εμπορικές σχέσεις και τις τεχνολογικές βελτιώσεις. Οι καθαροί δέκτες αυξάνουν τις απαιτήσεις τους για προϊόντα που προέρχονται από καθαρούς συνεισφέροντες στον προϋπολογισμό της ΕΕ, τα οποία συνήθως φιλοξενούν πολύ ανταγωνιστικούς και εξαγωγικούς βιομηχανικούς παράγοντες, όπως επιβεβαιώθηκε σε πρόσφατες μελέτες³¹⁰, μεταξύ άλλων.

Ενώ η ενιαία αγορά αποτελεί σε μεγάλο βαθμό επιτυχία, μεγάλο μέρος του δυναμικού της δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί. Τα αδικαιολόγητα εμπόδια εξακολουθούν να εμποδίζουν πολλές περιφέρειες να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που έχει να προσφέρει η ενιαία αγορά. Η ελεύθερη ροή αγαθών και υπηρεσιών αντιμετωπίζει γραφειοκρατία, και για πολλούς από τους επιχειρηματίες και τους πολίτες μας, η ενιαία αγορά είναι περισσότερο φανταστική παρά πραγματικότητα.

Όταν οι περιφέρειες αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα, αντιδρούν. Κοιτάζουν πέρα από τα σύνορα και συνεργάζονται με τις περιφέρειες-εταίρους για να εργαστούν για την εξεύρεση λύσεων προς όφελος του πληθυσμού τους. Ο ρόλος των περιφερειών είναι απολύτως κρίσιμος για την υπέρβαση των εμποδίων στην ενιαία αγορά: όλες οι σχετικές έρευνες δείχνουν ότι μπορούμε να αναβαθμίσουμε την ενιαία αγορά μόνο εάν συμμετέχουν όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.³¹¹ Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΕ θα ωφεληθεί από την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού διασυνοριακού μηχανισμού για τη στήριξη των προσπαθειών των περιφερειών στον τομέα αυτό.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις δραστηριοποιούνται για να βελτιώσουν τις συνθήκες τους και να γίνουν παράγοντες της ενιαίας αγοράς.³¹² Η ενσωμάτωση αγαθών και υπηρεσιών στην ενιαία αγορά επιτυγχάνεται μέσω του εμπορίου και της διασυνοριακής εγκατάστασης επιχειρήσεων και επιχειρηματιών. Οι περιφέρειες και οι πόλεις ελέγχουν αρκετούς από τους μοχλούς που μπορούν να συμβάλουν στην εξάλειψη της γραφειοκρατίας στο πλαίσιο αυτό: μπορούν να κάνουν τις δικές τους διαδικασίες ταχύτερες και αποτελεσματικότερες και να παρέχουν πληροφορίες που είναι εύκολο να βρεθούν και προσαρμοσμένες στις ανάγκες των καταναλωτών, των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.

Για την αντιμετώπιση των ευρύτερων ζητημάτων στο σύγχρονο περιβάλλον (π.χ. συνθήκες τηλεργασίας, ευρυζωνικές συνδέσεις, πρόσβαση στη δημόσια υγεία και εκπαίδευση, δίκτυα εφοδιαστικής και προϊόντα περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ποιότητας), απαιτείται συλλογή υποεθνικών δεδομένων. Οι πληροφορίες αυτές παρέχουν στους περιφερειακούς και εδαφικούς παράγοντες νέες ευκαιρίες δράσης και διαφοροποίησης στην παγκοσμιοποίηση, με τις κυβερνήσεις να

³⁰⁹ Toptsidou, M., Böhme, K., Aalbu, S., Dallhammer, E., Gorny, H., Gaugitsch, R., [Cohesion Policy and the Single Market: το κόστος της μη συνοχής](#), μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, δημοσίευση που προβλέπεται έως το τέλος του 2023.

³¹⁰ Christou, T., Crucciti, F., Garcia Rodriguez, A., Lazarou, N., Monfort, P., και Salotti, S., [The RHOMOLO ex ante impact assessment of 2021-2027 — πολιτική συνοχής](#), Μάιος 2023.

³¹¹ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, [Μηχανισμός για την επίλυση νομικών και διοικητικών εμποδίων σε διασυνοριακό πλαίσιο](#), Μάιος 2023.

³¹² Pelkmans, J., [The Single Market for Services](#), μελέτη που ανατέθηκε από την επιτροπή IMCO στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Φεβρουάριος 2019.

στηρίζουν τις ευκαιρίες και να ευνοούν τις συνέργειες έναντι της υποεθνικής αντιπαλότητας. Για το σκοπό αυτό, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) επινόησε μια μέθοδο για τον εντοπισμό περιοχών στο παγκόσμιο τους πλαίσιο, διαφοροποιώντας τέσσερις τύπους διεθνών «συνδέσεων».313

GREN[S/Z]LANDAGENDA

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ NRW ΚΑΙ ΟΛΛΑΝΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Οι πολίτες και οι επιχειρηματίες που αναπτύσσουν δραστηριότητες πέρα από τα σύνορα μεταξύ της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας (Γερμανία) επωφελούνται από μια μακροχρόνια πλατφόρμα συνεργασίας. Το Gren [s/z]landagenda314 συγκεντρώνει περιφέρειες και δήμους και από τις δύο πλευρές των γερμανικών/ολλανδικών συνόρων. Αυτό έχει ήδη οδηγήσει σε πολύ συγκεκριμένα αποτελέσματα, όπως τα συνοριακά γραφεία πληροφοριών που συμβουλεύουν τους πολίτες σχετικά με τη διασυνοριακή αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων. Επιπλέον, το έργο των Gren [s/z]landagenda επικεντρώνεται επίσης στη διατήρηση των συνόρων ανοικτά σε περιόδους κρίσης, η οποία έχει αποδειχθεί χρήσιμη τα τελευταία χρόνια.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΠΟ ΞΥΛΟ

ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

Η επιτροπή Svinesund315 είναι ένας φορέας διασυνοριακής συνεργασίας που λειτουργεί για λογαριασμό διαφόρων δήμων και περιφερειών και στις δύο πλευρές των συνόρων μεταξύ Σουηδίας και Νορβηγίας. Οι επιχειρηματίες έχουν επιδείξει μεγάλο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ενός διασυνοριακού τομέα κατασκευής ξύλου. Η επιτροπή Svinesund συμβάλλει στην υπέρβαση των εμποδίων που απορρέουν από τις διαφορές στους κανόνες και τις απαιτήσεις στη Σουηδία και τη Νορβηγία. Υποβάλλει προτάσεις για την ενοποίηση των κανόνων σχεδιασμού και οικοδόμησης, καθώς και στοχευμένα εργαλεία πληροφόρησης για τους επιχειρηματίες. Στόχος τους είναι να στοχεύσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες κατά τη διέλευση των συνόρων για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.

ΟΙ ΤΟΠΙΚΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΣΤΗΝ ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

ΠΩΣ ΒΟΗΘΟΥΝ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΟΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

Το έδαφος του ΕΟΕΣ Pannon316 (Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας) περιλαμβάνει 60 δήμους και στις δύο πλευρές των συνόρων μεταξύ Ουγγαρίας και Κροατίας. Πρόκειται για μια αγροτική περιοχή όπου η γεωργία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομία και αποτελεί σημαντική πηγή απασχόλησης. Οι γεωργοί και στις δύο πλευρές των συνόρων αντιμετωπίζουν φραγμούς όταν επιθυμούν να πουλούν τα προϊόντα τους στην άλλη πλευρά των συνόρων, όπως φορολογικές διαφορές, μη εναρμονισμένες εμπορικές διαδικασίες, διοικητικές επιβαρύνσεις και γλωσσικά εμπόδια. Μετά από

³¹³ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment](#), 2023.

³¹⁴ https://mbei.nrw/sites/default/files/asset/document/grenzlandkonferenz_2022_grenzlandagenda_-_concept_grenslandagenda.pdf.

³¹⁵ <https://www.vgregion.se/en/regional-development/areas/external-relations/european-networks-and-organizations/svinesundskommitten/>.

³¹⁶ <https://www.pannonegtc.eu/>.

διεξοδική ανάλυση της κατάστασης, ο ΕΟΕΣ Ραπποη κατέληξε σε μια σειρά μέτρων για τη στήριξη των γεωργών: ένα στοχευμένο δίγλωσσο πακέτο πληροφοριών και ένα σύνολο συστάσεων πολιτικής.

Η ενιαία αγορά θα αποτελέσει βασική κινητήρια δύναμη της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης και θα πρέπει να ωφελήσει όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις. Οι περιφέρειες και οι πόλεις αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις που επιδεινώνονται από τις διάφορες κρίσεις που αντιμετωπίζουν. Η ενιαία αγορά θα τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τις στρατηγικές εξαρτήσεις και να αναπτύξουν τις ικανότητές τους.

Σήμερα μπορούμε να δούμε πώς λειτουργεί αυτό στην πράξη. Για την ανάπτυξη του τομέα της αιολικής και ηλιακής ενέργειας, τα αγαθά και τα υλικά που παράγονται ή εισάγονται από χώρες εκτός της ΕΕ σε μια περιοχή βρίσκουν εύκολα το δρόμο τους σε άλλες περιοχές όπου αναπτύσσονται.

Με τη στήριξη των περιφερειών και των πόλεων, η ενιαία αγορά μας μπορεί να γίνει πραγματικά προσανατολισμένη στην αποστολή και να συμβάλει στην επίτευξη του βιομηχανικού μετασχηματισμού που επιδιώκει η Ευρώπη. Όσο πιο αποτελεσματικά λειτουργεί, τόσο περισσότερο μπορούμε να ενισχύσουμε τις ροές κρίσιμων αγαθών και υπηρεσιών που συνδέονται με αυτά. Στο πλαίσιο αυτής της εν εξελίξει διαδικασίας, οι περιφέρειες και οι πόλεις μπορούν, για παράδειγμα, να καταστήσουν λιγότερο περίπλοκες τις διαδικασίες αδειοδότησης για έργα ενεργειακής ανανέωσης και να διευκολύνουν την τοποθέτηση ειδικευμένων επαγγελματιών στον τομέα της πράσινης ενέργειας σε περιφέρειες όπου απαιτείται η εμπειρογνωμοσύνη τους.³¹⁷

Υπάρχει επίσης μια αυξανόμενη πρόκληση να συνδυαστεί η ουσία της ενιαίας αγοράς και των τεσσάρων ελευθεριών της με την ανάγκη επίτευξης ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής ασφάλειας. Η πρόσφατη έκθεση στρατηγικών προβλέψεων της *Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2023*³¹⁸ υπογραμμίζει ιδίως τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να επεκτείνουν την υφιστάμενη διαδικασία ελέγχου των στρατηγικών εξαρτήσεων, ώστε να δημιουργηθούν μέσα για την ανάλυση μελλοντικών εξαρτήσεων σε κρίσιμους τομείς (π.χ. υγεία, τρόφιμα, ψηφιακές τεχνολογίες, ενέργεια, διάστημα και νερό).

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να κάνει καλύτερη και πιο στρατηγική χρήση των μέτρων εμπορικής άμυνας, του ελέγχου των ξένων επιδοτήσεων και των εργαλείων σύναψης συμβάσεων. Η επέκταση της ενιαίας αγοράς θα είναι κρίσιμης σημασίας για τη διασφάλιση του οικονομικού μέλλοντος της ΕΕ. Οι επαρκείς στρατηγικές γνώσεις και η προληπτική διακυβέρνηση θα πρέπει να οδηγήσουν στη μελλοντική θωράκιση ενός κανονιστικού πλαισίου που ενισχύει την ανάπτυξη, ιδίως για την ΕΕ.

Χρειάζεται να δοθεί έμφαση στην άρση των εμποδίων και στην εφαρμογή των υφιστάμενων κανόνων στα οικοσυστήματα με τις μεγαλύτερες δυνατότητες αλλαγής. Αυτό πρέπει να συνοδεύεται από αυστηρούς και κατάλληλους κανονισμούς ανταγωνισμού. Θα είναι επίσης ζωτικής σημασίας να δοθούν κίνητρα για βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα και να εξασφαλιστεί επαρκής στήριξη για την ταχεία ανάπτυξη και εφαρμογή της μηδενικής καθαρής τεχνολογίας.

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να συνεχίσει να παρέχει δίκαιους όρους ανταγωνισμού για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά με τη δημιουργία ισχυρών δεσμών μεταξύ της πρόσβασης στην αγορά και των υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων. Τέλος, απαιτείται βοήθεια για την ταχεία παραγωγή

³¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [30 χρόνια ενιαίας αγοράς — απολογισμός και προοπτικές](#), 2022.

³¹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων](#), 2023.

κρίσιμων κατασκευαστικών στοιχείων για την ενεργειακή μετάβαση, όπως πρώτες ύλες ή εξοπλισμός μηδενικής καθαρής τεχνολογίας.³¹⁹

Εναπόκειται στις περιφέρειες να καθορίσουν τον τρόπο με τον οποίο εντάσσονται στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας καθώς αλλάζουν. Οι επιπτώσεις των μεταβάσεων στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας είναι άνισες και εξαρτώνται από τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες των τοπικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των συμβατικών βιομηχανιών και των χρηματοδοτήσεών τους όσον αφορά το φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο, τις μεταφορές και τις υποδομές ΤΠ. Εντός των κρατών μελών, οι διαφορές μπορεί να είναι μεγάλες, επηρεάζοντας τον βαθμό στον οποίο οι εν λόγω τομείς μπορούν να συμμετάσχουν στην παγκοσμιοποίηση, συμπεριλαμβανομένης της προσέλκυσης επενδύσεων, ταλέντων και τουρισμού, καθώς και της επέκτασης των εξαγωγών.³²⁰

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία αποτελεί ένα από τα πιο προηγμένα και ανταγωνιστικά τμήματα της ενιαίας αγοράς. Για να παραμείνει ανταγωνιστική, έχει ξεκινήσει ένα ταξίδι για την επίτευξη μηδενικών καθαρών εκπομπών έως το 2050, συμμετέχοντας στον παγκόσμιο αγώνα μηδενικών τεχνολογιών και προσπαθώντας να εξασφαλίσει μια σταθερή αλλά φιλική προς το περιβάλλον ροή κρίσιμων πρώτων υλών.

Σε απάντηση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας για τη μηδενική καθαρή ηλικία,³²¹ ακολουθούμενο από διάφορες νομοθετικές προτάσεις. Η διττή μετάβαση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας απαιτεί αναμόρφωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, καθώς η βιομηχανία ευθύνεται για περίπου το 30 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Αυτό, καθώς και οι πρόσφατες κρίσεις (η πανδημία COVID-19 και ο αντίκτυπος του πολέμου κατά της Ουκρανίας) κατέδειξαν βασικά τρωτά σημεία στην ευρωπαϊκή βιομηχανία.

Είναι ανησυχητικό και ανησυχητικό το γεγονός ότι οι προτάσεις της ΕΕ για τη μετάβαση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας υποβλήθηκαν χωρίς να διενεργηθούν διεξοδικές εκ των προτέρων εκτιμήσεις εδαφικού αντικτύπου. Επομένως, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι επιπτώσεις αυτών των αλλαγών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και η αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων πολιτικών θα γίνουν εμφανείς μόνο τα επόμενα χρόνια. Οι περιφέρειες αυτές θα αποτελέσουν αντικείμενο δοκιμών για να διαπιστωθεί αν και με ποιον τρόπο η βιομηχανική μετάβαση θα είναι επιτυχής.

Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι ο κλυδωνισμός των τιμών της ενέργειας, σε συνδυασμό με την ανάγκη επιτάχυνσης της πράσινης μετάβασης, θα οδηγήσει σχεδόν σίγουρα σε μεγάλη μετανάστευση της βιομηχανίας εντός της Ευρώπης. Ορισμένα μέρη στην Ευρώπη όπου η ενέργεια είναι ή θα είναι φθηνότερη λόγω των εξαιρετικά ευνοϊκών συνθηκών από ανανεώσιμες πηγές (για παράδειγμα, η Extremadura (Ισπανία) ή η Σικελία (Ιταλία) για την ηλιακή ενέργεια και η Βόρεια Θάλασσα για την υπεράκτια αιολική ενέργεια) μπορεί να δει την εμφάνιση νέων βιομηχανικών κέντρων για ενεργοβόρες βιομηχανίες. Οι εργασίες παραγωγής που απαιτούν υδρογόνο μπορεί να βρίσκονται σε ευρωπαϊκές περιοχές όπου οι ρυθμοί ισχύος είναι κοντά ή κάτω από το μηδέν σε ορισμένες ώρες της ημέρας.³²²

Θα είναι επίσης σημαντικό να παρακολουθείται η αποτελεσματικότητα των τοποκεντρικών βιομηχανικών πολιτικών σε άλλα μέρη του κόσμου (όπως ο νόμος των Ηνωμένων Πολιτειών για τη

³¹⁹ Ο.π.

³²⁰ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment](#), 2023.

³²¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση: Βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας για τη μηδενική καθαρή ηλικία](#), 2023.

³²² [Προσαρμογή στο ενεργειακό σοκ: οι σωστές πολιτικές για την ευρωπαϊκή βιομηχανία](#), Policy Brief 11/23, Μάιος 2023.

μείωση του πληθωρισμού (IRA), που θα κινητοποιήσει πάνω από 360 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ έως το 2032), και τι μπορεί να αντλήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση από αυτόν ενόψει μιας μελλοντικής βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ με βάση τον τόπο.

Το βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας για τη μηδενική καθαρή εποχή θέτει ένα νέο πλαίσιο για τις βιομηχανικές αλλαγές ως απάντηση στον IRA των ΗΠΑ. Τον Μάρτιο του 2023 ακολούθησαν δύο νομοθετικές προτάσεις μεγάλης σημασίας για τις ευρωπαϊκές περιφέρειες και πόλεις: ο νόμος για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας³²³ και ο νόμος για τη μηδενική καθαρή βιομηχανία.³²⁴ Και οι δύο προτάσεις αποσκοπούν στον εξορθολογισμό των διαδικασιών αδειοδότησης για στρατηγικά έργα σε σχετικούς τομείς και στην ενίσχυση της ανακύκλωσης και της μακροζωίας των προϊόντων καθαρής τεχνολογίας. Αποσκοπεί επίσης στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, διατηρώντας παράλληλα ποιοτικές θέσεις εργασίας και στη δημιουργία φορέων διακυβέρνησης και παρακολούθησης σε επίπεδο ΕΕ.

Ωστόσο, οι προτάσεις αυτές στερούνται σημαντικού παράγοντα: χρηματοδότηση. Αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε ότι θα δημιουργηθεί ένα ταμείο κυριαρχίας, αντικαταστάθηκε από την Πλατφόρμα Στρατηγικών Τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP), η οποία συγκεντρώνει κεφάλαια από διάφορες υφιστάμενες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των ταμείων συνοχής, και τα συμπληρώνει με 10 δισ. ευρώ. Η ΕτΠ έχει εκφράσει ανησυχίες σχετικά με τις προτάσεις, ιδίως όσον αφορά την πιθανή συγκέντρωση της χρηματοδότησης στο πλαίσιο των προγραμμάτων που ενισχύονται από το STEP σε ορισμένες περιφέρειες και κράτη μέλη, και την πιθανή συγκέντρωση των στοχευμένων κρίσιμων τεχνολογιών στους ίδιους τομείς.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα μπορούσαν να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τη διαδικασία επανεκβιομηχάνισης, διατηρώντας παράλληλα τα ευρωπαϊκά πρότυπα προστασίας του περιβάλλοντος και ποιοτικών θέσεων εργασίας. Η Ευρώπη έχει τα υψηλότερα περιβαλλοντικά πρότυπα για την εξόρυξη και επεξεργασία πρώτων υλών. Το 2022 στην Κιρούνα της Σουηδίας, βρέθηκαν τα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά κοιτάσματα σπάνιων γαιών παράλληλα με τον φώσφορο που χρησιμοποιείται ως λίπασμα στη γεωργία. Συνήθως, θα χρειαστούν 10 έως 15 χρόνια για να αρχίσουν να παραδίδονται οι εν λόγω πρώτες ύλες στην αγορά, αλλά το εξορθολογισμένο σύστημα αδειοδότησης και παροχής κινήτρων που προβλέπεται στον νόμο για τις κρίσιμες πρώτες ύλες θα μπορούσε να συντομεύσει σημαντικά τον εν λόγω χρόνο και να εξασφαλίσει σταθερή ροή κρίσιμων πρώτων υλών στην ευρωπαϊκή βιομηχανία, εάν το έργο θεωρηθεί στρατηγικό.

Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση ότι η κοινωνία αποδέχεται στρατηγικά έργα, την εκτέλεση χωροταξικού σχεδιασμού και την ευθυγράμμιση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με τις απαιτήσεις των καθαρών τεχνολογιών.

Ως εκ τούτου, η ΕτΠ θα πρέπει να προσκληθεί ως μέλος των οργάνων διοίκησης και παρακολούθησης που έχουν συσταθεί με τις προαναφερθείσες πράξεις. Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι οι γνωμοδοτήσεις της ΕτΠ σχετικά με τις δύο πράξεις υποστηρίζουν³²⁵ σθεναρά την

³²³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ενημερωτικό δελτίο για την ευρωπαϊκή πράξη για τις πρώτες ύλες κρίσιμης](#) σημασίας, Μάρτιος 2023.

³²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ενημερωτικό δελτίο σχετικά με τον νόμο της ΕΕ για τη μηδενική καθαρή βιομηχανία: καθιστώντας την ΕΕ έδρα των βιομηχανιών καθαρής τεχνολογίας](#), Μάρτιος 2023.

³²⁵ Βλ. γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, [δέσμη μέτρων για τις κρίσιμες πρώτες ύλες](#), ECON-VII/031, 5-6 Ιουλίου 2023, εισηγήτρια: Isolde Ries (DE/PES), δήμαρχος της περιφέρειας West Saarbrücken και την Επιτροπή των Περιφερειών, [The Net-Zero Industry Act](#), ECON-VII/032, 5-6 Ιουλίου 2023, Εισηγήτρια: Mark Speich (DE/EPP), Υφυπουργός Ομοσπονδιακών, Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων και Μέσων Ενημέρωσης της Πολιτείας της Βόρειας Ρηνανίας-Βεσφαλίας.

αυξημένη ανακύκλωση των υλικών και την επαναχρησιμοποίηση των συστατικών των προϊόντων καθαρής τεχνολογίας ως κεντρικό παράγοντα για τη μείωση των εξαρτήσεων από τη μείωση της κατανάλωσης. Πρόσφατες εκθέσεις έδειξαν ότι η περιφερειοποίηση των διαδικασιών επανεκβιομηχάνισης έχει μεγάλη σημασία από την άποψη αυτή. Οι διάφορες περιοχές θα επηρεαστούν από τη διαδικασία σε διαφορετικό βαθμό.

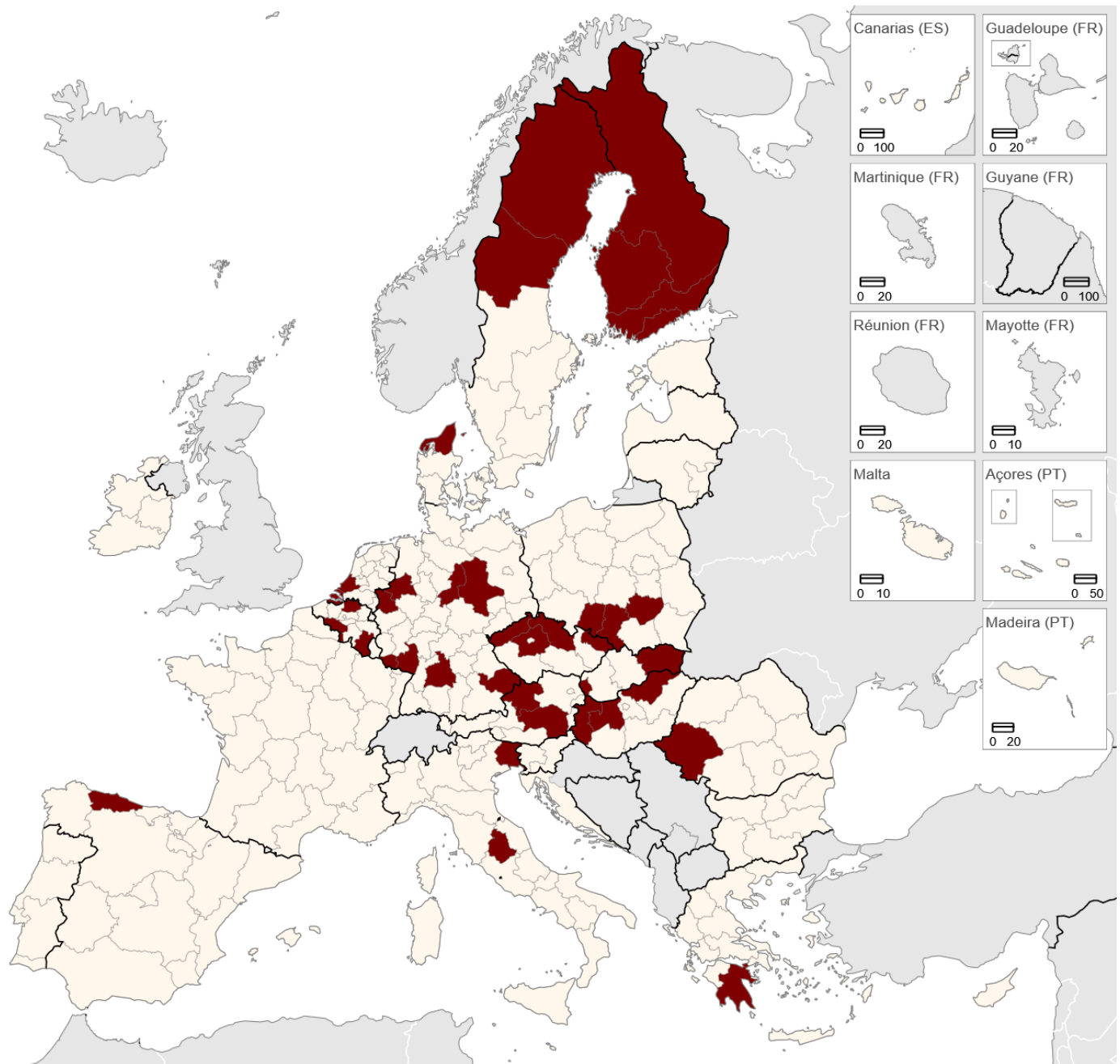
Μια μελέτη του 2023 που αναλύει τη μετάβαση από τις βιομηχανίες υψηλής έντασης άνθρακα σε μια βιομηχανία μηδενικών καθαρών εκπομπών στην Ευρώπη³²⁶ δείχνει πολλές διαφορές που δεν βασίζονται μόνο στη σχετική σημασία των εν λόγω βιομηχανιών για τις περιφερειακές οικονομίες, αλλά και στην προσαρμοστική ικανότητά τους.

Η αλλαγή στη βιομηχανία μηδενικού ισοζυγίου αυξάνει την ευπάθεια των περιφερειών με υψηλότερη κοινωνικοοικονομική επιβάρυνση και απειλεί να εμβαθύνει τις οικονομικές ανισότητες. Ο ΟΟΣΑ παρουσίασε έκθεση στην³²⁷ οποία προσδιορίζονται οι 41 πιο ευάλωτες περιφέρειες στην Ευρώπη με βάση τους 7 πιο σχετικούς δείκτες. Οι εν λόγω ευάλωτες περιφέρειες είναι ασθενέστερες για διάφορους κοινωνικοοικονομικούς λόγους από τον εθνικό μέσο όρο. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τους μέσους περιφερειακούς μισθούς, γεγονός που σημαίνει ότι οι περιφέρειες αυτές ενδέχεται να έχουν λιγότερους οικονομικούς πόρους για να απορροφήσουν τους κλυδωνισμούς και να επωφεληθούν από ευκαιρίες. Επιπλέον, οι ταχύτητες τηλεφόρτωσης σε αυτές τις περιοχές είναι ιδιαίτερα χαμηλές, γεγονός που εμποδίζει την ικανότητά τους να αξιοποιούν τις ευκαιρίες ψηφιοποίησης και τις καινοτομίες της κυκλικής οικονομίας.

Οι περισσότερες από τις ευάλωτες περιοχές που προσδιορίζονται βρίσκονται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της Τσεχίας, της Γερμανίας, της Ουγγαρίας και της Πολωνίας. Άλλες περιοχές που είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, για παράδειγμα όσον αφορά τη χημική βιομηχανία και τη βιομηχανία διύλισης πετρελαίου, βρίσκονται στη Δυτική Ευρώπη (Βέλγιο, Γερμανία, Κάτω Χώρες). Ορισμένες περιφέρειες της βόρειας Ευρώπης είναι ευάλωτες στον τομέα του χαρτιού και του χαρτοπολτού· ενώ ο Νότος της Ευρώπης αντιμετωπίζει ευπάθειες στην κατασκευή οχημάτων (Ρουμανία), στη διύλιση πετρελαίου (Ελλάδα), στα μη μεταλλικά ορυκτά (Ιταλία) και στην παραγωγή βασικών μετάλλων (Ιταλία και Ισπανία).

³²⁶ McDowall, W., Reinauer, T., Fragkos, P., Miedzinski, M., and Cronin, J., [Χαρτογράφηση της περιφερειακής ευπάθειας στην ενεργειακή μετάβαση της Ευρώπης: ανάπτυξη και εφαρμογή δείκτη για την αξιολόγηση της μείωσης της απασχόλησης σε τέσσερις βιομηχανίες υψηλής έντασης άνθρακα](#), Climatic Change, Ιανουάριος 2023.

³²⁷ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Περιφερειακές Βιομηχανικές Μεταβάσεις στην Κλιματική Ουδετερότητα](#), 2023.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

- Most vulnerable regions to industrial green transition
- Other regions

Γράφημα 24 — 41 πιο ενάλωτες περιφέρειες στη βιομηχανική πράσινη μετάβαση

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση τον ΟΟΣΑ328

Σημείωση — Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες/Για χάρη της ετήσιας έκθεσης της ΕΕ για το 2023, ο χάρτης δεν περιέχει στοιχεία για δύο περιφέρειες NUTS 2 στο Ηνωμένο Βασίλειο, ωστόσο, επισημαίνεται ότι η έκθεση του ΟΟΣΑ τα παρέχει

Οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις μπορούν να διευκολύνουν την ανάπτυξη διασυνοριακών έργων παρόμοιων με αυτά που αναφέρονται κατωτέρω, μέσω της διασύνδεσης βιομηχανικών χώρων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

ΥΔΡΟΓΟΝΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ GRANDE

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΥΔΡΟΓΟΝΟΥ

Το πράσινο υδρογόνο θεωρείται το μελλοντικό καύσιμο για τη βιομηχανία. Είναι εντελώς απαλλαγμένο από άνθρακα και πολύ αποδοτικό, αλλά εξακολουθεί να απαιτεί πολλή ενέργεια για την παραγωγή. Το ομόσπονδο κρατίδιο του Saarland (Γερμανία), η περιφέρεια Grand-Est στη Γαλλία και το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου ενώνουν τις δυνάμεις τους για την προώθηση μιας διασυνοριακής οικονομίας υδρογόνου σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας, αξιοποιώντας τις εξαιρετικά κατάλληλες διαρθρωτικές συνθήκες της περιοχής.

Στη διαδικασία συζητούνται νέες τεχνολογικές διαδικασίες και νέα επιχειρηματικά πεδία και μοντέλα, τα οποία θα εξασφαλίσουν την οικονομική αλλαγή και ανάπτυξη και θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας.

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΟΡΥΧΕΙΩΝ KIRUNA ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΓΙΓΑΝΤΑΣ ΚΙΝΟΥΝΤΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΠΟΛΗ 3 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΜΑΚΡΙΑ

Η βορειότερη σουηδική πόλη Kiruna βρίσκεται πάνω από το μεγαλύτερο υπόγειο ορυχείο σιδηρομεταλλεύματος στον κόσμο. Το ορυχείο ιδρύθηκε μαζί με την πόλη Κιρούνα στα τέλη του 1800. Από τότε, το ορυχείο και η πόλη έχουν ζήσει σε στενή συμβίωση.

Το 2004, οι μετρήσεις έδειξαν ότι η πόλη είχε αρχίσει να παραμορφώνεται και να βυθίζεται, και έτσι μαζί με την πόλη Kiruna, η εταιρεία εξόρυξης ξεκίνησε ένα σχέδιο για να μετακινήσει το κέντρο της πόλης 3 χιλιόμετρα προς τα ανατολικά. Η LKAB έχει επενδύσει περίπου 1,4 δισ. ευρώ για τη μετεγκατάσταση της πόλης. Χρειάστηκαν πάνω από 15 χρόνια σχεδιασμού και διαβουλεύσεων — μια διαδικασία που καθοδήγησε το νέο πολεοδομικό σχεδιασμό.

F. Αγροτικό θεματολόγιο — δεν αφήνει κανένα μέρος πίσω

Ένας στους τέσσερις ανθρώπους στην Ευρώπη (περισσότεροι από 110 εκατομμύρια πολίτες) ζουν στην ύπαιθρο της Ευρώπης, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 75 % της επικράτειας της ΕΕ. Ωστόσο, ο αγροτικός πληθυσμός μειώνεται κατά περίπου 1 εκατομμύριο ανθρώπους κάθε χρόνο.³²⁹ Παρά τη σημασία τους, οι αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν πληθώρα προκλήσεων, οι οποίες όχι μόνο κινδυνεύουν να παρεμποδίσουν την ανάπτυξή τους, αλλά και τις φιλοδοξίες της ΕΕ να επιτύχει την κλιματική ουδετερότητα, την κοινωνική ευημερία και τη δημοκρατία. Λόγω της έλλειψης διαθέσιμων υπηρεσιών, οι αγροτικές περιοχές χάνουν την ελκυστικότητά τους και πολλοί νέοι καταλήγουν να αποχωρούν. Πώς επηρεάζει αυτό τις περιοχές αυτές; Ποιες λύσεις θα μπορούσαν να ληφθούν σε τοπικό επίπεδο για την αντιστροφή αυτής της τάσης;

Τόσο οι αγροτικές όσο και οι αστικές περιοχές έχουν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη μετάβαση σε μια πράσινη και βιώσιμη Ευρώπη, αλλά πιθανότατα θα αναλάβουν διαφορετικούς ρόλους. Η κλιματική αλλαγή, η πανδημία COVID-19 και ο αντίκτυπος του πολέμου κατά της Ουκρανίας ανέδειξαν τη σημασία των προϊόντων και των υπηρεσιών από αγροτικές περιοχές για την ανθεκτικότητα των πόλεων και των περιφερειών και της ΕΕ στο σύνολό της: η βιώσιμη επισιτιστική ασφάλεια δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς παραγωγικό έδαφος και λειτουργικές αγροτικές κοινότητες συνδεδεμένες με την εσωτερική αγορά μέσω καθαρών μεταφορών και ψηφιακών υποδομών. Η παγίδευση του άνθρακα εξαρτάται από την καλή διαχείριση των δασών και των τυρφώνων. Η ανεξαρτησία από τις ορυκτές πηγές ενέργειας απαιτεί περισσότερο χώρο για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές από ό, τι μπορούν να προσφέρουν οι πόλεις.

Η συμβολή των αγροτικών περιοχών στην επίτευξη των φιλόδοξων και ζωτικών στόχων της ΕΕ τίθεται σε κίνδυνο για δύο βασικούς λόγους: κλιματική αλλαγή και μείωση του πληθυσμού. Η κλιματική αλλαγή απειλεί το παραγωγικό δυναμικό της γεωργίας και των φυσικών πόρων, από τα εδάφη έως τη δύναμη των υδάτων. Η μείωση του πληθυσμού μειώνει την ικανότητα των τοπικών κοινοτήτων να διατηρήσουν αυτούς τους πόρους, να τους καταστήσουν παραγωγικούς και να βρουν καινοτόμες λύσεις προσαρμοσμένες στις τοπικές συνθήκες.

Κάθε χρόνο, η ΕΕ χάνει μια επιφάνεια μεγαλύτερη από την έκταση της πόλης της Μαδρίτης για να πάρει έδαφος. Οι γεωργικές εκτάσεις είναι οι πιο πιθανό να μετατραπούν σε τεχνητές επιφάνειες. Η δέσμευση γης μειώνει τη δύναμη των αγροτικών περιοχών να συμβάλουν επιτυχώς στην πράσινη μετάβαση, την επισιτιστική ασφάλεια και την πρόληψη καταστροφών. Σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, η καθαρή κατάληψη γης στην ΕΕ ανήλθε σε 11 845 km² μεταξύ 2000 και 2018, πράγμα που ισοδυναμεί με μέση ετήσια καθαρή δέσμευση γης 658 km². Απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες για την επίτευξη του στόχου πολιτικής «μη καθαρής δέσμευσης γης» για το 2050.³³⁰

Τον Ιούνιο του 2023, το 40 % της επικράτειας της ΕΕ βρισκόταν σε προειδοποίηση ξηρασίας, επηρεάζοντας σοβαρά τις περιφερειακές συγκομιδές. Η κλιματική αλλαγή και οι μετατροπές σε τεχνητές επιφάνειες μειώνουν έτσι την ποσότητα γης που διατίθεται για την παραγωγή τροφίμων και

³²⁹ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural Europe - introduction#Area and population](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population).

³³⁰ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG 15 - Life on land#Life on land in the EU: overview and key trends](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_15_-_Life_on_land#Life_on_land_in_the_EU:_overview_and_key_trends).

ζωοτροφών. Επιπλέον, οι τεχνητές περιοχές οδηγούν σε αυξημένους κινδύνους πλημμύρας και δεν μπορούν να αποθηκεύσουν ούτε άνθρακα ούτε νερό.³³¹

Η απώλεια βιοποικιλότητας και οικοσυστημικών υπηρεσιών σε επίπεδο ΕΕ λόγω της αλλαγής της χρήσης γης, του κατακερματισμού και της υποβάθμισης θα μπορούσε να οδηγήσει σε ετήσιο οικονομικό κόστος έως και 50 δισ. ευρώ. Ταυτόχρονα, οι επενδύσεις στην αποκατάσταση της φύσης θα μπορούσαν να αποφέρουν οικονομική αξία μεταξύ 8 και 38 EUR για κάθε ευρώ που δαπανάται για τις υπηρεσίες οικοσυστήματος, την επισιτιστική ασφάλεια, την ανθεκτικότητα και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την ανθρώπινη υγεία.³³²

Εκτιμάται ότι **30 εκατομμύρια άνθρωποι εξαφανίστηκαν από τις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης μεταξύ 1993 και 2033. Πρόκειται για το συνδυασμένο μέγεθος του πληθυσμού της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Λιθουανίας.**³³³ Ενώ η ΕΕ είναι πιθανό να συνεχίσει να αντιμετωπίζει μείωση του πληθυσμού κατά τα προσεχή έτη σε ολόκληρη την επικράτειά της, αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις κυρίως αγροτικές περιοχές. Ορισμένες δυναμικές περιοχές ευδοκμοούν λόγω της εισροής νέων ανθρώπων. Άλλες υστερούν, με σταδιακά μικρότερους και ταυτόχρονα γηράσκοντες πληθυσμούς. Πολλές κυρίως αγροτικές περιοχές — συχνά στο βόρειο, νότιο και ανατολικό τμήμα της ΕΕ — έχουν βιώσει μια έξοδο ανθρώπων που μετακινούνται σε πόλεις (ή πιο μακριά, σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ).

Μεταξύ του 2015 και του 2021, ο πληθυσμός των αγροτικών περιοχών μειώθηκε κατά 0,1 % κατά μέσο όρο κάθε χρόνο. Ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 65+ αυξήθηκε κατά 1,6 % και ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών μειώθηκε κατά 0,6 %. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω αυξήθηκε κατά 5 % στις αγροτικές περιοχές, διπλάσιο από ό,τι στις αστικές περιοχές.³³⁴

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Eurostat, έως το 2050, το 83,5 % των κυρίως αγροτικών περιοχών θα χάσει έως ή και περισσότερο από το 10,0 % του πληθυσμού τους. Ταυτόχρονα, ο πληθυσμός των κυρίως αστικών περιοχών της ΕΕ προβλέπεται να συνεχίσει να αυξάνεται (αν και ο ρυθμός μεταβολής θα επιβραδυνθεί και προβλέπεται να μειωθεί από το 2047 και μετά).³³⁵

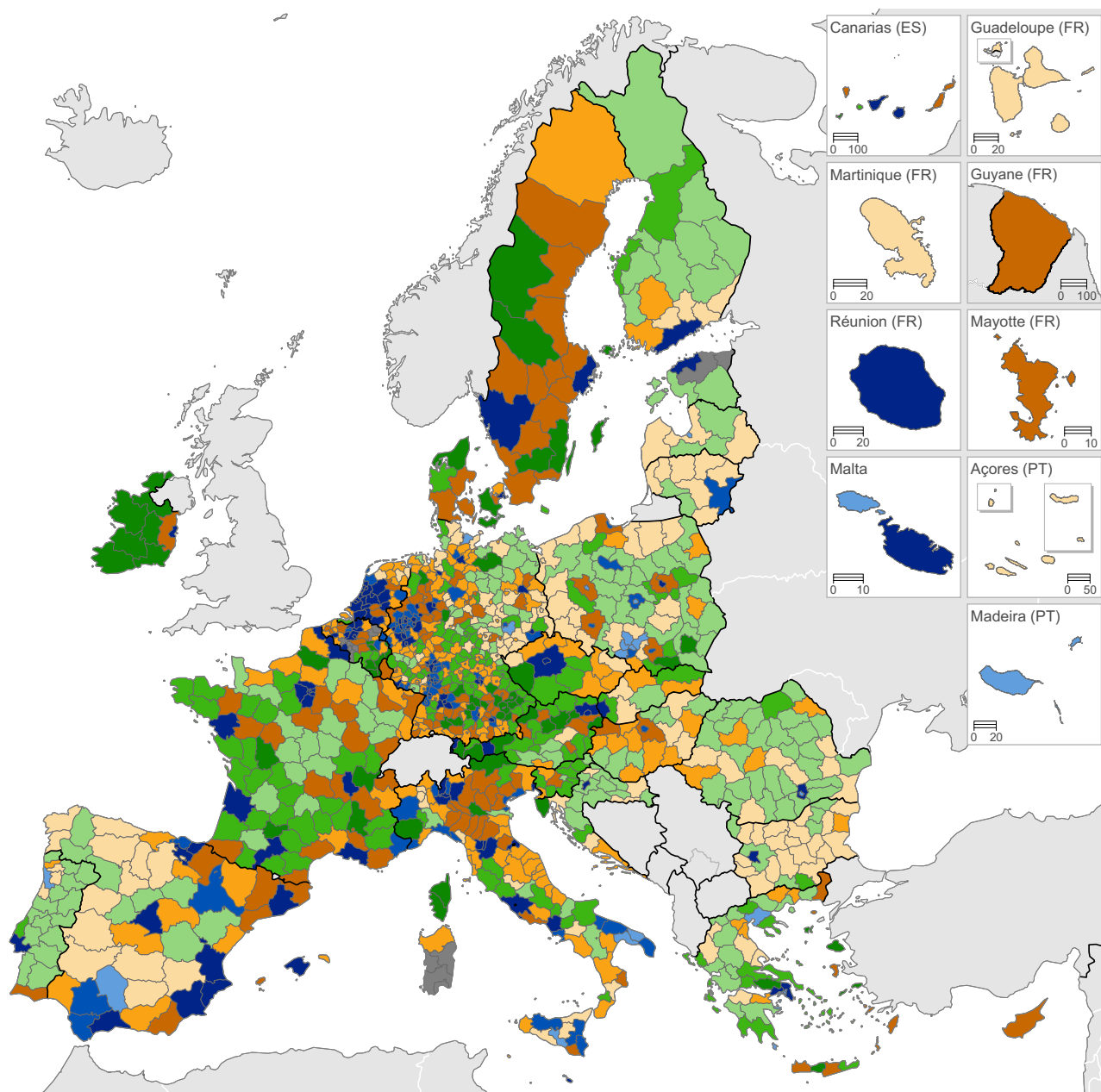
³³¹ Eurostat, [Sustainable Development in the European Union Monitoring Report on progress towards the SDG in a EU context \(Βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση έκθεση παρακολούθησης σχετικά με την πρόοδο προς την επίτευξη των ΣΒΑ στο πλαίσιο της ΕΕ\)](#), 2023.

³³² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3746.

³³³ Στοιχεία που αντλήθηκαν από ESPON, [TerritoriALL](#), Issue 3, Ιούνιος 2021. Το αρχικό απόσπασμα είναι το εξής: «Εξετάζοντας τις προηγούμενες και μελλοντικές δημογραφικές εξελίξεις, αναμένεται ότι το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συρρικνούμενες αγροτικές περιοχές θα μειωθεί από 36,1 % το 1993 σε 29,2 % το 2033», σ. 13.

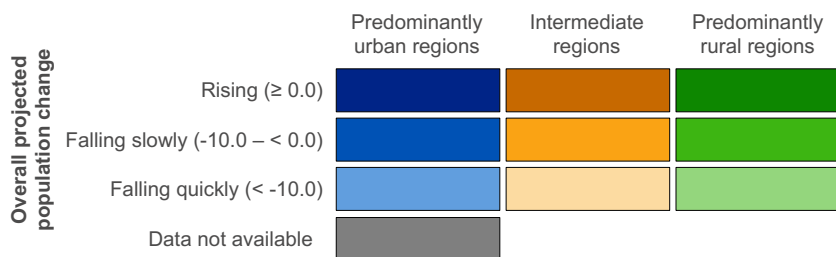
³³⁴ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I., και Zubel, K., [«Το κόστος της μη αγροτικής φύσης — προετοιμασία για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών στη χρηματοδότηση της ΕΕ»](#), μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2023.

³³⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_demographic_developments_in_rural_regions_and_areas#Population_projections.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat — GISCO, 10/2023

Urban-rural typology

Γράφημα 25 — Συνολικά προβλεπόμενη μεταβολή του πληθυσμού ανά τυπολογία αστικών και αγροτικών περιοχών, από την 1η Ιανουαρίου 2021 έως την 1η Ιανουαρίου 2050 (%)

Πηγή — Συλλογή της ΕΤΠ βάσει της Eurostat336

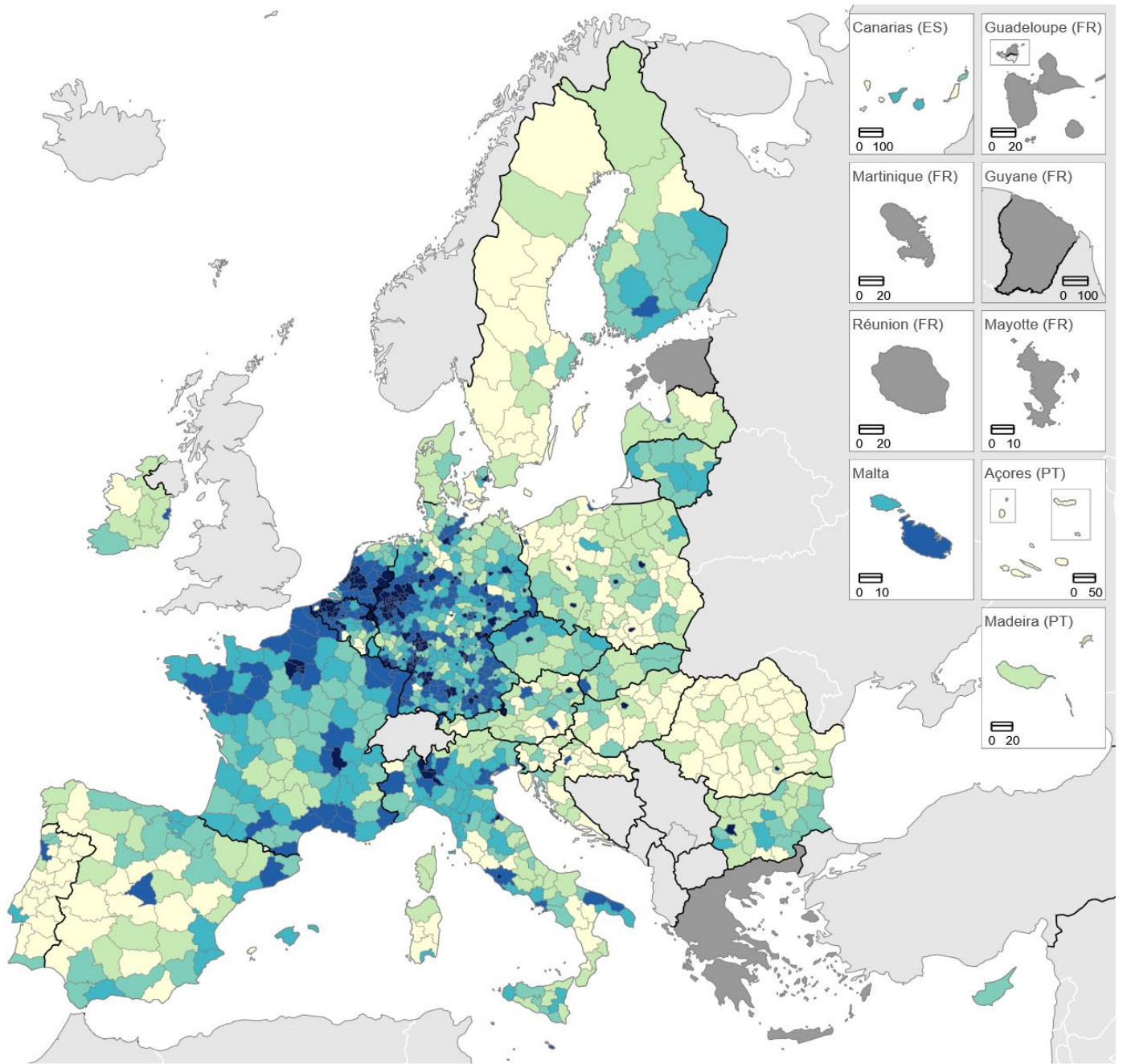
Η μείωση του πληθυσμού και η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού οδηγούν σε φαύλο κύκλο λιγότερων επενδύσεων σε δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. παιδική μέριμνα, υγεία και μακροχρόνια φροντίδα, εκπαίδευση και δημόσιες μεταφορές) και οικονομική στασιμότητα ή μείωση. Οι αγροτικές περιοχές όπου οι υπηρεσίες αυτές δεν είναι πλέον διαθέσιμες ή είναι δύσκολο να προσεγγιστούν γίνονται όλο και λιγότερο ελκυστικές, ιδίως για τους νέους και τις οικογένειες. Η τακτική εκροή νέων από αγροτικές περιοχές, καθώς και η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, οδηγούν φυσικά σε μείωση του εργατικού δυναμικού. Η συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ελκυστικότητα των περιφερειών για τις επιχειρήσεις. Η τάση αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει κίνδυνο για τη μελλοντική ελκυστικότητα των αγροτικών αγορών εργασίας. Μεταξύ 2015 και 2021, η αύξηση (5 %) του ποσοστού των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών στις αγροτικές περιοχές ήταν διπλάσια από αυτή που παρατηρήθηκε στις αστικές περιοχές.³³⁷

Η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης είναι χαμηλότερη στις αγροτικές περιοχές απ' ό,τι στις αστικές περιοχές. Το 2020, 129 περιφέρειες επιπέδου NUTS 3 εκτιμήθηκαν ότι ο πληθυσμός τους θα ζούσε εντός 15 λεπτών από τον χρόνο οδήγησης ενός νοσοκομείου — που ισοδυναμεί με ελαφρώς περισσότερες από 1 στις 10 περιφέρειες της ΕΕ. Οι περισσότερες από αυτές ήταν πρωτεύουσες ή αστικές περιοχές με σχετικά υψηλή πυκνότητα πληθυσμού. Στο άλλο άκρο της κλίμακας, 89 περιφέρειες είχαν λιγότερο από το ήμισυ του πληθυσμού τους που ζούσαν μέσα σε 15 λεπτά οδήγησης από ένα νοσοκομείο. Οι περισσότερες από αυτές ήταν αραιοκατοικημένες περιοχές συχνά γύρω από την περιφέρεια της ΕΕ, για παράδειγμα, στα νότια και ανατολικά κράτη μέλη της ΕΕ, ιδίως στο εσωτερικό της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και στις αγροτικές περιοχές της Κροατίας, της Ουγγαρίας, της Πολωνίας, της Ρουμανίας και της Σλοβενίας. Υπήρχαν επίσης αρκετές περιοχές στη Σουηδία, όπου λιγότερο από το ήμισυ του πληθυσμού ζούσε μέσα σε 15 λεπτά οδήγησης από ένα νοσοκομείο.³³⁸

³³⁶ Επιγραμματικοί κωδικοί συνόλων δεδομένων της Eurostat: demo_r_rjangrp3 και proj_19rp3.

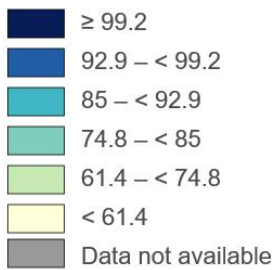
³³⁷ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I., και Zubeł, K., «Το κόστος της μη αγροτικής φύσης — προετοιμασία για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών στη γρηματοδότηση της ΕΕ», μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2023.

³³⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Health_statistics_at_regional_level.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Percentage

Γράφημα 26 — Πληθυσμός που ζει εντός 15 λεπτών χρόνου οδήγησης ενός νοσοκομείου (2020) από περιφέρειες NUTS 3
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει της Eurostat339

³³⁹ Ο.π.

Η μεγαλύτερη πρόσβαση σε εκπαιδευτικές υπηρεσίες στις αστικές περιοχές είναι ένας από τους λόγους για την έξοδο των νέων από τις αγροτικές περιοχές. Ενώ το 37 % των πολιτών στις πόλεις έχει τριτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης, στις αγροτικές περιοχές το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 21 % από το 2021.³⁴⁰ Τα σχολεία στις αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν συχνά προβλήματα που είναι σπάνια στα αστικοποιημένα κέντρα, όπως δυσκολίες πρόσληψης ειδικευμένων εκπαιδευτικών και έλλειψη επαρκών υποδομών. Το υψηλό πάγιο κόστος συντήρησης των σχολείων λόγω του μικρότερου μεγέθους αγροτικών πληθυσμών περιορίζει την επιλογή σχολείων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, μετασχολικών δραστηριοτήτων και κοινωνικής στήριξης. Οι περιορισμένες εκπαιδευτικές ευκαιρίες μπορούν να αποτελέσουν κρίσιμη κινητήρια δύναμη για την κινητικότητα των ατόμων από αγροτικές σε πιο ανεπτυγμένες και πυκνοκατοικημένες περιοχές.

Στο εσωτερικό των κρατών μελών, η συμμετοχή στην εκπαίδευση ενηλίκων ποικίλλει σημαντικά, με πολύ υψηλότερα ποσοστά στις αστικές περιοχές απ' ό,τι στις αγροτικές περιοχές. Το 2021, το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στην κατάρτιση στην ΕΕ (όπως μετράται με βάση τον δείκτη τεσσάρων εβδομάδων) ήταν, κατά μέσο όρο, 13,6 % στις πόλεις, 9,8 % στις πόλεις και 7,8 % στις αγροτικές περιοχές. Αυτό μπορεί να σχετίζεται με το μορφωτικό επίπεδο, καθώς όσοι διαθέτουν περισσότερα προσόντα είναι πιθανότερο να ζουν σε αστικές περιοχές. Μπορεί επίσης να αντικατοπτρίζει τη χαμηλότερη διαθεσιμότητα ευκαιριών μάθησης σε λιγότερο πυκνοκατοικημένες περιοχές: λιγότεροι άνθρωποι στις αγροτικές περιοχές ζουν σε απόσταση 45 λεπτών με το αυτοκίνητο από το πλησιέστερο πανεπιστήμιο σε σύγκριση με άλλες περιοχές.³⁴¹

Η ομάδα των περιφερειών που βρίσκονται σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων αντιπροσωπεύει το 16 % του πληθυσμού της ΕΕ. Αυτή η ομάδα περιφερειών είναι περισσότερο αγροτική από την υπόλοιπη ΕΕ, με το 31 % του πληθυσμού της να ζει σε αγροτικές περιοχές, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 21 %. Η συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση είναι σημαντικά χαμηλότερη στις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν παγίδα ανάπτυξης ταλέντων (με ποσοστό 5,6 %, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ 10 %).³⁴²

Η έλλειψη προσβασιμότητας σε ευρυζωνικές συνδέσεις υψηλής ταχύτητας ενισχύει τις επιπτώσεις της απόστασης, της απομόνωσης και του υψηλού κόστους μεταφοράς. Εκτός από αυτό το ζήτημα των υποδομών, απαιτούνται ψηφιακές δεξιότητες για την πρόσβαση σε ψηφιακές υπηρεσίες. Ωστόσο, το επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων είναι χαμηλότερο μεταξύ των ατόμων που ζουν σε αγροτικές περιοχές (48 % είχαν βασικές ή υψηλότερες από τις βασικές ψηφιακές δεξιότητες), ενώ ο αντίστοιχος αριθμός είναι 55 % για τις πόλεις και προάστια και 62 % για τις πόλεις. Ως εκ τούτου, τα άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές αποτελούν μία από τις ομάδες προτεραιότητας για δράσεις ψηφιακής αναβάθμισης των δεξιοτήτων/επανεπίκευσης στην ΕΕ. Άλλες ομάδες προτεραιότητας είναι οι νέοι με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και ΕΕΑΚ (εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης).

³⁴⁰ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I., και Zubeł, K., «[Το κόστος της μη αγροτικής φύσης — προετοιμασία για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών στη χρηματοδότηση της ΕΕ](#)», μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2023.

³⁴¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Κοινή έκθεση για την απασχόληση 2023](#), όπως εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 13 Μαρτίου 2023.

³⁴² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση σχετικά με την αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης](#), Ιανουάριος 2023.

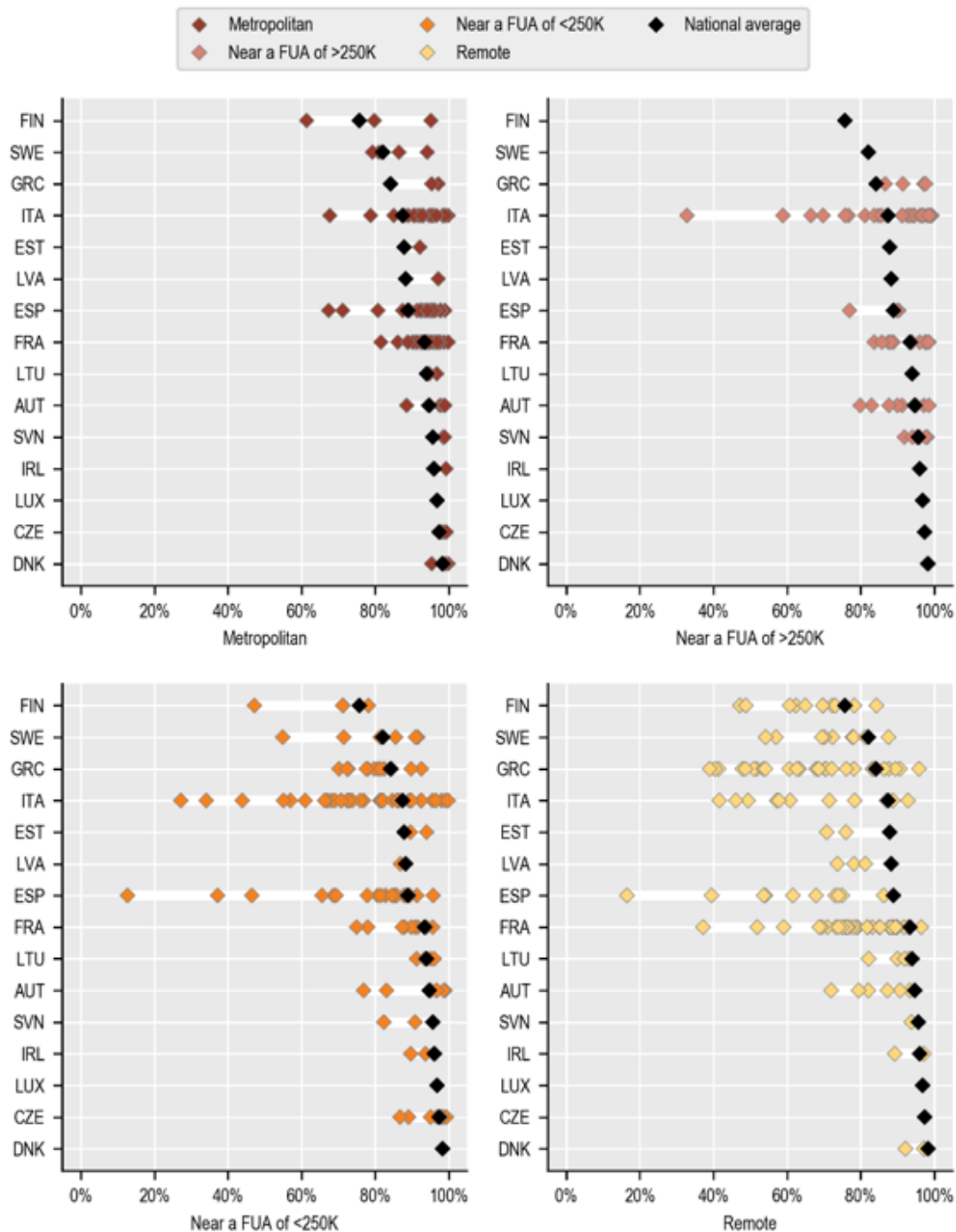
Άτομα ηλικίας 55 έως 64 ετών· άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο· όσοι είναι ανενεργοί και άνεργοι· και εκείνους που απασχολούνται σε επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης και ημειδίκευσης.³⁴³

Σε συνδυασμό με την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης μπορεί να βελτιώσει τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών όσον αφορά τη γεωγραφική προσβασιμότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ). Ένας τρόπος για τη βελτίωση της αντιστοίχισης δεξιοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο θα μπορούσε να είναι να διασφαλιστεί ότι τα κέντρα ΔΥΑ είναι γεωγραφικά προσβάσιμα στους περισσότερους ανθρώπους. Ενώ αυτό συμβαίνει συνήθως στις περιφέρειες των πόλεων, αυτό συμβαίνει λιγότερο στις μη μητροπολιτικές περιοχές, γεγονός που πιθανώς αντικατοπτρίζει έναν συνδυασμό χαμηλότερης πυκνότητας πληθυσμού και λιγότερων οδικών δικτύων στις αγροτικές περιοχές.

Σε όλες τις μητροπολιτικές περιοχές, μια πολύ μεγάλη πλειοψηφία (96 %) του πληθυσμού ζει σε περιοχές με πολύ προσβάσιμα κέντρα ΔΥΑ — σε απόσταση 30 λεπτών με το αυτοκίνητο (πάνω αριστερά). Στις μη μητροπολιτικές περιφέρειες, το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται σε απόσταση οδήγησης από ένα κέντρο ΔΥΑ είναι γενικά χαμηλότερο. Οι διαφορές αυτές μπορεί να αντανακλούν συνδυασμό χαμηλότερου αριθμού κέντρων κατά κεφαλήν, χαμηλότερης πυκνότητας πληθυσμού και λιγότερο ανεπτυγμένων υποδομών μεταφορών. Ειδικότερα, μόνο το 69 % των ατόμων σε μη μητροπολιτικές περιοχές με πρόσβαση σε μια μικρή λειτουργική αστική περιοχή και το 46 % των ατόμων σε μη μητροπολιτικές απομακρυσμένες περιοχές ζουν σε περιοχές με υψηλή προσβασιμότητα.³⁴⁴

³⁴³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2023: Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των ελλείψεων δεξιοτήτων στην ΕΕ](#), 2023.

³⁴⁴ Ο.π.

Γράφημα 27 — Προσβασιμότητα των κέντρων ΔΥΑ
 Πηγή — Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁴⁵

Οι γυναίκες στις αγροτικές περιοχές είναι πιο πιθανό να είναι άνεργες από τους άνδρες και είναι πιο πιθανό από ό, τι οι γυναίκες σε αστικές περιοχές να εργαστούν σε άτυπη απασχόληση. Η περιορισμένη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες που σχετίζονται με τη φροντίδα των παιδιών επιδεινώνει ακόμη περισσότερο την κατάστασή τους. Σε επίπεδο ΕΕ το 2021, το ποσοστό δραστηριότητας στην αγορά εργασίας ήταν 78,5 %. Η διαφορά μεταξύ πόλεων και αγροτικών περιοχών ήταν 1,3 %, η οποία είναι σχετικά μέτρια συνολικά. Ωστόσο, στις αγροτικές περιοχές, οι γυναίκες είναι γενικά λιγότερο οικονομικά ενεργές από τους άνδρες, γεγονός που οδηγεί σε μεγαλύτερο

³⁴⁵Ο.π.

χάσμα δραστηριότητας στην αγορά εργασίας μεταξύ των φύλων σε αυτούς τους τομείς σε σύγκριση με άλλους. Το εύρος αυτό κυμαίνεται από 13 έως 20 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ γυναικών και ανδρών.³⁴⁶

Οι αγροτικές περιοχές δεν επωφελούνται από νέες πράσινες θέσεις εργασίας παρά το τεράστιο δυναμικό τους για παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Αν και η πράσινη μετάβαση αποτελεί παγκόσμια προσπάθεια, ο αντίκτυπός της στην αγορά εργασίας είναι τοπικός. Οι αγροτικές περιοχές έχουν τεράστιες δυνατότητες για επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για παράδειγμα στην ηλιακή ενέργεια, την αιολική ενέργεια ή την υδροηλεκτρική ενέργεια. Ωστόσο, οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε αυτές τις βιομηχανίες δεν είναι απαραίτητως τοπικές. Οι μηχανικοί, οι δικηγόροι και οι συμβουλευτικές εταιρείες εργάζονται εξ αποστάσεως σε αυτά τα έργα από μεγάλες πόλεις, και οι εργαζόμενοι στον κατασκευαστικό τομέα είναι στο εργοτάξιο για μικρό χρονικό διάστημα και γρήγορα προχωρούν.

Εν τω μεταξύ, οι ρυπογόνες θέσεις εργασίας είναι ακόμη πιο συγκεντρωμένες από τις πράσινες θέσεις εργασίας, με υψηλό ποσοστό σε περιοχές με χαμηλότερο κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Αυτό τους αφήνει ευάλωτους σε μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας και στην εξαφάνιση σημαντικής οικονομικής δραστηριότητας που θα μπορούσε να εμποδίσει τις κοινότητές τους για τα επόμενα χρόνια. Για παράδειγμα, η περιοχή εξόρυξης άνθρακα της Δυτικής Μακεδονίας στην Ελλάδα είχε το υψηλότερο εθνικό ποσοστό ανεργίας το 2021 με σχεδόν 20 %, και το χαμηλότερο εθνικό μερίδιο πράσινων θέσεων εργασίας στο 7%.³⁴⁷

Οι αγροτικές και αστικές περιοχές στα νησιά αντιμετωπίζουν πρόσθετες δαπάνες που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των εν λόγω περιοχών, εκθέτοντάς τις ιδίως στην απώλεια βιοποικιλότητας και στην κλιματική αλλαγή. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις δαπάνες που σχετίζονται με τις μεταφορές, την ενέργεια, τη διαχείριση αποβλήτων, τις δημόσιες υπηρεσίες και τα αγαθά και τις υπηρεσίες ανάγκης. Έχουν λιγότερη ευελιξία όσον αφορά την ταχεία προσαρμογή στη φιλόδοξη πορεία της ΕΕ προς την κλιματική ουδετερότητα και τις επενδύσεις σε εναλλακτικές πηγές ενέργειας στα νησιά. Η ψηφιακή σύνδεση αποτελεί βασικό εργαλείο για την υπέρβαση της φυσικής απομόνωσης των νησιών, για τη διασφάλιση ότι οι πολίτες και οι επιχειρηματίες μπορούν να δραστηριοποιούνται στις αγορές της ΕΕ, ενώ βασίζονται σε ένα νησί, και για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων των νησιών.

Η μείωση του πληθυσμού και η μακροπρόθεσμη στασιμότητα επηρεάζουν την ευρωπαϊκή δημοκρατία. Όσοι παραμένουν στις αγροτικές περιοχές αισθάνονται ότι μένουν πίσω — μια αίσθηση που συχνά οδηγεί σε λιγότερη στήριξη της ΕΕ στις έρευνες και τις εκλογές.³⁴⁸ Το εαρινό Ευρωβαρόμετρο 2023 δείχνει επίσης ότι οι άνθρωποι στις αγροτικές περιοχές συμμετέχουν, σε κάποιον βαθμό, λιγότερο ενεργά στην εθνική και ευρωπαϊκή πολιτική από ό,τι οι πολίτες στις αστικές περιοχές.³⁴⁹

³⁴⁶ Núñez Ferrer, G., Kiss-Gálfalvi, T., Postica, D., Marcinkowska, I. & Zubeł, K., «[Το κόστος της μη αγροτικής φύσης — προετοιμασία για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών στη χρηματοδότηση της ΕΕ](#)», μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2023.

³⁴⁷ <https://oecd.cogito.blog/2023/03/31/will-there-be-a-great-green-divide/> και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [The Possible Implications of the Green Transition for the EU Labour Market](#), 2022.

³⁴⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Η γεωγραφία της δυσανεξίας και η παγίδα της περιφερειακής ανάπτυξης](#), Μάρτιος 2023. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών ανέθεσε την εκπόνηση μελέτης στην οποία αναλύονται τα αποτελέσματα από αστική και αγροτική σκοπιά.

³⁴⁹ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, [εαρινό Ευρωβαρόμετρο 2023](#), 2023.

Η πολυπλοκότητα των προκλήσεων στις αγροτικές περιοχές απαιτεί λύσεις με τη συμμετοχή πολλαπλών επιπέδων διακυβέρνησης, ενδιαφερόμενων μερών και τομέων πολιτικής. Οι λύσεις αυτές πρέπει να στηρίζουν την εδαφική συνοχή και να δημιουργούν ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη και ευημερία στις αγροτικές κοινότητες. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν την προσέλκυση καινοτόμων επιχειρήσεων, τη διασφάλιση της πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις εργασίας, την προώθηση νέων και καλύτερων δεξιοτήτων, τη διασφάλιση καλύτερων υποδομών και υπηρεσιών και την ενίσχυση του ρόλου της βιώσιμης γεωργίας και των διαφοροποιημένων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Ως εκ τούτου, οι περιφέρειες, οι δήμοι και οι δήμοι συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη και την εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών για την αγροτική ανάπτυξη. Στόχος είναι να χρησιμοποιηθούν όλα τα πιθανά κονδύλια και πολιτικές της ΕΕ για την προώθηση της ελκυστικότητας των αγροτικών περιοχών και την προστασία του αγροτικού πληθυσμού και της ποιότητας ζωής τους, εξασφαλίζοντας ισότιμη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και ευκαιρίες.

ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΚΑΣΤΙΛΛΗ-ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ, ΙΣΠΑΝΙΑ

Τον Ιούνιο του 2021, η περιφέρεια της Καστίλης-Λα Μάντσα ενέκρινε έναν πρωτοποριακό νόμο για την καταπολέμηση της ερήμωσης των αγροτικών περιοχών. Ως αποτέλεσμα της κοινωνικής συναίνεσης και προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια και η μακροπρόθεσμη εργασία, κύριος στόχος του νόμου είναι η αντιμετώπιση της μείωσης του πληθυσμού, η διασφάλιση ίσων ευκαιριών και υπηρεσιών για όλους και η επίτευξη εδαφικής και κοινωνικής συνοχής στην περιοχή. Ο νόμος προβλέπει οικονομικά, κοινωνικά και φορολογικά μέτρα, αρθρωμένα σε περιεκτικούς, πολυτομεακούς και ολοκληρωμένους περιφερειακούς νόμους και στρατηγικές.³⁵⁰

ΈΝΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΣΕΓΚΟΒΙΑ, ΙΣΠΑΝΙΑ

Η βιώσιμη αγροτική ατζέντα της επαρχίας της Σεγκόβια είναι ένα στρατηγικό έγγραφο που προσαρμόζει τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για το ισπανικό αστικό θεματολόγιο στο αγροτικό πλαίσιο της περιοχής. Καθορίζει ένα σχέδιο δράσης που συνάδει με το θεματολόγιο του 2030 και τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, το ευρωπαϊκό αστικό θεματολόγιο και το ισπανικό αστικό θεματολόγιο. Οι στόχοι αυτού του θεματολογίου ευθυγραμμίζονται επίσης με εκείνους που ορίζονται στη δήλωση του Κορκ 2.0, με έμφαση στην προώθηση των αγροτικών περιοχών, τη βελτίωση της αγροτικής διακυβέρνησης και την επένδυση στη βιωσιμότητα και τη ζωτικότητα του αγροτικού περιβάλλοντος.³⁵¹

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

³⁵⁰ https://ec.europa.eu/enrd/publications/regional-law-castilla-la-mancha-spain-combat-rural-depopulation_en.html.

³⁵¹ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

GREENWORAL PROJECT

Οι αγροτικές περιοχές επιδιώκουν επίσης να ενισχύσουν τη συμμετοχή στην πράσινη επιχειρηματικότητα. Το υποστηριζόμενο από την ΕΕ έργο Greenworal παρέχει δεξιότητες πράσινης επιχειρηματικότητας σε ενήλικες γυναίκες στις αγροτικές περιοχές της Κύπρου, της Ισπανίας, της Ιρλανδίας και της Λιθουανίας. Στόχος είναι η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της χρήσης των φυσικών πόρων και της κερδοφορίας στις αγροτικές περιοχές. Το έργο αποσκοπεί στην προώθηση της συμμετοχικότητας, ενδυναμώνοντας τις γυναίκες επιχειρηματίες που κατά παράδοση αντιμετώπιζαν εμπόδια στην έναρξη επιχειρήσεων και στην πράσινη μετάβαση.³⁵²

ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

DOLNÍ STUDÉNKY, ΤΣΕΧΙΑ

Ο Δήμος Dolní Studénky έχει συνδυάσει διάφορα κονδύλια της ΕΕ σε ένα έργο κοινωνικής καινοτομίας εφαρμόζοντας την προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (CLLD). Το έργο έχει μετατρέψει το εγκαταλελειμμένο κάστρο Třemešek σε πολυλειτουργικό κόμβο που συνδυάζει κοινωνική στέγαση, κοινωνική συμβουλευτική, εγκαταστάσεις εκπαίδευσης ενηλίκων, ένα κοινοτικό κέντρο και ένα καφέ που προσφέρει τοπικές λιχουδιές.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΧΩΡΙΑ

COCHEM-ZELL, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η περιφέρεια Ρηνανίας-Παλατινάτου στηρίζει το έργο Cochem-Zeller Energiedorf (ενεργειακό χωριό). Το σχέδιο αποτελεί ένα τέλειο παράδειγμα αλλαγής που επήλθε από την ώθηση της κοινωνίας των πολιτών. Αναπτύσσει βιώσιμα δίκτυα παροχής θέρμανσης σε πολλά χωριά. Η θερμότητα λαμβάνεται από ξύλο που προέρχεται από τα τοπικά δάση (θραύσματα ξύλου από υπολειμματική δασική ξυλεία) και από ηλιακά θερμικά συστήματα. Αυτό ενισχύει την προστιθέμενη αξία στην περιοχή. Ταυτόχρονα, στους κατοίκους παρέχεται άμεση σύνδεση οπτικών ινών.³⁵³

ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΣΗ

SPRAKEBÜLL, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

³⁵² <https://greenworal.com/>.

³⁵³ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

Το Sprakebüll, ένα μικρό χωριό με 250 κατοίκους στην άκρη της Γερμανίας σε μια πολύ αγροτική, κυρίως αγροτική περιοχή, έχει δημιουργήσει κοινοτικά αιολικά πάρκα, ηλιακά πάρκα με συμμετοχή του κοινού, ένα μη κερδοσκοπικό κοινοτικό ίδρυμα, το δικό του τοπικό δίκτυο θέρμανσης που ανήκει στον δήμο, και την υψηλότερη συγκέντρωση ηλεκτρικών αυτοκινήτων στη Γερμανία από το 1998. Το κοινό ηλεκτρικό αυτοκίνητο του χωριού, ή Dörpsmobil, επέτρεψε σε πολλούς κατοίκους να ξεφορτωθούν τα δεύτερά τους αυτοκίνητα. Το έργο οργανώνεται επίσης από την κοινότητα, μέσω μιας ένωσης που έχει συσταθεί για το σκοπό αυτό: E-Mobiles Dorf Sprakebüll e.V. Τοπικοί εθελοντές επισκευάζουν, καθαρίζουν και φορτίζουν το αυτοκίνητο. Το Sprakebüll διαθέτει πλέον σταθμό ταχείας φόρτισης. Το έργο δείχνει ότι η ηλεκτροκίνηση και η κοινή χρήση αυτοκινήτων αποτελούν ελκυστικές λύσεις για τις αγροτικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.³⁵⁴

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

MORNESE, ΙΤΑΛΙΑ

Ο δήμος Mornese στην περιφέρεια του Πεδεμόντιου εξασφάλισε την παροχή σχολικής φοίτησης σε αυτή την αγροτική περιοχή βελτιώνοντας την ενεργειακή απόδοση του σχολικού του κτιρίου. Το κτίριο είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση της πόλης. Η μείωση του ενεργειακού λογαριασμού μέσω μιας σειράς μέτρων μειώνει το αποτύπωμα άνθρακα του σχολείου και βελτιώνει τις συνθήκες μάθησης και εργασίας για τους μαθητές και το προσωπικό. Το να είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει το σχολείο βοηθά την πόλη να καταπολεμήσει τη μείωση του πληθυσμού.³⁵⁵

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ

ΑΝΔΑΛΟΥΣΙΑ, ΙΣΠΑΝΙΑ

Προκειμένου να αναπτυχθούν οι οικονομικές ευκαιρίες στη βιομηχανία γεωργικών προϊόντων διατροφής στην Ανδαλουσία, έναν από τους ελπιδοφόρους τομείς ανάπτυξης για την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (S3), το Πανεπιστήμιο της Κόρδοβα έχει δημιουργήσει και δρομολογήσει μεταπτυχιακό δίπλωμα στον ψηφιακό μετασχηματισμό του γεωργικού και δασοκομικού τομέα. Αυτό ανταποκρίνεται στα εντοπισθέντα σημεία σύμφορησης στην ενθάρρυνση της καινοτομίας και της ψηφιοποίησης στην αλυσίδα αξίας του αγροδιατροφικού τομέα, μετά από αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την έλλειψη επαρκών επαγγελματιών προφίλ αγροτεχνολογίας. Αυτός ο βαθμός έχει εκπαιδεύσει ένα μεγάλο αριθμό επαγγελματιών που είναι πλέον σε θέση να διευκολύνουν, να υποστηρίξουν και να προωθήσουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό στις αγροτικές περιοχές και να ενθαρρύνουν τη χρήση τεχνολογιών όπως οι αισθητήρες, το διαδίκτυο των πραγμάτων, τα μεγάλα δεδομένα, το υπολογιστικό νέφος, η βιομηχανία τροφίμων 4.0, η τεχνητή νοημοσύνη και η γεωργία ακριβείας. Μετά την επιτυχή εφαρμογή αυτού του πτυχίου, το μοντέλο αντιγράφηκε από το Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης.³⁵⁶

³⁵⁴ Ο.π.

³⁵⁵ Ο.π.

³⁵⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση σχετικά με την αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης](#), Ιανουάριος 2023.

ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ

ΓΑΛΛΙΑ

Στη Γαλλία, το άνοιγμα νέων φαρμακείων ρυθμίζεται μέσω διαδικασιών αδειοδότησης. Νέα φαρμακεία μπορούν να ανοίξουν σε υποβαθμισμένες περιοχές (αναζωογόνηση αγροτικών περιοχών και αστικών περιοχών προτεραιότητας) ή με βάση δημογραφικά κριτήρια (αύξηση του πληθυσμού). Η πολιτική αυτή αποσκοπεί στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στα φαρμακεία σε όλες τις περιοχές, και ιδίως σε όσους αντιμετωπίζουν κοινωνικές και οικονομικές δυσκολίες.³⁵⁷

Η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) ενθαρρύνει όλες τις δημόσιες αρχές να διασφαλίσουν ότι οι νέοι νόμοι και πολιτικές λαμβάνουν υπόψη τον αντίκτυπο που έχουν στις αγροτικές περιοχές και το δυναμικό των αγροτικών περιοχών να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων πολιτικής (αγροτική θωράκιση). Η ΕτΠ συμμετέχει ενεργά στο αγροτικό σύμφωνο, το³⁵⁸ οποίο παρέχει μια πλατφόρμα για όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και της κοινωνίας των πολιτών για την ανταλλαγή και τη δημιουργία γνώσεων και ορθών πρακτικών, καθώς και για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ανάγκες των αγροτικών περιοχών και την ανάδειξη των δυνατοτήτων τους.

Η βελτίωση των συνδέσεων μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών μπορεί επίσης να συμβάλει στη βελτίωση της συνδεσιμότητας και της πρόσβασης των πολιτών της υπαίθρου σε υπηρεσίες. Θα πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερες συνέργειες μεταξύ των αναπτυξιακών εργαλείων όπως το LEADER, η ΤΑΠΤΚ, η πρωτοβουλία για τα έξυπνα χωριά, τα νεοφυή χωριά και οι ομάδες τοπικής δράσης. Απαιτούνται στόχοι και δείκτες για την καθοδήγηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής του μακροπρόθεσμου οράματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αγροτικές περιοχές.

³⁵⁷ Ο.π.

³⁵⁸ https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.

G. Οι δεξιότητες των ανθρώπων — δεν αφήνουν κανέναν πίσω

Οι δεξιότητες των ανθρώπων διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διασφάλιση υψηλής απασχόλησης και στην προώθηση της κοινωνικής ευημερίας, ιδίως ενόψει της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Οι ανεπαρκείς και παρωχημένες δεξιότητες ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας, αυξάνοντας έτσι τον κίνδυνο ανεργίας, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού για σημαντικό τμήμα του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Σε αντάλλαγμα, μπορεί να παρεμποδίσει τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, καθώς και την ανταγωνιστικότητα και τις ικανότητες καινοτομίας. Πώς μπορούν τα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν τις απαραίτητες ευκαιρίες για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, και τελικά να καταστούν παράγοντες διευκόλυνσης της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης της Ευρώπης;

Οι περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις συχνά συμμετέχουν ενεργά σε διαδικασίες ανάπτυξης δεξιοτήτων, δεδομένου ότι αναγνωρίζουν ότι η έλλειψη δεξιοτήτων ή τα κενά δεξιοτήτων αποτελούν εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειάς τους και στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος.³⁵⁹ Η αντιμετώπιση της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αυξάνει την αποτελεσματικότητα των εύρυθμων πολιτικών απασχόλησης, διασφαλίζοντας επίσης ότι οι απαιτήσεις των εργοδοτών ευθυγραμμίζονται αποτελεσματικότερα με τις απαιτήσεις των δυνητικών εργαζομένων.

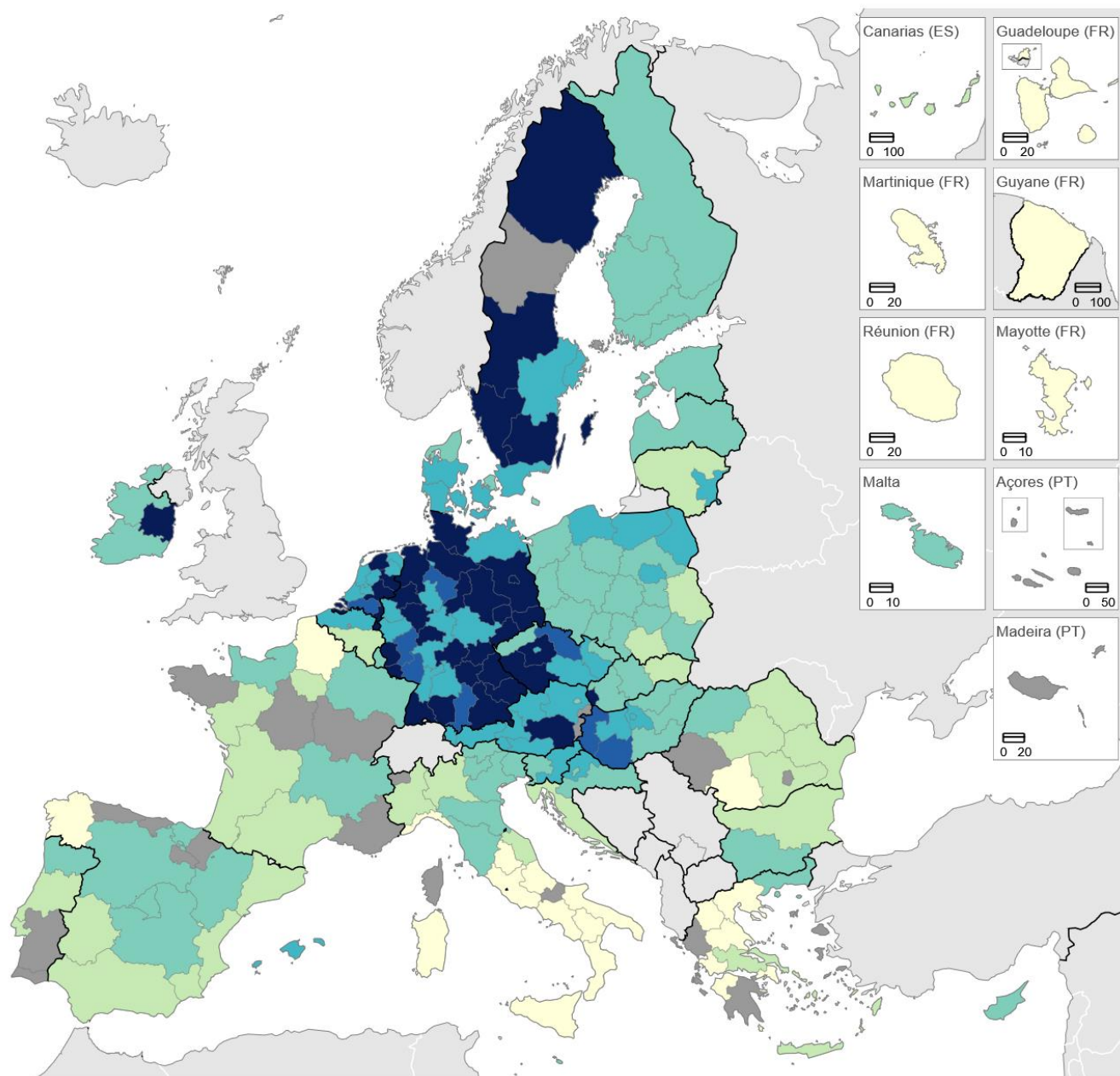
Οι νέες τεχνολογίες, η εκπαίδευση, η έρευνα και η ανάπτυξη, καθώς και η στήριξη για ακμάζοντα επιχειρηματικά οικοσυστήματα αποτελούν τα ιδανικά συστατικά για μια μακρόπνοη περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας. Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη δεξιοτήτων πρέπει να αποτελεί μέρος της στρατηγικής, ιδίως στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK). Εξάλλου, η καινοτομία δεν αφορά μόνο την υψηλή τεχνολογία, αλλά και τους καλά εκπαιδευμένους επαγγελματίες που μπορούν να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν νέες τεχνολογίες με τρόπο προσανατολισμένο στη λύση. Στο πλαίσιο της καινοτομίας, η έμφαση δίνεται παραδοσιακά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ωστόσο, η επαγγελματική εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τα μαθήματα εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατάρτισης στους τομείς διαδραματίζουν επίσης ρόλο.³⁶⁰

Στόχος ήταν το 82 % των ατόμων ηλικίας 20-34 ετών να αποφοιτήσουν 1-3 χρόνια νωρίτερα με ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση έως το 2025.³⁶¹ Ο παρακάτω χάρτης δείχνει ότι ο στόχος επιτεύχθηκε ήδη το 2021 σε κάθε περιφέρεια της Γερμανίας, των Κάτω Χωρών και της Σουηδίας, και σε όλες εκτός από μία περιφέρεια της Αυστρίας (με εξαίρεση την περιφέρεια της Βιέννης), όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, και όλες εκτός από δύο περιφέρειες στην Τσεχία και τη Δανία. Τα ποσοστά απασχόλησης για αυτόν τον υποπληθυσμό ήταν ιδιαίτερα υψηλά σε μια ομάδα περιφερειών της Γερμανίας και της Σουηδίας, καθώς και στην περιφέρεια της πρωτεύουσας της Σλοβακίας (περιφέρεια Μπρατισλάβα), στην Κεντρική Βοημία στην Τσεχία, και στο Overijssel και το Gelderland στις Κάτω Χώρες.

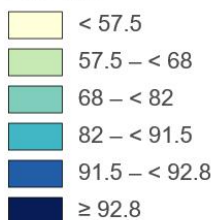
³⁵⁹ Eurostat, [Στατιστικές εκπαίδευσης και κατάρτισης σε περιφερειακό επίπεδο](#), Μάιος 2022.

³⁶⁰ <https://www.ideaconsult.be/en/projects/a-skills-ecosystem-as-an-engine-for-regional-economic-development>.

³⁶¹ Eurostat, [Στατιστικές εκπαίδευσης και κατάρτισης σε περιφερειακό επίπεδο](#), Μάιος 2022.

EU = 76.4

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Γράφημα 28 — Ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων του επαγγελματικού προγράμματος, 2021, ανά περιφέρειες NUTS 2 (% των αποφοίτων ηλικίας 20-34 ετών με ανώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν εγκαταλείψει την εκπαίδευση και την κατάρτιση 1-3 έτη νωρίτερα)

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ βάσει της Eurostat³⁶²

Σημείωση — Όπως καλύπτεται από τα επίπεδα ISCED 3 και 4. Βέλγιο, Βουλγαρία και Γαλλία: ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΙΠΟΙ 1. Περιλαμβάνει προηγούμενα έτη αναφοράς για αρκετές άλλες περιφέρειες (πάρα πολλές για τεκμηρίωση)

³⁶² Κωδικός επιγραμμικών στοιχείων της Eurostat: edat_lfse_33.

Οι υποεθνικές κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για ένα βασικό μερίδιο των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση και τις δεξιότητες, με μέσο όρο περίπου το 20 % του συνόλου των δημόσιων επενδύσεων στον τομέα.³⁶³ Με βάση την έκθεση για τα βασικά δεδομένα για τις τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση,³⁶⁴ οι υποεθνικές δημόσιες επενδύσεις για την εκπαίδευση κυμαίνονται από 40 % στην Εσθονία και τη Σλοβακία έως κάτω από 5 % στην Κύπρο, την Ιρλανδία και τη Μάλτα. Σε 12 από τα 27 κράτη μέλη, το μερίδιο των δημόσιων επενδύσεων στην εκπαίδευση υπερβαίνει το 20 % του συνόλου των δημόσιων επενδύσεων σε αυτόν τον τομέα πολιτικής.

Μπορούν να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν διάφορες προκλήσεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο αντίκτυπος των πολιτικών για τις δεξιότητες βελτιώνεται και είναι καλύτερα προσανατολισμένος. Οι προκλήσεις αυτές περιλαμβάνουν τη διαταραχή που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19 και τις συνθήκες των περιφερειών που συχνά βρίσκονται ήδη σε μειονεκτική θέση. Οι περιοχές αυτές υφίστανται διπλό πλήγμα όταν τα πιο ταλαντούχα άτομα τους φεύγουν αναζητώντας καλύτερες ευκαιρίες αλλού, οδηγώντας σε διαρροή εγκεφάλων. Κατά συνέπεια, οι περιφέρειες αυτές δυσκολεύονται να προσελκύσουν ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και τις αναγκαίες οικονομικές επενδύσεις που θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις συνθήκες τους και να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και τις προοπτικές ανάπτυξής τους, καθιστώντας τις λιγότερο ελκυστικές για εξωτερικές επενδύσεις. Εάν παραμεληθούν, η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει σε νέες και επεκτεινόμενες εδαφικές ανισοροπίες καθώς οι περιοχές γερνούν και υστερούν όσον αφορά το μέγεθος και τις ικανότητες του εργατικού δυναμικού. Η μεταβαλλόμενη δημογραφική εικόνα στην Ευρώπη θα υπονομεύσει τη συνολική ανθεκτικότητα και ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, καθώς και τη συνοχή της.³⁶⁵

Ορισμένες κυρίως αγροτικές και λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της ΕΕ αντιμετωπίζουν ραγδαία μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Σε συνδυασμό με τις προκλήσεις για την προσέλκυση και/ή τη διατήρηση ανθρώπων, αυτό μπορεί να περιορίσει την ικανότητα αυτών των περιοχών να δημιουργήσουν βιώσιμες, ανταγωνιστικές και βασισμένες στη γνώση οικονομίες, θέτοντας τους σε μεγαλύτερο κίνδυνο να υστερήσουν σε πιο προηγμένες χώρες.³⁶⁶

Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών. Οι οικονομικοί δεσμοί δείχνουν ότι η μείωση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων σε ένα υποσύνολο περιφερειών θα έχει επίσης θετικό αντίκτυπο και σε άλλες περιφέρειες. Η περιφερειακή κατανομή του δείκτη αναντιστοιχίας μεταξύ των ατόμων που είναι διαθέσιμα για εργασία (άνεργοι) και των διαθέσιμων θέσεων εργασίας (κενές θέσεις) το 2017, έτος βάσης για την ανάλυση αυτή, παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα.³⁶⁷ Οι μακροοικονομικοί δείκτες αναντιστοιχίας δεξιοτήτων είναι σχετικά μέτρα διασποράς των ποσοστών απασχόλησης και ανεργίας μεταξύ των ομάδων δεξιοτήτων.

³⁶³ <https://www.sng-wofi.org/2022%20Highlights.pdf>.

³⁶⁴ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Βασικά δεδομένα για τις τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση](#), 2018.

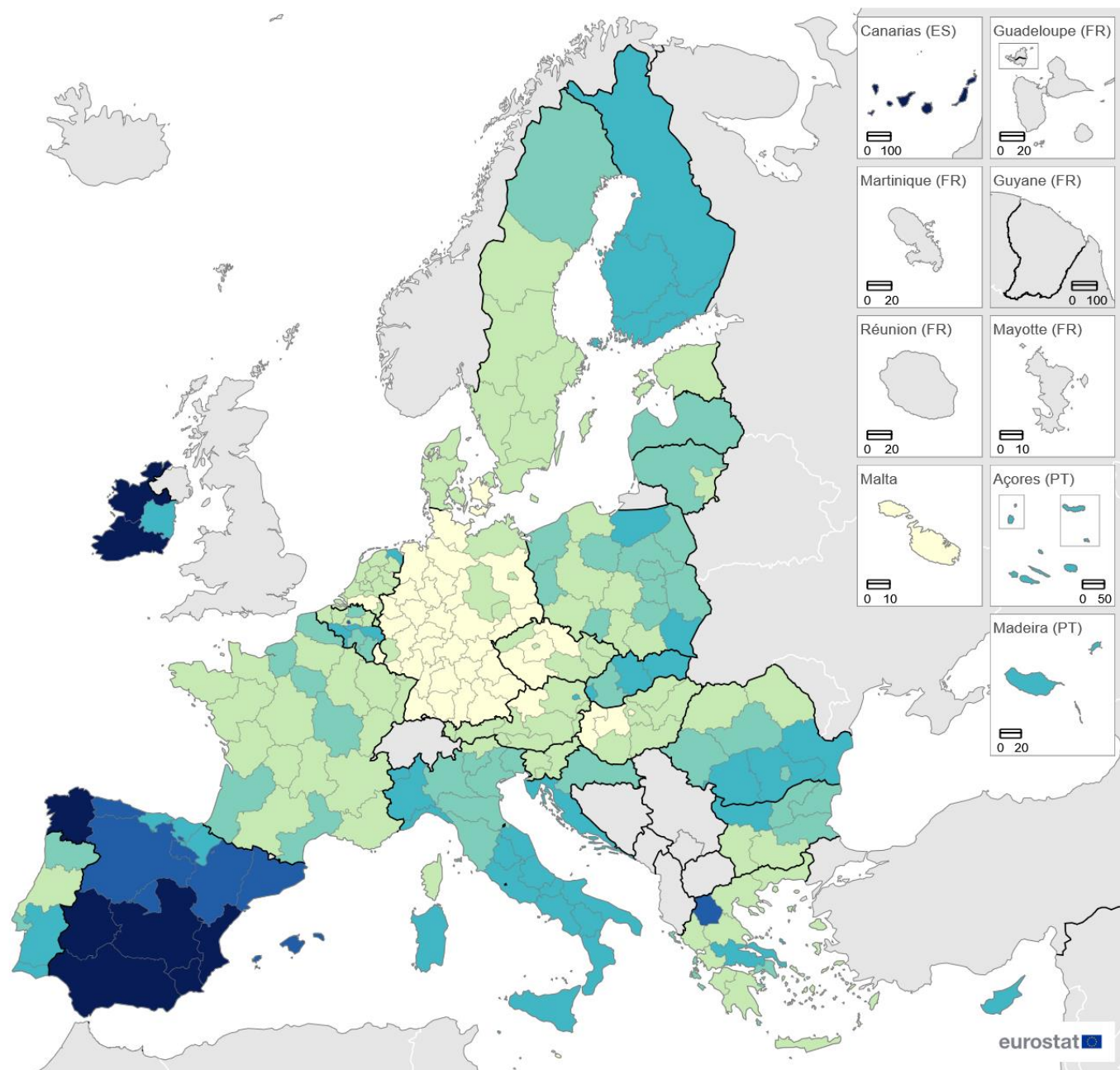
³⁶⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση σχετικά με την αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης](#), Ιανουάριος 2023.

³⁶⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη: Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των ελλείψεων δεξιοτήτων στην ΕΕ](#), 2023.

³⁶⁷ Τα δεδομένα του 2017 χρησιμοποιούνται για λόγους συνέπειας με το μοντέλο RHOMOLO που χρησιμοποιείται στην ανάλυση. Το μοντέλο RHOMOLO δεν μπορεί να παράσχει ρητή αξιολόγηση μιας συγκεκριμένης πολιτικής για τη μείωση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων, έτσι η ανάλυση δείχνει τις μακροοικονομικές επιπτώσεις οποιασδήποτε πολιτικής που μειώνει επιτυχώς τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων σε ορισμένες ευρωπαϊκές περιφέρειες. Οι εκτιμώμενες οικονομικές επιπτώσεις μπορούν να χρησιμεύσουν ως σημείο αναφοράς κατά την ανάλυση της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας μιας τέτοιας πολιτικής.

Εάν υπάρχει μεγάλη απόκλιση μεταξύ των ποσοστών απασχόλησης και ανεργίας μεταξύ των ομάδων δεξιοτήτων σε μια δεδομένη περιφέρεια, ο δείκτης έχει υψηλή αξία, γεγονός που υποδηλώνει σημαντική αναντιστοιχία δεξιοτήτων μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας στην εν λόγω περιφέρεια. Η μέση τιμή για τον δείκτη αναντιστοιχίας δεξιοτήτων για τις περιφέρειες NUTS 2 της ΕΕ ήταν 9,63, με ανώτατο όριο 21,93 (Východné Slovensko — Σλοβακία) και τουλάχιστον 1,99 (Åland — Φινλανδία). Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων είναι πιο συχνές στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και λιγότερο συχνές στη νότια Ευρώπη.³⁶⁸

³⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη: Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των ελλείψεων δεξιοτήτων στην ΕΕ](#), 2023.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

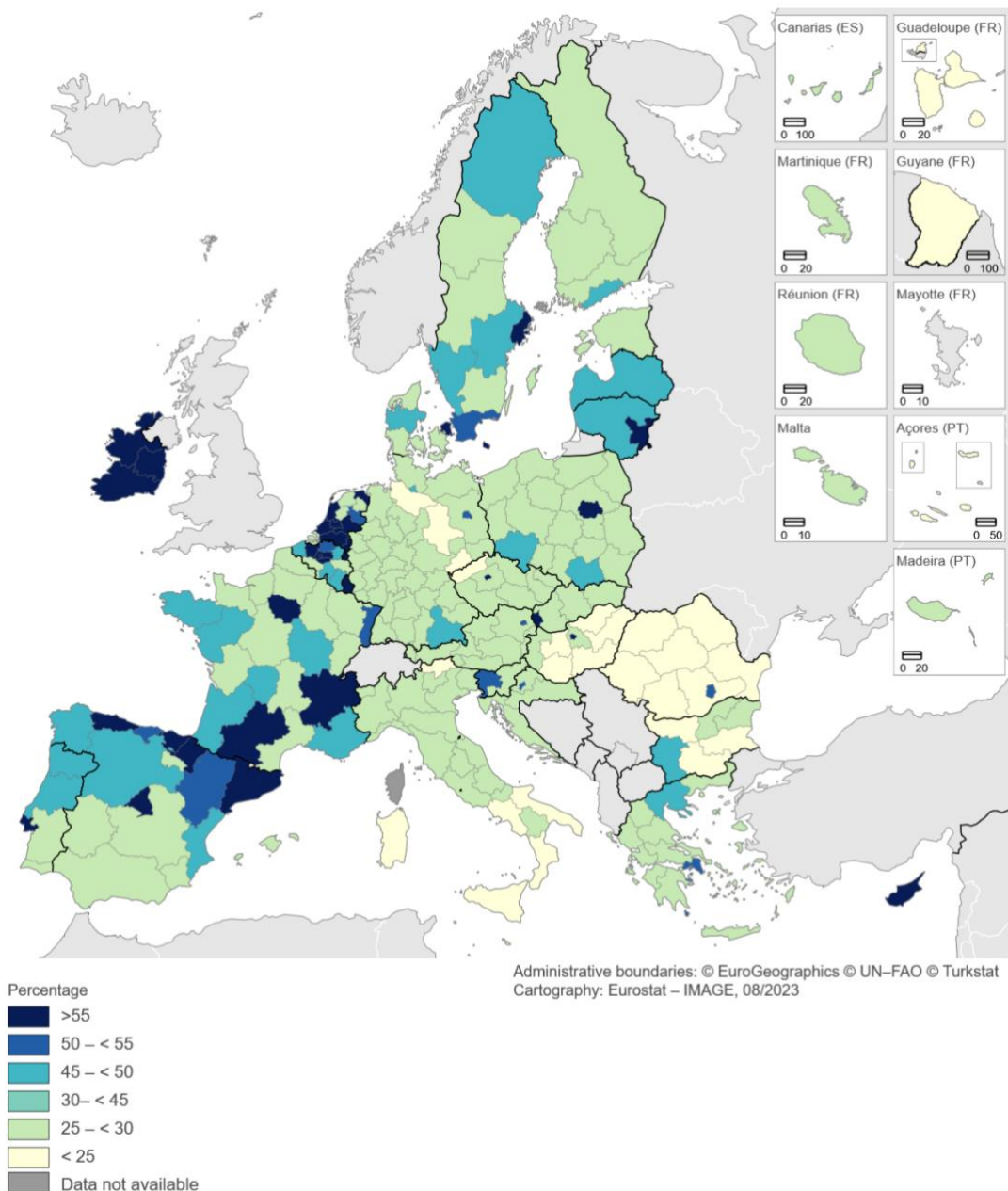
Γράφημα 29 — Μακροπρόθεσμος αντίκτυπος της βελτίωσης κατά 1 εκατοστιαία μονάδα της αντιστοίχισης δεξιοτήτων στο ΑΕΠ (%), ανά περιφέρεια NUTS 2

Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁶⁹

Σημείωση — Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή αυτών των αποτελεσμάτων με το μοντέλο RHOMOLO εξηγείται στους Christou, T., Crucitti, F., Garcia Rodriguez, A., Katay, G., Λαζάρου, N., και Salotti, S., Βελτίωση της αντιστοίχισης περιφερειακών μακροοικονομικών δεξιοτήτων: Ανάλυση RHOMOLO, Κοινό Κέντρο Ερευνών, (JRC133942), 2023

³⁶⁹ Ο.π.

Ενώ η μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας είναι ευρέως διαδεδομένη, με περισσότερο από το ήμισυ του πληθυσμού της ΕΕ να ζει σε περιοχές όπου συρρικνώνεται, η μείωση αυτή συνδυάζεται σε ορισμένες περιφέρειες με περαιτέρω διαρθρωτικές προκλήσεις. Σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ, ορισμένες περιφέρειες έχουν σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό μορφωμένων ατόμων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τους νέους ενήλικες (ηλικίας 20-24 ετών) να είναι συγκριτικά λιγότερο πιθανό να εγγραφούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.³⁷⁰ Σε ορισμένες περιφέρειες (π.χ. στις περιφέρειες των πρωτευουσών της Δανίας, της Λιθουανίας και της Πολωνίας) περίπου το 70 % του πληθυσμού έχει φθάσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για άλλους (για παράδειγμα, Sud-Est στη Ρουμανία ή Σικελία στην Ιταλία), ο αριθμός αυτός μειώνεται σε λιγότερο από 20 %.

³⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με τις περιφερειακές τάσεις για την ανάπτυξη και τη σύγκλιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση](#), Ιούνιος 2023.

Επιπλέον, ενώ το ποσοστό των ατόμων με μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-64 ετών αυξάνεται σε επίπεδο ΕΕ λόγω του ότι οι νεότερες ηλικιακές ομάδες είναι πιο μορφωμένες από τις μεγαλύτερες, το ποσοστό αυτό διευρύνθηκε βραδύτερα στους τομείς αυτούς, με την τάση αυτή να αναμένεται να συνεχιστεί. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την *αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης*,³⁷² οι περιοχές αυτές δεν θα είναι σε θέση να αντισταθμίσουν τη μείωση του εργατικού δυναμικού με άτομα υψηλής ειδίκευσης εάν το ποσοστό των εργαζομένων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μειώνεται ή παραμένει στασιμότητα. Αν αγνοηθεί, αυτό θα διευρύνει το ταλέντο και το οικονομικό χάσμα.

Η ανακοίνωση υπογραμμίζει επίσης ότι στις περιφέρειες που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να συρρικνωθούν σε αναπτυξιακή παγίδα, το ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-34) είναι 14,6 %, ποσοστό πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 11,1 %. Επιπλέον, ενώ η αποχώρηση των νέων ανοίγει νέες ευκαιρίες για τα άτομα, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε αυξημένες εντάσεις στην αγορά εργασίας και επιδείνωση των ελλείψεων θέσεων εργασίας σε συγκεκριμένους κλάδους.

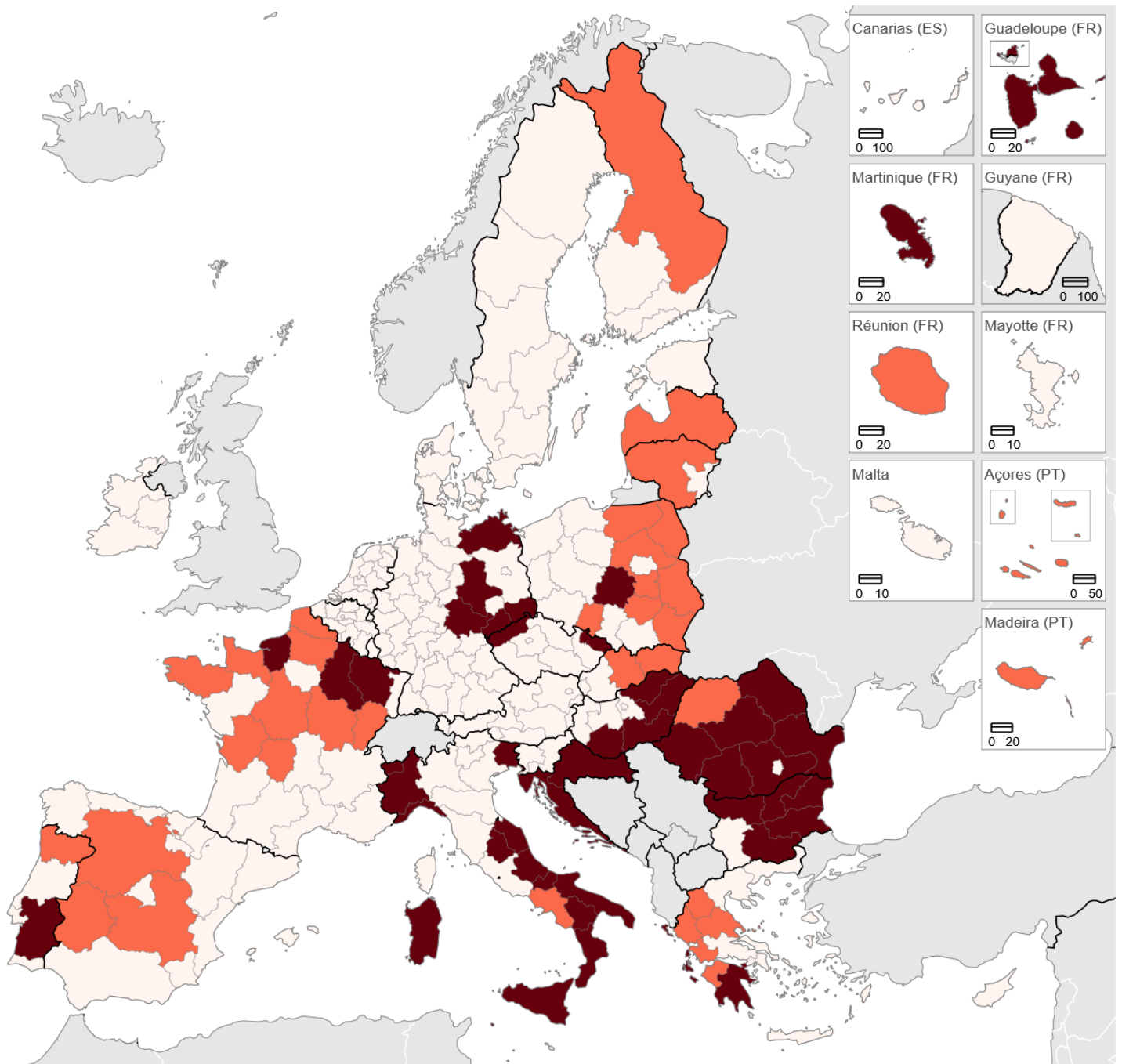
Ο παρακάτω χάρτης δείχνει 46 περιοχές (με σκούρο κόκκινο) που βρίσκονται σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων. Οι περιφέρειες αυτές αντιμετωπίζουν μια επιταχυνόμενη μείωση του πληθυσμού τους σε ηλικία εργασίας, καθώς και χαμηλό και στάσιμο αριθμό ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση μεταξύ 2015 και 2020. Αυτή η ομάδα περιφερειών αντιπροσωπεύει το 16 % του πληθυσμού της ΕΕ. Οι περισσότερες από αυτές τις περιφέρειες είναι λιγότερο ανεπτυγμένες, με μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ 64 % του μέσου όρου της ΕΕ. Αυτή η ομάδα περιφερειών είναι περισσότερο αγροτική από την υπόλοιπη ΕΕ, με το 31 % του πληθυσμού της να ζει σε αγροτικές περιοχές, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 21 %.

Ο χάρτης προσδιορίζει επίσης μια δεύτερη ομάδα 36 περιφερειών (με πορτοκαλί χρώμα) που κινδυνεύουν να πέσουν σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων στο μέλλον, επειδή επηρεάζονται έντονα από την αποχώρηση του πληθυσμού τους ηλικίας 15-39 ετών (μείωση μεγαλύτερη από -2 ανά χίλια ετησίως, σε σύγκριση με 5,3 ανά χιλιάδα κατά μέσο όρο στην ΕΕ). Η ομάδα αυτή αντιπροσωπεύει το 13 % του πληθυσμού της ΕΕ. Συνολικά, οι δύο κατηγορίες περιφερειών αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 30 % του πληθυσμού της ΕΕ.³⁷³

³⁷¹ Κωδικός συνόλου δεδομένων της Eurostat: edat_ifse_04.

³⁷² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση σχετικά με την αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης](#), Ιανουάριος 2023.

³⁷³ Ο.π.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Category

- Shrinking working-age population and lagging level of tertiary education
- Net out-migration of people aged 15-39
- Other regions

Γράφημα 31 — Περιφέρειες σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων και περιφέρειες που κινδυνεύουν να πέσουν σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων
Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁷⁴

³⁷⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ανακοίνωση σχετικά με την αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης](#), Ιανουάριος 2023, με βάση τους κωδικούς συνόλων δεδομένων της Eurostat demo_r_d2jan, demo_r_magec και lfst_r_lfsd2pop.

Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος αύξησης των παγίδων ανάπτυξης ταλέντων, είναι επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί τόσο η ζήτηση ταλέντων, ιδίως με την τόνωση πιο δυναμικών και ποικίλων οικονομικών ευκαιριών, όσο και η προσφορά ταλέντων. Αυτό απαιτεί ένα σύνολο επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων, με τη στήριξη, μεταξύ άλλων, της νέας γενιάς προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Οι περιφέρειες και οι δήμοι διαδραματίζουν κείμερο ρόλο στην ανάπτυξη πολιτικών που σχετίζονται με τις δεξιότητες. Πολλές τοπικές και περιφερειακές αρχές έχουν επιδείξει βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, γεγονός που θα μπορούσε να εμπνεύσει τόσο τις εθνικές όσο και τις ευρωπαϊκές πολιτικές. Υποστηρίζοντας την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση και εξοπλίζοντας τα άτομα με τις δεξιότητες που χρειάζονται, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές θα μπορούσαν να προωθήσουν την κοινωνική ανάκαμψη που δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, να ευαισθητοποιήσουν το κοινό σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ, να διευκολύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων (όπως η ψηφιοποίηση και η κλιματική αλλαγή) και να τονώσουν την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να προωθηθεί και να συνδεθεί η τοπική προοπτική όσον αφορά τις δεξιότητες. Η εργασία σε τοπικό επίπεδο μπορεί να μεγιστοποιήσει τη συμμετοχή των τοπικών εταίρων, όπως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, κατανοώντας παράλληλα καλύτερα τις τοπικές ανάγκες της αγοράς εργασίας και διερευνώντας συνέργειες με άλλες τοπικές και περιφερειακές στρατηγικές. Επιπλέον, η τοπική και περιφερειακή προοπτική θα μπορούσε να συμβάλει στη δημιουργία ποιοτικών προβλέψεων και ποσοτικών προβλέψεων δεξιοτήτων, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να εξελιχθούν σε ένα μοντέλο ή μέθοδο πρόβλεψης δεξιοτήτων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον μελλοντικό σχεδιασμό ή τον σχεδιασμό πολιτικών. Οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές μπορούν να προωθήσουν μια νοοτροπία διά βίου μάθησης παρέχοντας προσβάσιμες και οικονομικά προσιτές ευκαιρίες για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων.

Το Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων αποτελεί ευκαιρία ευθυγράμμισης των μελλοντικών δράσεων για την προώθηση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων με τις αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Είναι επίσης μια ευκαιρία να σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τον κύριο στόχο που σχετίζεται με τις δεξιότητες που πρέπει να επιτευχθούν έως το τέλος της δεκαετίας, δηλαδή ότι τουλάχιστον το 60 % όλων των ενηλίκων θα πρέπει να συμμετέχει στην κατάρτιση κάθε χρόνο, και θα πρέπει να επιτευχθεί ποσοστό απασχόλησης τουλάχιστον 78 % έως το 2030.³⁷⁵

Η νέα προσέγγιση όσον αφορά τις δεξιότητες θα βασίζεται στη συνεργασία με τις εταιρείες για την αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων και θα λαμβάνει υπόψη τις προσδοκίες των ανθρώπων, αλλά θα στοχεύει επίσης στην προσέλκυση ειδικευμένων εργαζομένων από το εξωτερικό με στοχευμένο τρόπο.³⁷⁶ Αυτό συμβάλλει επίσης στον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης αριθ. 4, ο οποίος αποσκοπεί στη διασφάλιση ισότιμης και χωρίς αποκλεισμούς ποιοτικής εκπαίδευσης και στην προώθηση ευκαιριών διά βίου μάθησης για όλους έως το 2030.

³⁷⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=en>.

³⁷⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52022PC0526>.

Η διασφάλιση ότι όλοι μπορούν να συμβάλουν επιτυχώς στη μετάβαση στη βιωσιμότητα αποτελεί βασικό μήνυμα της πρόσφατης έκθεσης *στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2023*.³⁷⁷

Η έκθεση επισημαίνει ότι απαιτούνται συνεπείς προσπάθειες για την επέκταση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας σε όλες τις δημογραφικές κατηγορίες, ιδίως μεταξύ των γυναικών, των ατόμων με αναπηρία, των ηλικιωμένων, των νέων και άλλων ομάδων που υποεκπροσωπούνται τόσο στην απασχόληση όσο και στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Επιπλέον, για να μειωθούν οι ανισότητες, θα πρέπει να ενθαρρυνθούν οι πρώιμες και υψηλής ποιότητας δαπάνες για την εκπαίδευση. Οι ψηφιακές δεξιότητες, οι δεξιότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, την ανθεκτικότητα και την επιχειρηματικότητα, καθώς και οι δεξιότητες στον τομέα της βιωσιμότητας, θα πρέπει να έχουν την ίδια εστίαση με τις τεχνικές δεξιότητες.

Η έκθεση υπογραμμίζει στη συνέχεια τη σημασία της ενθάρρυνσης της διά βίου μάθησης μέσω μεγαλύτερης επαγγελματικής κατάρτισης και/ή επαγγελματικής κατάρτισης. Η ευελιξία της μάθησης θα επεκταθεί με δημιουργικές μεθόδους διδασκαλίας. Επιπλέον, η προσαρμογή των χώρων εργασίας και των συνθηκών εργασίας στα νέα είδη εργασίας, οι προσδοκίες των γενεών και οι απαιτήσεις των εργαζομένων πρέπει να συμβαδίζουν με αυτό.

Επιπλέον, μέσω καθιερωμένων δομών (όπως συμφώνων δεξιοτήτων ή ακαδημιών δεξιοτήτων), θα πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ κυβερνητικών, επιχειρηματικών και φορέων της κοινωνίας των πολιτών και να εφαρμοστούν ψηφιακές τεχνολογίες για την ενίσχυση, την τροποποίηση και την επέκταση των ευκαιριών μάθησης για όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Όσον αφορά τη διαχείριση των δημογραφικών αλλαγών, η *έκθεση στρατηγικών προβλέψεων 2023*³⁷⁸ υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ χρειάζεται αξιόπιστες τεχνολογίες για την ακριβή πρόβλεψη των αναγκών σε εργατικό δυναμικό και δεξιότητες σε σημαντικές βιομηχανίες, και ότι οι παγίδες για την ανάπτυξη ταλέντων πρέπει να αντιμετωπιστούν σε περιφερειακό επίπεδο με την ενίσχυση της ζήτησης και της προσφοράς ταλέντων με εξατομικευμένες πρωτοβουλίες, σε συνεργασία με εταιρείες και εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Οι περιβαλλοντικοί κανόνες πρέπει να συμβαδίζουν και να ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές για τις δεξιότητες και την αγορά εργασίας. Μέχρι σήμερα, οι πολιτικές για την αγορά εργασίας και τις δεξιότητες έχουν δημιουργηθεί σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα από τις περιβαλλοντικές πολιτικές, οι οποίες οδηγούν την προσφορά και τη ζήτηση πράσινων ταλέντων. Αυτό πρέπει να αλλάξει προκειμένου να αποφευχθούν οι ελλείψεις πράσινων δεξιοτήτων που μπορούν να παρεμποδίσουν την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι που πλήττονται σοβαρά από την πράσινη μετάβαση δεν θα μείνουν στο περιθώριο. Οι αρμόδιες δημόσιες διοικήσεις σε όλα τα επίπεδα πρέπει να συνεργαστούν στενά για την ευθυγράμμιση αυτών των τομέων πολιτικής.

Όπως αναφέρεται στο έγγραφο «*Δημιουργία θέσεων εργασίας και τοπική οικονομική ανάπτυξη*» 2023: *Γεφύρωση του Μεγάλου Πράσινου Διαίρηματος*, είναι σαφές ότι **για να βοηθηθούν οι εργαζόμενοι στην απόκτηση των δεξιοτήτων που απαιτούνται σε μια πράσινη οικονομία, οι τοπικές και**

³⁷⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων*, 2023.

³⁷⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3623.

³⁷⁹ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, Δημιουργία *Εργασίας και Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη 2023: Γεφύρωση του μεγάλου πράσινου χάσματος*, 2023.

περιφερειακές κυβερνήσεις πρέπει να δημιουργήσουν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο εκπαίδευσης ενηλίκων, το οποίο θα είναι τόσο μακρόπνοο όσο και επικαιροποιημένο. Αυτό συνεπάγεται διεξοδική αξιολόγηση των σχολικών προγραμμάτων σπουδών, ώστε να αντικατοπτρίζονται οι αλλαγές στις απαιτήσεις δεξιοτήτων που επέφερε η πράσινη μετάβαση.

Επιπλέον, στις βιομηχανίες και στους τομείς που επηρεάζονται περισσότερο από την πράσινη μετάβαση — τόσο σε εκείνους που αντιμετωπίζουν τη δυνητική μετατόπιση σημαντικού τμήματος του εργατικού δυναμικού τους όσο και σε εκείνους που είναι επικεφαλής της επιβάρυνσης προς αυτήν — μπορεί να χρειαστούν προσαρμοσμένα προγράμματα κατάρτισης. Δεδομένου ότι σημαντικό μέρος της εκπαίδευσης ενηλίκων πραγματοποιείται στην εργασία, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να ενθαρρύνουν και να βοηθούν τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς που επανεκπαιδεύουν και αναβαθμίζουν το εργατικό δυναμικό τους.³⁸⁰

Όπως εξηγείται στο *Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment*,³⁸¹ για την αύξηση του εργατικού δυναμικού και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων και εργατικού δυναμικού, πρέπει να συνδυαστούν δύο σημαντικές προσεγγίσεις: πρώτον, την (επαν)συμμετοχή και κατάρτιση όσων βρίσκονται στην περιφέρεια της αγοράς εργασίας, όπως οι γυναίκες, οι συνταξιούχοι και άλλοι· και δεύτερον, αύξηση του εργατικού δυναμικού μέσω της μετανάστευσης.

Η εστίαση στην προσέλκυση και τη διατήρηση των ταλέντων από το εξωτερικό είναι ζωτικής σημασίας λόγω του γεγονότος ότι οι απαιτήσεις της διευρυνόμενης αγοράς εργασίας δεν μπορούν να ικανοποιηθούν μακροπρόθεσμα με την κινητοποίηση μόνο του τοπικού εργατικού δυναμικού.³⁸²

Regale: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Το έργο Regale αποσκοπεί στη δημιουργία ή την ενίσχυση δικτύων οργανισμών εκπαίδευσης ενηλίκων και στη δημιουργία συνεργειών με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές προκειμένου να αυξηθεί ο αντίκτυπος και η βιωσιμότητά τους. Αυτό θα επιτευχθεί με την αύξηση της ικανότητας των εταιρών να ανταποκριθούν στις προκλήσεις τους, να οικοδομήσουν δομές συνεργασίας και να προωθήσουν μια κουλτούρα εκπαίδευσης ενηλίκων στις κοινότητες, τις πόλεις και τις περιφέρειες.

Ο Δήμος Λάρισας έχει δώσει προτεραιότητα στην προώθηση της δια βίου μάθησης ως φιλοσοφία διαβίωσης στην τοπική κοινωνία. Ο κύριος στόχος είναι να τοποθετηθούν οι πολίτες στο κέντρο της κοινότητάς τους, παρέχοντάς τους ευκαιρίες να ενισχύσουν τις δεξιότητες κριτικής σκέψης τους, να μάθουν και να συμμετέχουν σε καθημερινές δραστηριότητες. Ο δήμος ενθαρρύνει τη συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ των φορέων της πόλης και οργανώνει έργα που υποστηρίζουν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, αλλά και παρακινεί την τοπική κοινωνία να συμμετάσχει στη διαδικασία της διά βίου μάθησης και της προσωπικής ανάπτυξης.

³⁸⁰ Ο.π.

³⁸¹ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment](#), 2023.

³⁸² Ο.π.

ΔΑΜΑΣ
ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Το έργο DAMAS (Digital Apprentices Mobility in the Automotive Sector), το οποίο υλοποιήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας στην Περιφέρεια Καταλονίας (Ισπανία), το Τμήμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων στο Δήμο Borås (Σουηδία), και άλλα έχει ως στόχο να δοκιμάσει την εικονική κινητικότητα στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, η ανάπτυξη της εικονικής κινητικότητας έχει αποδειχθεί βασική ανάγκη στον τομέα της ΕΕΚ. Το έργο DAMAS έχει βρει μια καινοτόμο λύση για το μέλλον, κυρίως με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων. Η διαχείριση του ανθρώπινου κεφαλαίου στην αυτοκινητοβιομηχανία βρίσκεται επί του παρόντος υπό ακραίες πιέσεις για καινοτομία, ιδίως όσον αφορά την ηλεκτροκίνηση, τη διεθνοποίηση και τη σύνδεση με τα τοπικά οικοσυστήματα. Η Damas έχει συνδέσει βασικούς περιφερειακούς παράγοντες για την ενίσχυση της παροχής και της απόκτησης δεξιοτήτων στον τομέα, καθώς και για την προώθηση της διεθνούς ψηφιακής κινητικότητας. Σε αυτό το σενάριο, το DAMAS παρουσιάστηκε ως «ένα έργο που βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ποικιλομορφία των περιφερειών που συμμετέχουν στο έργο και στην εμπειρία του κάθε εταίρου». Κατά τη διάρκεια της τελικής διάσκεψης, παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα του έργου, όπως η έρευνα για την ψηφιακή κινητικότητα αιχμής, οι κατευθυντήριες γραμμές για τα μικτά ή πλήρως εικονικά εργαλεία και την κινητικότητα, η διαδικτυακή διάθεση και το πρόγραμμα σπουδών.

Κεφάλαιο III — Οι περιφέρειες και οι πόλεις διαμορφώνουν το μέλλον της Ευρώπης

Τόσο η βραχυπρόθεσμη αντίδραση σε αναπτυσσόμενες κρίσεις, όπως ο ρωσικός πόλεμος κατά της Ουκρανίας ή οι σοβαρές κλιματικές καταστροφές, όσο και οι μακροπρόθεσμες προσπάθειες για την υλοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης απαιτούν ισχυρές περιφέρειες και πόλεις και τη δέσμευση των πολιτών τους. Όλες οι λύσεις που συζητήθηκαν νωρίτερα στην παρούσα έκθεση αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης συζήτησης για το μέλλον της Ευρώπης, στην οποία ένα ανανεωμένο δημοκρατικό συμβόλαιο και μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν δύο κεντρικά ζητήματα.

Πώς μπορούν οι διάφορες κρίσεις να επηρεάσουν τη δημοκρατία σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης — από τοπικές και περιφερειακές έως εθνικές και ευρωπαϊκές, αλλά και πέρα από τα σύνορα της ΕΕ — στο πλαίσιο της μελλοντικής διεύρυνσης. Η εμπιστοσύνη και η συμμετοχή είναι ανεκτίμητα συστατικά για σταθερές δημοκρατίες, αλλά για να ευδοκιμήσουν απαιτούνται σε όλα τα επίπεδα. Πώς μπορούμε να προετοιμαστούμε για μια νέα εποχή διεύρυνσης, φέρνοντας νέα κράτη μέλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

Και σε αυτήν την περίπτωση, οι περιφέρειες και οι πόλεις μπορούν να αποτελέσουν βασικούς παράγοντες και να χρησιμοποιήσουν την εγγύτητά τους με τους πολίτες της επικράτειάς τους για να οικοδομήσουν γέφυρες μεταξύ της ΕΕ και των πολιτών της, να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη και να βελτιώσουν τη χάραξη πολιτικής, υποστηρίζοντας παράλληλα τις πόλεις και τις περιφέρειες των υποψήφιων χωρών να προετοιμαστούν για την ένταξή τους στην ΕΕ.

A. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1,2 εκατομμύρια πολίτες είναι εκλεγμένοι σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Είναι η βάση της ευρωπαϊκής δημοκρατίας. Οι συμπολίτες τους τους εμπιστεύονται περισσότερο. Ωστόσο, ενώ αυτή η εμπιστοσύνη μπορεί να βοηθήσει να ξεπεραστούν οι κρίσεις της Ευρώπης και να στηρίξει τις μεταβάσεις της, οι εν λόγω μεταβάσεις ενδέχεται επίσης να απειλήσουν να επιδεινώσουν τη δυσανεμία. Πώς ενισχύουμε αυτόν τον θεμελιώδη δεσμό εμπιστοσύνης μεταξύ της Ευρώπης και των πολιτών της; Πώς μπορούμε να συμπεριλάβουμε τους πολίτες μας ακόμη καλύτερα και περισσότερο σε μελλοντικά ευρωπαϊκά έργα σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης;

Η εμπιστοσύνη στους θεσμούς αντικατοπτρίζει τη στήριξη των πολιτών για ένα σύστημα διακυβέρνησης και τις θεσμικές ρυθμίσεις του. Όπως επισημαίνει ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η εμπιστοσύνη είναι μια πολυδιάστατη έννοια και «παρέχει ένα μέτρο για το πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την ποιότητα και τη σύνδεσή τους με κυβερνητικούς θεσμούς σε δημοκρατικές χώρες».383

Η εμπιστοσύνη των πολιτών στη δημοκρατία συνδέεται αρνητικά με τις αυξανόμενες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Αυτό σημαίνει ότι όσο περισσότερες ανισότητες, τόσο χαμηλότερη είναι η εμπιστοσύνη στους πολιτικούς θεσμούς και τους εκπροσώπους τους.384 Στο πλαίσιο αυτό, η έκθεση στρατηγικών προβλέψεων 2023 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προσδιορίζει385 τις «απειλές για τη δημοκρατία και το υφιστάμενο κοινωνικό συμβόλαιο» ως μία από τις βασικές προκλήσεις στην πορεία της ΕΕ προς την κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα. Σύμφωνα με την έκθεση, «το υφιστάμενο κοινωνικό συμβόλαιο δεν είναι πλήρως κατάλληλο για τη νέα κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα».

Η αύξηση της πολυμορφίας στις δημοκρατικές διαδικασίες — ξεκινώντας από το τοπικό επίπεδο — βελτιώνει τη νομιμότητά τους και μπορεί να αυξήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών και το αίσθημα δημοκρατικής οικειοποίησης. Υπάρχει μια σημαντική σχέση μεταξύ της κατάστασης της δημοκρατίας και της συμμετοχικότητας της δημοκρατίας — αναφερόμενος στον ανοικτό χαρακτήρα της προς όλες τις κοινωνικές ομάδες. Αυτό σημαίνει, για παράδειγμα, ότι το χάσμα μεταξύ των φύλων στην πολιτική εκπροσώπηση συνεπάγεται την ανάγκη βελτίωσης της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική και στη δημόσια ζωή.386 Ομοίως, πρέπει να διασφαλιστεί η συμμετοχή των νέων και των ευάλωτων ομάδων που είναι πιο επιρρεπείς σε διακρίσεις ή βλάβες λόγω διαφόρων προσωπικών ή κοινωνικοοικονομικών συνθηκών.

³⁸³ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Government at a Glance 2023](#), 2023.

³⁸⁴ Η σχέση μεταξύ της περιφερειακής ανισότητας και της εμπιστοσύνης στους θεσμούς αναλύεται ευρέως από τους Lipps, J., και Schraff, D., [Regional inequality and Institution trust in Europe](#), European Journal of Political Research, Νοέμβριος 2021. Ο τρόπος με τον οποίο η λεγόμενη «παγίδα περιφερειακής ανάπτυξης» επηρεάζει τη στήριξη των πολιτών για την ολοκλήρωση και τις αξίες της ΕΕ αναλύεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [«Η γεωγραφία της δυσανεμίας και η παγίδα της περιφερειακής ανάπτυξης»](#), Μάρτιος 2023.

³⁸⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [2023 Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων](#), 2023.

³⁸⁶ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, [Γυναίκες στην πολιτική στην ΕΕ. Τρέχουσα κατάσταση](#), Μάρτιος 2023· Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Government at a Glance 2023](#), 2023, βλ. ακριβέστερα κεφάλαιο 1. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων παρέχει ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με την εκπροσώπηση των γυναικών σε κοινοβούλια και στελέχη σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών και τοπικών, στη [βάση δεδομένων στατιστικών για το φύλο](#).

Η έρευνα δείχνει ότι βιώνουμε μια δεκαετή παγκόσμια τάση αποδυνάμωσης των δημοκρατικών προτύπων.³⁸⁷ Στις αρχές του 2022, όλοι οι δείκτες δημοκρατίας κατέδειξαν ότι η παγκόσμια δημοκρατική ύφεση συνεχιζόταν, με πιεστικές προκλήσεις που επιδεινώθηκαν από τις συνέπειες της πανδημίας COVID-19, του ρωσικού πολέμου κατά της Ουκρανίας, του αυξανόμενου κόστους ζωής, της αύξησης των λαϊκιστικών κινημάτων και των απειλών που προκαλεί η παραπληροφόρηση. Μια πρόσφατη μελέτη διερευνά επίσης τη συνεχώς αυξανόμενη πόλωση των απόψεων, των παγκόσμιων απόψεων και των πολιτικών θέσεων στις ευρωπαϊκές δημοκρατίες, η οποία — δεδομένης της αυξανόμενης εχθρότητας προς εκείνους που έχουν διαφορετική άποψη — συνιστά σοβαρή απειλή για τη δημοκρατική σταθερότητα.³⁸⁸

Η δημοκρατική οπισθοδρόμηση και η αυταρχική επιρροή αποτελούν απειλές σε ολόκληρη την Ευρώπη και μερικές φορές οδηγούν σε μια αντιδραστική και όχι σε στρατηγική χάραξη πολιτικών. Αυτό αφορά τόσο τις εξωτερικές σχέσεις — βλέπουμε, για παράδειγμα, τη διαμόρφωση του πολέμου στην Ουκρανία ως μέρος μιας ιδεολογικής πάλης μεταξύ δημοκρατίας και απολυταρχίας παγκοσμίως — όσο και πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την ενίσχυση της δημοκρατίας στην Ευρώπη. Ο τελευταίος αντιπροσώπευε τον δυναμικότερο τομέα ανάπτυξης πολιτικής της ΕΕ το 2022, σύμφωνα με την Carnegie Europe.³⁸⁹

Οι πολλαπλές κρίσεις που αντιμετωπίζουμε απειλούν τη δύναμη του δημοκρατικού μας ιστού. Αυτό ενέχει σημαντικό κίνδυνο μια ενδεχομένως αργή ή ανεπαρκής αντίδραση στις κρίσεις αυτές να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στους δημόσιους θεσμούς.

Η εμπιστοσύνη των πολιτών στην ΕΕ είναι 47 % (Ιούλιος 2023) — δύο ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερη από ό,τι το καλοκαίρι του 2022, σύμφωνα με την έκθεση του τακτικού Ευρωβαρόμετρου για την άνοιξη του 2023. Εξακολουθεί να είναι υψηλότερος από ό,τι κατά την περίοδο μεταξύ του φθινοπώρου του 2009 και του χειμώνα 2020-2021, μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση και την πανδημία COVID-19, αντίστοιχα. Είναι επίσης ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το ποσοστό των ερωτηθέντων που πιστεύουν ότι η φωνή τους μετράει στην ΕΕ (42 %) έχει μειωθεί κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες από το καλοκαίρι του 2022, αντιπροσωπεύοντας την πρώτη μείωση του δείκτη αυτού από το 2020 και το χαμηλότερο επίπεδο από το καλοκαίρι του 2021.³⁹⁰

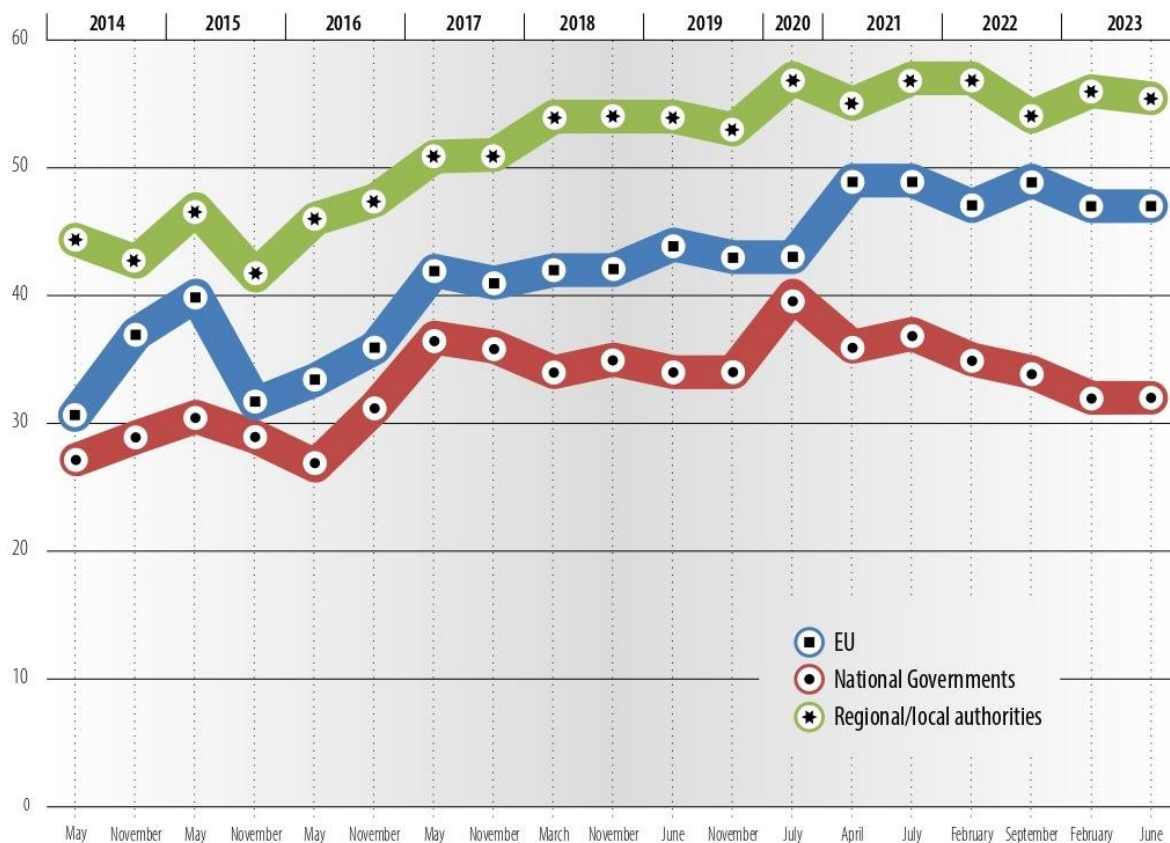
Η εμπιστοσύνη στα επίπεδα των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων αυξάνεται, ενώ η εμπιστοσύνη στις εθνικές κυβερνήσεις και τα εθνικά κοινοβούλια εξακολουθεί να μειώνεται, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες.

³⁸⁷ Βλ., για παράδειγμα, Carnegie Europe, [European Democracy Support Annual Review 2022](#), Ιανουάριος 2023.

³⁸⁸ Mercator Forum Migration und Demokratie, [Polarisierung in Deutschland und Europa](#), 2023.

³⁸⁹ Το έγγραφο Carnegie αναφέρεται σε πρωτοβουλίες σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών, καθώς και σε αναδιατυπωμένη ρύθμιση που διέπει τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα και τα πολιτικά ιδρύματα, τον νόμο για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, τον νόμο για τις ψηφιακές υπηρεσίες, τον κώδικα πρακτικής κατά της παραπληροφόρησης.

³⁹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 99 — Άνοιξη 2023](#), Ιούλιος 2023.

Γράφημα 32 — Εμπιστοσύνη σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης
 Πηγή — Συλλογή της ΕτΠ με βάση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁹¹

Η θετική τάση όσον αφορά την εμπιστοσύνη στην τοπική και περιφερειακή κυβέρνηση επιβεβαιώνεται από την κυβέρνηση του ΟΟΣΑ για το 2023 με μια ματιά: στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχουν «υψηλή και μέτρια υψηλή εμπιστοσύνη στην τοπική αυτοδιοίκηση» είναι υψηλότερο από το ποσοστό εκείνων που έχουν το ίδιο επίπεδο εμπιστοσύνης στην εθνική κυβέρνηση. Ωστόσο, και οι δύο αριθμοί είναι κατά μέσο όρο κάτω του 50%.³⁹²

Οι περιφέρειες και οι δήμοι είναι οι πλέον κατάλληλοι για να δημιουργήσουν εμπιστοσύνη και αίσθημα οικειοποίησης όσον αφορά τη δημοκρατία. Ο λόγος για αυτό είναι πολλαπλός: οι τοπικοί και περιφερειακοί εκπρόσωποι και διοικήσεις είναι ο στενότερος δεσμός με τους πολίτες — καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι βιώνουν την πολιτική δράση στην καθημερινή τους ζωή. Διαδραματίζουν επίσης καίριο ρόλο στην προώθηση των αξιών και των αρχών της ΕΕ. Η βάση δεδομένων της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ) για την προώθηση των αξιών της ΕΕ μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού παρέχει πάνω από 120 παραδείγματα έργων με βέλτιστες πρακτικές σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, τα οποία ενισχύουν την ενεργό συμμετοχή του ευρωπαϊού πολίτη στα κοινά μέσω της εκπαίδευσης. Μέσω αυτών των έργων, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές εμπνέουν το ανήκειν και την οικειοποίηση με βάση την πολυμορφία, διατηρώντας μαζί τις τοπικές, εθνικές και ευρωπαϊκές διαστάσεις της δημοκρατίας.³⁹³

³⁹¹ Ο.π.

³⁹² Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Government at a Glance 2023](#), 2023, βλ. ακριβέστερα κεφάλαιο 2.

³⁹³ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/european-education-culture.aspx>.

Οι τοπικοί και περιφερειακοί εκλεγμένοι αντιπρόσωποι είναι επίσης οι πλέον εκτεθειμένοι στην αυξανόμενη δυσарέσκεια και στις συνέπειες των αυξανόμενων ανισοτήτων και άλλων απειλών για τη δημοκρατία, καθώς αποτελούν τον άμεσο σύνδεσμο μεταξύ των πολιτών και των δημόσιων θεσμών. Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί αυξανόμενα ποσοστά βίας — τόσο ψυχολογικής όσο και σωματικής φύσης — κατά δημάρχων, συμβούλων και δημοσίων υπαλλήλων. Ένα τραγικό φαινόμενο, στο οποίο η ρητορική μίσους σε έναν ψηφιοποιημένο κόσμο συμβάλλει ακόμη περισσότερο, με μερικές φορές ολέθριες συνέπειες για τους κατόχους δημόσιας εντολής.

Ως εκ τούτου, οι περιφερειακοί και τοπικοί εκπρόσωποι φαίνεται να είναι οι πιο αξιόπιστοι, αλλά και οι πλέον απειλούμενοι εκπρόσωποι της δημοκρατίας. Αυτή η παρατήρηση μας αφήνει ορισμένες επιταγές για δράση — δράσεις που ενισχύουν την τοπική δημοκρατία και συμμετοχή, διασφαλίζοντας παράλληλα την ασφάλεια των αξιωματούχων και σταθεροποιούν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου ως ευρωπαϊκές θεμελιώδεις αξίες μας. Δεδομένης της μεγάλης σημασίας και του αντίκτυπου των πολιτικών της ΕΕ «επί τόπου» — στις περιφέρειες και τις πόλεις και στη ζωή των πολιτών — οι δράσεις αυτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ευρωπαϊκή διάσταση. Από την άλλη πλευρά, οι δράσεις για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής δημοκρατίας δεν μπορούν να έχουν ουσία χωρίς τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών και των ανθρώπων που ζουν στις κοινότητες τους.

Η φωνή των περιφερειών και των πόλεων πρέπει να ακουστεί στη διαδικασία χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Αυτό επιβεβαιώνεται έντονα από τα αποτελέσματα της έρευνας της ΕτΠ για το *τοπικό και περιφερειακό βαρόμετρο*³⁹⁴ που διεξήγαγε η Ipsos European Public Affairs. Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων (91 %) είτε συμφωνεί πλήρως είτε τείνει να συμφωνήσει ότι οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερη επιρροή στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ και στη συζήτηση για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όταν ρωτήθηκαν σε ποιες περιοχές οι περιφέρειες και οι πόλεις θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερο λόγο στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ, περίπου οι μισοί από τους ερωτηθέντες επέλεξαν «μια ισχυρότερη οικονομία, κοινωνική δικαιοσύνη και θέσεις εργασίας» (52 %), «εκπαίδευση, πολιτισμός, νεολαία και αθλητισμός» (51 %) και «κλιματική κρίση και περιβάλλον» (51 %), οι οποίες είναι πράγματι τομείς με τον πιο από αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών και πιθανότερο να προκαλέσουν τα μεγαλύτερα χάσματα και ανισότητες.

Περίπου το 70 % των πολιτικών της ΕΕ εφαρμόζονται από τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου πολιτικής. Η διασφάλιση αποτελεσματικών πολιτικών που βασίζονται στη συμμετοχή της κυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση υψηλότερων επιπέδων ικανοποίησης. Ως εκ τούτου, η βελτίωση της νομοθεσίας και η διασφάλιση της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας αποτελούν βασικά στοιχεία για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης. Η βελτίωση της νομοθεσίας εξασφαλίζει μια πιο συμμετοχική και πολυεπίπεδη μορφή δημοκρατικής διακυβέρνησης.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑ

³⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών έχει διαδραματίσει ενεργό ρόλο στο θεματολόγιο της ΕΕ για τη βελτίωση της νομοθεσίας και ενισχύει τη συμβολή της μέσω της συντονιστικής ομάδας της για τη βελτίωση της νομοθεσίας και την ενεργό επικουρικότητα (BRASS-G). Από το 2022, η BRASS-G συντονίζει τις δραστηριότητες των διαφόρων εργαλείων της ΕτΠ για τη βελτίωση της νομοθεσίας, δηλαδή την παρακολούθηση της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, το έργο του δικτύου περιφερειακών κόμβων (RegHub), τη συμβολή της ΕτΠ στην πλατφόρμα «Fit for Future», τις εκτιμήσεις εδαφικού αντικτύπου, τον αγροτικό έλεγχο και —την τελευταία προσθήκη— στρατηγικές προβλέψεις.³⁹⁵

Για να στηρίξει τη δημοκρατική ανθεκτικότητα, ο ΟΟΣΑ προτείνει πιθανές γραμμές δράσης, οι³⁹⁶ οποίες περιλαμβάνουν την αξιοποίηση των δημοκρατικών πλεονεκτημάτων, μεταξύ άλλων με τη χρήση πιο προηγμένων εργαλείων συμμετοχής και εκπροσώπησης, την ενίσχυση των βασικών ικανοτήτων για την αντιμετώπιση κρίσεων και την προστασία από απειλές κατά των δημοκρατικών αξιών, συμπεριλαμβανομένης της δράσης κατά της παραπληροφόρησης και της παραπληροφόρησης.³⁹⁷ **Οι περιφέρειες και οι δήμοι — και η ΕτΠ ως θεσμικός εκπρόσωπός τους — είναι σε θέση να συμβάλουν στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής δημοκρατίας.**

Οι δημοκρατικές καινοτομίες θα πρέπει να βασίζονται στα αποτελέσματα της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης (CoFoE).³⁹⁸ Υπάρχουν δύο βασικοί λόγοι για αυτό: Πρώτον, οι προτάσεις της CoFoE παρέχουν ένα καλό σημείο εκκίνησης για την αντιμετώπιση των πολλών προκλήσεων και απειλών που επηρεάζουν την ευρωπαϊκή δημοκρατία. Δεύτερον, είναι αποτέλεσμα ουσιαστικού διαλόγου μεταξύ των πολιτών και των εκπροσώπων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, αλλά και των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών φορέων χάραξης πολιτικής. Αναγνωρίζουν επίσης την πολυεπίπεδη διάσταση της ευρωπαϊκής δημοκρατίας και διακυβέρνησης, την έννοια της «ενεργού επικουρικότητας» και το μακροχρόνιο αίτημα της ΕτΠ για έναν μόνιμο μηχανισμό διαλόγου μεταξύ πολιτών και θεσμικών οργάνων.

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

³⁹⁵ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Better-Regulation-and-Active-Subsidiarity.aspx>.

³⁹⁶ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, [Government at a Glance 2023](#), 2023, βλ. ακριβέστερα κεφάλαιο 1.

³⁹⁷ Βλ. εργασίες της ΕτΠ για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης: Zamparutti, T., Jones, M., Tugran, T., Vona, L., Navas, L., Sidlo, K. W., Kulesa, A., Chmiel, O., [Ανάπτυξη εγχειριδίου ορθής πρακτικής για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο](#), μελέτη που ανέθεσε η Επιτροπή των Περιφερειών, 2022.

³⁹⁸ Διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης, [Έκθεση σχετικά με τα τελικά αποτελέσματα](#), Μάιος 2022. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2023 επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στη συνέχεια που δόθηκε στις συστάσεις της τελικής έκθεσης της CoFoE. Αυτό κατέδειξε τον τρόπο με τον οποίο η εμπειρία της CoFoE συνέβαλε στο να καταστεί η ευρωπαϊκή δημοκρατία πιο συμμετοχική, ανοίγοντας το δρόμο για τη συμπερίληψη μιας νέας γενιάς ομάδων πολιτών στην εργαλειοθήκη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη χάραξη πολιτικής. Από τον Δεκέμβριο του 2022 έως την άνοιξη του 2023 πραγματοποιήθηκαν [τρεις ομάδες πολιτών](#): σχετικά με τη σπατάλη τροφίμων, τους εικονικούς κόσμους και τη μαθησιακή κινητικότητα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ), καθώς και οι περιφέρειες και οι πόλεις που εκπροσωπεί, ηγούνται πολλών πρωτοβουλιών σε όλους τους τομείς πολιτικής, οι οποίες ανταποκρίνονται στους στόχους των προτάσεων της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης (CoFoE), όπως προκύπτει από την έκθεση (που ομαδοποιείται στο πλαίσιο των εννέα θεμάτων της Διάσκεψης για το μέλλον της Ευρώπης). Αυτό δείχνει τη σχετική εδαφική διάσταση των περισσότερων προτάσεων, η εφαρμογή των οποίων πρέπει να εδραιωθεί σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Είναι επίσης ένα άλλο στοιχείο που επιβεβαιώνει ότι οι περιφερειακές και τοπικές αρχές είναι οι πυλώνες διακυβέρνησης που βρίσκονται πλησιέστερα στους πολίτες, ενεργώντας ως διαμεσολαβητές μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των ανθρώπων που υπηρετούν.

Οι προτάσεις της CoFoE ζητούν σε μεγάλο βαθμό τη βελτίωση της επικοινωνίας και της συνεργασίας με τους πολίτες, με στόχο την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας της διακυβέρνησης και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Ορισμένες από τις προτάσεις αυτές καταδεικνύουν την πιθανή σύνδεση μεταξύ μιας λειτουργικής ευρωπαϊκής δημοκρατίας και της ισχυρότερης συμμετοχής των δήμων και των περιφερειών, καθώς και της ΕτΠ, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ.³⁹⁹

Με την ευκαιρία της εκδήλωσης παρατηρήσεων της CoFoE με τους πολίτες που πραγματοποιήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2022 στις Βρυξέλλες, η ΕτΠ δημοσίευσε έκθεση στην οποία περιγράφονται οι στρατηγικές, οι πρωτοβουλίες και οι δραστηριότητές της με στόχο την παρακολούθηση των προτάσεων της CoFoE.⁴⁰⁰

Πριν από την CoFoE, η ΕτΠ είχε ήδη δρομολογήσει διάφορες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών και της συμμετοχής των νέων στην ευρωπαϊκή νομοθετική διαδικασία, ενώ ταυτόχρονα σφυρηλάτησε τη σύνδεση μεταξύ των πολιτών και των εκλεγμένων εκπροσώπων τους σε όλα τα επίπεδα, όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Τοπικών και Περιφερειακών Συμβούλων ή το Πρόγραμμα Νέων Εκλεγμένων Πολιτικών.

ΦΕΡΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Η πρωτοβουλία αυτή που⁴⁰¹ δρομολογήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) απευθύνεται σε τοπικούς ή περιφερειακούς εκπροσώπους που έχουν πολιτική εντολή σε ένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Από την έναρξή του το 2021, το δίκτυο έχει ήδη συγκεντρώσει πάνω από 2600 εκλεγμένους αντιπροσώπους σε περιφερειακές ή δημοτικές συνελεύσεις σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στόχος της είναι:

- Να φέρει την Ευρώπη πιο κοντά στις τοπικές κοινότητες μέσω του έργου των 1,2 εκατομμυρίων τοπικών και περιφερειακών εκπροσώπων σε ολόκληρη την ΕΕ.

³⁹⁹Βλ., για παράδειγμα, Διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης, [Έκθεση σχετικά με το τελικό αποτέλεσμα](#), Μάιος 2022, προτάσεις 38.4, 39.2 και 40. Βλ. επίσης κεφάλαιο VI της Επιτροπής των Περιφερειών, [Ετήσια έκθεση της ΕΕ για την κατάσταση των περιφερειών και των πόλεων 2022](#), Οκτώβριος 2022.

⁴⁰⁰ Επιτροπή των Περιφερειών, [τοπικές και περιφερειακές αρχές που συμμετέχουν στην παρακολούθηση της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης](#), 2022· και της Επιτροπής των Περιφερειών, [υήφισμα σχετικά με τα αποτελέσματα και τη συνέχεια της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης](#), 2022.

⁴⁰¹ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/Network-of-Regional-and-Local-EU-Councillors.aspx>.

- Να λειτουργήσει ως πλατφόρμα συνάντησης, συζήτησης και δικτύωσης των τοπικών και περιφερειακών συμβούλων με άλλους συμβούλους και μέλη της ΕτΠ.
- Να ενθαρρύνουν τους τοπικούς και περιφερειακούς συμβούλους να συμμετέχουν σε διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες επικοινωνίας πριν από τις επόμενες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το έργο αναπτύσσεται σε στενή συνεργασία με άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ, ιδίως με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (δίκτυο «Κτίριο της Ευρώπης με τοπικούς συμβούλους»),⁴⁰² το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και εταιρίες σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο (Γραφεία Συνδέσμου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εθνικές ενώσεις τοπικών και περιφερειακών αρχών, περιφερειακά γραφεία με έδρα τις Βρυξέλλες, ενώσεις της ΕΕ).

Η πολιτική για τη νεολαία και η συμμετοχή των νέων ήταν πάντα ψηλά στην ημερήσια διάταξη της ΕτΠ. Αυτό αποδεικνύεται επίσης από θέματα όπως ο Χάρτης για τη Νεολαία και τη Δημοκρατία που εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 2022, ο οποίος συνέταξε άμεσα νέους και οργανώσεις νεολαίας, και υποστηρίχθηκε από την ΕτΠ και το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας.

ΝΕΟΙ ΕΚΛΕΓΜΕΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ, ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ

Για την υποστήριξη των νέων που κατέχουν δημόσια εντολή, η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) υλοποίησε το Πρόγραμμα Νέων Εκλεγμένων Πολιτικών (YEPs). Δημιουργήθηκε κατά την όγδοη σύνοδο κορυφής των δήμων και των περιφερειών της ΕτΠ⁴⁰³ το 2019. Το YEP είναι ένα δίκτυο εκπροσώπων που δεν είναι άνω των 40 ετών και έχουν εντολή σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο στην ΕΕ ή σε υποψήφιας χώρες για προσχώρηση στην ΕΕ.⁴⁰⁴ Μέχρι σήμερα, περισσότεροι από 500 νέοι εκπρόσωποι έχουν συμμετάσχει στο πρόγραμμα αυτό για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, τη συνεργασία με τα μέλη της ΕτΠ και την ενεργό συμμετοχή στο βασικό έργο της ΕτΠ μέσω διαβουλεύσεων και συνεδριάσεων.

Με τη συμμετοχή των YEP, η ΕτΠ εφαρμόζει στην πράξη την πρόσκληση για συμμετοχή των νέων. Όπως ανακοινώθηκε στο ψήφισμα σχετικά με την έκβαση και τη συνέχεια της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης, το πρόγραμμα YEPs υποστήριξε άμεσα⁴⁰⁵ το έργο της ΕτΠ κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης για το μέλλον της Ευρώπης και στη συνέχεια που δόθηκε στην προσπάθεια αυτή. Οι ευρωβουλευτές συμμετείχαν άμεσα στη σύνταξη του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τη Νεολαία και τη Δημοκρατία και έλαβαν μέρος σε μια σειρά εκδηλώσεων, διασκέψεων και ενημερωτικών συνεδρίων.

Λαμβάνοντας υπόψη την εμπιστοσύνη των πολιτών σε αυτούς και τον ρόλο τους στην εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ, οι περιφέρειες και οι πόλεις μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο ενόψει των προσεχών ευρωπαϊκών εκλογών, οι οποίες θα διεξαχθούν τον Ιούνιο. Δεδομένου ότι ο αντίκτυπος των πολιτικών και των προγραμμάτων της ΕΕ γίνεται συχνά αισθητός από τους πολίτες σε

⁴⁰² https://building-europe-with-local-councillors.europa.eu/index_en.

⁴⁰³ <https://cor.europa.eu/en/summit2019>.

⁴⁰⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/yeps.aspx>.

⁴⁰⁵ Επιτροπή των Περιφερειών, [Ψήφισμα σχετικά με τα αποτελέσματα και τη συνέχεια της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης](#), 2022.

τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, είναι ζωτικής σημασίας οι περιφέρειες και οι πόλεις να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαμόρφωσης και της υλοποίησης αυτών των πολιτικών.

Οι επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές θα είναι επίσης μια στιγμή για τις περιφέρειες και τις πόλεις να εκφράσουν το όραμά τους ενόψει της επόμενης κοινοβουλευτικής περιόδου. Μόνο εάν οι τοπικοί και περιφερειακοί εκπρόσωποι θεωρηθούν ενδιαφερόμενοι φορείς σε αυτή τη διαδικασία μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην εξήγηση και την υπεράσπιση του σκεπτικού αυτών των πολιτικών.

Εν προκειμένω, τα πορίσματα του εαρινού Ευρωβαρόμετρου 2023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁴⁰⁶ δείχνουν ότι το ποσοστό των πολιτών που ενδιαφέρονται για τις ευρωπαϊκές εκλογές αυξάνεται: το 2023, η σαφής πλειοψηφία των ερωτηθέντων (56 %, έναντι 50 % το 2018) δηλώνει ότι ενδιαφέρεται για τις επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές (συμπεριλαμβανομένου του 15 % που δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται πολύ), ενώ το 43 % δηλώνει ότι δεν ενδιαφέρεται (48 % το 2018). Επιπλέον, τα δύο τρίτα των πολιτών (67 %) δηλώνουν ότι είναι πιθανό να ψηφίσουν, έναντι 58 % το 2018. Αυτή η δυναμική θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας της ΕΕ.

Μετά τις εκλογές, καθώς εγκαθιδρύεται η νέα ηγεσία των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, η φωνή των περιφερειών και των πόλεων θα πρέπει να ακουστεί περαιτέρω και να εξεταστεί το όραμά τους. Αυτό ισχύει επίσης για πιο μακροπρόθεσμα ζητήματα θεσμικής μεταρρύθμισης. Η ΕτΠ υποστηρίζει την έκκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη διεξαγωγή σύμβασης και τη μεταρρύθμιση των Συνθηκών, όπως συνιστάται επίσης στις τελικές προτάσεις της Διάσκεψης για την Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕτΠ προσδιόρισε τις αλλαγές της Συνθήκης που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των προτάσεων που αφορούν το θεσμικό όργανο και τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Υποστηρίζει τη σύναψη σύμβασης.⁴⁰⁷ Κάθε προοπτική μεταρρύθμισης της ΕΕ πρέπει σαφώς να λαμβάνει υπόψη τις πιθανές μελλοντικές διευρύνσεις.⁴⁰⁸

⁴⁰⁶ [Εαρινό Ευρωβαρόμετρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2023](#), 2023.

⁴⁰⁷ Επιτροπή των Περιφερειών, [Ψήφισμα σχετικά με τα αποτελέσματα και τη συνέχεια της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης](#), 2022.

⁴⁰⁸ «Χρειαζόμαστε μια γεωπολιτική Ευρωπαϊκή Ένωση, μια διευρυμένη και μεταρρυθμισμένη Ευρωπαϊκή Ένωση και, τέλος, μια Ευρωπαϊκή Ένωση ανοικτή στο μέλλον», δήλωσε ο Γερμανός καγκελάριος Olaf Scholz στην ομιλία του προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 9 Μαΐου 2023. Βλέπε Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, [This is Europe debate in the European Parliament: Ομιλία του κ. Olaf Scholz, Καγκελάριου της Γερμανίας](#), 9 Μαΐου 2023.

B. Μελλοντικές εταιρικές σχέσεις διεύρυνσης και γειτονίας

Από τη στιγμή της πλήρους κλίμακας ρωσικής στρατιωτικής επίθεσης κατά της Ουκρανίας, η πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ έχει επανέλθει στο επίκεντρο. Η διασφάλιση της σταθερότητας και της βιώσιμης ευημερίας στις γειτονικές χώρες της ΕΕ, τόσο στα ανατολικά όσο και στα νότια σύνορα, δεν ήταν ποτέ τόσο σημαντική. Το 2022 ήταν ένα σημαντικό έτος, καθώς η Ουκρανία, η Δημοκρατία της Μολδαβίας και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι πλέον υποψήφιες χώρες για προσχώρηση στην ΕΕ, ξεκίνησαν ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία, ενώ η προοπτική της Γεωργίας στην ΕΕ αναγνωρίστηκε και το Κόσοβο* υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ. Πώς μπορεί η ΕΕ να εμπλέξει και να προετοιμάσει τις τοπικές κοινότητες στις χώρες της διεύρυνσης; Τι ρόλο διαδραματίζει η συνεργασία με τους δήμους και τις περιφέρειες εταίρους στην ΕΕ;

Στις τελικές προτάσεις της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης, τα όργανα και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ κλήθηκαν να λειτουργήσουν ως πρεσβευτές του δημοκρατικού μοντέλου και των αξιών μας σε τρίτες χώρες, μεταξύ των οποίων οι υποψήφιες και δυνάμει υποψήφιες χώρες, που φιλοδοξούν να γίνουν μέρος της ευρωπαϊκής μας οικογένειας.⁴⁰⁹

Οι εργασίες της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ) για τη διεύρυνση⁴¹⁰ της ΕΕ περιλαμβάνουν τις διττές προτεραιότητες της διευκόλυνσης του πολιτικού διαλόγου και της ανάπτυξης ικανοτήτων των τοπικών και περιφερειακών εταίρων μας. Αυτό περιλαμβάνει τόσο την επικαιροποίηση της προόδου των χωρών εταίρων όσο και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε διάφορους τομείς, όπως η λειτουργική και δημοσιονομική αποκέντρωση, η τοπική δημοκρατία και το κράτος δικαίου (με έμφαση στον διάλογο με την αντιπολίτευση, την κοινωνία των πολιτών, τα μέσα ενημέρωσης και τους πολίτες· διαφάνεια στο έργο των τοπικών και περιφερειακών άμεσα εκλεγμένων οργάνων και στελεχών, καθώς και στις δημόσιες συμβάσεις)· τοπική οικονομική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της ενθάρρυνσης νέων φορέων καινοτομίας και επιχειρηματιών· χωροταξικός σχεδιασμός και ανάπτυξη τοπικών υποδομών· τοπικές μεταφορές· αποτίμηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε σχέση με τον τουρισμό· διαχείριση αποβλήτων και λυμάτων.

Η ΕτΠ έχει να διαδραματίσει ιδιαίτερο ρόλο στη στήριξη των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων στις χώρες της διεύρυνσης ώστε να προετοιμαστούν για την εφαρμογή του κεκτημένου της ΕΕ, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ και να αναπτύξουν τις ικανότητές τους. Η ΕτΠ έχει θεσπίσει σειρά μέτρων αύξησης των ικανοτήτων, ιδίως τη διεύρυνση του προγράμματος «Νέοι εκλεγμένοι πολιτικοί» σε όλες τις υποψήφιες χώρες, τη συμπερίληψη εργαστηρίων ικανοτήτων στις Ημέρες Διεύρυνσης της ΕΕ και την περαιτέρω συνεργασία με την τεχνική βοήθεια και την ανταλλαγή πληροφοριών⁴¹¹ (TAIEX).

Ανταποκρινόμενη σε αίτημα της ΕτΠ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε τη δυνατότητα στις τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις των Δυτικών Βαλκανίων να συμμετάσχουν στο πρόγραμμά της TAIEX και

* Η ονομασία αυτή πραγματοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 1244/1999 και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

⁴⁰⁹ Βλ. προτάσεις αριθ. 22, αριθ. 25.1. και 38.1. της έκθεσης της Επιτροπής των Περιφερειών, [Τοπικές και περιφερειακές αρχές που συμμετέχουν στην παρακολούθηση της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης](#), 2022.

⁴¹⁰ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών, Δέσμη [μέτρων για τη διεύρυνση 2022](#), CIVEX-VII/021, 05-06 Ιουλίου 2023, εισηγήτρια: Anna Magyar (HU/ECR), μέλος της Συνέλευσης του κόμης Csongrád-Csanád.

⁴¹¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/taiex_en.

ενεργοποιεί επίσης τη στήριξή της προς τις περιφέρειες και τις πόλεις της Ουκρανίας, της Μολδαβίας και της Γεωργίας.

Το ΤΑΙΕΧ είναι ένα μέσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που προσφέρει βραχυπρόθεσμη τεχνική βοήθεια μεταξύ ομοτίμων μεταξύ δημόσιων εμπειρογνομόνων στα κράτη μέλη της ΕΕ και στις διοικήσεις των χωρών εταίρων κυρίως στις γειτονικές χώρες της ΕΕ. Η ΕτΠ συμβάλλει στην προώθηση της ΤΑΙΕΧ μέσω των Μικτών Συμβουλευτικών Επιτροπών (ΜΣΕ) και των ομάδων εργασίας (ΟΕ), ενώ έχουν ήδη πραγματοποιηθεί τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της συγκεκριμένης συμμετοχής των ΜΣΕ, των ομάδων εργασίας και των μελών τους στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος, ιδίως όσον αφορά τη Βόρεια Μακεδονία, το Μαυροβούνιο και την Αλβανία.

Επιπλέον, όλα τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας με γειτονικές χώρες (ιδίως μέσω των προγραμμάτων Interreg IPA CBC) ήταν ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την ανάπτυξη εμπειρογνομοσύνης στις γειτονικές τοπικές και περιφερειακές αρχές, ενώ προετοιμάζονται να ενταχθούν στην ΕΕ.

Οι περιφέρειες και οι πόλεις των χωρών αυτών διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη συμμετοχή των πολιτών τους στη δημοκρατική διαδικασία, στην εδραίωση των ευρωπαϊκών αξιών και στην προώθηση της ιδέας του ευρωπαϊκού ανήκειν.

Η ΕτΠ εκπληρώνει τον σημαντικό θεσμικό της ρόλο — διευκολύνοντας τις επαφές μεταξύ υποεθνικών επιπέδων τόσο στην ΕΕ όσο και σε (δυνητικές) υποψήφιες χώρες — μέσω των ΜΣΕ της με το Μαυροβούνιο, τη Βόρεια Μακεδονία και τη Σερβία και των ομάδων εργασίας της για συνεργασία με τις χώρες με τις οποίες δεν έχουν ακόμη συσταθεί ΜΣΕ: Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κοσσυφοπέδιο, Τουρκίγιε και Ουκρανία.

Η ΕτΠ συνεργάζεται με πολλούς εταίρους στις χώρες της διεύρυνσης, με τις εθνικές ενώσεις τοπικών αρχών να κατέχουν ιδιαίτερη θέση μεταξύ τους. Αυτό του επέτρεψε να εντοπίσει ορισμένες ιδιαίτερα επιτυχημένες απαντήσεις στην ανάγκη συμμετοχής του τοπικού και του περιφερειακού επιπέδου στη διαδικασία διεύρυνσης. Σε πολλές περιπτώσεις, το έργο των ΜΣΕ και των ομάδων εργασίας μας — μέσω των επίσημων συνεδριών και της δικτύωσης μεταξύ των μελών τους — οδήγησε στην έναρξη επιτυχημένων σχεδίων διασυνοριακής συνεργασίας στα οποία συμμετείχαν τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις από τα κράτη μέλη της ΕΕ και οι ομολόγους τους σε (δυνητικές) υποψήφιες χώρες.

Οι ΜΣΕ και οι ομάδες εργασίας προσφέρουν επίσης ένα πλαίσιο συνεργασίας που μπορεί να παρέχει στήριξη σε συγκεκριμένες καταστάσεις, όπως συνέβη με τους καταστροφικούς σεισμούς που έλαβαν χώρα στην Τουρκίγιε και τη Συρία τον Φεβρουάριο του 2023. Ειδικότερα, οι διάυλοι που ανοίχθηκαν μέσω της ομάδας εργασίας Türkiye και της Ευρωμεσογειακής Περιφερειακής και Τοπικής Συνέλευσης⁴¹² (ARLEM) έδωσαν τη δυνατότητα στα μέλη της ΕτΠ να προσφέρουν πολιτική στήριξη και να ανταλλάξουν εμπειρίες και/ή προσδοκίες στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ ομοτίμων με τους Τούρκους εταίρους.

Η πολιτική προστασία και ο τρόπος με τον οποίο οι πόλεις και οι περιφέρειες μπορούν να συνεργαστούν και να υποστηριχθούν στην προσπάθεια αυτή διερευνώνται στο πλαίσιο της ARLEM, μιας κοινής πολιτικής συνέλευσης στην οποία συμμετέχουν τοπικοί και περιφερειακοί εκπρόσωποι της

⁴¹² <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/ARLEM.aspx>.

ΕΕ και των μεσογειακών χωρών εταίρων της. Με το βραβείο «Νέα τοπική επιχειρηματικότητα στη Μεσόγειο», η413 ARLEM, με τους εταίρους της, προωθεί συγκεκριμένα την τοπική οικονομική ανάπτυξη μέσω της επιχειρηματικότητας και υπογραμμίζει τον θετικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει ένα υποστηρικτικό οικοσύστημα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η Διάσκεψη των Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών για την Ανατολική Εταιρική Σχέση414 (CORLEAP) είναι ένα μοναδικό φόρουμ πολυμερούς συνεργασίας στο πλαίσιο της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (ΑΕΣ) των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ και των χωρών εταίρων της Ανατολικής Γειτονίας.

Η ΔΠΤΑΑΕΣ επιδιώκει, και θα συνεχίσει να το πράττει στο εγγύς μέλλον, τους διττούς στόχους της συνέχισης της πολυμερούς συνεργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης και της παροχής βοήθειας στις νέες υποψήφιες χώρες της ΕΕ στην πορεία τους προς την ΕΕ. Με γνώμονα τα συμπεράσματα της υπουργικής συνόδου της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης του Δεκεμβρίου 2022 και τη γνωμοδότηση της ΕτΠ με θέμα «*Το μέλλον της ανατολικής εταιρικής σχέσης από τοπική και περιφερειακή σκοπιά*», η οποία εγκρίθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας της ΕτΠ τον Μάρτιο του 2023, η ΔΠΤΑΑΕΣ προσπαθεί τώρα να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην εξατομικευμένη συνεργασία έργων, η οποία θα λαμβάνει πλήρως υπόψη τις διαφορετικές περιστάσεις, τις προσδοκίες και τις ανάγκες των συμμετεχουσών χωρών της Ανατολικής Γειτονίας και των τοπικών και περιφερειακών αρχών τους.

ΕΠΙΠΕΔΟ: ΒΟΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΔΗΜΩΝ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ, ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

Πολύ σημαντικό στην τρέχουσα κατάσταση, που χαρακτηρίζεται από φυσικές καταστροφές που προκλήθηκαν από την κλιματική αλλαγή, το έργο FLAT415 περιλάμβανε τους δήμους Danilovgrad, Μαυροβούνιο, Μπρίντιζι, Ιταλία και Νικζίε, Μαυροβούνιο, καθώς και τις εθνικές υπηρεσίες διάσωσης ορεινών περιοχών της Αλβανίας και του Μαυροβουνίου ως εταίρους. Αξία 0,96 εκατ. ευρώ, με χρηματοδότηση 85 % από την ΕΕ, το έργο βελτίωσε τις διασυνοριακές δομές για την αντιμετώπιση πλημμυρών και κατολισθήσεων, ενίσχυσε την ικανότητα των υπηρεσιών διάσωσης και δημιούργησε ολοκληρωμένα σχέδια και εργαλεία για τη βελτίωση της προστασίας και της διαχείρισης κινδύνων σε περιοχές επιρρεπείς σε πλημμύρες και κατολισθήσεις. Δημιουργήθηκε ένα περιφερειακό κέντρο κατάρτισης πόρων και δημιουργήθηκε μια κοινή διαδικτυακή πλατφόρμα για την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών.

Το έργο (2018-2020) ήταν άμεση συνέπεια της συνεργασίας μεταξύ των μελών της ΜΣΕ ΕτΠ — Μαυροβουνίου, και στη συνέχεια των δημάρχων του Μπρίντιζι, του Mauro d'Attiso, και του Danilovgrad, Brano Τζούρανοβιτς. Επιπλέον, ως ένα από τα πιο επιτυχημένα διαπεριφερειακά έργα μεταξύ Ιταλίας, Αλβανίας και Μαυροβουνίου, διατέθηκαν πρόσφατα πρόσθετοι πόροι για τη συνέχιση των δραστηριοτήτων που ξεκίνησαν από το έργο.

⁴¹³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/ARLEM-award.aspx>.

⁴¹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/CORLEAP.aspx>.

⁴¹⁵ <https://flat.italy-albania-montenegro.eu/>.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΚΡΟΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΒΟΣΝΙΑΣ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ

Στο πλαίσιο ενός προγράμματος INTERREG-IPA, το416 οποίο περιλαμβάνει επίσης το Μαυροβούνιο, το έργο Inclusive Play417 (Μάρτιος 2021-Ιανουάριος 2023) είχε ως εταίρους την πόλη του Ζαντάρ της Κροατίας (τον κύριο εταίρο) και την πόλη του Μόσταρ της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Το έργο, ύψους 0,95 εκατ. ευρώ, με χρηματοδότηση 85 % από την ΕΕ, προωθεί την κοινωνική ένταξη των παιδιών και των νέων με αναπτυξιακές αναπηρίες και τη δημιουργία κοινοτήτων χωρίς αποκλεισμούς. Εκτός από άλλες δραστηριότητες, όπως η εκπαίδευση γονέων παιδιών με ειδικές ανάγκες και η διοργάνωση συζητήσεων και επισκέψεων μελέτης, το κύριο μέρος του έργου ήταν η κατασκευή δύο αισθητηριακών πάρκων — ένα σε κάθε μία από τις δύο συμμετέχουσες πόλεις. Τέτοια αισθητήρια πάρκα (ειδικά σχεδιασμένες παιδικές χαρές) συμβάλλουν στην αποκατάσταση, την αναψυχή και την ένταξη παιδιών και νέων με αναπτυξιακές αναπηρίες.

⁴¹⁶ <https://interreg.eu/programme/interreg-ipa-cbc-croatia-bosnia-and-herzegovina-montenegro/>.

⁴¹⁷ <https://www.mostar.ba/projekt-inclusive-play/>.

Παραρτήματα

A. Κατάλογος συντομογραφιών

TAME	Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης
ARLEM	Ευρωμεσογειακή Περιφερειακή και Τοπική Συνέλευση
ΦΡΟΝΤΙΔΑ	Η δράση συνοχής για τους πρόσφυγες στην Ευρώπη
CoFoE	Διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης
ΕΤΠ	Επιτροπή των Περιφερειών
ΔΠΤΑΑΕΣ Εταιρική Σχέση	Διάσκεψη των Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών για την Ανατολική Εταιρική Σχέση
ΠΔΠ	Ανατολική Εταιρική Σχέση
ΕΟΕΣ	Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας
ENISA	Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κυβερνοασφάλεια
ΕΠΟΧΗ	Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της αστεγίας
ΕΡΡΣ	Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΚΤ+	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+
ΕΥΑΚΙ διαφθοράς	Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς
ΤΑΧΕΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	Ευέλικτη βοήθεια για εδάφη
ΑΕΠ	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν
GGA	Παγκόσμιος στόχος για την προσαρμογή
ΙΡΑ	Νόμος για τη μείωση του πληθωρισμού
ΜΣΕ	Μικτή Συμβουλευτική Επιτροπή
ΠΔΠ	Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο
ΕΕΑΚ	Όχι στην εκπαίδευση, την απασχόληση ή την κατάρτιση
ΕΣΑΑ	Εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας
ΚΑΡΠΟΣΙ ΜΕ ΚΕΛ	Ονοματολογία των εδαφικών στατιστικών μονάδων
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΔΥΑ	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
REACT-EU	Βοήθεια για την ανάκαμψη της συνοχής και των εδαφών της Ευρώπης
REGHUB	Δίκτυο περιφερειακών κόμβων
ΜΑΑ	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

ΣΒΑ	Στόχος βιώσιμης ανάπτυξης
ΒΗΜΑ	Πλατφόρμα Στρατηγικών Τεχνολογιών για την Ευρώπη
ΤΑΙΕΧ	Τεχνική βοήθεια και ανταλλαγή πληροφοριών
ΤΡΡ	Οδηγία για την προσωρινή προστασία
ΕΕΚ	Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
ΥΛΡ	Εθελοντική τοπική επανεξέταση
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	Ομάδα εργασίας
ΝΑΙ	Νέοι εκλεγμένοι πολιτικοί

B. Πίνακας αριθμών

Γράφημα 1 — Περιφέρειες NUTS2 με περισσότερες από 20000 ενεργές καταχωρίσεις για προσωρινή προστασία (ουκρανοί πολίτες).....	20
Γράφημα 2 — Περιφέρειες της ΕΕ με τον μεγαλύτερο αριθμό Ουκρανών που είναι ενεργά εγγεγραμμένοι για προσωρινή προστασία.....	21
Γράφημα 3 — Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ανά πηγή, Ευρώπη 1990 — 2020	32
Γράφημα 4 — Αριθμός θανάτων λόγω θερμότητας ανά εκατομμύριο κατοίκων ετησίως (2015-2022)	38
Γράφημα 5 — Αναμενόμενες ετήσιες ζημιές σε υποδομές ζωτικής σημασίας στις ευρωπαϊκές περιφέρειες, λόγω της κλιματικής αλλαγής, έως το τέλος του αιώνα (εκατομμύρια ευρώ)	40
Γράφημα 6 — Προβλεπόμενη εξέλιξη της ευρωπαϊκής περιφερειακής τουριστικής ζήτησης για όλα τα σενάρια υπερθέρμανσης του πλανήτη, σε σύγκριση με το παρόν (2019) σε ποσοστιαίους όρους.....	41
Διάγραμμα 7 — Συνολικός κλιματικός κίνδυνος — σενάριο πολύ υψηλών εκπομπών με απόλυτη έκθεση (2070 — 2100) RCP 8.5.....	42
Γράφημα 8 — Αδυναμία προμήθειας γεύματος με κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι τουλάχιστον κάθε δεύτερη ημέρα στο Βέλγιο (από περιφέρειες NUTS1) και την Πολωνία (από περιφέρειες NUTS2)	49
Γράφημα 9 — Ο δείκτης συνδυασμένης ξηρασίας, που βασίζεται σε συνδυασμό δεικτών βροχοπτώσεων, υγρασίας του εδάφους και συνθηκών βλάστησης, για τα μέσα Ιουνίου 2023	51
Γράφημα 10 — Ποσοστά απασχόλησης ανά περιφέρειες NUTS 2 (από το 2020), 2022.....	57
Γράφημα 11 — Εξελίξεις του πληθυσμού, 2021-2050 ανά περιφέρειες NUTS 2.....	62
Γράφημα 12 — Οι περιφέρειες και οι πόλεις της ΕΕ υλοποιούν τους ΣΒΑ το 2023	68
Γράφημα 13 — Γεωγραφική χαρτογράφηση των πρωτοβουλιών των τοπικών και περιφερειακών αρχών ανά θέμα	72
Γράφημα 14 — Αριθμός ατυχημάτων ανά έτος και επιπτώσεις ανά επιλεγμένους τομείς.....	77
Γράφημα 15 — Αιτίες των ριζών των ατυχημάτων και σοβαρότητα των επιπτώσεων ανά έτος	79
Γράφημα 16 — Πρόσβαση σε κονδύλια της ΕΕ με στόχο την ενίσχυση της ψηφιακής ανθεκτικότητας	80
Γράφημα 17 — Προγραμματισμένα κονδύλια της ΕΕ ανά στόχο πολιτικής σε δισεκατομμύρια ευρώ για τις περιόδους 2021-2027 και 2014-2020.....	85
Γράφημα 18 — Η μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στις αρχές, τους στόχους και τους μηχανισμούς συνοχής ανά πολιτική.....	90
Γράφημα 19 — Ποια θα ήταν η σημαντικότερη μεταρρύθμιση που θα συμπεριλαμβανόταν στο μέλλον της πολιτικής συνοχής;	92
Γράφημα 20 — Επιχορηγήσεις του ΜΑΑ και πιστώσεις της πολιτικής συνοχής	95
Γράφημα 21 — Γνωρίζετε ή συμμετέχετε σε χρηματοδότηση της ΕΕ από το NextGenerationEU που έλαβε η πόλη ή η περιφέρειά σας τα τελευταία δύο χρόνια;	97
Γράφημα 22 — Κατά κεφαλήν οφέλη ευημερίας από το εμπορικό αποτέλεσμα της ενιαίας αγοράς ανά περιφέρεια NUTS2 (κωδικός 2016)	102
Γράφημα 23 — Παραγωγικότητα της εργασίας κατά περιφέρειες NUTS2, 2021	104
Γράφημα 24 — 41 πιο ευάλωτες περιφέρειες στη βιομηχανική πράσινη μετάβαση	111
Γράφημα 25 — Συνολικά προβλεπόμενη μεταβολή του πληθυσμού ανά τυπολογία αστικών και αγροτικών περιοχών, από την 1η Ιανουαρίου 2021 έως την 1η Ιανουαρίου 2050 (%)	116
Γράφημα 26 — Πληθυσμός που ζει εντός 15 λεπτών χρόνου οδήγησης ενός νοσοκομείου (2020) από περιφέρειες NUTS 3	117

Γράφημα 27 — Προσβασιμότητα των κέντρων ΔΥΑ	120
Γράφημα 28 — Ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων του επαγγελματικού προγράμματος, 2021, ανά περιφέρειες NUTS 2 (% των αποφοίτων ηλικίας 20-34 ετών με ανώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν εγκαταλείψει την εκπαίδευση και την κατάρτιση 1-3 έτη νωρίτερα).....	127
Γράφημα 29 — Μακροπρόθεσμος αντίκτυπος της βελτίωσης κατά 1 εκατοστιαία μονάδα της αντιστοίχισης δεξιοτήτων στο ΑΕΠ (%), ανά περιφέρεια NUTS 2.....	130
Γράφημα 30 — Ποσοστό ατόμων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανά περιφέρειες NUTS 2 (% των ατόμων ηλικίας 25-34).....	132
Γράφημα 31 — Περιφέρειες σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων και περιφέρειες που κινδυνεύουν να πέσουν σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων.....	133
Γράφημα 32 — Εμπιστοσύνη σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης.....	141

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
των Περιφερειών

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διαδικτυακή έκδοση
QG-05-23-278-EL-N
ISBN 978-92-895-2884-9
DOI 10.2863/307623

Έντυπη έκδοση
QG-05-23-278-EL-C
ISBN 978-92-895-2869-6
DOI 10.2863/693043

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2023

Εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά, η περαιτέρω χρήση του παρόντος εγγράφου επιτρέπεται βάσει της άδειας Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπεται η περαιτέρω χρήση υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή και επισημαίνονται οι αλλαγές.

Η άδεια για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή στοιχείων που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενδέχεται να πρέπει να ζητηθεί απευθείας από τους κατόχους των σχετικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Κατά συνέπεια, εάν συγκεκριμένο περιεχόμενο περιλαμβάνει έργα τρίτων, υποχρεούστε να μεριμνήσετε για την απόκτηση των αναγκαίων δικαιωμάτων. Όταν λαμβάνεται άδεια, η άδεια αυτή ακυρώνει και αντικαθιστά την ανωτέρω γενική άδεια και αναφέρει σαφώς τυχόν περιορισμούς στη χρήση.

Ιδρυθείσα το 1994, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών είναι η πολιτική συνέλευση της ΕΕ που απαρτίζεται από 329 τοπικούς και περιφερειακούς εκπροσώπους, όπως περιφερειάρχες ή δημάρχους, από το σύνολο των 27 κρατών μελών, οι οποίοι εκπροσωπούν πάνω από 446 εκατομμύρια Ευρωπαίους.

Έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών

Βρυξέλλες, Οκτώβριος 2023

Rue Belliard/Belliardstraat 101 | 1040 Bruxelles/Brussel | BELGIQUE/BELGIË
Tel. +32 22822211 | e-mail: visuals@cor.europa.eu | www.cor.europa.eu
 @EU_CoR | /european.committee.of.the.regions
 /european-committee-of-the-regions | @EU_regions_cities